

Protoiereu ILIE ȘUGAEV

O DATĂ PENTRU TOATĂ VIAȚA

*Conversații cu tinerii
despre căsătorie,
familie și copii*

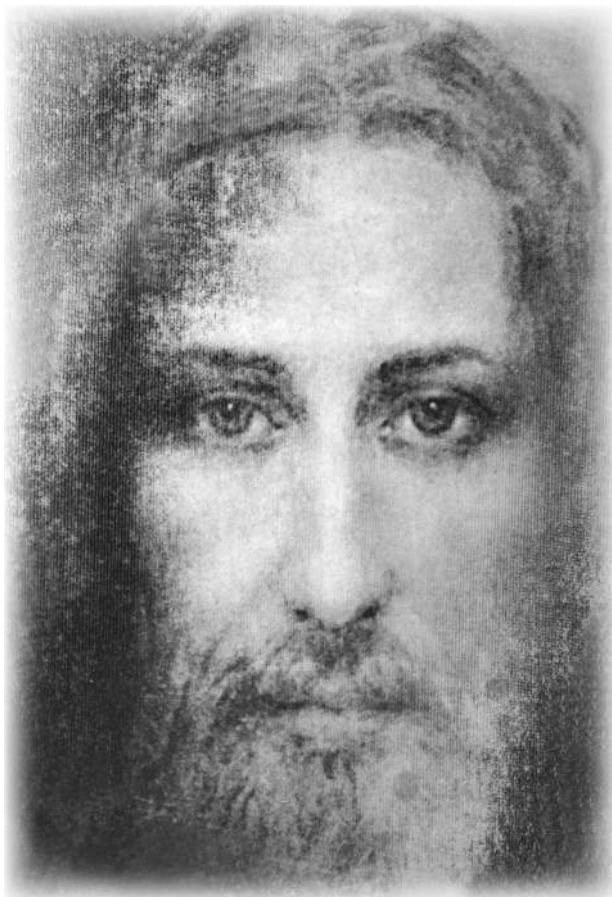
//bestseller

Protoiereu Ilie Șugaev

O DATĂ PENTRU TOATĂ VIAȚA

*Conversații cu tinerii
despre căsătorie, familie și copii*

În carte se discută despre elementele de bază ale vieții de familie și se oferă soluții pentru o serie întreagă de întrebări: prin ce se deosebește dragostea de îndrăgostire; ce înseamnă prima iubire; cum să ne alegem prietenul/tovarășul de viață; câți copii ar trebui să avem; cauzele ce duc la distrugerea familiei; care ar trebui să fie structura internă a familiei.

LUMINA LUI HRISTOS LUMINEAZĂ TUTUROR

„Cât aveți Lumina, credeți în Lumină,
ca să fiți fii ai Luminii...”

(Ioan, 12, 36)

Protoiereu Ilie Șugaev

O DATĂ PENTRU TOATĂ VIAȚA

*Conversații cu tinerii
despre căsătorie, familie și copii*

Colecția „LUMINA LUI HRISTOS”

Editura Bestseller
Chișinău – 2020

Tipărită
cu binecuvântarea
Înalt Prea Sfințitului
VLADIMIR,
Mitropolitul Chișinăului și al Întregii Moldove,
Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe din Moldova
cu susținerea
Comunității Antreprenorilor Ortodocși din Moldova
„Soborul Sfinților Ocrotitori ai Moldovei”

Ediție redactată și coordonată de:
Ieromonahul Hrisostom (MOROCICA) și
Protodiaconul Ioan MUNTEANU

Traducere din limba rusă:
Domnica TRIBOI
(Seminarul Teologic Liceal de Fete
„Cuv. Mcț. Elisabeta”, or. Edineț)

Editor: Ioan Bargan
Fotografie copertă: Alex Iordache

Traducerea s-a făcut după originalul: Протоиерей Илья Шугаев.
Один раз на всю жизнь. – Москва, 2007.

Protoiereu Ilie Șugaev. *O dată pentru toată viața. Conversații cu elevii de liceu despre căsătorie, familie și copii.* Anexe. – Col. „Lumina lui Hristos”, – Chișinău, 2020. Tipografia Centrală – 478 p. ISBN 978-9975-3420-1-8.
27-29
S 94

© Protoiereu Ilie Șugaev, 2007
© Departamentul de Publicare al Bisericii Ortodoxe Ruse, 2007
© Seminarul Teologic Liceal de Fete „Sf. Cuv. Mcț. Elisabeta”, Edineț, 2019, pentru prezenta traducere
© Colecția „LUMINA LUI HRISTOS”, 2020
© Editura Bestseller, 2020

CUPRINS

<i>Prefața autorului.....</i>	9
Conversația a I-a. Este posibilă căsătoria din dragoste?.....	13
<i>Supliment la Conversația a I-a.....</i>	<i>38</i>
Obişnuință sau iubire.....	38
Prima iubire.....	41
Dragoste la prima vedere.....	47
Declarația de dragoste.....	48
Conversația a II-a. Cum să te căsătorești?.....	54
Logodnicul și logodnica.....	55
Soțul și soția.....	57
Tatăl și mama.....	59
Conversația a III-a. Copiii.....	74
Conversația a IV-a. Zămislirea.....	87
Conversația a V-a. Păcatele împotriva familiei.....	93
Înainte de a se cunoaște.....	94
Logodnicul și logodnica.....	101
Soț și soție.....	114
Căsătoria civilă.....	115
Înșelarea.....	117
Pregătirea pentru divorț.....	119
Conversația a VI-a. Avortul.....	123
Conversația a VII-a. Dorința de a nu avea copii (Planificarea copiilor).....	129
Conversația a VIII-a. Câți copii trebuie să fie într-o familie?.....	154
Rezistența în apărarea familiilor cu mulți copii.....	156
Egoismul.....	156
Rezistența.....	158
Cu al treilea este mai ușor.....	159
Timpul liber.....	160

Pierderea controlului.....	161
Rolul celui mai mare.....	162
Cum să te descurci cu ei?.....	163
Cum să hrănești o asemenea gloată?.....	165
Pensia (sau: Ce îi așteaptă pe soții care au un singur copil sau au rămas fără copii).....	168
De ce aproape nimeni nu vorbește acum despre acest lucru?.....	170

Conversația a IX-a. Cine este capul familiei?.....	174
Trupul.....	175
Sufletul.....	176
Duhul.....	184

Completare la Conversația a IX-a.....	191
Despre bărbăție și feminitate.....	191
Capacitatea de a lua o decizie.....	201
Responsabilitatea.....	202
Protecția.....	203

Conversația a X-a.	
Sunt adult (Vârsta de trecere).....	206
Libertatea – o vedere!.....	220

Conversația a XI-a.	
Structura internă a familiei.....	226
Starea familiei.....	227
Mediul de trai.....	229
Ierarhia corectă a familiei.....	231
Legătura dintre generații.....	236
Copiii – niște adulți mici.....	242
Mercenarism	
(proasta administrare a gospodăriei).....	248
Lipsa ideologiei.....	251

Concluzie.....	258
-----------------------	------------

ANEXE

† † †

Anexa 1

Cuvânt înainte.....259

Despre Sfânta Taină a Nunții sau a Cununiei.....263

Căsătoria – pecetea iubirii.....264

Viața de familie și crucea ei.....267

*Arhimandrit Efrem, eugumenul Sfintei Mănăstiri Vatoped
(Sfântul Munte Athos)*

Omilie în Vinerea Mare.....269

Alexandru Vlahuță

Sfat feciorilor ce vor să se căsătorească.....279

Sfat fetelor ce vor a se căsători.....282

† † †

Anexa 2

Egumen Petru (Pruteanu)

În ce condiții Biserica Ortodoxă acceptă divorțul și
recăsătorirea? Când Biserica Ortodoxă poate și trebuie
să refuze „Cununia”?.....286

Despre așa-numita „dezlegare a cununiei” 291

† † †

Anexa 3

Când nu se săvârșește Sfânta Taină a Nunții
sau a Cununiei?.....295

Unele indicații canonice și tipiconale referitoare la Sfânta
Taină a Nunții sau a Cununiei; despre sărbătorile bisericești;
despre posturi și trapeză.....296

† † †

Anexa 4

Egumen Petru (Pruteanu)

Despre pregătirea pentru Botez. Când și cum putem
boteza copiii?.....306

Pregătirea de Botez.

Ghid practic pentru părinți și nașii de botez.....338

Despre numele de botez. Există nume „creștine” și „necreștine”?.....	344
---	-----

† † †

Anexa 5

Protodiacon Andrei Kuraev

Ce sărbătorim, de fapt, la 8 Martie?.....	364
Ce înseamnă să fii creștin?.....	382
De ce trebuie să merg la Biserică, dacă-L am pe Dumnezeu în suflet?.....	391

† † †

Anexa 6

Protodiacon Ioan Munteanu

Despre vestimentația și ținuta creștinilor ortodocși.....	407
Canonul necurăției.....	428
Pentru ce aprindem lumânări în Biserică? Și de unde le procurăm?.....	433
Ce e cu ziua de 14 februarie, numită „a Sfântului Valentin” sau „a îndrăgostiților”?.....	437

† † †

În loc de concluzii

Mitropolitul Athanasie al Limassolului

Cine judecă pe cine?.....	446
---------------------------	-----

Protodiacon Ioan Munteanu

Ortodoxia – straja Dumnezeiescului Adevăr.....	458
--	-----

† † †

Soborul Sfinților Ocrotitori ai Moldovei

(potrivit situației din anul mântuirii 2020 de la Nașterea Mântuitorului Hristos) [după datele lor de pomenire în calendarul bisericesc].....	472
---	-----

PREFAȚA AUTORULUI

Aceste conversații au apărut ca un strigăt de disperare la vederea a tot ceea ce se întâmplă astăzi cu familia modernă. De unde tinerii capătă cunoștințe despre familie și căsătorie? Din observațiile și analiza comportamentului propriilor părinți, întotdeauna scandalosi, și de pe micile ecrane. La faptul că o căsnicie poate fi veșnică, că iubirea și fidelitatea se întâlnesc și astăzi, ei pot doar să viseze, întrucât aceste lucruri nu le văd cu ochii lor, în realitatea în care trăiesc. Sarcina pe care mi-am propus-o, mergând la prelegerile organizate pentru elevii clasei a XI-a, era una foarte simplă: să le demonstrez că toate acestea există și în realitate, că vor putea iubi cu adevărat și, la rândul lor, pot fi iubiți în aceeași măsură. Dar iubirea este, bineînțeles, muncă.

Mi-ar plăcea să cred că, vreodată, în școli va fi reintrodusă o disciplină ca *Etica și psihologia vieții de familie* (dar care, spre deosebire de disciplina veche, sovietică, va fi o variantă a viziunii ortodoxe asupra familiei). Pentru că, până la urmă, fizicieni și chimiști vor deveni unul dintr-o mie, deși aceste discipline sunt studiate câțiva ani la rând. O familie însă vor întemeia aproape toți, iar în școli nu li se vorbește nimic despre

lucrul acesta, în cel mai bun caz (de fapt, în cel mai rău caz) le este introdusă *Educația sexuală*.

Aceste conversații au fost adresate elevilor din clasa a XI-a din orașul Taldom. Unele subiecte legate de partea intimă a căsniciei au putut fi atinse numai cu elevii claselor absolvente.

Textul conversațiilor din această carte sunt mai ample decât orice conversație reală de la școală. În funcție de audiență și de întrebările care apar în rândul celor care ascultă, conversațiile se axau doar pe o anumită parte a subiectului. Cartea conține însă și ceea ce s-ar fi putut spune.

Videoclipurile menționate în a patra și a șasea conversație sunt distribuite în centrul medical-educational ortodox *Viața*. Filmul *Nu ucide* poate fi înlocuit în totalitate de filmul *Strigătul mut*. În acest centru puteți găsi multe alte materiale interesante. Adresa centrului: 125167, Moscova, str. Krasnoarmeyskaya, 2/2, Biserica *Bunei Vestiri*. Telefon: (095) 212-64-95.

Dacă cineva decide să țină prelegeri cu privire la căsătorie elevilor de liceu, aș vrea să menționez câteva cărți și filme care ar putea fi de folos:

1. Videoclipul *Biserica nu tace* – acesta este un video al unei conversații cu elevii de liceu a protoiereului Dimitrie Smirnov, care poate fi obținut la centrul *Viața*; unele idei din această conversație sunt relatate și în cartea de față.

2. Videoclipul *Începutul* – conversația profesorului Avdeenko E. A. cu liceenii, studioul *Radonej*.

3. Cartea *Adolescența. Sfaturi pentru o căsnicie reușită* – cartea aceluiași profesor, textul cărții, în mare parte, redă aceleași lucruri din videoclip.

4. Cartea *Căsătorie nereușită și educarea în*

singurătate a copilului, de Vera Priselkova – povestire adevărată a unei triste experiențe trăite într-o căsnicie, – Moscova, editura Благо, 2000.

5. Cartea *Iubirea și credința*, Protoiereul Artemie Vladimirov, – Moscova, 2001.

6. Colecție de materiale ce susțin protejarea vieții umane, înregistrate din resursele de internet pe un CD (poate fi găsit la centrul *Viața*).

Protoiereu Ilie Șugaev,

doctor în teologie, parohul bisericii „Sfântul Arhanghel Mihail” din orașul Taldom, regiunea Moscovei (Rusia), autor al multor cărți despre iubire, familie, prevenirea alcoolismului și educația copiilor

***Trebuie să fim
capabili să păstrăm
sentimentele, adică
să le protejăm de
emoțiile întâmplătoare
care ar putea tulbura
izvorul curat al
sufletului nostru.***

CONVERSAȚIA A I-a

ESTE POSIBILĂ CĂSĂTORIA DIN DRAGOSTE?

Toți cei care stau aici, de față, probabil că se vor căsători. Un creștin ortodox are, de fapt, două opțiuni: fie să se căsătorească și să formeze o familie, fie să nu se căsătorească, dar să trăiască în feciorie și curăție în lume sau în mănăstire. Sunt sigur că nimeni dintre voi nu intenționează să meargă la mănăstire, de aceea, pentru majoritatea, alegerea este evidentă – căsătoria.

Cred că voi toți nădăjduiți să vă căsătoriți din dragoste. Într-adevăr, este îngrozitor să te căsătorești cu o persoană pe care nu o iubești. Chiar dacă cineva poate bănuși ceva asemănător despre sine, totuși, acest lucru pare a fi extrem de nedorit. De exemplu, o tânără nu se poate căsători de mult timp și, în sfârșit, se căsătorește cu primul băiat care i-a cerut mâna. Este evident că aceasta e o decizie forțată, iar în condiții normale, dacă nu ar fi fost constrânsă de vârstă, n-ar fi făcut acest pas. Deci, sunt convins că fiecare nădăjduiește să se căsătorească din dragoste.

Scopul discuției noastre de astăzi este însă să vă spun un adevăr foarte important. Nu mi-ar fi frică să

spun că necunoașterea acestui adevăr este, de fapt, cauza a aproape tuturor divorțurilor. Care este însă acest adevăr? Întrucât acesta este important pentru noi, îl voi scrie pe tablă cu majuscule. Deci:

Să te căsătorești din dragoste – este IMPOSIBIL!

Mai mult decât atât, aș spune chiar că, până acum, nimeni încă nu s-a căsătorit din dragoste. Sună oarecum neplăcut și înfricoșător. Ceea ce, practic, fiecare tânăr își dorește, se adevărește a fi imposibil.

Pentru a vă demonstra de ce este imposibil acest lucru și dacă este înfricoșător, trebuie să definim împreună niște termeni. Deseori, oamenii folosesc aceleași cuvinte, atribuindu-le însă sensuri cu totul diferite. Prin urmare, voi încerca mai întâi să vă explic la ce mă refer atunci când spun cuvântul *dragoste*. Acest lucru este necesar în special acum, când acest cuvânt este redus la cel mai decăzut sens al său, fiind folosite expresii ca „a face dragoste”. Este clar că în acest caz nu este vorba despre o adevărată și mare iubire, dar despre altceva.

Deci, ce este într-adevăr dragostea?

Există două concepte de bază care caracterizează două tipuri complet diferite de relații între bărbat și femeie. Acestea sunt: *dragostea* și *îndrăgostirea*. Să analizăm mai detaliat fiecare dintre aceste două concepte. Desenăm pe tablă două coloane:

Îndrăgostirea

- 1.
- 2.
- 3.

Dragostea

- 1.
- 2.
- 3.

E mai ușor pentru mine să încep cu îndrăgostirea, pentru că, probabil, fiecare dintre voi are deja o experiență de îndrăgostire. Pe când învățam și eu la școală, de regulă, pentru prima dată se îndrăgosteau în clasa a II-a sau a III-a. Acum, din câte știu, lucrul acesta se întâmplă deja în grupele mari de la grădiniță. Până în clasa a XI-a este posibil să reușești să te îndrăgostești de 3-4 ori și mai mult. Voi prezenta câteva semne caracteristice îndrăgostirii.

1. Primul. Îndrăgostirea este adesea o *manifestare a egoismului* sau, altfel spus, a *zgârceniei*. Notez – *egoismul*.

De exemplu, fiecare șofer își dorește un automobil bun, să zicem, un Mercedes 600. Și, într-adevăr, atunci când pe strada principală a unui oraș trece o mașină de lux, cei mai mulți șoferi, care conduc mașini mai modeste, involuntar își întorc capetele și, cu mai multă sau mai puțină invidie, îl privesc pe fericitul proprietar al unui astfel de automobil. Dacă am pune în fața unei persoane o gamă largă de automobile și i-am spune: „Alege!”, bineînțeles că îl va alege pe cel mai puternic, mai frumos și mai confortabil. Aproximativ aceeași logică funcționează și în timpul îndrăgostirii. Tânărul intră în clasă, le privește pe toate colegile sale, o

alege pe cea mai frumoasă și își spune: „Vreau să fie a mea!” Dacă tot e să ai ceva, atunci să fie cea mai bună! De ce să n-o am pe cea mai frumoasă, de ce nu pe cea mai suplă?

Să ne punem această întrebare: poate un astfel de sentiment să constituie baza unei familii puternice? Cel mai probabil, nu. Indiferent cât de frumos este un automobil, existe multe altele cu capacități la fel de remarcabile. De exemplu, fericitul proprietar al Mercedes-ului 600 merge la țară, să-și viziteze prietenul. Și, după ce a cotit spre drumul de țară, la prima gaură de pe drum, începe să-l invidieze pe fericitul proprietar al Jeep-ului care tocmai a trecut pe lângă el. Ca urmare, omul ajunge la concluzia că are nevoie de o mulțime de mașini, și toate diferite. Dacă starea financiară îi permite, acesta își cumpără o mașină pentru plimbările prin oraș, una pentru drumurile de țară și un mic camion pentru transportarea diferitor lucruri. Așa e și cu îndrăgostirea. Omul ajunge ușor la starea în care are două sau trei „soții”. Una naște copii, gătește și spală, întrucât este o gospodină minunată. Cu alta, poate ieși la restaurant, pentru că arată splendid și poate încânta în așa fel, încât toți cei de la masa vecină să-și întoarcă capetele ca s-o admire. Și, în cele din urmă, cu cea de-a treia „soție” poate merge cu îndrăzneală la o expoziție, la operă sau balet, întrucât ea îl va distinge cu ușurință pe Van Gogh de Gauguin și pe Debussy de Chopin.

2. Al doilea. În aspectul sau caracterul unei persoane, de care cineva se îndrăgostește, de regulă,

este o trăsătură specială, care, de fapt, cucerește inima îndrăgostitului. De cele mai multe ori, aceasta se întâmplă să fie *fața* sau *silueta*. Într-o versiune mai bună, este vorba de *intelect*, *caracterul vesel* ș.a. Dar, în orice caz, îndrăgostitul se îndrăgostește de ceva *anume*.

Întrebare: Un astfel de sentiment poate constitui baza unei căsnicii adevărate? Greu de crezut. Majoritatea tinerilor se îndrăgostesc de aspectul frumos și atrăgător al unei fete. În sine, lucrul acesta nu pare chiar atât de rău. Dar, de obicei, cum decurg lucrurile după căsătorie? Aspectul fizic are proprietatea de a se schimba. De exemplu, nașterea primului copil poate schimba foarte mult o femeie. Se știe că, multe femei, îngrășându-se în timpul sarcinii și alăptării, nu mai pot dobândi silueta grațioasă pe care au avut-o altădată. Și, de regulă, nu este vina lor. Pentru corpul feminin e firesc să fie ceva mai plinuț. Așa l-a creat Dumnezeu pentru a fi purtat mai bine copilul în pânțe. Șoldurile plinuțe și burta, cu grăsimea lor, protejează fătul. Dumnezeu nu și-a dorit ca pruncul să se dezvolte într-o colivie ghimpată, tare și colțuroasă, formată din oasele mamei. Iar silueta top-modelelor, visul multor tinere de astăzi, nu este, de fapt, deloc firească femeilor și pentru a păstra o astfel de înfățișare e nevoie de prea mult efort. În trecut, o asemenea siluetă ar fi fost numită „slăbănoagă”. Amintiți-vă de picturile Renașterii, în care erau reprezentate formele sexului feminin. Acolo nu veți observa nicio femeie slabă.

Se schimbă însă nu doar silueta unei femei. Fața,

părul, de asemenea, sunt supuse riscului de a se modifica. În special, mari sunt transformările atunci când, anterior, femeia a încercat să-i dea un aspect mai frumos feței și părului său. Dacă o tânără se fardează începând cu vârsta de 15 ani, doar pentru a părea, să zicem, cu 5 ani mai mare, atunci, la 20 de ani, pielea acesteia va arăta de 25, iar la 25 de ani – de 35. Buzele, care n-au fost niciodată vopsite, întotdeauna vor arăta tinere. După doar un an de utilizare frecventă a rujului de buze, acestea se decolorează foarte tare, iar rujul devine absolut necesar. Același lucru e valabil și pentru păr. Orice substanță chimică folosită (vopsea, fixativ, spumă ș.a.) își lasă amprenta.

Deci, tânărul este cucerit de aspectul extraordinar al unei domnișoare, se îndrăgostește, la scurt timp o cere în căsătorie și se însoară. După 3-4 ani, atunci când copilul său va avea deja 1-2 ani, acest tânăr se va uita după alte femei, de vreme ce soția lui s-a „vestejit” deja, iar în jur sunt multe alte tinere care încă strălucesc cu frumusețea lor.

Chiar dacă o persoană se îndrăgostește nu de aspectul exterior, dar, de exemplu, de un intelect uimitor, de niște maniere frumoase ș.a., totuși, în acest sentiment va persista o nesiguranță. Ne putem pierde chiar și mintea. O persoană face un accident, iar în urma acestuia – o contuzie. Oare e posibil ca după aceea să divorțezi, având conștiința curată? Conștiința sugerează că e ceva în neregulă aici. Este evident că doar respectul pentru intelectul partenerului este un temei insuficient pentru o iubire puternică.

3. Al treilea indiciu al îndrăgostirii – pasiunea sentimentelor. Unui adult căsătorit, simpla vedere a unui cuplu de îndrăgostiți îi provoacă un zâmbet ușor. Pe de o parte, cât de emoționant și atent o curtează El și cât de elegant acceptă Ea să fie curtată, iar pe de altă parte, este atât de clar cât de departe sunt lucrurile acestea de adevărata iubire.

Nicolae Gogol, fiind creștin ortodox, era conștient de o lege a vieții duhovnicești: profunzimea trăirii, puterea lăuntrică a sentimentelor nu depind nicidecum de puterea manifestării lor la exterior. Acestui adevăr îi este dedicată o întreagă povestire a marelui scriitor – *Lumea veche a proprietarilor de terenuri*.

Protagoniștii povestirii sunt Atanasie Ivanovici și Pulheria Ivanovna. Viața lor echilibrată seamănă cu „o ploaie frumoasă, care provoacă un zgomot splendid, lovind frunzele copacilor care, curgând asemenea izvoarelor ce susură, îți răsfășă picioarele după o zi călduroasă de vară”. Toate zilele lor erau la fel, Pulheria Ivanovna știa din timp toate dorințele soțului său, prin urmare acestea erau îndeplinite imediat. Dar moartea femeii s-a apropiat. Toate gândurile Pulheriei Ivanovna înainte de moarte erau la soțul său. Ea îi dă menajerei ultimele indicații cu privire la felul în care să-l îngrijească pe Atanasie Ivanovici. În timpul înmormântării, bărbatul tăcea, de parcă nu înțelegea ce se întâmplă. Abia după ce s-a întors acasă, a început să plângă în hohote și cu disperare. Autorul, adică Gogol, părăsește pentru 5 ani cătunul unde locuiau proprietarii descriși de el și, în sfârșit, din nou vizitează acest locușor, iar în timp ce se

îndrepta spre Atanasie Ivanovici, medita:

„Au trecut 5 ani de atunci. Ce durere nu poate fi spulberată de timp? Ce pasiune va rezista în lupta cu el?” În continuare, Gogol dă un exemplu care demonstrează că și cea mai puternică pasiune este vindecată de timp. „Cunoșteam o persoană în floarea tinereții, plină de generozitate și demnitate; îl știam îndrăgostit cu delicatețe, pasionat, sălbatic, obraznic, modest și, în fața mea, aproape că în ochii mei, obiectul pasiunii sale – o tânără gingașă, minunată, asemenea unui înger, a fost lovită de o moarte nesățioasă. N-am mai văzut niciodată impulsuri atât de îngrozitoare ale unei suferințe sufletești, o suferință atât de sălbatică, atât de arzătoare, o disperare atât de mistuitoare precum cea care-l frământa pe tânărul îndrăgostit (acest tânăr era chiar autorul). Nu m-am gândit niciodată că omul e capabil să-și creeze un astfel de iad, în care nu sunt nici umbre, nici imagini, în care nu e nimic care ar putea să-i dea măcar o nădejde... Era întotdeauna sub supravegherea cuiva, au ascuns de el toate armele cu ajutorul cărora și-ar fi putut lua viața. Două săptămâni mai târziu, dintr-odată, tânărul s-a învins pe sine: a început să râdă, să glumească, i-au redat libertatea și, primul lucru pe care l-a făcut profitând de ea, a fost să-și cumpere un pistol. Într-o zi, o împușcătură neașteptată i-a înspăimântat îngrozitor pe rudele acestuia, au alergat în camera lui și l-au găsit întins la pământ, având craniul strivit. Medicul de atunci, știind despre arta cu care răsunau zvonurile, a găsit în el semne de supraviețuire, a găsit rana, care

nu era mortală și tânărul, spre uimirea tuturor, a fost vindecat. Acum, au început să-l supravegheze și mai strict. Nici măcar la masă nu puneau lângă el cuțit, încercând să-l țină departe de orice obiect cu care s-ar fi putut lovi, dar, la scurt timp, acesta a găsit o altă ocazie și s-a aruncat sub roțile unei trăsurii. I-au fost zdrobite mâna și piciorul, dar iarăși a fost vindecat.” După cum vedem, suferințele descrise sunt cu adevărat îngrozitoare. Dar, dintr-odată, tonul lui Gogol se schimbă. „La un an după aceea, l-am văzut pe acest tânăr într-o sală aglomerată: stătea la masă și spunea vesel *petit-ouvert* (termen specific pentru cărțile de joc), închizând o carte, iar la spatele lui, rezemându-se de scaunul pe care era el așezat, stătea tânăra lui soție, care îi selecta monedele.” Așadar, chin îngrozitor, suferințe teribile, două încercări de sinucidere, dar – după doar un an – totul este bine, are o soție tânără, e fericit, se distrează – totul s-a uitat! Cu aceste gânduri, autorul merge să-l viziteze pe Atanasie Ivanovici. Cinci ani... el, probabil, deja de mult timp și-a uitat soția! Atanasie Ivanovici îl așază la masă pe oaspetele său, servindu-l cu clătite. Și aici are loc ceva cu totul neașteptat pentru oaspete. „Acesta, este un fel de mâncare, pe care ră... ră... răpo... răposata...” – Atanasie Ivanovici nu putea rosti până la sfârșit acest cuvânt, din ochii lui au început să curgă lacrimi, iar el plângea la fel de nemângâiat cum plângea și după înmormântare. Timpul n-a putut deloc să-i tămăduiască durerea pierderii omului drag!

Voi spune încă o dată. Gogol era ortodox și știa

foarte bine adevărul pe care, de fapt, a încercat să-l illustreze în această povestire: sentimentele tulburătoare, ardoarea lor, nu vorbesc deloc despre profunzimea lor. Adevăratul sentiment, de regulă, arată liniștit, modest, rezervat. Ardoarea aceasta exterioară arată, cel mai probabil, lipsa trăirilor lăuntrice, forțele pierzându-se pentru manifestările exterioare. Viața sufletului, în asemenea cazuri, poate fi comparată cu marea. În timpul furtunii, vântul ridică valuri mari, dar e de ajuns să ne scufundăm în adâncul mării, ca să vedem liniștea și pacea: se schimbă și se agită doar straturile de suprafață ale apei. Dar există și fluxuri de apă adânci, cum ar fi, de exemplu, curentul Golfului Stream. El poartă o foarte mare cantitate de apă, care schimbă clima în acele locuri, în care curentul spală malurile, dar, la exterior, lucrul acesta este aproape de neobservat, întrucât la suprafață nu sunt valuri mari.

Dacă am vorbit puțin despre îndrăgostire, trebuie, neapărat, să trecem și la dragoste. Voi încerca să numesc cel puțin câteva semne importante ale adevăratei iubiri.

Îndrăgostirea

1. *egoism*
2. *îndrăgostire de ceva anume*
3. *pasiunea sentimentelor*

Dragostea

- 1.
- 2.
- 3.

1. **Prima** caracteristică foarte importantă a iubirii aș numi-o *veșnicia*. Tot ceea ce nu poate fi veșnic, nu are dreptul să se numească dragoste. Căsnicia adevărată trebuie să fie veșnică. Mulți au auzit, probabil, că în

Biserică nu există divorțuri. În mod ideal, fidelitatea față de soț sau soție se păstrează toată viața, chiar și după moartea unuia dintre soți. Bineînțeles, nu oricine, dacă rămâne văduv în tinerețe, reușește să nu se mai căsătorească după aceea, din acest motiv, în Biserică se permite a doua Cununie. Însă aceasta este deja văzută ca o îngăduință față de neputința omului. *„Ar fi mai bine să nu te recăsătorești, dar, dacă nu poți purta această nevoie, atunci – căsătorește-te”*, spune Biserica.

Însă preotului, care ar trebui să fie un model pentru turma sa, o astfel de îngăduință nu i se admite. Preotul, rămas văduv, nu se mai poate recăsători. Dacă însă își dorește acest lucru, atunci trebuie să renunțe la slujirea preoțească și trebuie să-i fie fidel soției sale până la sfârșitul vieții.

Nu există nicio îndoială că unitatea sufletelor care are loc între soți în această viață, va avea loc și după moarte, întrucât veșnicia iubirii ține nu doar de viața pământească, dar trece și de granița morții.

2. A doua însușire importantă a iubirii este direct proporțională cu a doua însușire a îndrăgostirii. Dacă ne îndrăgostim de ceva, când *iubim*, o facem pentru nimic, *pur și simplu*.

Vă pun o întrebare: De ce o iubim pe mama? Pentru frumusețe? Nu, mama poate fi și urâtă. Pentru bunătate? Nu, o mamă poate fi crudă și nedreaptă, dar totuși o iubim. De ce ne iubim copilul? Pentru că e drăguț? Nu, poate avea deja doi metri înălțime și să fie

nepolíticos cu noi, dar îl iubim și așa.

Am putea spune că ne iubim mama pentru că ne-a dat viață, sau ne iubim copilul pentru că i-am dat naștere. Dar nu este așa. Există copii adoptați care sunt iubiți nu mai puțin decât copiii biologici. Sau, de exemplu, de ce ne iubim sora? Nu i-am dat naștere, nici ea nu este cea care ne-a născut pe noi, dar este sora noastră și o iubim.

Am putea enumera o mulțime de exemple și totuși să nu găsim o trăsătură de caracter sau un merit pentru care îi iubim pe cei dragi. Și, într-adevăr, această trăsătură de caracter sau această virtute nu există. Ne iubim copilul pentru simplul motiv că e al nostru. E al nostru și atât. Rău, dar al nostru.

Dar soțul? Iată că, atunci când e o dragoste adevărată, cei doi își iubesc tovarășul/prietenul de viață pentru singurul motiv că e al lor. Deja aud obiecții. „Copilul e al meu, pentru că i-am dat naștere, iar soțul – pentru că l-am ales pe el și nu pe altul. Azi l-am ales pe acesta, mâine îl pot alege pe altul. Mama și copilul însă nu pot fi aleși!”

Iar acum să ascultăm ce spun Sfânta Scriptură și Tradiția Bisericii cu privire la acest subiect. Așadar, deschidem *Cartea Facerii* la primele capitole și citim: „De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi amândoi un trup” (*Facere*, 2, 24). Ascultați încă o dată cu atenție: „Vor fi amândoi un trup”. Să reținem aceste cuvinte și să ne gândim la însemnătatea lor. Ce semnificație au cuvintele „a fi amândoi un trup”? Uitați-vă la mine. Am

două mâini. Nimeni nu va îndrăzni să zică că am o mână lungă cu două capete. Am două picioare. Dar două mâini și două picioare constituie un singur trup. Să ne imaginăm că piciorul stâng îi zice celui drept: „Eu voi merge acum la dreapta, iar tu ia-o la stânga! Am obosit să umblu permanent cu tine, măcar puțin să merg de unul singur”. E evident că aceste cuvinte seamănă mai degrabă cu delirul unui nebun. Sau să presupunem că piciorul stâng a călcat pe un cui și s-a rănit grav, iar piciorul drept îi spune: „Te-ai înțepat? Trebuia să te uiți mai bine pe unde calci, acum descurcă-te cum vrei!” Acest lucru nu poate să se întâmple. Este clar că, dacă un picior a suferit, atunci al doilea va duce de unul singur greutatea întregului corp, va duce o greutate dublă. Dacă s-a îmbolnăvit o mână, a doua va fi nevoită să lucreze de două ori mai mult. Orice durere a unui organ este transmisă întregului organism. Același lucru ar trebui să fie și în familie. Când soțul se întoarce de la muncă obosit și iritat, soția trebuie să înghită cuvintele ofensive pe care acesta le-a scăpat la adresa ei. Dacă soția s-a întors acasă obosită, atunci soțul trebuie să meargă liniștit la bucătărie, să spele vasele sau să spele hainele murdare. Soțul și soția sunt un singur trup.

O altă întrebare importantă! Biserica are un sistem exact de calculare a gradelor de rudenie. De exemplu, între mamă și copil este primul grad de rudenie, între nepot și bunică – al doilea, între frate și soră – de asemenea al doilea. Gradul de rudenie este determinat în funcție de numărul de linii ascendente și descendente față de un părinte

comun. Răspundeți-mi, să mă conving dacă înțelegeți sau nu: Care este gradul de rudenie dintre unchi și nepot?... Gradul al treilea? Înseamnă că ați înțeles. Iar acum, întrebarea propriu-zisă: Cum credeți, care este gradul de rudenie dintre soț și soție? Așadar, ascult răspunsurile voastre.

bunica

mama

unchiul

eu – soția

verișorul

— Gradul al doilea... Nu este grad de rudenie... Al treilea... Primul grad de rudenie...

Da, există mai multe variante de răspuns. Cel mai aproape de răspunsul corect au fost cei care au spus că nu există niciun grad de rudenie. Dar, explicați-mi, vă rog, la ce v-ați referit? Că soții, în general, nu sunt rude între ei, adică ei sunt infinit departe în sensul de rudenie sau invers – sunt infinit aproape, adică gradul de rudenie este zero, cel mai înalt grad de rudenie? Am înțeles, credeți că între ei gradul de rudenie este infinit departe.

Și Biserica spune că între soț și soție gradul de rudenie este zero. Dar ce înseamnă asta? Care este

gradul de rudenie dintre mine și piciorul meu? Niciunul! E al meu, e parte din trupul meu, eu și piciorul meu nu suntem rude, suntem un singur trup! Așadar, soția mea – este parte din mine, deci nu mi-e rudă. Iar când se calculează gradul de rudenie, relația dintre soț și soție nu este luată în considerare. De exemplu, între soția mea și fratele meu, de asemenea, este al doilea grad de rudenie, la fel ca între mine și el.

Biserica Ortodoxă a știut dintotdeauna că, pentru o femeie, soțul este mai apropiat decât fiul, la fel cum pentru un bărbat soția este mai apropiată decât fiica. Mult mai apropiată! Nouă, celor de acum, ne este neclar acest lucru, însă acum o sută sau două sute de ani, fiecare creștin știa lucrul acesta. Dacă soția ar fi vrut să-și părăsească soțul și să se întoarcă la părinții ei, aceștia pur și simplu n-ar fi primit-o. „Ai un soț, întoarce-te la el! Dacă ți-ai părăsit soțul, atunci nu vrem să știm nimic despre tine!”

Acum două-trei sute de ani, divorțul era de neconceput. Pur și simplu nimănui nu-i trecea prin minte lucrul acesta. De ce era de neimaginat? Voi încerca să explic. Imaginați-vă o mamă care crește un copil. Când acesta are 1 an – totul este bine, e un copil drăguț. La 2 ani – apar primele ispite, la 3 ani – problemele se înmulțesc, dar încă sunt tolerabile, la 7 ani – e vorba deja de probleme serioase, iar când acesta face 10 ani, mama declară: „Nu știu cum, dar se pare că fiul meu a încetat să-mi mai fie pe plac. Prea își face de cap, a început să fie nepoliticos, nu e deloc sânguincios la școală. Cât aș mai putea tolera atitudinea lui? Atât! Am

obosit! Măine merg la Oficiul Stării Civile și divorțez. Nu am nevoie de un astfel de fiu!” Ne dăm foarte bine seama că lucrul acesta e imposibil și absurd. Nu poți divorța de fiul tău. Și de ce ar fi posibil să divorțezi de soțul tău?

Astăzi, moralitatea noastră a decăzut atât de mult, încât soții cu ușurință divorțează. Dar aceasta încă nu este culmea căderii. Dacă lucrurile vor continua în această direcție, atunci foarte curând oamenii se vor despărți și de copiii lor. De exemplu, deja există un fenomen asemănător, cum ar fi anularea adopției. Un cuplu, după ce a adoptat un copil, peste un timp îl reîntoarce la orfelinat și zice: „Atât. Am obosit. Nu mai putem să ne chinuim cu el”. A existat chiar și un caz în care un copil, adoptat la vârsta de 3 ani, a fost „returnat” la orfelinat când avea deja 15 ani. Timp de 12 ani părinții adoptivi ai acestuia n-au reușit să-l îndrăgească. Și câți copii ai străzii există astăzi, care își au de fapt părinții în viață, dar căroră nu le pasă de soarta și suferința copiilor lor? Această situație este oarecum o reminiscență a anilor postrevoluționari, când exista un număr foarte mare de copii vagabonzi, care n-au apărut atât din cauza războiului civil, cât din cauza relațiilor scurte și întâmplătoare ce aveau loc în urma anulării normelor bisericești cu privire la căsătorie. În vechime, oamenii procedau în orice situație corect, pentru că așa erau învățați să facă, și ei știau că divorțul dintre soț și soție este mai rău decât despărțirea de fiu sau de fiică. Pentru că, dacă un picior ne-a fost rănit și nu mai poate să meargă, nu alergăm

îndată la chirurg: „Doctore, tăiați-mi mai repede piciorul, am călcat într-un cui”. Noi vom depune toate forțele noastre și vom încerca să-l tratăm și numai în cazul în care piciorul este afectat de o boală teribilă, cum ar fi gangrena, vom accepta o operație, pentru ca boala să nu afecteze întregul nostru organism. La fel e și cu divorțul – trebuie să încercăm din toate puterile să ne salvăm familia și numai atunci când moare orice nădejde și apare pericolul ca, de exemplu, soțul, care bea continuu, să ne omoare în bătai copilul sau să-l implice și pe acesta în păcatele sale îngrozitoare, numai atunci putem decide să divorțăm.

Așadar, soții devin amândoi un trup. Iar un soț adevărat își iubește soția pentru simplul fapt că e a lui și împreună formează un singur trup. Bineînțeles, dacă soția are și alte trăsături frumoase, atunci acest lucru este minunat. Dar, chiar dacă nu are, un soț adevărat oricum o va iubi.

Vă atrag atenția asupra faptului că atunci când spun că soții sunt un singur trup, nu este doar o exprimare metaforică, dar lucrul acesta are loc într-adevăr și tot ce i se întâmplă unuia dintre soți se reflectă și asupra celuilalt. Dacă aceștia încearcă să depășească, cu ajutorul lui Dumnezeu, toate ispitele care apar în viața de familie, atunci, după un timp, ei pot simți într-adevăr că au devenit același trup.

Probabil că fiecare dintre noi a auzit povestiri asemănătoare cu cea pe care urmează să v-o spun. Mama își conduce fiul înrolat în armată. El, de exemplu, își face serviciul militar la o bază militară marină, aflată

la mii de kilometri depărtare de casă. Într-o zi, acestuia i se întâmplă o nenorocire, iar mama, în pofida distanței uriașe care o desparte de fiul său, simte nenorocirea cu inima ei. Păi, iată, Dumnezeu le poate da soților un astfel de har, încât aceștia se pot simți unul pe celălalt și mai mult decât o mamă își simte copilul. Dacă o femeie îi conduce la armată pe soțul și pe fiul ei iubit, atunci starea soțului său, în mod negreșit, o va simți mult mai intens decât pe cea a fiului. Uneori, de la soții în vârstă, care au trăit în fidelitate unul față de celălalt, putem auzi unele ca acestea: „Iată, îi spun soției mele ceva, iar ea îmi răspunde că și ea în momentul acela se gândea la același lucru”. Soții credincioși au nu numai sentimente comune, dar și aceleași gânduri și dorințe.

Odată mi s-au întâmplat următoarele: stăteam pe o platformă aproape pustie, iar pe lângă mine au trecut câteva persoane de naționalitate străină. Vorbeau cu voce tare în limba lor, care mi s-a părut foarte armonioasă. Și dintr-odată am fost curios să aflu dacă și limba rusă e la fel de melodioasă. Dar a fost imposibil să apreciez melodicitatea limbii mele materne și, într-un mod surprinzător, am înțeles de ce. Eu nu puteam nicidecum să aud sonoritatea limbii materne, pentru că nu mai auzeam sunete, dar imediat auzeam sensul cuvintelor. Putem aprecia doar muzicalitatea unei limbi străine, sensul căreia nu-l cunoaștem. Muzicalitatea – e singurul lucru pe care îl putem percepe într-o limbă străină. Același lucru se întâmplă și cu oamenii. Atâta timp cât o persoană îți e străină, singurul lucru pe care îl poți vedea la el este

aspectul fizic. Să ne amintim: „Întâmpinăm omul după haine și-l petrecem după minte”. Pe cei apropiați și dragi nouă niciodată nu-i apreciem după frumusețe, le vedem imediat starea sufletului. Primul indiciu care ne dă de înțeles că iubim deja o persoană este acela că încetăm să mai observăm aspectul fizic al acesteia.

Încă pe când eram la școală m-am ciocnit pentru prima dată cu faptul că aspectul fizic nu are nicio importanță atunci când iubești o persoană. Odată, am fost invitat la ziua de naștere a unui coleg, pe care nu l-am cunoscut decât la școală, iar la el acasă nu fusesem niciodată. Am rămas uimit atunci când i-am văzut părinții. Tatăl său era un bărbat cu adevărat frumos, iar mama, conform standardelor mele de atunci, era foarte urâtă – grasă, scundă, cu buzele pline. Îi priveam și nu puteam să înțeleg cum un bărbat atât de frumos a putut să se căsătorească cu o astfel de femeie. Să presupunem că atunci când s-au căsătorit, aceasta arăta mai bine, dar cum poate să trăiască cu o astfel de soție acum?! Abia mult mai târziu am înțeles că, atunci când iubești, aproape că nici nu observi aspectul fizic al persoanei și încetezi să-i mai dai vreo importanță, așa cum, de obicei, nu observi dacă e frumos copilul tău sau dacă sora ta e frumoasă. Iar dacă totuși observi, lucrul acesta nu afectează deloc relația ta cu această persoană.

Exteriorul unei persoane este ca un geam întunecat. De la distanță vedem doar sticla în sine, iar ceea ce se află în spatele acesteia nu putem vedea. Atunci când însă ne lipim de geam, vedem doar ceea ce se află în

spatele lui, iar sticla în sine n-o mai vedem.

3. Al treilea indiciu. Aș vrea să subliniez încă o însușire specifică unei adevărate iubiri. Este vorba despre *pregătirea pentru jertfirea de sine* sau, mai scurt, *jertfirea*.

Adevărata iubire este de neconceput fără jertfire. Dar ce înseamnă lucrul acesta? Pentru început, răspundeți-mi la următoarea întrebare: sinuciderea – este o jertfire de sine? De exemplu, cineva și-a mărturisit dragostea, dar a fost respins. Viața a pierdut orice sens pentru el, de aceea se sacrifică în numele iubirii. Este deci o jertfire de sine? Cine consideră că „da”, ridicați mâinile. Iar acum, cei care cred că „nu”. Văd că majoritatea nu sunt de acord să accepte sinuciderea ca pe o jertfire de sine. Într-adevăr, jertfirea de sine are loc atunci când omul renunță la ceva personal, uneori chiar și la viața sa, dar o face neapărat de dragul unei alte persoane. Iar în cazul sinuciderii, de exemplu din cauza unei iubiri neîmpărtășite, are loc altceva: „Vă voi arăta tuturor cât de mult sufăr!” Sinuciderea nu include grija pentru celălalt și în urma acesteia, ceilalți nu se simt mai bine, dimpotrivă, ea aduce doar suferință și durere celor apropiați. Sinuciderea este comisă de dragul propriei persoane.

Iar acum, voi da câteva exemple pentru subiectul jertfirii de sine, pentru a arăta sub ce aspect se poate ea manifesta.

Uneori, jertfirea de sine este un pas important și decisiv. De exemplu, soția mea, a absolvit Școala

de Regenți (regent – persoana care conduce corul bisericesc, dirijor). Pentru a deveni dirijoare, soția mea s-a pregătit câțiva ani, a studiat mult timp, își făcuse o mulțime de planuri pentru a forma un cor, în cadrul căruia să lucreze cu copiii enoriașilor, pregătindu-i pentru un viitor cor de adulți etc. Atunci când am început slujirea noastră la Taldom, toate aceste planuri, treptat, au început să se realizeze. Dar viața merge înainte. S-a născut primul nostru copil, apoi al doilea, apoi al treilea. Și deja apare întrebarea: Ce să facem? Cele mai importante slujbe bisericești, în cadrul cărora trebuie să conducă corul persoana cea mai experimentată, sunt slujbele de sâmbătă și duminică. Chiar dacă ne-am fi dorit să-i ducem pe copiii noștri la grădiniță, n-am fi hotărât nimic, întrucât grădinițele nu funcționează în aceste zile. Bunicii, care ar fi trăit permanent cu noi, nu am avut și soția mea este pusă în situația să aleagă: fie renunță pentru câțiva ani la corul bisericesc, fie trebuie să căutăm alte soluții, care ar fi, cel mai probabil, în detrimentul copiilor noștri. Bineînțeles că ea a renunțat la cor, însă, în spatele acestui „bineînțeles” se ascund foarte multe. Să-și spună sieși: „Începând de astăzi, nu mai ești dirijoare, ești mamă”, și să pună pe planul doi ceea ce mulți ani la rând a fost în prim-plan, nu a fost deloc ușor. Nu e ușor să vezi o altă persoană care-ți ia locul, să-i vezi greșelile, dar să nu ai posibilitatea și dreptul să i le corectezi și, pe lângă acestea, să nu te tulburi și să nu te indignezi în interior. Lucrul acesta e cel mai greu.

Acesta însă este un exemplu de jertfire de sine

foarte vizibil – renunțarea la propria vocație. Însă viața, de regulă, prevede manifestări mult mai mici ale jertfirii de sine. Toată ziua tatăl a stat în fața utilajelor de lucru și și-a imaginat cum se va întoarce acasă și se va relaxa în fața televizorului, urmărind finala de fotbal, în care participă echipa lui favorită. Deschide ușa casei și.... „Iubitule, mergi, te rog, să cumperi pâine, cât timp se coace carnea în cuptor. După aceea, să duci gunoiul, găleata e deja plină și ia-l de la grădiniță pe Alexei”. Toate aceste lucruri va reuși să le termine cu cinci minute înainte de sfârșitul meciului. Așadar: să nu te răzvrățești, să nu te înfurii, dar, împotriva voinței tale, să ratezi aproape întregul meci și să faci tot de ce are familia nevoie este, de asemenea, o jertfire de sine. Viața de familie constă din astfel de „fleacuri” zilnice.

Acum, după ce ne-am lămurit puțin cu terminologia, și am încercat să vă explic ce înțeleg prin cuvântul „iubire”, voi încerca să definesc iubirea dintre bărbat și femeie. Această definiție, bineînțeles, va fi unidirecțională, incompletă, dar trebuie totuși să o formulăm:

Dragostea dintre soți este unirea a două persoane, care se naște în căsătorie și se cultivă pe parcursul a 10-15 ani de căsătorie.

Notez această definiție pe tablă:

Să te căsătorești din iubire este imposibil!

Îndrăgostirea
egoism

Dragostea
veșnică

*îndrăgostire de ceva anume
pasiunea sentimentelor*

*iubești fără motiv
jertfirea de sine*

Iubirea este unirea a două persoane, care se naște în căsătorie și se cultivă pe parcursul a 10-15 ani de căsătorie.

Propunând această definiție a iubirii, cred că nimeni nu va avea obiecții față de declarația care a fost făcută la începutul conversației noastre.

Căsătoria din dragoste este aproape imposibilă, pentru că dragostea se naște numai în căsătorie și se manifestă cu toată puterea ei abia după mulți ani de căsnicie. După ce aruncăm în pământ o sămânță de măr, nu venim să culegem roadele peste o lună, dar timp de câțiva ani îngrijim copacul și abia după aceea așteptăm fructele. Nici roadele iubirii nu vor apărea imediat, întrucât sufletul omenesc este mult mai complex decât o plantă. Nu orice copac supraviețuiește până în momentul rodirii, mulți dintre ei se usucă până atunci. Astăzi, 60% din familii divorțează înainte să aducă roade, cu excepția copiilor abandonați și a sufletelor distruse.

Cu ce poate fi asemănată familia? Imaginați-vă două pietre, ambele ascuțite și dure. Atâta timp cât nu se ating una de alta, totul pare a fi bine, niciuna nu deranjează. Dar, dacă le punem pe amândouă într-un sac, iar sacul îl agităm mult timp și cu forță, atunci avem două rezultate posibile: fie pietrele se șlefuiesc una de cealaltă și nu se mai rănesc, fie refuză să scape de colțurile lor ascuțite și atunci rup sacul, iar ele cad

dinăuntrul acestuia. Sacul – este familia. Fie soții se „cioplesc” prin mici jertfiri de sine, fie se răspândesc în diferite direcții, mâniindu-se unul pe altul.

Un număr foarte mare de divorțuri au loc la 2-3 ani după căsătorie. Divorțând, omul are următoarele convingeri: „Am dat peste o soție (soț) atât de pretențioasă! Și-mi mai zicea – *te iubesc!* Cum oare mi-a trecut prin cap să mă însor cu ea?!” Omul acesta nu înțelege că nu era încă iubire între ei, era doar îndrăgostire. Pentru iubire trebuia să lupte. Însă niciunul dintre soți n-a vrut să scape de „colțurile” lor ascuțite. Astfel, recăsătorindu-se, în cea de-a doua căsnicie continuă același lucru care a existat și în prima căsătorie. El, cu iuțimea lui, își necăjește noua soție, iar ea, simțindu-se ofensată, se enervează și, la rândul ei, își supără soțul cu caracterul său ȧepos. Iar bărbatul crede cu naivitate că a dat din nou peste o nevastă rea, el însuși nevăzându-și propriile neajunsuri.

Dar lucrul cel mai uimitor se întâmplă abia după 10-15 ani. Șlefuirea inițială, în primii 2-3 ani, nu este granița acelei uniri care poate să apară. Deși, multe familii rămân anume la acest nivel. Eu mi-aș dori însă să nu uitați care este *taina principală a căsătoriei: doi într-un singur trup*. Dacă soții vor depăși ispitele cu toată puterea și vor purta cu vrednicie pe tot parcursul vieții greutățile vieții de familie, atunci, după 10-15 ani, aceste două pietre netede se vor contopi și vor deveni un tot întreg, care nu va putea fi separat de nicio forță.

Și ultimul lucru. Eu însumi am dat definiția iubirii, în care se spune că iubirea trebuie cultivată timp

de 10-15 ani. Oricare dintre voi poate întreba: „Dar dumneavoastră iubiți deja cu adevărat?” Aici trebuie să recunosc: „Soția mea și cu mine suntem căsătoriți abia de 6 ani. Conform definiției pe care am propus-o mai devreme, nu mă pot lăuda că am ajuns la o dragoste desăvârșită în familia mea”. Iată încă un exemplu cu care de fapt voi încheia discuția de azi.

Bucătăria. Stăm împreună cu soția mea la masă, unul în fața celuilalt. În bucătăria noastră, lingurile și furculițele stau pe masa de alături. Ca să iau o lingură, eu trebuie să mă ridic, să fac cinci pași și să mă întorc după aceea la locul meu. Pentru ca soția mea să ia o lingură, trebuie să se ridice, să facă un singur pas și să se întoarcă. Eu am nevoie de o linguriță. Bineînțeles că nu voi merge să o iau eu. Ce n-am mai făcut! Eu am de făcut zece pași, iar soția mea doar doi. Îi cer deci să-mi dea o linguriță. Ea se ridică și merge să mi-o aducă. Și abia atunci îmi dau seama că soția mea, în ultima lună de sarcină, a obosit toată ziua ocupându-se de ceilalți doi copii ai noștri, că în general această sarcină a dus-o greu și că era un efort destul de mare pentru ea să se ridice doar de la masă, iar eu, sănătos și lipsit de griji, aștept ca ea să-mi aducă lingurița. Desigur, mi-am dat seama că nu am procedat corect și nu voi mai repeta această greșeală, dar, dacă aș fi atins desăvârșirea în iubire, atunci aș fi simțit continuu durerea ei, n-aș fi înțeles-o doar cu rațiunea, ci aș fi simțit-o în trupul meu și nici măcar nu mi-ar fi trecut prin minte să o rog să facă ceva.

SUPLIMENT LA CONVERSAȚIA A I-a

Obișnuință sau iubire

Odată, într-o clasă, a fost pusă o întrebare: „Iată, dumneavoastră afirmați că iubirea se cultivă timp de 10-15 ani. Dar se poate întâmpla ca în decursul acestor ani oamenii să le apară pur și simplu obișnuința de a trăi împreună și aceasta să nu fie deloc o iubire specială?” Este o întrebare foarte bună. Chiar și N. Gogol în povestirea sa *Lumea veche a proprietarilor de terenuri* nu numește sentimentul dintre Pulheria Ivanovna și Atanasie Ivanovici *iubire*, ci doar *obișnuință*. Dar mie mi se pare că Gogol face acest lucru în mod intenționat, de parcă ne-ar întreba dacă suntem de acord cu această definiție – *obișnuință*. Dar un cititor atent va observa la Gogol indiciul care dă de înțeles că însuși autorul nu considera relația dintre cei doi o obișnuință.

Gogol spune că Atanasie Ivanovici, după moartea soției sale, lasă impresia unui bărbat care și-a pierdut piciorul, adică a pierdut o parte din trupul său. Ei bine, eu aș răspunde pe scurt. Dar oare atunci când o mamă, la mii de kilometri depărtare, își simte fiul, lucrul acesta se datorează obișnuinței? Nu, există ceva mai presus de obișnuință.

Desigur, majoritatea soților într-adevăr trăiesc „din deprindere” și atașamentul lor se datorează numai faptului că ei deja s-au „șlefuit” unul de celălalt pe

parcursul mai multor ani, iar acum, unul fără altul li se pare gol și plictisitor. Dar nu trebuie să uitați niciodată că există iubire adevărată, care este mai presus de obișnuință. Atunci când doi copaci cresc alături și se întrepătrund – este ceva. Dacă unul dintre copaci este tăiat, celălalt ar putea să cadă fără suportul cu care era obișnuit. Dar când doi copaci au crescut împreună, lipindu-se unul de altul, astfel încât prin ei trece deja același suc – este deja cu totul altceva. Despărțirea acestora fără a provoca durere este deja imposibilă.

Am spus deja că limba rusă este plină de înțelepciune. Ce înseamnă cuvântul „*fericire*”? Pornind de la etimologia acestui cuvânt, fericirea omului constă în faptul că nu trăiește singur. „*Fericire*” – adică „*coparticipare*” la o altă viață. „Eu – sunt o parte din tine, iar tu – o parte din mine. Noi – coparticipanți unul în viața celuilalt.” O persoană care nu iubește pe nimeni este o persoană permanent singură și nefericită. Amintiți-vă poemul *Silentium* de la Tiutcev:

*Taci molcom, nu trezi nici dor
Adânc în suflet, nici fior,
Căci ele scapără și pier,
Precum luceferii din cer
Răsar ca să apună iar,
Tu taci și ia aminte doar.*

*Simțirea cui să ți-o încrezi?
Iar când te doare, să nu crezi
Că alții te-au și înțeles.*

*Un gând rostit e un eres...
Nu sparge unda de cleștar,
Tu taci și soarbe-i vlaga doar.*

*Rămâi în sinea ta ascuns,
De vise tainice pătruns,
Căci visele se sting curând
Când lumea prinde glas și când
Lumina zilei vine iar,
Tu taci și ia aminte doar...*

Tiutcev a transmis foarte corect starea de singurătate. Această poezie este strigătul unui om nefericit. Nefericit în sensul că și-a conștientizat singurătatea absolută: „*Un gând rostit este o minciună!*”. Într-adevăr, comunicarea la nivel de cuvânt este o comunicare falsă, profund deformată. Toată profunzimea sentimentului, toate nuanțele emoțiilor trăite niciodată nu vor putea fi redată în cuvinte. O stare absolut unică a unei persoane este transmisă printr-un cuvânt obișnuit pentru toată lumea. Adică, această stare mai întâi este redusă la un concept general și abia după aceea este transmisă. Dar este transmis anume acest concept general, dar nu starea sau sentimentul propriu-zis al persoanei. De ce există atâtea tipuri de artă? Omul vrea să se exprime în cuvinte. Dar nu poți transmite prea multe lucruri în cuvinte. Omul începe să se exprime prin muzică, dar nici prin intermediul sunetelor nu poți transmite totul. Omul începe să picteze, dar și aici posibilitățile sunt limitate. Și așa

mai departe. Toate acestea sunt încercări de a sparge această condamnare la singurătate.

Totuși, această poezie nu are dreptate – omul are posibilitatea să depășească această singurătate. „*Doi într-un singur trup...*” – cu aceste cuvinte este distrusă condamnarea noastră la singurătate. Oamenii care se iubesc reciproc (nu cei îndrăgostiți, dar cei care se iubesc cu adevărat) sunt fericiți, pentru că sufletele lor se află într-o unitate specială atunci când fac parte unul din celălalt. Ei pot să nu comunice prin cuvinte, întrucât pot privi lumea prin ochii celuiilalt, pot să trăiască aceleași emoții prin care trece și celălalt.

Prima iubire

Cu toții am auzit, probabil, de mai multe ori că prima iubire nu se uită și lasă un semn pentru întreaga viață. Ce este însă această „*primă iubire*”? Ce este atât de uimitor și de neuitat la ea?

Adesea, în spatele aceluiași cuvânt stau diferite fenomene. În acest caz, trebuie să menționăm că prima iubire poate fi diferită, de la un sentiment foarte profund și curat, la o pasiune nebună și trecătoare. Și într-un caz, și în altul prima iubire într-adevăr nu se uită și lasă o amprentă profundă. Amintindu-ne definiția iubirii și a îndrăgostirii, trebuie, bineînțeles, să precizăm că prima iubire – nu este încă iubire, ci doar prima îndrăgostire serioasă, primul sentiment din care se naște iubirea. Anume sentimentul iubirii, dar nu iubirea în sine, întrucât iubirea propriu-zisă – nu este un

sentiment, ci o stare a două suflete. Îndrăgostirea însă este un sentiment.

Ce este însă deosebit la prima iubire? Răspunsul e foarte simplu: în primul rând, faptul că acest sentiment este trăit pentru prima oară. Tot ce se întâmplă pentru prima dată întotdeauna lasă o amprentă profundă.

N-ați observat niciodată că drumul pe care mergeți prima dată întotdeauna pare mai lung decât atunci când îl parcurgeți a doua, a treia sau a douăzecea oară? Îmi amintesc foarte bine cum odată am întârziat la tren și, pentru a nu-l aștepta pe următorul stând într-un singur loc, am decis să mă plimb într-o direcție a drumului necunoscută până atunci pentru mine. Mergeam încet și priveam cu atenție tot ce vedeam în cale. Fiind prea distrat de drum, mi-am amintit totuși că e timpul să mă întorc. Dar, vai ce grozăvie! Am mers foarte departe, după cum mi se părea, nu mai puțin de doi kilometri, iar până la venirea următorului tren rămăseseră doar 10 minute.

M-am întors repede înapoi, dar, spre uimirea mea, am observat că mă îndepărtasem cu aproximativ șapte sau opt sute de metri de la stație. Așa se întâmplă întotdeauna atunci când mergi undeva pentru prima oară, timpul și spațiul parcă își extind granițele. Conform numărului de impresii primite pe parcursul acestor opt sute de metri, drumul părea a fi de câțiva kilometri, pentru că orice drum nou aduce și multe impresii noi. Uneori, o persoană, uimită de sosirea într-un anumit loc, poate spune cu sinceritate: „Am fost acolo o veșnicie”. Zilele obișnuite ale săptămânii trec rapid

și neobservate, unele evenimente importante însă se memorizează până în cele mai mici detalii.

Când cineva pentru prima dată se îndrăgostește serios, atunci trece printr-o serie întreagă de descoperiri și emoții, care îi schimbă viziunea asupra vieții. În viață vor exista puține schimbări de felul acesta. Ceea ce am trăit în prima iubire nu se va mai repeta niciodată.

Când am urcat prima dată la volanul unei mașini de unul singur, fără instructor, atunci pentru prima dată am simțit că mașina mă ascultă, că are o putere uimitoare și că toată această putere e în mâinile mele. Cu ce viteză am mers prima oară? 40-50 km/h. Mai târziu, mai îndrăzneț – 70 km/h. Dar mi s-a întipărit în subconștient acea primă călătorie, deși am repetat după aceea călătorii similare de sute de ori, iar viteza de 70 km/h acum îmi pare a fi viteza unei țestoase. Sentimentul de putere a devenit ușor de controlat și deja conștientizez toate posibilitățile limitate ale automobilului. Nu voi reuși niciodată să repet aceleași senzații, decât dacă voi încerca să conduc un avion.

Aici descoperim un alt adevăr foarte important. Prima iubire, de regulă, se stinge repede. Sentimentele care încă ieri îl agitau pe cel îndrăgostit devin o obișnuință, de aceea apare impresia că dragostea a trecut. Deprinderea – ea este cea care adesea ucide prima dragoste. Vrem ca intensitatea impresiilor să rămână aceeași, dar lucrul acesta nu prea ne reușește. Intensitatea emoțiilor scade, iar noi rămânem dezamăgiți. Îndrăgostirea, în majoritatea cazurilor, se termină anume cu dezamăgire și despărțire. Nu

întâmplător însăși expresia „prima iubire” indică deja cu tristețe spre ideea că după „prima”, de obicei, apare „a doua”, apoi „a treia” și așa mai departe.

Permiteți-mi să vă reamintesc că prima iubire este sentimentul unei iubiri ce abia ia naștere. Cu ce poate fi comparat acest sentiment? Să presupunem că ați avut un accident, ați fost răniți și ați petrecut un an întreg în spital, fiind incapabili să vă deplasați. Și iată că simțiți că începeți să vă faceți bine. Însuși sentimentul că în curând veți putea merge vă face fericit. Vă copleșesc emoțiile. Dar deja de o lună v-ați ridicat din pat și ați început să mergeți. Veți fi la fel de copleșit de emoții și vă veți bucura de fiecare pas pe care-l veți face? Greu de crezut. Acum, să mergeți este cel mai firesc lucru pentru voi. De exemplu, să mergeți la baie – despre ce fel de entuziasm romantic poate fi vorba aici? La fel e și în dragoste. Atâta timp cât sunteți doar îndrăgostiți, vă copleșesc emoțiile. Iar când iubiți deja, senzualitatea dispare și apare obișnuința, dar dragostea rămâne. Mergeți? Înseamnă că nu arătați ca un pacient ținut la pat, sunteți alt om. Iubiți? Înseamnă că nu mai arătați ca un îndrăgostit, totul e diferit, sunteți cu totul diferit acum.

Odată ce am definit atât de josnic prima dragoste (precum că este pur și simplu prima, de aceea rămâne de neuitat), vreau totuși să vă întreb: „Poate că în prima iubire există și o altă taină profundă?” Da, există și aceasta constă în faptul că primul sentiment este foarte curat și luminos. Această puritate trebuie apreciată, pentru că și ea, la fel, este foarte greu de a mai fi trăită

încă o dată. Atunci când bei apă dintr-un izvor, prima dată apa este curată și limpede. Dar, agitând izvorul, neapărat îl vom tulbura și, pentru a bea din nou apă curată, vom avea nevoie de multă răbdare.

Ne-am obișnuit cu gândul că „vom întâlni iubirea întâmplător, atunci când ne așteptăm cel mai puțin”. De fapt, trebuie să fim capabili să păstrăm sentimentele, adică să le protejăm de emoțiile întâmplătoare care ar putea tulbura izvorul curat al sufletului nostru. Majoritatea oamenilor se îndrăgostesc ușor și nebunește, pierzând cu ușurință darul care ne este dat – sentimentul curat și luminos al primei iubiri. E greu să-ți controlezi sentimentele, dar nu e imposibil. Și e extrem de periculos să te dedai cu ușurință primei îndrăgostiri întâmplătoare. Pentru cei care reușesc să-și păstreze sentimentele, prima dragoste este un sentiment foarte profund și serios, care poate crește dintr-o iubire adevărată în căsnicie. Căsătoria, în care prima iubire a rămas pentru toată viața singura iubire, va fi cea mai fericită căsnicie. Ce poate fi mai bine pentru o căsătorie decât faptul că trecutul soților nu este întinat de nicio relație întâmplătoare, de nicio pasiune sau îndrăgostire trecătoare?

Să ne amintim de ce Tatiana s-a îndrăgostit de Oneghin. A. Pușkin descrie foarte bine această îndrăgostire:

*Un gând își ascundea sub haină:
Și-n inima-i zălog simțirii
Căzu grăuntele iubirii,*

*Cum cade-n brazda milenară
Sămânța-n zori de primăvară.
Închipuirea ei, de mult,
Ardea cu patimă tirană,
Flămândă de fatala-i hrană,
Tânjind cu-al inimii tumult;
De mult în pieptu-i jindua
Și aștepta pe cineva.*

Așadar, în imaginația sa, Tatiana de mult își crease deja o anumită imagine și de aceea se îndrăgostește aproape că de primul tânăr pe care-l întâlnește. Mai mult decât atât, Pușkin explică foarte clar motivul pentru o asemenea stare a Tatiane:

*Romanele-i plăceau de mică,
Aflând în ele tot ce vrea;
Din Richardson sorbea cu frică,
Iar pe Rousseau îl îndrăgea.*

Iar acum, când l-a întâlnit pe Oneghin, toată visarea și imaginația ei erau îndreptarea spre el: Acum, cu atâta-atenție

*Citește dulcile romane,
Și soarbe cu vioiciune
Minciunile înșelătoare –
De fantezie-nsuflete,
În pagini calde zugrăvite:
Cu amantul Iuliei Wolmar,*

*Malek-Adel și de Linar,
Și Werther – al suferinței frate
Și ne-ntrecutul Grandison,
Ce nouă ne provoacă somn, –
Toți pentru dulcea visătoare
S-au concentrat într-o persoană,
A lui Oneghin, fără seamă.*

Deci, dragi tineri și tinere. Aveți grijă de sentimentele voastre, păziți-vă sufletul de îndrăgostirile întâmplătoare, nu căutați aventuri amoroase, nu citiți romane de dragoste, nu priviți seriale nefolositoare, nu vă lăsați pasionați de melodramele de dragoste. Așteptați cu răbdare adevăratul și profundul vostru sentiment, și atunci există o mare nădejde că prima voastră iubire va deveni prima strălucire în zorii iubirii voastre adevărate care urmează să vină.

Dragoste la prima vedere

Există conceptul de „*dragoste la prima vedere*”. Eu aș spune că e înfricoșător să te îndrăgostești imediat după prima întâlnire. Să te îndrăgostești la prima vedere înseamnă să pornești în sufletul tău un mecanism uriaș cu diferite emoții: să-ți permiți să fii condus de visuri, să te dedai imaginației și fanteziei, în timp ce sufletul tău va fi stăpânit de un sentiment tot mai puternic. Oprirea acestui mecanism este foarte dificilă. Îndrăgostirea e asemenea drogului: cu cât o folosești mai mult, cu atât mai mult ți-o dorești.

Unde este garanția că cel care a pornit acest complicat mecanism psihologic după prima vedere, nu-l va porni din nou după aceeași privire, dar deja spre o altă persoană?

Dragostea la prima vedere este un exemplu viu despre modul în care o persoană nu știe și nici nu vrea să-și păstreze sufletul, un exemplu al unei imoralități evidente. Ce poate fi mai necugetat decât să ne pierdem puterile sufletești cu oameni pe care aproape că nu-i cunoaștem? Este extrem de periculos să ne îndrăgostim în felul acesta. După câteva astfel de îndrăgostiri (iar ele neapărat vor fi mai multe), sufletul obligatoriu ne va fi pustiit. Pentru a nu greși, după „prima privire”, neapărat trebuie să urmeze și a doua, și a treia, pentru ca să putem verifica în felul acesta prima noastră impresie.

Declarația de dragoste

Într-un film minunat despre viața unei familii numeroase, *Odată, după douăzeci de ani*, este o scenă în care soțul, după mulți ani de căsnicie și după ce li s-au născut 10 copii, îi mărturisește, pentru prima oară, soției sale că o iubește. Până atunci au trăit și s-au iubit unul pe celălalt fără declarații de dragoste. Mi se pare că acest lucru a fost foarte bine menționat de autorii filmului: iubirea adevărată nu necesită declarații. Mi-aș permite chiar să spun că declarația de dragoste este specifică îndrăgostirii, nu iubirii. În principiu, acest lucru este de înțeles, pentru că

dragostea se mărturisește înainte de căsătorie, iar conform definiției anterioare am constatat că iubirea se naște doar în cadrul căsătoriei. Într-adevăr, oamenii mărturisesc ceea ce nu există încă. Dar însăși expresia „*Te iubesc*” scoate în evidență neadevărul pe care îl conține. Acolo unde există conceptele *eu* și *tu* încă nu există dragoste. Iubirea începe cu conceptul *noi*.

Pare paradoxal, dar este adevărat că, deseori, oamenii care într-adevăr se iubesc, nu se curtează între ei așa cum o fac îndrăgostiții. Adică, lăuntric ei devin mai apropiați, manifestările exterioare ale iubirii însă devin din ce în ce mai puține. Bineînțeles, majoritatea soților nu le dăruiesc flori soțiilor nu din motiv că s-ar simți un singur trup cu ele, ci pur și simplu din cauza lipsei de atenție și grijă. Dar soții ce se iubesc cu adevărat nu au nevoie de manifestarea grijii în anumite zile, întrucât ei o arată zilnic, 24/24. Dacă soțul îi dăruiește soției sale flori de 8 martie și spală vasele în această zi, nu e rău deloc. Dar dacă pe 9 martie el va sta lungit pe canapea, e evident că grija lui este amăgitoare. Și dacă soțul care zilnic își ajută soția în treburile casnice nu-i va dăruia acesteia un buchet imens pe 8 martie, ci unul modest și ieftin, aceasta cu siguranță nu se va simți ofensată. Declarațiile de dragoste în acest caz de asemenea sunt de prisos. Ele sunt necesare în cazul în care nu există sentimentul unei apropieri sincere și adevărate și, pentru ca celălalt să nu aibă îndoieli, apare necesitatea mărturisirii dragostei.

Deși, se pare totuși că greșesc puțin. Între soții care se iubesc cu adevărat, declarațiile de dragoste,

de asemenea, sunt rostite continuu, însă nu pot fi auzite imediat. Vă voi povesti o istorioară, iar voi îmi veți spune în ce moment a sunat aici o declarație de dragoste? Un cuplu tânăr a mers în vizită la cineva. În timp ce gazda a ieșit pentru o clipă, soția, întâmplător, a atins vaza preferată a stăpânilor și aceasta s-a spart, provocând mare zgomot. Gazda, îngrijorată, aleargă să vadă dacă nu cumva vaza sa este cea care s-a spart. „Ce s-a întâmplat? ”, îl întreabă pe soț. „Ne pare rău, dar v-am stricat vaza preferată!”, răspunde bărbatul. Ați auzit aici declarația de dragoste? Cu siguranță a fost. Cine și-a dat seama? Corect! Bărbatul a zis: „Noi am stricat”, nu „ea a stricat-o”. Acest „noi” este, de fapt, declarația de dragoste. Orice s-ar întâmpla, se întâmplă cu noi, și un soț cu adevărat iubitor nu va renunța niciodată la soția sa: „Noi am stricat-o!”.

Cu atât mai mult, declarațiile de dragoste întotdeauna au fost și vor fi extrem de necesare – este ciudat să te căsătorești fără a-ți mărturisi iubirea. Dar declarațiile de dragoste diferă de la una la alta. În vechime, aceste declarații erau total diferite de cele de acum. Dar și erau adesea nu atât declarații de dragoste, cât cereri în căsătorie: „Te iubesc, fii soția mea!” Întotdeauna ofereau mâna și inima. Oferind inima, nu spuneau altceva decât că iubesc, iar oferind mâna, vorbeau despre unirea prin Taina Cununiei. Pentru că anume în timpul Cununiei, mâinile soților se unesc de câteva ori în semnul unirii lor prin căsătorie. Așadar, o declarație corectă de iubire face din start o cerere în căsătorie, în cadrul căreia această iubire

va crește. Declarația de dragoste este mărturisirea unei pregătiri de a iubi, a pregătirii de a face un pas important, acela de a se căsători și de a fi responsabil de soarta unei alte persoane.

Dar acum totul se întâmplă altfel. Văd următorul tablou. Un tânăr și o tânără se îmbrățișează în scara blocului (astăzi se îmbrățișează cu mult timp înainte de a-și face reciproc declarații de dragoste și, în general, înainte de a-și declara unul altuia sentimentele) și, la un moment dat, în această apropiere a lor, urmează declarația de dragoste, rostită în șoaptă, în entuziasmul cuvintelor mărturisite: „Te iubesc”. Răspunsul: „Și eu te iubesc”. După aceasta, urmează, la fel ca în filmele clasice din Occident, un sărut îndelungat. Și atât! Aici au luat sfârșit toate declarațiile de iubire și ambii îndrăgostiți sunt fericiți.

Comentariul la o astfel de situație este foarte simplu: această acțiune nu are nimic comun cu o adevărată declarație de dragoste. Chiar dacă inima bate tare și, de emoție, cuvintele sunt rostite cu greu, totuși, aceasta nu este o mărturisire a iubirii. Țineți minte, dacă în urma declarației de dragoste nu urmează cererea în căsătorie, atunci fraza „Te iubesc” este mai bine să o traducem în felul următor: „Sunt îndrăgostit de tine până peste cap, așa că lasă-mă să te sărut”. Ideea este că e mult mai interesant să te săruți decât să te îmbrățișezi. Dar să te săruți fără a face o declarație de dragoste pare cumva indecent. Tocmai de aceea se rostesc cuvinte de iubire. Dar vă reamintesc, nu vă lăsați păcăliți de aceste declarații, ele nu merită niciun

ban, dacă persoana care pretinde că vă iubește nu vă oferă mâna sa, pe sprijinul căreia să vă puteți baza oricând. Nu este o cerere în căsătorie – înseamnă că aveți în față un căutător de aventuri amoroase, care vrea, pur și simplu, să încerce senzații noi, care își dorește o evoluție a relației voastre, dar nu vrea ca aceasta să meargă într-atât de departe, încât să se încheie cu o căsătorie.

Acolo unde există
conceptele
eu și tu
încă nu există
dragoste.

Iubirea începe cu
conceptul *noi*.

CONVERSAȚIA A II-a

CUM SĂ TE CĂSĂTOREȘTI?

E foarte greu să pășești corect în căsnicie. Alegerea soțului ar trebui făcută o singură dată pentru întreaga viață. În mod ideal, nu ar trebui să existe eșecuri, dar problema este că nu există nicio metodă care să ofere o garanție împotriva erorilor. Aș spune chiar că întotdeauna căsătoria este un risc, un pas făcut cu ochii închiși.

Căsătorindu-se, omul se confruntă cu un anumit paradox, cu două condiții incompatibile, care îi influențează alegerea. Paradoxul este următorul. Notez pe tablă două poziții contradictorii.

1. *Este necesar să-l cunoaștem cât mai bine posibil pe viitorul soț/soție.*

Dar, pe de altă parte:

2. *Este imposibil să-l cunoaștem pe deplin pe viitorul soț/soție înainte de căsătorie.*

Voi începe cu a doua afirmație. De ce este imposibil să-ți cunoști cu adevărat viitorul soț? Mai întâi de toate, voi sublinia că, în general, să cunoști o altă persoană și chiar pe tine însuși până la capăt este aproape imposibil. Iar dacă vorbim acum despre familie, atunci

trebuie să spunem că în fiecare femeie există trei femei complet diferite și în fiecare bărbat există trei bărbați complet diferiți.

Pe măsură ce relația dintre bărbat și femeie evoluează, aceasta trece prin trei etape principale:

Bărbatul

mire

soț

tată

Femeia

mireasă

soție

mamă

Mirele, soțul și tatăl sunt persoane total diferite. Chiar dacă stau în aceeași persoană, fiecare dintre ei are principiile sale de comportament. Mirele nu știe încă cum va fi ca soț sau ca tată. Același lucru îl putem spune și despre mireasă. Așadar, să revizuim aceste etape.

Logodnicul și logodnica

De îndată ce sunt rostite aceste cuvinte, de regulă, pe fețele oamenilor apar deja zâmbete. Aceasta este cea mai amuzantă și romantică etapă a relației dintre bărbat și femeie. Pentru această etapă sunt caracteristice următoarele două trăsături. În primul rând, fiecare dintre cei doi îndrăgostiți încearcă din toate puterile să-și ascundă neajunsurile; în al doilea rând, fiecare încearcă să scoată în evidență virtuțile sale, chiar și pe cele pe care nu le are, dar ar putea să le aibă.

De exemplu, tânărul o invită pe viitoarea sa soție la aniversarea lui. Mama băiatului este mulțumită. În sfârșit din odaia iubitului său fiu au dispărut șosetele rupte, aruncate în mijlocul camerei, iar tot gunoiul care crea „mizeria artistică” de pe biroul lui era împrăștiat uniform în sertare. Mie mi s-a întâmplat un caz asemănător. Odată, am fost nevoit să înnoptez la niște cunoscuți din Moscova. În timp ce beam ceai, când stăpânul casei a ieșit pentru câteva clipe, soția sa mi-a zis: „Vizitați-ne mai des! Soțul meu, cu trei zile înainte de sosirea dumneavoastră, a început o curățenie în apartament cum n-a mai făcut niciodată până acum.” Într-adevăr, noi toți practic întotdeauna încercăm să ne ascundem neajunsurile în fața oamenilor necunoscuți.

Fata, dacă-l invită pe iubitul său la o sărbătoare de familie, neapărat se va strădui să gătească ceva neobișnuit, ceea ce n-a gătit niciodată până acum și, cel mai probabil, nu va mai putea repeta altă dată. Poate că mireasa nu e o gospodină foarte bună, dar, în momentul în care tânărul o curtează, ea va lăsa această impresie.

Atunci când un cuplu se va plimba seara prin oraș, de pe buzele lor va curge o conversație dulce, toate cuvintele vulgare și nepoliticoase vor fi excluse pentru o vreme din vocabular și vor fi discutate subiecte atât de înalte și de nobile, care le pot veni în minte doar îndrăgostiților. Și, în această dorință de a părea mai buni, s-ar putea ca niciunul dintre parteneri să nu aibă nici măcar un gram de viclenie și nici dorință de a-l minți sau de a-l înșela pe celălalt. În această perioadă,

într-adevăr, îți dorești să pari mai bun chiar și față de tine însuși.

Dar cât timp pot dura plimbările sub clar de lună? Trece timpul și tinerii, căsătorindu-se, intră într-o nouă etapă a vieții, devenind soț și soție. Treptat, după o perioadă scurtă, relațiile dintre ei se schimbă, încât devin de nerecunoscut.

Soțul și soția

Pentru a înțelege ce se întâmplă cu tinerii căsătoriți, vă voi pune următoarea întrebare. Să ne imaginăm o situație: tânărul, încă necăsătorit, locuiește cu mama, tatăl și sora sa în același apartament. Noaptea se trezește și vrea să meargă la baie. Deschide dulapul și scoate de acolo un costum? Își pune încălțări de sărbătoare și cravată? Nu? Dar, dacă va merge în maiou și în chiloți, s-ar putea ca mama, tatăl sau sora sa să-l vadă în acest hal! Corect!!! De cei dragi nu ne mai intimidăm!

Acum ascultați ce se întâmplă cu tinerii la scurt timp după căsătorie. Ei devin apropiați și încetează să se jeneze unul de celălalt. Atunci când o tânără vine după logodnicul său înainte de plimbare, băiatul niciodată nu va ieși în fața ei în pantaloni de casă și cu tricoul rupt. În caz contrar, fata pur și simplu va fugi de un comportament atât de nerușinat. Înaintea mamei se poate prezenta în halul acesta: „Mamă, tu doar niciodată nu apuci să-mi coși tricoul, iată de aceea și umblu cu el rupt”. Devenind soț și soție, tinerii află

foarte multe lucruri unul despre celălalt, află ceea ce până nu de mult se ascundea cu multă grijă și ceea ce acum rămâne ascuns de străini. Ei nu mai sunt deja străini, au devenit rude apropiate, soția este mai apropiată decât mama, iar soțul – mai apropiat decât tatăl. Tocmai de aceea, fraza: „Tu ești de vină că nu mi-ai cusut tricoul, așa că acum privește-mă cum umblu zdrențuit” îi va fi adresată deja soției.

Anume după căsătorie ies la iveală toate obiceiurile proaste ale unei persoane. Acum, în ciuda privirii foarte uimite a soției, se permite deja în timpul cinei să iei polonicul și să-ți scarpini cu el spatele sau poți să-ți cureți urechile cu furculița. Acum toate devin posibile. Este greu de imaginat că tânărul, stând într-o cafenea cu logodnica sa și curtând-o cu multă grijă, va începe dintr-odată să se scobească în dinți cu furculița sau să bage degetul în nas.

Limba rusă e o limbă foarte bogată și înțeleaptă, care reflectă foarte multe adevăruri duhovnicești. Cine poate să-mi spună ce înseamnă lexemul „невеста” (mireasă)? Acest cuvânt este derivat de la rădăcina „ведать” (a ști), „весть” (veste). Așadar, cuvântul *mireasă*, în rusă, înseamnă *necunoscută*. Înainte de căsătorie, niciun mire nu se poate lăuda că știe totul despre mireasa lui. Nu poți să cunoști o persoană, până nu te înrudești cu ea prin căsătorie.

Logodnica nu este încă o rudă, ea este încă parțial o străină, iar soția e mai mult decât o rudă, ea este un singur trup cu soțul său.

Tuturor deja le este cunoscut faptul că, de cele mai

multe ori, nerăbdarea și nervii îi vărsăm pe cei mai apropiați oameni. Dacă soțul are o funcție importantă și pe parcursul întregii zile de muncă comunică cu oameni importanți, el își stăpânește mânia și oboseala, pentru a nu se pune într-o lumină proastă în fața străinilor, acasă însă nervii și toate emoțiile negative pe care le-a acumulat pe parcursul zilei și-i revarsă pe nevastă și pe copii. De ce ar trebui să te incomodezi de propria ta soție? Ea e soție, așadar va răbda, iar copiii, în general, trebuie să-l respecte și să se teamă de tatăl lor. Deci, să îndure și să respecte! Tocmai de aceea mulți oameni par drăguți la prima vedere, iar acasă îi terorizează pe cei dragi.

Multe căsătorii se destramă la scurt timp, de îndată ce noii soți se deschid cât de cât unul în fața celuilalt.

Dar, să presupunem că soții au puține obiceiuri proaste sau că au primit o educație asemănătoare și nu-i uimește cu nimic gesturile celuilalt. Atunci trecerea de la etapa de mire și mireasă este relativ mai ușoară. Trec doi, trei ani și, de regulă, soțul și soția trec la o nouă etapă a relației lor. Se naște un copil și ei devin oameni complet diferiți – tată și mamă.

Tatăl și mama

Relația dintre bărbat și femeie iarăși se schimbă, și de data asta foarte serios. Apariția unui copil poate fi comparată cu nașterea unei noi familii.

Ce se schimbă de fapt? Voi începe, probabil, cu un fenomen nu prea obișnuit, la prima vedere, dar

destul de posibil. În cărțile pentru tinerele mame, unde specialiștii oferă sfaturi pentru îngrijirea copilului, poate fi întâlnită descrierea unui fenomen, precum gelozia tatălui: el este gelos pe propriul său copil. Întrebarea este: de ce ar putea să fie gelos? Este copilul lui, nu un copil din flori! În realitate însă acest fenomen nu apare în zadar. Să medităm împreună. Soțul, până la nașterea copilului, în timp ce se întorcea seara de la muncă știa că este așteptat acasă și că soția lui i-a pregătit deja omleta cu șuncă pe care o adoră și e gata să asculte despre toate incidentele care au avut loc la locul lui de muncă. Dar odată cu nașterea copilului, soțul se întoarce acasă și vede: cina nu este gata, soția nu-l întreabă cum a trecut ziua de muncă și, în general, îi dă puțină atenție. Toată atenția ei e îndreptată asupra copilului. Desigur, nu foarte des se ajunge la o gelozie serioasă, care să implice clarificarea relațiilor și prezentarea pretențiilor, dar fiecare tată trebuie să lucreze cu sine însuși pentru a se conforma acestor schimbări.

Diferența dintre tată – mamă și mire – mireasă este foarte bine ilustrată de fraza spusă de Antoine de Saint-Exupéry. Apropo, cine poate enumera operele sale? Măcar pe cea mai renumită... Da, corect, *Micul prinț*. Să citiți neapărat și, de preferință, cu mare atenție acest roman despre un băiețel care a aterizat pe Pământ. Toată această lucrare este dedicată dragostei și prieteniei. Într-o altă lucrare a sa, Saint-Exupéry spune: „Îndrăgostiții (cred că nu am dat peste cea mai reușită traducere, pentru că mai corect ar fi fost „cei ce

iubesc”) – *nu sunt cei care se privesc unul pe celălalt, ci cei care privesc în aceeași direcție*”. Rețineți această frază.

Într-adevăr, atâta timp cât într-o familie nu există copii, în relația dintre soț și soție se formează un cerc vicios – soția își iubește soțul pentru că acesta are grijă de ea, iar soțul își iubește soția pentru că ea are grijă de el. Aceste relații poartă amprenta unui simplu egoism. De exemplu, eu îl respect pe vecinul meu înstărit pentru faptul că uneori îmi împrumută bani, iar el mă respectă pentru că eu îl ajut pe fiul lui să se pregătească de admiterea la universitate. Este puțin probabil ca o astfel de relație să poată fi numită o prietenie dezinteresată. Aceasta ar fi mai curând o relație de afaceri cu beneficii reciproce. Același lucru poate fi între soți. Tu – mie, eu – ție. Dar dacă, într-o astfel de relație de afaceri, unul dintre soți nu reușește să facă ceva, atunci celălalt se poate simți jignit și poate declara: „Cum îmi faci tu mie, așa o să-ți fac și eu ție”. Supărarea reciprocă va crește și, la scurt timp, va izbucni un scandal. O astfel de unire este foarte fragilă.

Dragostea desăvârșită începe să se manifeste anume atunci când soții încep împreună să-l iubească pe al treilea, să aibă grijă de el și să lucreze asupra educației acestuia. Vom numi *atelier* nu două mâini care se învață una pe alta să-și taie unghiile și să se dea cu cremă, ci acele mâini în care una ține materialul, iar cealaltă – dalta și, ca rezultat al mișcărilor reciproce și consecvente ale celor două mâini, se va naște o operă de artă.

Odată cu apariția copiilor, relația dintre soți trebuie restructurată foarte serios. Am conștientizat lucrul acesta în mod deosebit după nașterea celui de-al treilea copil. Soția mea s-a descurcat mai mult sau mai puțin cu primul copil, venindu-i uneori în ajutor și mama. La nașterea celui de-al doilea copil, de asemenea, a ajutat-o mama, mai ales în lunile cele mai dificile. Prima perioadă după nașterea celui de-al treilea copil a fost însă cea mai grea și nu ne-a ajutat nimeni. Odată, pe când copilul avea aproximativ o lună, m-am întors acasă după multe treburi pe care le-am făcut la biserică. În timp ce mergeam spre casă mă gândeam: „Când voi ajunge, mă voi așeza și voi sta așa vreo jumătate de oră, apoi voi mânca, ca măcar puțin să mă odihnesc”. Dar de îndată ce m-am așezat, soția mea s-a apropiat de mine cu următoarea frază, spusă destul de amenințător: „Ascultă, când vii acasă, ar trebui să mergi imediat la bucătărie și să vezi dacă toate vasele au fost spălate. Ar trebui să mergi și la baie, să vezi dacă rufele au fost spălate. Ar trebui să te uiți și prin camere dacă peste tot e făcut curat. Ar trebui întotdeauna să cauți o modalitate prin care măcar cumva să mă ajuti!”. Bineînțeles, la început totul s-a revoltat înăuntrul meu și chiar am încercat să formulez această revoltă cu ajutorul cuvintelor, dar la scurt timp mi-am dat seama că oricum nu voi fi eu cel care are dreptate. La urma urmei, soția mea pe tot parcursul zilei n-a obosit mai puțin decât mine, și nu este deloc ușor să faci treburile casnice atunci când pe unul îl ții în brațe, iar alții doi aleargă în jurul tău. Abia atunci am conștientizat că, de

fapt, casa noastră nu mai este un cuib confortabil, în care să te poți odihni după o zi grea. Acum, casa este al doilea loc de muncă.

Țineți minte! Odată cu apariția copiilor, casa devine al doilea loc de muncă. Soțul deseori muncește din greu câte opt ore la locul de muncă, iar atunci când se întoarce acasă începe alt lucru – curățatul vaselor, spălatul rufelor, menajul, cititul cărților, jocul împreună cu copiii etc, etc. Și această muncă este mult mai responsabilă. La fabrică, chiar dacă vei face vreun produs cu defect, îl poți corecta. Iar dacă nu-l poți corecta, oricum nu tu vei avea de suferit, dar cel care va folosi produsul tău. Dacă însă îți vei educa rău copiii, anume tu ești cel care va suferi din această cauză, și o vei face până la sfârșitul vieții.

Putem aduce următorul exemplu. Familia, înainte de nașterea copiilor, seamănă cu doi mânji care pasc pe o pajiște verde și se joacă între ei. Iar familia după nașterea copiilor este ca doi cai de tracțiune, înhămați la un car, pe care-l trag pe un drum murdar și găurit. Dacă unul dintre cai refuză să care greutatea carului, atunci celălalt se va osteni de două ori mai mult. Și foarte mulți, după o pajiște verde și frumoasă, oh, cât de tare nu-și doresc să se înhame la un car..

Înainte de aceasta, noi discutăm despre cea de-a doua dintre cele două afirmații contradictorii notate pe tablă. Încercăm să explic de ce este greu să cunoști o persoană până la căsătorie și de ce, după căsătorie, există întotdeauna riscul să conștientizezi că ai greșit persoana. Acum să vorbim despre cum să reducem

acest risc. Cum putem totuși să aflăm mai multe despre viitorul soț?

Așadar, în fiecare bărbat există trei tipuri de oameni total diferiți: logodnicul, soțul și tatăl. Miresei îi va fi foarte greu să afle cum va fi logodnicul ei în postură de tată. Dar anume aici poate fi văzută *prima rețetă* care o va ajuta să se căsătorească corect. Această rețetă am auzit-o de la o cunoscută de a mea. Ea avea 19 ani și se pregătea de căsătoria cu un bărbat în vârstă de 46 de ani, care mai avea în spate alte două căsnicii nereușite. S-a gândit mult înainte de a se hotărî să facă pasul acesta. În cele din urmă, ea și-a pus o întrebare, al cărei răspuns a decis totul definitiv. Ea s-a întrebat pe sine însăși: „Îmi doresc oare eu ca acest bărbat să fie tatăl copiilor mei?” Ea și-a răspuns: „Da” – și fără a mai avea vreo îndoială s-a căsătorit cu el, în ciuda tuturor obstacolelor din partea rudelor. Întrebarea, într-adevăr, ar trebui pusă numai așa. „Nu caut un soț *pentru mine*, ci un tată *pentru copiii mei*.” Pentru sine de obicei cauți pe cineva cu care ar fi interesant să mergi la discotecă, cu care să te poți plimba pe stradă, astfel încât prietenele să te invidieze. Iar pentru copiii tăi vei căuta, totuși, pe cineva mai bun, poate nu pe cel mai bogat și mai frumos, dar pe cel mai de încredere.

Prin urmare, alegându-vă soțul, ar trebui să încercați să vă opriți și să vă întrebați: „Oare îmi doresc ca omul acesta să fie tatăl copiilor mei? Vreau ca el să-l educe pe fiul meu? Oare îmi doresc ca fiul meu să semene cu el?”.

A doua rețetă este foarte simplă. În *Lavra Sfintei*

Treimi de la Serghiev Posad sunt foarte mulți duhovnici experimentați, adică preoți, la care oamenii vin după sfaturi în viața duhovnicească. Și acești duhovnici, de obicei, binecuvântează să procedeze în felul următor: din momentul în care s-au cunoscut doi tineri, până la căsătorie, să nu treacă mai puțin de un an. De ce atât de mult? Soția mea și cu mine deja după șase luni de relație nu mai aveam nicio îndoială că vrem să formăm împreună o familie, însă am așteptat totuși să treacă și celelalte șase luni ca, în cele din urmă, să ne putem cununa.

Voi încerca să vă explic de ce avem nevoie de suficient timp pentru a ne testa unul pe celălalt și cum trebuie să petrecem acest timp. Mă adresez acum fetelor din clasă. Numiți-mi calitățile pe care trebuie să le aibă viitorul vostru soț. Dictați, iar eu le voi scrie pe tablă: *Bun, puternic, inteligent, frumos* (după părerea majorității, frumusețea nu este o calitate obligatorie), *fidel*.

Să analizăm trăsăturile de caracter cele mai importante. Voi începe cu *fidelitatea*. Imaginați-vă o astfel de situație. O tânără vine acasă și-i spune mamei cu o voce plină de entuziasm: „Mamă, ieri am cunoscut un tânăr... E atât de fidel! Măine merg cu el la Oficiul Stării Civile!”. E amuzant, nu-i așa? Fidelitatea se testează ani la rând. Un an ar putea să nu fie suficient. Cineva dintre cei de față zice: „Putem afla de la alți oameni despre loialitatea lui, de exemplu de la prietenii lui”. Greu de crezut! În primul rând, nimeni nu va spune lucruri rele despre prietenul său și, chiar dacă o va face,

cel mai probabil scopul acestuia este de a te dezamăgi, pentru ca astfel să te cucerească el mai ușor. În plus, reiese că veți avea mai multă încredere în străini, decât în propriul vostru logodnic. Este illogic!

Toate trăsăturile de caracter fie sunt testate și verificate ani la rând, așa cum se întâmplă cu devotamentul, fie pot avea înlocuitori care, la exterior, iau înfățișarea unor calități valoroase. Să analizăm celelalte trăsături scrise pe tablă.

Bun. Trebuie să învățăm să distingem o persoană cu adevărat bună de una „bunică”. Cum credeți, mama care îi dă copilului său câte o bomboană la fiecare strigăt al acestuia este o mamă bună? Nu! Aceasta este o mamă rea, pentru că ea îi dă bomboane numai ca acesta să tacă și să n-o deranjeze cu strigătul său. În locul ostenelii asupra educației copilului, aceasta recurge la o faptă „bună”, prin care îl ignoră, de fapt, răsfățându-l și vătămându-i totodată sufletul. O mamă cu adevărat bună îi va spune: „Stai jos, mănâncă supă, iar după aceea vei primi o bomboană!”. Este nevoie de timp pentru a distinge un om bun de unul „bunicel”.

Puternic. Este un lucru minunat dacă soțul este puternic. Dar cât de des, sub masca puterii, se ascunde nu doar forța, dar și mitocănia și îndrăzneala obraznică. Desigur, o fată este mândră să meargă cu un tânăr care, la vederea oricărui huligan, își strânge imediat pumnii pentru a-și proteja iubita. Dar dacă nu va privi cu atenție, cum se comportă subiectul iubirii sale cu părinții lui, de exemplu, atunci probabilitatea de a da greș e foarte mare. Dacă iubitul ei le răspunde cu

obraznicie părinților săi, nu mai poate fi vorba de putere, ci de obraznicie. Și într-o bună zi a vieții lor de familie, pumnii se vor strânge nu la vederea huliganilor, ci la vederea furioasei și neascultătoarei sale soții. Dacă un tânăr nu-și respectă părinții, oare își va respecta soția? Foarte puțin probabil! Tocmai de aceea, nu pierdeți în zadar un an pentru a vă cunoaște, petrecând pe unde apucați, evitând părinții care ca și cum v-ar împiedica să vă bucurați de comunicare. Mergeți cât mai des în familia alesului vostru și priviți cu atenție nu doar la modul în care acesta vă curtează, dar și la felul cum comunică cu oamenii apropiați, pentru că de aceștia el nu se mai rușinează. Anume aici puteți vedea imaginea viitoarei voastre familii.

Inteligent. Inteligența, la un bărbat, este de asemenea un lucru minunat. Doar că există înțelepciune adevărată și înțelepciune falsă. În primul rând, nu confundați înțelepciunea cu instruirea într-un anumit domeniu. O persoană neînvățată poate fi mult mai înțeleaptă decât un om de știință. În familie este nevoie de o înțelepciune deosebită. Trebuie să știi și să înțelegi unde trebuie să cedezi într-un conflict și unde, dimpotrivă, să insiști. Nu oricine este capabil să facă lucrul acesta, iar să recunoști această înțelepciune într-o persoană nu este mai ușor decât să îi percepi fidelitatea. Această virtute o poți recunoaște cu adevărat abia atunci când cunoști o persoană de ani de zile.

Un soț instruit – iarăși nu e rău. Dar numai atunci când inteligența acestuia nu este amestecată cu

aroganța. Din nefericire, cunoștințele înalte deseori îl îngâmfează pe om. În acest caz, se va întâmpla că ți-ai dorit să te căsătorești cu un bărbat deștept, dar, în cele din urmă, te-ai căsătorit cu un arogant. Iar atunci când soțul va conștientiza că soția lui nu-l poate distinge pe Strauss de Haydn sau pe Delacroix de Claude Monet, o va trata cu o toleranță disprețuitoare.

Apropo, trebuie să adaug că aroganța în sine îmbracă masca inteligenței, chiar dacă aceasta, de fapt, nu există. Îmi amintesc foarte bine de un tânăr care, încă de la primele întâlniri, uimea cu capacitatea lui de a discuta orice subiect cu un aer foarte priceput. Lucrul acesta te impunea din start să-l respecti. Dar, mai târziu, s-a dovedit că el nu pricepea nimic în subiectele despre care discuta cu atâta entuziasm. Și, după câteva luni, aproape toți cunoscuții lui și-au pierdut respectul față de persoana acestuia, ajungând chiar să-l disprețuiască. Bine ar fi ca fata să-l cunoască cu adevărat pe logodnicul său până la căsătorie, decât după aceea să se chinuie, trăind cu un îngâmfat care nu are cunoștințe elementare.

Și pentru ziua de azi, ultima trăsătură de caracter a viitorului soț – *frumusețea*. Sunt foarte solidar cu cei care consideră că această trăsătură nu este obligatorie în persoana viitorului soț. Să ai un soț frumos este periculos. Un tânăr frumos (lucru specific și pentru fete) este răsfățat, de regulă, de atenția sexului opus. Prin urmare, există un mare pericol ca, atunci când în familie va apărea un copil și soția își va îndrepta toată atenția asupra lui, bărbatul, din cauza lipsei de atenție

cu care era obișnuit, involuntar va începe să o caute la alte femei. Există o singură soluție – să te asiguri de fidelitatea lui. Iar lucrul acesta, după cum am spus, se verifică în timp, ani la rând. Ce ar putea fi mai frumos decât un soț frumos și credincios? Dar, cu părere de rău, aceasta este o combinație foarte rară.

Tot ce am spus mai devreme despre căsătorie prevedea faptul că vă căsătoriți ca urmare a îndrăgostirii. Adică, voi vă căutați soțul și, în cele din urmă, îl găsiți. Dar aceasta nu este singura modalitate de a vă căsători. Se pare că vă puteți căsători ocolind complet această etapă. Înainte, acest lucru se întâmpla destul de des, când, de exemplu, mireasa își vedea logodnicul pentru prima dată în biserică, în timpul Cununiei. Tocmai de aceea se face distincția dintre „a se căsători” și „a căsători”, adică atunci când tu îți alegi ursitul și iei decizia să te unești cu el pe viață, și atunci când altcineva hotărăște în locul tău să te căsătorească, fără să-ți ceară părerea în mod deosebit.

Voi cita povestirea mitropolitului Veniamin (Fedchenkov), pe care o amintește în memoriile sale, despre cum străbunicul său l-a căsătorit pe bunicul său.

„Mama mi-a povestit că bunicul meu nu s-a căsătorit cu bunica mea din propria voință, ci din voința părinților săi, așa cum se făcea de obicei în vechime în familiile simple de la țară și în rândul clerului. Lucrurile au stat în felul următor: într-o seară de iarnă, tatăl bunicului, diaconul Vasile (Orșevski) s-a întors acasă, iar bunicul Nicolae, pe atunci încă un tânăr (care însă, din anumite motive, n-a absolvit o școală teologică), stătea culcat

pe sobă.

– Nicolae, măi Nicolae! i se adresează bunicului tatăl acestuia.

– Ce e, părinte?

– Am decis să te însor!

– Cu cine, părinte? se interesează mirele.

– Păi, iată, vreau s-o iau de la părintele Vasile (în acest sat, Orșevka, mai era un diacon, tot cu numele Vasile), pentru tine, pe Nadejda.

– Părinte! Cu pătata aceea?! s-a revoltat cu nemulțumire mirele, simțindu-se constrâns.

Bunica în copilărie a avut varicelă și pe față i-au rămas câteva semne mari, dar care nu-i afectau deloc chipul.

– Cum?! s-a mâniat străbunicul. Ce e cu tine? Oare îți sunt vrăjmaș sau tată? Știu pe cine să aleg pentru tine! Hai, coboară de pe sobă!

Bunelul a coborât, iar tatăl său, luând furculița pentru cuptor (un instrument cu ajutorul căruia erau așezate în cuptor oalele), i-a dat una pe spate – o dată, a doua oară – și l-a învățat minte.

– Iartă-mă, părinte, i-a zis bunicul. Fie pătată, fie frumoasă, nu mă mai interesează. Voia ta să fie!

Și l-au însurat. Și ce alegere înțeleaptă a făcut: bunicul nu avea un caracter întocmai pașnic, iar, ca urmare, bea mult vin. Și unui astfel de mire neliniștit i-a trimis o soție smerită, Nadejda. Ea nu s-a plâns niciodată, niciodată nu-l înjura pe bunicul, întotdeauna era liniștită-liniștită, tăcută și blândă.”

Aceasta poate fi numită căsătorie din interes, dar

nu din interes material, ci duhovnicesc. Se întâmplă că o persoană este pregătită să se căsătorească, dar nu poate găsi un partener. Uneori, tinerii credincioși apelează în asemenea cazuri la ajutorul duhovnicilor experimentați. Preotul poate indica: „Iată, vezi tânăra aceea, apropie-te de ea și faceți cunoștință”. Părintele, cunoscând-o pe tânăra respectivă nu doar la exterior, dar știindu-i starea lăuntrică, datorită spovedaniei, îl ajută să facă alegerea corectă. Cunosce câteva persoane care anume așa au ajuns să se căsătorească. Acum sunt preoți, iar familiile lor sunt trainice și armonioase. Aceste cupluri, în care, practic, cei doi nu se cunoșteau deloc, trecând peste etapa de iubiți, fără o curtare lungă, au devenit soț și soție.

O altă povestire, ultima la acest subiect, am auzit-o de la un preot din Moscova despre colegul său de Seminar. Pentru a deveni preot, scopul fiecărui seminarist de altfel, trebuie fie să fii monah, fie căsătorit. Până nu faci această alegere, nu poți fi hironisit preot. De aceea, deseori se întâmplă ca studiile la Seminar să fie pe sfârșite, iar tânărul, ajuns în clasa terminală, meditănd deja asupra hirotonirii, să nu găsească încă persoana potrivită pentru a se căsători. Un seminarist a procedat în felul următor.

Rugându-se și cerând ajutorul lui Dumnezeu, a decis: „Voi merge la soborul „Sfintei Treimi” (biserica principală în Lavra „Sfintei Treimi” de la Serghieiev Posad, care găzduiește Seminarul Teologic din Moscova) și voi face cunoștință cu prima fată care va ieși din biserică”. Așa a și făcut. Și Dumnezeu, într-adevăr, i-a scos în cale

o soție foarte bună. A fost o căsnicie fericită, în care s-au născut 8 copii. Dar, bineînțeles, pentru a te hotărî să faci un asemenea pas, trebuie să ai mare credință în ajutorul lui Dumnezeu. În schimb, acest tânăr și-a primit mireasa chiar din mâinile lui Dumnezeu. Și nu putem spune că a făcut un gest necugetat! Fapta lui a avut un scop, de asemenea, duhovnicesc. Pentru că nu a mers să-și găsească mireasa la ușa restaurantului, ci la ușa bisericii și, prin urmare, n-a întâlnit o ușuratică oarecare, ci o tânără de o credință profundă.

Așadar, aceasta este încă o rețetă. Vă puteți căsători și din interes duhovnicesc, fără îndrăgostire și curtare. Interesul duhovnicesc constă în faptul că tânărul se bazează pe experiența celor mai mari (de exemplu, a părinților), a duhovnicului sau direct pe ajutorul lui Dumnezeu. Însă această rețetă este potrivită doar pentru o persoană cu adevărat credincioasă.

***Tot ceea ce nu poate fi
veșnic, nu are dreptul
să se numească
dragoste.***

CONVERSAȚIA A III-a

COPIII

În ultima conversație am menționat deja că apariția copiilor schimbă foarte mult o familie, ca și cum aceasta s-ar naște a doua oară. Într-o familie în care nu sunt copii se manifestă foarte greu iubirea adevărată, întrucât soții sunt concentrați pe ei înșiși și se iubesc doar unul pe celălalt. Adevărata dragoste, după cum spune Saint-Exupéry, apare atunci când soții încep să privească în aceeași direcție, adică învață împreună să iubească alți oameni. Dacă soțul nu-și dorește copii, există ceva suspect în asta. Acum câțiva ani, am privit întâmplător o emisiune despre natalitate. Un cuplu tânăr care se afla în sală și-a expus poziția cu privire la această întrebare: „Soția mea și cu mine am decis că toate problemele din familie: divorțurile, certurile, scandalurile – sunt din cauza copiilor. Prin urmare, am decis să recurgem la sterilizare”. Vă amintesc că sterilizarea este o operație în urma căreia o persoană nu mai poate avea copii. Mie, această poziție mi se pare atât de sălbatică, încât nici până acum nu pot să cred că ceea ce a spus acel cuplu a fost adevărat. Cel mai probabil, această declarație n-a fost decât un truc

dintr-o emisiune televizată – pentru a menține interesul față de acest subiect. Pentru o anumită sumă, cuplul acesta a fost rugat să zică ceea ce le-au dictat autorii emisiunii.

Așadar, copiii (sau, cel puțin, un copil) trebuie să apară în fiecare familie. Astăzi voi vorbi despre ceea ce este un copil, care este legătura lui cu părinții, care este legătura trupească și cea duhovnicească.

Voi începe cu legătura duhovnicească dintre părinți și copii. Printre necredincioși, iar acum, când nu există suficientă luminare printre enoriași, și în rândul credincioșilor, este extrem de răspândită o concepție greșită despre viața duhovnicească a copilului. Se consideră de obicei așa. Mama aduce copilul de la maternitate. Îl iei în brațe – îngeraș nevinovat, îi lipsesc doar aripile. Sufletul lui este o foaie de hârtie curată, pe care nu există încă nicio pată. Te topești când îl vezi și ți-e frică chiar și să te atingi de el, ca nu cumva să-i întinezi sufletul curat. În realitate însă lucrurile nu stau deloc așa! Se pare că atunci când mama aduce copilul acasă de la maternitate, acesta nu are nici pe departe 5 sau 7 zile, acesta are deja 9 luni! Biserica lui Hristos a știut dintotdeauna că viața omului începe din momentul zămislirii. De la părinți ia trup, de la Dumnezeu – sufletul și acesta îi este dat în momentul zămislirii. Acesta este deja un om mic. Trupul lui este format din două, patru, opt sau mai multe celule și are un suflet, de aceea este deja un om întreg – cu trup și suflet. Iar avorturile, conform canoanelor bisericești, sunt echivalate cu uciderile adevărate.

Așadar, copilul are deja 9 luni și în tot acest timp sufletul lui, de regulă, a fost deja pângărit de o mulțime de păcate. Ce fel de păcate? La urma urmei el încă n-a făcut niciun pas, n-a rostit niciun cuvânt, n-a făcut nicio faptă de sine stătător!

Legătura duhovnicească dintre părinți și copii e atât de puternică, încât fiecare păcat al părinților se depune ca o pată neagră asupra sufletului copilului. Mama și tata stau seara în fața televizorului pentru a viziona împreună un film obscen. Fiica lor se află încă în uter, deci nu vede și aproape că nu aude nimic. Dar păcatul părinților s-a imprimat pe sufletul ei. Apoi, peste 15-16 ani părinții, uimindu-se, se vor întreba: „De unde are aceste înclinații? Am educat-o cu strictețe, niciodată în viața ei n-a văzut nimic obscen, toate prietenele ei sunt cumsecade. De ce dar a crescut atât de destrăbălată?!”. Da, nu i-au arătat nimic asemănător, dar ei înșiși s-au comportat așa: în compania prietenilor, mama și-a permis să flirteze, tata în stradă sau la muncă se uita deseori după fuste scurte, seara, după ce copiii mergeau la somn, mama și tata își permiteau să citească articole vulgare, discutând cu interes articolele despre detaliile intime ale vieții oamenilor celebri. Copilul n-a văzut niciunul din aceste lucruri, dar amprenta păcatului a rămas în sufletul lui. De exemplu, tata și-a permis să fure de la fabrică un instrument foarte calitativ și își dă seama că nu e bine ca fiul său să știe despre acest lucru. „Altfel va crește un hoț!” – gândește tatăl. Dar mai apoi, acest tată așa și nu-și va mai da seama de ce din buzunarul

lui dispar banii, pentru că el nu l-a învățat pe fiul său să facă una ca asta! Aceasta este trăsătura specifică a legăturii duhovnicești – mama nu-l vede pe fiul său, dar simte durerea acestuia; fiul nu vede păcatul părinților, dar moștenește înclinația spre el.

Dar nu este totul atât de rău. Datorită acestei legături duhovnicești se transmit nu doar păcatele. Sfințenia, neprihănirea, de asemenea, se imprimă în sufletele copiilor. În Biserica Ortodoxă mulți Sfinți aveau părinți cuvioși, de exemplu părinții Sfântului Serghie de Radonej erau Sfinți, părinții Sfântului Vasile cel Mare au educat câțiva copii care sunt cinstiți astăzi în rândul Sfinților.

Putem deci spune următoarele: toată viața duhovnicească a copiilor trece prin părinții lor. Copilul, din momentul apariției sale, adică din momentul zămislirii, vrea să se roage, sufletul său cere lucrul acesta. Copilașul se trezește dimineața în pătuc, se întinde, sufletul său vrea să se roage Domnului, dar el însuși nu poate, părinții trebuie să facă lucrul acesta în locul lui. Mama însă se dă jos din pat și merge la bucătărie să gătească micul dejun. Este conștientă că copilul nu știe să gătească, deși vrea să mănânce, tocmai de aceea este nevoită să gătească în locul lui și să-l hrănească cu lingurița. Dar ea nu conștientizează că acesta își dorește de asemenea să se roage, dar iarăși nu poate s-o facă de unul singur. În felul acesta, ea trebuie să se trezească dimineața și să se roage, apoi să-și însemneze pruncul cu semnul sfintei cruci și abia după aceea să meargă la bucătărie pentru a

pregăti micul dejun.

Faptul că copiii se pot ruga încă din uterul mamei este evident în viața Cuviosului Serghie de Radonej. Odată, mama acestuia, pe când Cuviosul era încă în pântecele ei, se ruga în timpul Liturghiei. Și, în cele trei momente cele mai importante ale Liturghiei, toți cei ce se aflau în biserică au auzit foarte limpede cum copilul a dat glas din pântecele mamei sale. Cu atâta ardoare se ruga mama, încât pruncul din pântecele ei a dat glas! Bineînțeles, a fost minunea lui Dumnezeu, întrucât copiii care se află în uter nu strigă, sau, mai degrabă, ar putea striga, au totul gata pentru asta, dar nu au aer, în jurul lor este doar lichidul amniotic. Dumnezeu arată însă această minune pentru ca noi să nu ne îndoim de faptul că copiii se pot ruga înainte să se nască. Ei nu se roagă în cuvinte, nu le cunosc încă, dar sufletul lor poate simți năzuința mamei spre Dumnezeu în timp ce se roagă, ei își pot îndrepta sufletul în același loc și să trăiască aceeași bucurie a rugăciunii pe care o trăiește și mama.

O să vă spun altă istorioară, de data aceasta contemporană, pe care mi-a povestit-o una dintre enoriașele mele despre o cunoscută de-a ei. Această enoriașă a lucrat mai înainte cu tinerii. Odată, a venit la ea o fată, pur și simplu să stea, fără vreun motiv anume. Nu părea foarte veselă, apoi, dintr-odată a început să se lovească cu mânia în burtă. „Ce faci?” – „Nu-l vreau!” Lucrurile s-au limpezit – această tânără a rămas însărcinată și-și dorea să scape de copil. Aceeași tensiune a persistat întreaga sarcină. Această tânără

încerca să răcească, ridica greutate, dar totuși n-a mers să avorteze și, în cele din urmă, a născut copilul. Abia după naștere i-au apărut sentimentele materne.

Îl iubea nespus, el devenindu-i cea mai scumpă ființă. Nu și-a putut aranja viața de familie, fiul ei însă i-a devenit singura persoană apropiată și dragă, singura ei mângâiere de mamă. Dar cel mai dureros lucru este că fiul ei, atunci când s-a făcut mare, a început să o urască într-un mod îngrozitor. A îndurat din partea lui jigniri și bătaii, el continuând să o trateze cu dispreț. De ce s-a întâmplat așa? Se pare că ura pe care a primit-o de la mama sa când încă se afla în pânțece, n-a reușit să o stingă după ce s-a născut. Se poate spune că, cel mai probabil, l-a răsfățat, l-a educat greșit, dar acest lucru nu explică totuși pe deplin ura pe care o simțea el anume pentru mama sa.

Tot ce se întâmplă cu copilul atât timp cât se află în pânțece, se va reflecta asupra lui pe tot parcursul vieții; impresiile de la acea vârstă sunt cele mai profunde. Odată, o mamă l-a întrebat pe un medic pediatru: „Doctore, când să încep să-mi educ copilul?” – „Ce vârstă are?” – „Șase luni.” – „Ați întârziat o jumătate de an”, i-a răspuns medicul. Ca preot, aș spune că mama a întârziat mult mai mult.

Aici aș vrea să notez următoarele. La urma urmei, este posibil să aveți o întrebare cu totul confuză: „De ce se întâmplă asta? De ce greșesc unii, iar păcatul se răsfărânge asupra altora? Cum poate fi transmis păcatul meu unei alte persoane?”

Deseori, printre oameni se răspândește o închipuire

total neortodoxă despre păcat. Se crede că păcatul este o greșeală înaintea lui Dumnezeu, pe care El i-o poate sau nu ierta omului. Păcatul însă nu este o vină. Vina unei persoane, într-adevăr, nu se poate transfera la o altă persoană. Dacă cineva a furat 100 de lei de la vecinul său, atunci pretențiile vecinului la fiul hoțului vor fi complet neîntemeiate.

Cel care a furat este dator să întoarcă paguba. Păcatul, conform învățăturii ortodoxe, nu este o vină, ci o boală a sufletului, iar bolile sunt foarte ușor transmisibile. Dacă o persoană a comis un furt, vina pentru acest furt nu va cădea asupra fiului său, însă boala sufletului și înclinarea spre furt i se va transmite acestuia în mare măsură.

O altă imagine. O familie se plimbă cu mașina. Tatăl conduce, alături stă mama, iar pe bancheta din spate stau copiii. Tatăl încalcă regulile de circulație, depășește într-un loc interzis și, pe neașteptate, îi iese o mașină în întâmpinare. Pentru a evita o coliziune directă, tatăl întoarce volanul și întreaga familie este aruncată într-un șanț. Cine este vinovat de accident? Este evident că o singură persoană – tatăl. Dar cine va fi dus la spital? Doar tatăl? Nu, vor fi transportați la spital toți, pentru că întreaga familie a avut de suferit din vina unei singure persoane. La fel e și cu păcatul. Greșește unul – mama sau tatăl, dar se vor vindeca de păcat, de înclinarea spre acest păcat, și copiii. În viitor, aceștia vor trebui să lupte cu această patimă, pe care au semănat-o în ei părinții. Ei, copiii, vor merge la spovedanie și vor spăla acest păcat cu lacrimi de

pocăință. Și ar fi absurd să zicem că lucrul acesta este nedrept. La urma urmei, nu vorbim despre nedreptate atunci când cineva din familie are o gripă, iar de la el se infectează și ceilalți membri ai familiei.

Așadar, însumând ceea ce s-a spus despre legătura duhovnicească dintre părinți și copii, putem zice că, în sens duhovnicesc, copiii sunt continuarea părinților lor, ei sunt bucăți din trupurile lor. A trage o linie între ei e foarte greu.

În ceea ce privește legătura trupească dintre părinți și copii, aceasta e oarecum diferită. Viața copilului începe din momentul zămislirii lui, și majoritatea oamenilor greșesc crezând că un copil aflat în pântecele mamei este o bucată din ea (în sens pur fiziologic). Apropo, cu acest argument deseori sunt justificate avorturile: „Este corpul meu, fac ce vreau cu el”. În aceste cuvinte însă se află o mare minciună.

În primul rând, copilul, din momentul zămislirii, nu le mai aparține părinților, măcar din motiv că nu doar ei au participat la apariția lui. La fiecare zămislire, în mod nevăzut, Dumnezeu este prezent.

Creștinii dintotdeauna au știut lucrul acesta. Două celule de la soț și de la soție formează o singură celulă, aceasta însă nu este încă un om. Anume Dumnezeu îi dă acestei celule suflet, care, începând de acum, este un om deplin. Părinții nu dirijează procesul nașterii unui copil. Copiii sunt dați de Dumnezeu. Unora le dă mulți, altora puțini. Recent, atenția mi-a fost atrasă de argumentele unui ginecolog care susținea că procesul de concepere rămâne o taină, pentru că nimeni nu

poate explica de ce din două familii sănătoase, în care soții își doresc copii, în una se nasc opt copii, iar în cealaltă doar unul singur.

În al doilea rând, fiecare elev care a studiat biologia în clasa a IX-a trebuie să cunoască că: copilul din uter nicidecum nu constituie o parte din mamă, nu face parte din trupul ei, nu este unul dintre organele ei. Ce este, totuși, un copil în uterul mamei sale? Ce reprezintă el pentru mama sa din punctul de vedere al fiziologiei?

Voi începe cumva mai din afară. Unele organisme inferioare se pot înmulți prin înmugurire sau prin fragmentare. Ai tăiat o creangă dintr-un copac, ai sădit-o în pământ și crește un copac nou. Dar acest lucru se întâmplă numai la plante. La animale deja totul e mai complicat. Să aruncăm o privire asupra organismelor mai dezvoltate, cum ar fi peștii. La unele specii, dezvoltarea oului are loc în afara organismului parental. Chiar și conceperea, adică reproducerea are loc în afara peștilor-mamă. Oul conține în sine tot ce este nevoie pentru a se dezvolta în el un peștișor nou, care mai apoi să iasă afară. Aceste ovule de pește, numite *icră*, constituie un produs alimentar foarte valoros, întrucât în ea se conțin toate substanțele necesare pentru dezvoltarea unui pește nou. Nimănui nu îi trece prin cap să spună că embrionul din ou este o parte din organismul matern. Să mergem mai sus și să aruncăm o privire asupra păsărilor. La ele conceperea are deja loc în corpul mamei. Găina face ouă, iar în aceste ouă se conține tot ce este necesar pentru ca în ele să se dezvolte puișori. Însă numai substanțele care

se conțin în ouă nu sunt suficiente pentru creșterea puiului, acesta mai are nevoie de căldură, tocmai de aceea găina clocește ouăle. Iarăși vedem că, în toate etapele dezvoltării embrionului din ou, acesta nu poate fi considerat o parte din organismul matern, fiind separat în mod evident de acesta de o coajă tare. Să mergem și mai sus, analizând mamiferele. Acestea sunt niște animale și mai dezvoltate, iar pentru dezvoltarea embrionului au nevoie de și mai multe condiții. Este greu de imaginat ce fel de ou ar fi necesar pentru ca să se poată dezvolta în el un elefant. Complexitatea organismului unui mamifer necesită mult mai mult decât cel al păsărilor sau al peștilor, mai mult timp pentru dezvoltarea embrionului și, prin urmare, substanțele din acest ou ar fi trebuit să fie de câteva ori mai multe. Tocmai de aceea, chiar și pentru un animal atât de mic, cum ar fi un șoarece, ar fi fost nevoie de un astfel de ou pe care șoarecele-mamă niciodată nu l-ar fi putut purta, încât acesta ar fi trebuit să fie nu mai mic decât mama însăși. De aceea, Dumnezeu a aranjat lucrurile astfel: El a așezat acest ou, această icră în pânțele mamei. Și copilul, asemenea unui mânz sau pisoi, stă în uterul mamei ca într-un ou moale, care este atașat de organismul mamei, dar nu se amestecă cu el.

Nicio picătură de sânge de-a mamei nu pătrunde în sistemul sanguin al copilului! Eu însumi m-am înșelat mult timp, crezând cu naivitate că prin cordonul ombilical sângele mamei se duce la copil. Nu e deloc așa. În caz contrar, de unde ar veni copiii a căror grupă de sânge nu coincide cu cea a mamei? În manualul de

biologie din clasa a IX-a, din care studiază majoritatea copiilor din toate școlile Rusiei, este un desen foarte bun. Copilul se află într-un lichid în sacul amniotic. Cordonul ombilical este unit cu placenta, iar placenta cu uterul. Dar există o graniță foarte clară între placentă și uter – nu sunt două părți ale aceluiași organ, ci două organe diferite, aparținând unor oameni diferiți, unul – copilului, celălalt – mamei.

Pe de o parte a acestei granițe, printr-o mulțime de vase capilare, de la mamă trec toate substanțele necesare, iar pe de altă parte, o mulțime de alte vase capilare ale placentei absorb aceste substanțe. Dar repet: nici măcar o picătură din sângele mamei nu poate depăși această graniță, doar substanțele nutritive o pot trece.

Putem afirma cu îndrăzneală că, în uterul mamei, copilul este un organism complet separat, care îi este dat pentru o viață temporară în pânțe, astfel încât acesta să se poată alimenta. Nu avem niciun drept să zicem: „Copilul din mine este o parte din trupul meu și am toate drepturile asupra lui”. Este același lucru ca și cum am spune că omul se reproduce prin înmugurire, ceea ce nu este specific nici măcar pentru viermi. Sacul amniotic este anume acel „ou” sau „icră” în care se dezvoltă copilul ca organism separat de cel al mamei. Repet: Copilul îi este dat mamei pentru alimentare, dar nu este în niciun caz parte din organismul ei. De cine este dat? De Dumnezeu și de tatăl copilului! Mama, fără voia tatălui, nu are dreptul (nu juridic, ci moral) să facă ceva cu copilul. Mama va da răspuns și în fața

lui Dumnezeu pentru tot ce a făcut cu el. Vrei să-ți amputezi piciorul? Fă-o, dacă vrei, e piciorul tău. Vrei să omori copilul din uter? Nu ai niciun drept, nu este al tău! Să ne închipuim o imagine: tata și mama sunt nevoiți să plece de urgență, lăsând copilul în grija unei vecine, ca să-l hrănească și să-l îngrijească atâta timp cât ei vor lipsi. Părinții se întorc și vecina le spune: „Nu este copilașul, era al meu și ce-am vrut, aceea am făcut cu el. Vouă ce vă pasă?”

Dacă legătura duhovnicească dintre părinți și copil este de o așa natură, încât copilul este o parte din ei, o parte inseparabilă, atunci legătura trupească – dimpotrivă, încă din momentul zămislirii mama și pruncul sunt organisme complet separate.

***Primul indiciu care
ne dă de înțeles
că iubim deja o
persoană este acela
că încetăm să mai
observăm aspectul
fizic al acesteia.***

CONVERSAȚIA A IV-a

ZĂMISLIREA

(15 minute + filmul „USG”)

Astăzi vom privi filmul „USG: dovezi ale primelor etape ale vieții”. Acest film a fost turnat în America și este realizat din cadrele obținute datorită tehnologiei cu ultrasunet, utilizată pe scară largă acum.

Mi-aș dori să vedeți cu ochii voștri că, într-adevăr, viața copilului începe din momentul zămislirii acestuia, cu mult înainte de nașterea lui propriu-zisă. Iar înainte de a viziona filmul, voi încerca să ating un subiect foarte important – zămislirea sau conceperea.

Mai întâi de toate, trebuie să înțelegem că Biserica nu respinge tema despre conceperea copilului, ca și cum credincioșii ar considera acest lucru a fi josnic, rușinos, sau că nu ar fi supus unei discuții largi, iar dacă și este discutat, atunci numai dintr-o poziție de condamnare. Nu este deloc așa. Într-adevăr, în Biserică acest subiect rareori este discutat pe larg, dar nu pentru că ar fi foarte rușinos, ci, dimpotrivă, pentru că este măreț. Biserica tratează subiectul zămislirii cu mult respect și nu va discuta niciodată despre el cu superficialitate.

În momentul zămisirii fiecărui om, Dumnezeu este întotdeauna prezent, dând suflet omulețului mic, al cărui trup, în clipa aceea, constă dintr-o singură celulă, care rezultă din fuziunea a două celule părintești. Prezența lui Dumnezeu în momentul zămisirii nu ne permite să tratăm acest act ca pe ceva dezgustător, care are loc în întuneric. Dezgustător este un singur lucru – desfrâul, care are puține lucruri în comun cu unirea conjugală curată și binecuvântată de Dumnezeu. Desfrâul nu are drept scop zămisirea, tocmai de aceea, de regulă, în asemenea cazuri sunt folosite contraceptivele. Pentru desfrânați, prezența lui Dumnezeu în asemenea momente este, în mod clar, de prisos.

Întrebarea cu privire la comuniunea conjugală, dacă constituie aceasta ceva întinat sau nu, le-a apărut încă primilor creștini. Apostolul Pavel, în una dintre Epistole, scrie: *„Cinstită să fie nunta întru toate și patul nespurcat”*. Bineînțeles, se are în vedere patul conjugal al soților legali și, în niciun caz, patul desfrânaților sau al soților infideli. O altă mărturie, de această dată din secolul al IV-lea, menționa că în această perioadă au existat oameni care spuneau că preotul nu trebuie să aibă relații conjugale cu soția sa. Unii chiar refuzau să primească Taina Euharistiei de la asemenea slujitori. Biserica încă o dată a asistat, cu toată claritatea sa, la Soborul din Gangra și, ca răspuns la această concepție greșită a celor care se fereau de preoții căsătoriți, considerând că aceștia sunt spurcați de Taina Nunții, a mărturisit că ei înșiși se excomunică din Biserică, asemenea ereticilor.

Despre faptul că zămisirea nu are legătură cu nimic spurcat vedem și din următoarele. În Biserica Ortodoxă sunt sărbători închinare zămisirii. De exemplu, praznicul zămisirii Maicii Domnului în pânțele Dreptei Ana, sau zămisirea Sfântului Ioan Botezătorul în pânțele Dreptei Elisabeta. Într-adevăr, este o sărbătoare! Omul nu s-a născut încă, dar noi știm că el este deja.

Acum vă voi arăta icoana uneia dintre aceste sărbători. După cum vedem, Biserica nu se scârbește de evenimentul zămisirii, ba, dimpotrivă, înfățișează icoanele praznicelor legate de zămisire. Desigur, în icoană nu vedem patul conjugal, ci întruchiparea firească și nevinovată a apropierei dintre soți. Dreptii Ioachim și Ana, părinții Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, stau alături unul de celălalt, într-o poziție ce amintește un sărut modest și nevinovat. Atât! Acest lucru este suficient pentru a indica unirea trupească a soților în timpul zămisirii.

Vă atrag atenția asupra faptului că Dreptii Ioachim și Ana sunt ilustrați pe icoană de două ori. Pe marginea icoanei este înfățișată reprezentarea lor în timpul rugăciunii. Pentru ce se roagă? Erau deja înaintați în vârstă, dar n-aveau copii, iar din acest motiv oamenii îi acuzau de niște păcate ascunse, pentru care Dumnezeu nu le-ar fi dat copii. Din cauza unor astfel de umiliri, soții se rugau cu lacrimi ca Dumnezeu să îndepărteze de la ei această rușine. Iar pentru rugăciunile lor fierbinți Dumnezeu le-a trimis un copil – pe Maica Domnului. Așadar, soții se roagă ca să li se dăruiască un copil, se roagă înainte de zămisire.

Această rugăciune nu este ceva ieșit din comun. Rugăciunea înainte de zămislire era pe buzele multor soți cuvioși. Pentru prima dată, rugăciunea înaintea uniunii conjugale este dată în *Cartea lui Tobit*, în capitolul al VIII-lea. Această Carte a fost scrisă cu mult înaintea Nașterii lui Hristos, de aceea putem spune cu certitudine că tradiția de a ne ruga înainte de zămislire are o istorie de mai bine de două mii de ani.

Și astăzi soții credincioși se roagă înainte de a zămisli un copil. Copilul zămislit după o astfel de rugăciune se va sfinți în pântecul mamei încă din momentul zămislirii.

După vizionarea filmului:

Filmul, după părerea mea, e uimitor și, probabil, e inutil să-l comentăm. Mi-aș dori doar să rețineți câteva lucruri menționate în acest film.

1. *Primul.* Deja la 18 zile după zămislire, inima copilului începe să bată. Mama, de regulă, abia începe să bănuiască că este însărcinată, iar copilul este deja atât de mare, încât propriul său sistem circulator intră deja în acțiune.

2. *Al doilea.* La 10 săptămâni, copilul din pântecul mamei, se întoarce, se răsuțește de pe o parte pe alta așa cum nu mai poate s-o facă după naștere. În film s-a văzut clar cât este de agitată viața copilului la această vârstă. Mama însă va simți mișcările lui abia în luna a patra de sarcină. De aceea, mulți părinți sunt de părere că pruncul face primele sale mișcări modeste abia la acest termen de sarcină. Dar nu este așa.

Organele copilului sunt formate cu desăvârșire deja în săptămâna a douăsprezecea de sarcină. În timpul care urmează, copilul doar crește.

Într-adevăr, se poate spune că studiile cu ultrasunete au schimbat foarte mult concepția despre viața copilului înainte de naștere.

***Îndrăgostiții nu sunt
cei care se privesc
unul pe celălalt, ci cei
care privesc în aceeași
direcție.***

CONVERSAȚIA A V-a

PĂCATELE ÎMPOTRIVA FAMILIEI

Astăzi familia este pe cale de a se ruina. Peste tot în lume familiile se destramă în număr foarte mare. Este important să știm că dezintegrarea familiei se face în mod treptat. La început, apar multe „crăpături” în comuniunea dintre un bărbat și o femeie, iar după aceea, brusc, la cea mai mică încercare, familia se prăbușește. Acest proces începe însă cu mult timp înainte ca el să se încheie sub formă de divorț. Aceste „crăpături” – păcatele împotriva familiei – sunt multe și, deseori, multe dintre ele nici măcar nu sunt considerate păcate. Dar este necesar ca fiecare dintre voi să știe când și unde săvârșește fapte păcătoase, care, treptat, ne distrug familiile. Lucrul acesta trebuie să-l știți neapărat, ca să încercați în felul acesta să evitați aceste păcate sau, cel puțin, să încercați să le corectați cât mai curând posibil.

Încât am distins trei etape în dezvoltarea relațiilor dintre bărbat și femeie (logodnicul și logodnica, soțul și soția, tatăl și mama), vom analiza păcatele împotriva familiei potrivit fiecărei etape în parte. Dar, pentru o exactitate cronologică, va trebui să introduc încă o

etapă – cea de până a se cunoaște tinerii. Se pare că păcatele care distrug o viitoare familie pot fi săvârșite chiar înainte de a-l cunoaște pe viitorul partener de viață. Repartizarea păcatelor conform fiecărei etape este, bineînțeles, oarecum subiectivă și este necesară doar pentru o sistematizare a păcatelor, iar păcatele aparent specifice pentru o anumită etapă, se pot întâlni cu ușurință în oricare altă etapă a vieții de familie.

Înainte de a se cunoaște

Voi sublinia aici un punct foarte important cu referire la încercările tinerilor de a face cunoștință cu cineva. Acum voi vorbi mai multe despre fete, dar nu pentru că ele sunt mai predispuse la greșelile care vor fi luate în considerare, ci, pur și simplu, pentru că prin exemplul lor pot fi arătate mai explicit aceste greșeli.

Să ne uităm la o fată modernă care, mai mult sau mai puțin, are grijă de aspectul ei și încearcă să țină pasul cu moda. Privind la moda modernă, de obicei mă îngrozesc. Care este atitudinea ortodoxă față de îmbrăcăminte? Uitați-vă la hainele mele. Îmbrăcăminte preotului acoperă cea mai mare parte din corpul acestuia. În general, scopul îmbrăcăminte obișnuite este de a acoperi corpul unei persoane. Nu vreau să-i arăt nimănui trupul meu, lenjeria mea, tocmai de aceea hainele pe care le port ascund totul. Femeile din toate timpurile (dacă nu erau prostituate) purtau haine care le ascundeau cât mai mult posibil corpul, iar la unele popoare chiar și fața. Și, într-adevăr, de ce ar trebui să

arătăm goliciunea trupului nostru? Singurul care poate vedea corpul unei femei este soțul acesteia, deoarece soții sunt un singur trup.

Despre ce vorbesc tendințele modei actuale? O fustă scurtă le spune tuturor bărbaților din stradă următoarele: „Ți-am arătat deja jumătate din picioarele mele, restul vei primi mai târziu, dacă vei dori”. E dureros că o tânără, îmbrăcând o fustă scurtă, intenționează să le demonstreze tuturor doar faptul că știe să se îmbrace la modă și nu bănuiește că hainele ei comportă, de fapt, un mesaj cu totul diferit pentru bărbații din jur. În general, îmbrăcămintea întotdeauna reprezintă un fel de apel fără cuvinte adresat oamenilor din jur. În cadrul unei întâlniri, în mod obligatoriu, este citit mesajul criptat în îmbrăcămintă. *„Omul este întâmpinat după îmbrăcămintă...”*

Apare o față îmbrăcată într-o pereche de pantaloni mulați. Citesc: „Mi-am acoperit corpul, însă despre formele mele minunate îți poți da seama și singur...”. Știm deja continuarea mesajului: „Ți-am arătat deja jumătate din frumusețile mele, restul vei primi după aceea, dacă vei voi”. Nimic nou! Dar există mesaje și mai viclene. Acestea sunt fustele până-n pământ, dar cu un șliț lung cât întreaga lungime a fustei. Citesc acest mesaj: „Mi-am ascuns trupul, dar am lăsat o mică crăpătură, poți trage cu ochiul, dacă te vei strădui, și vei putea vedea toate mișcările corpului meu în timp ce merg, iar restul vei putea să privești după aceea, dacă vei voi”.

De ce discut atât de mult despre aceste fuste și

pantaloni? Pentru ca voi, dragile mele, să nu „scrieți” astfel de prostii cu hainele voastre, pentru că, scriindu-le, niciodată nu veți întâlni un soț bun! Care tânăr cumsecade, vrednic, se va lăsa ademenit de astfel de fuste? „Dacă ea acum își arată picioarele fiecărui trecător, după nuntă va continua să le arate tuturor? Nu, nu am nevoie de o astfel de soție!” Iar după aceea auzi mărturisiri de la nevestele nefericite: „Toți bărbații sunt niște ticăloși! Toți vor un singur lucru! Iar după ce-și ating scopul și-l obțin, fug!”. Și nu înțelege biata femeie că nu toți bărbații sunt ticăloși, ci că, pur și simplu, ea însăși, prin felul cum arată, atrage asupra sa numai astfel de bărbați, care au nevoie de un singur lucru, iar ceilalți, care sunt bărbați de treabă, o ocolesc.

Ca să vă puteți uita la fustele mini și la pantalonii mulați cu alți ochi, să ne imaginăm următoarea priveliște. Pe strada principală iese o tânără într-o fustă lungă și decentă. Dintr-odată, aceasta începe să-și ridice încet fusta. A ajuns până la genunchi și a ridicat-o puțin mai sus... Ce vă veți gândi despre ea? După ce au apărut genunchii goi, orice persoană normală se va gândi că această tânără este atât de depravată, încât își permite să-și ridice fusta în mijlocul străzii. Subliniez că fustele moderne se ridică cu mult mai sus de genunchi. Alături, să se înfățișeze o altă fată, într-o pereche de pantaloni largi, care seamănă, de fapt, cu o fustă. Dintr-odată, aceasta începe să-și întindă pantalonii din spate în așa fel, încât în partea din față aceștia să-i contureze bine corpul și să-i evidențieze formele. Atunci când forța de strângere va crește atât de mult, încât se vor evidenția

deja formele lenjeriei intime, ce vă veți gândi despre această tânără? În principiu, situația nu se deosebește cu nimic de cazul anterior, care se referea la fusta ridicată. Iar acum întrebarea este: de ce, atunci când fusta este ridicată în fața voastră, priviți lucrul acesta ca pe ceva indecent și depravat, iar când fusta este tăiată cu grijă de aceeași lungime – este la modă?

Nu e deloc nevoie să vă dezgoliți trupul. Un chip frumos și un trup frumos nu poate fi ascuns de niciun fel de îmbrăcăminte! O fustă lungă și largă, o bluză largă nu vă vor ascunde silueta, ci doar vor adăuga la frumusețea voastră trupească modestia și frumusețea fecioriei.

Un tânăr cumsecade și inteligent nu se va lăsa păcălit nici de vopseaua pe care fetele noastre o pun adesea pe față și pe păr. Am avut un asemenea caz. La sfârșitul Liturghiei toți enoriașii se apropie de preot pentru a săruta Crucea pe care acesta o ține în mână. Pe lângă preot trec buzele tuturor celor care se roagă în sfântul locaș. Bineînțeles, buzele enoriașelor ortodoxe nu sunt vopsite. Odată, s-a apropiat o enoriașă, care vine la biserică de mult timp. „Nu m-am așteptat niciodată să vă văd pe dumneavoastră cu buzele vopsite”, i-am făcut eu observație. „Dar nu sunt vopsite”, mi-a răspuns ea și, deja după slujbă mi-a explicat că mama ei, încă din copilărie, îi interzicea cu strictețe să-și vopsească buzele, și nu din motive religioase, ci pentru stricta convingere că rujul strică buzele. „Nu mi-am vopsit buzele niciodată – a continuat femeia – și, într-adevăr, mai târziu am observat că, după jumătate de an sau

un an, de când a început să-și vopsească buzele prietena mea, acestea au început să i se decoloreze, iar ea era nevoită deja să se fardeze de fiecare dată când ieșea undeva.” M-am convins cu ochii mei că am luat drept ruj de buze simpla strălucire a unui balsam de buze și culoarea naturală și lucitoare a acestora. În Rusia, atunci când erau descrise fetele frumoase, se spunea că acestea au buzele stacojii. Eram nedumerit atunci când citeam povești și mă întrebam cum este posibil să numești stacojii acele buze de un roz pal pe care vedeam că le au femeile. Acum mi-am dat seama că înainte buzele multora dintre femei într-adevăr erau stacojii.

Dacă aș fi în locul băieților, niciodată nu mi-aș lua de soție o tânără cu un machiaj strident. De obicei, tinerele încep să se fardeze la 13-14 ani (acum, probabil, chiar mai devreme), pentru a arăta de 18 ani. Să nu uităm însă că, dacă o fată vrea să arate la 15 ani ca la 20, atunci la 20 va arăta ca la 25 sau 28, iar la 25 de ani va arăta ca la 30 sau 35 de ani. Buzele, pielea feței, părul nu vor mai putea ascunde amprenta utilizării produselor cosmetice. Eu n-aș vrea să am o soție care la 30 de ani ar arăta ca la 40.

Despre cât sunt de dăunătoare produsele cosmetice mi-am dat seama în timp ce-mi făceam studiile la Seminarul Teologic. Studiul avea loc pe teritoriul Lavrei *Sfintei Treimi* de la Serghiev Posad. Rareori ieșeam după zidurile acestei mănăstiri vechi și, din fețele feminine, vedeam aproape cu exclusivitate doar chipurile fetelor care-și făceau studiile la Școlile de

Dăscălie și de Iconografie. Acestea erau niște chipuri frumoase și plăcute, de care niciodată nu se atingea rujul, fondul de ten etc. Apropos, obișnuindu-mă cu această frumusețe naturală, mă uitam cu îngrozire și cu dezgust la fețele femeilor din afara mănăstirii. Aveam impresia că cineva, în mod grosolan, a vopsit cu ruj, cu pudră și cu vopsea de păr minunatele tablouri ale lui Leonardo da Vinci sau ale lui Raphael. Altceva însă voiam să vă spun. Anume în acest moment am devenit complet incapabil să determin vârsta unei femei, chiar și cu aproximație. Atunci când vedeam fetele care merg la biserică, dădeam greș într-o anumită direcție. De exemplu, eu bănuiam că o tânără ar avea 16-17 ani, iar ea avea deja 22. Cu oamenii necredincioși se întâmpla exact invers: eu bănuiam că ar avea 22-23 de ani, se dovedea însă a fi abia elevă în clasa terminală. Comparând tinerele credincioase cu cele necredincioase, pot spune cu certitudine că femeile creștine întotdeauna (dacă sunt credincioase din copilărie) arată cu 5-10 ani mai tinere decât sunt de fapt. Organismul bărbaților (și, respectiv, aspectul) îmbătrânește mai repede din cauza fumatului și a beției, aspectul feminin însă îmbătrânește din cauza produselor cosmetice.

Un tânăr enoriaș, biolog de specialitate, mi-a povestit că păsările își recunosc semenii printre multe alte păsări foarte ușor – după culoare, după mișcări și voce – și, prin urmare, încep să le câștige simpatia, formând cupluri doar cu reprezentanți din specia lor. Mai mult decât atât, la animale, masculul și femela, la

exterior, se pot diferenția foarte mult și nu-ți poți da seama imediat că masculul acesta face parte din aceeași specie ca și femela. La fel se întâmplă și cu bărbații, aceștia, dintr-o mulțime de femei, o caută pe cea care le dă semnal prin îmbrăcămintea lor, prin modalitatea lor de a se mișca și de a discuta că le-ar fi apropiate după duh. Atunci când acest tânăr studia la Universitate, a asistat la destăinuirea unei fete. Aceasta încerca să se îmbrace în conformitate cu ultimul strigăt al modei, purtând cele mai moderne și mai extravagante haine, pentru că-și dorea să fie întotdeauna la modă și să aibă succes la bărbați. Bărbații se apropiau de ea deseori. Dar într-o zi, după ce încă un bărbat s-a apropiat de ea pentru a face cunoștință, ea n-a mai rezistat și a izbucnit în prezența colegilor de facultate: „Eu nu sunt așa! De ce toți mă privesc ca pe o prostituată?” Nu știu dacă, în cele din urmă, a înțeles de ce se întâmpla acest lucru. Dar voi, să țineți minte că, îmbrăcând hainele cele mai moderne, coafându-vă conform celor mai noi tendințe ale modei, treceți dintr-o anumită specie de oameni (în sensul biologic al acestui cuvânt), într-o altă specie. Din acest moment vă vor observa numai acei bărbați, care vă vor recunoaște drept „de-a lor”.

Așadar, încă înainte de a se cunoaște, tinerii, prin aspectul și comportamentul lor, conturează cercul lor de cunoștințe. Fetelor, nu trebuie să vă surprindă faptul că în calea voastră întâlniți tineri care nu vor putea să devină soți credincioși în viitor. Gândiți-vă, mai bine, cum să atrageți atenția tinerilor onești și fideli. V-aș sfătui să-i atrageți prin modestia din comportamentul,

din aspectul și îmbrăcămintea voastră. Poate că, din această cauză, mai rar se vor apropia de voi ca să vă cunoască și mai rar vi se va acorda atenție. Dar în ce constă succesul unei femei? Oare în faptul că este curtată de mulți bărbați? Nu! Succesul unei femei constă în faptul că ea îl va întâlni pe singurul și unicul bărbat din viața ei, care-i va fi credincios și pe care se va putea baza întotdeauna. Doar aveți nevoie de un singur soț, nu de mai mulți...

Logodnicul și logodnica

În acest stadiu al relației dintre un bărbat și o femeie, cel mai mare păcat care schilodește în mod îngrozitor sufletul, făcând aproape imposibilă crearea unei familii puternice, este pierderea întregii-înțelepciuni. Acest concept de „întreaga-înțelepciune” („целомудрие” – rus.) este foarte important în învățătura ortodoxă, de aceea vă voi explica puțin semnificația sa. Conceptul de „întreaga-înțelepciune” se referă la o stare specială a sufletului, atunci când o persoană este capabilă să gândească deplin, în întregime. De exemplu, cineva vrea să renunțe la fumat, dar nu poate. Acesta ar fi un exemplu de pierdere al întregii-înțelepciuni: dorințele sunt unele, faptele – cu totul altele, deci despre ce integritate mai poate fi vorba? Deseori, pierderea întregii-înțelepciuni este strâns legată de păcatul trupesc, însă, de regulă, întreaga-înțelepciune se pierde mult mai devreme. Nu întâmplător Biserica nu vorbește despre „un trup întreg”, dar anume despre

„întreaga-înțelepciune”. Deci, în acest moment se întâmplă ceva cu mintea noastră, cu sufletul nostru.

Vă pun o întrebare. O fată modestă, bine educată merge seara pe o stradă întunecată. Este atacată și violată (deși, în majoritatea cazurilor, violurile sunt provocate de înseși victimele și de comportamentul lor ușuratic). Și-a pierdut această tânără întreaga-înțelepciune sau nu? Toată lumea înțelege intuitiv că aceasta nu este o pierdere a întregii-înțelepciuni. Și, dimpotrivă, există multe tinere care, păstrându-și fecioria trupească, în gândurile și visele lor sunt departe de întreaga-înțelepciune, și doar întâmplarea le împiedică de la căderea în păcat.

Să presupunem însă că logodnicul și logodnica intenționează, în mod serios, să se căsătorească într-o lună. Ce îi împiedică să se apropie? Vreți să cumpărați o mașină, mergeți într-un magazin de automobile și insistați să vi se elibereze imediat mașina, pentru că peste o lună, cu siguranță, veți plăti pentru ea. Vă vor elibera automobilul? Niciodată. Mai întâi plătiți, luați cecul, înregistrați automobilul și abia după aceea folosiți-vă de el. La urma urmei, dacă în decursul acestei luni, din vina voastră, automobilul se va defecta, dacă este al vostru, e evident – veți începe să-l reparați. Este al vostru, tocmai de aceea veți depune toate eforturile pentru a-l repara. Ce s-ar întâmpla însă dacă n-ați plăti mașina? Veți încerca prin orice mijloace să demonstrați că mașina nu vă aparține încă. Așadar, mergi la Oficiul Stării Civile, „plătește” cu promisiunea de a fi credincios și fidel partenerului tău toată viața,

primește certificatul de căsătorie („cecul”), iar după aceea apropie-te trupește de soția ta.

Ce se întâmplă cu omul care și-a pierdut întreaga înțelepciune? Voi descrie primul caz de pierdere a întregii înțelepciuni din istoria omenirii. Dumnezeu, creându-i pe Adam și pe Eva, le-a dat prima poruncă, spunându-le să nu se atingă de fructele pomului cunoașterii binelui și răului. Acest pom Dumnezeu l-a sădit pentru a-și supune creatura unui test și pentru a afla dacă omul va fi bun sau rău. Din moment ce omul a fost creat liber, era încă necunoscut în ce direcție acesta-și va folosi libertatea. Ce se întâmplă în Rai? Șarpele apare în fața Evei și o îndeamnă să mănânce din roadele pomului interzis, înșelând-o că, după ce va gusta din ele, i se vor deschide ochii și va cunoaște binele și răul, la fel ca Dumnezeu. Stând în fața alegerii pe cine să creadă, pe Dumnezeu sau pe diavol, Eva îl crede pe diavol. Mai întâi gustă ea din rodul interzis, iar Adam, auzind de la Eva cuvintele șarpelui, repetă alegerea ei. Acum, să privim mai atent povestirea biblică: ce se întâmplă în continuare cu primii oameni? Dumnezeu vine la Adam și-l întreabă: „Adame, ce ai făcut?” Adam, ca un copil nebun, aleargă și se ascunde de Dumnezeu în tufiș. O faptă cu totul lipsită de judecată! Cu doar un minut în urmă, Adam știa foarte bine că este imposibil să te ascunzi de Dumnezeu; nu de mult a dat nume tuturor animalelor, lucru care scoate în evidență capacitatea lui de a pătrunde adânc în esența tuturor ființelor vii. Însă acum, în Adam totul s-a perturbat, mintea lui s-a întunecat. Până nu demult,

îi era plăcută părtășia cu Dumnezeu, acum însă, cu rușine, se ascunde de El. Toate simțurile lui Adam s-au schimbat, devenindu-i neplăcut ceea ce mai devreme îi provoca cea mai mare bucurie. Dumnezeu îl întreabă din nou pe Adam: „Ce ai făcut?” În locul cuvintelor de pocăință și în locul rugăminții de iertare, auzim: „Femeia pe care Tu mi-ai dat-o, aceea mi-a dat din pom și am mâncat”. Adică, Adam dă vina în toate pe soția sa: ea mi-a dat rodul. Mai mult decât atât, Adam aproape că-L învinuiește pe Însuși Dumnezeu: lucrul acesta l-a făcut femeia pe care Tu Singur mi-ai dat-o. În Adam se pervertesc toate dorințele – el nu mai vrea să se întoarcă la Dumnezeu, vrea doar să se apere. Același lucru îl vrea și Eva: ea nu cere iertare, dar învinuiește șarpele pentru tot. Așadar, în Adam totul s-a pervertit: și mintea, și simțurile, și voința – și-a pierdut întreaga înțelepciune.

Iată un alt exemplu care scoate în evidență consecințele pierderii întregii-înțelepciuni. Vă voi povesti o pildă. E seară și ne aflăm în piața unui oraș. În colțul pieței stă o femeie, care, periodic, se uită la ceasul de pe turnul clopotniței. Pe lângă această femeie au trecut trei bărbați. Primul era hoț. Trecând pe lângă femeie, acesta s-a gândit: „Asta-i hoată! Probabil îl așteaptă pe complicele său ca să meargă și să fure cartierul vecin, în care stau mulți oameni bogați”. Al doilea bărbat era desfrânat, un om cu totul decăzut din punct de vedere moral. Acesta s-a gândit: „Asta-i o desfrânată. Își așteaptă, probabil, amantul, când acesta va fugi de la soția sa pentru niște

„treburi urgente”, iar după aceea vor merge să se ocupe cu chestiile lor murdare”. Al treilea bărbat era creștin. Acesta s-a gândit: „Ce femeie bună! Așteaptă, probabil, să înceapă slujba de seară, pentru a se ruga în biserică”.

Această pildă expune cu exactitate adevărul vieții. Omul, care este stăpânit de o anumită patimă sau de un păcat anume, vede acest păcat pretutindeni, chiar și acolo unde nu este. În acest om totul se schimbă, el privește lumea cu alți ochi. El vrea să vadă în toți și în toate păcatul de care el însuși este stăpânit. Îi este mai ușor să vadă păcatul lui în ceilalți, decât să se îndrepte pe sine. „Eu sunt desfrânat, vecinul meu este desfrânat, toți oamenii sunt desfrânați, toți sunt la fel ca mine”. A gândi altfel, ar fi începutul pocăinței. Un păcătos care nu se pocăiește, neapărat va vedea peste tot păcatul care-l stăpânește pe el, și, mai mult decât atât, se va strădui să atragă cât mai mulți oameni în acest păcat.

Acum, de exemplu, printre tineri este foarte răspândit desfrâul și este înfricoșător faptul că, deseori, aceștia sunt atrași la acest păcat de înșiși prietenii lor. Iar lucrul acesta se întâmplă, deoarece în subconștientul omului totul îl roade. Omului îi este dureros să recunoască că numai el a căzut în acest păcat, iar alții nu. Atunci însă când toți în jurul lui se confruntă cu aceeași cădere, acesta se consolează și se liniștește.

Doi tineri cad în păcatul desfrâului. Atât! Acum aproape că e imposibil ca cei doi să mai formeze o familie puternică. În primul rând, șansa ca cei doi să

se despartă foarte curând este extrem de mare. Va trece o jumătate de an, vor trăi în desfrâu, iar, după aceea, se vor despărți. Majoritatea tinerilor cad astăzi în păcatul curviei, fără să se gândească la întemeierea unei familii. În al doilea rând, chiar dacă aceștia la scurt timp se vor căsători, familia lor va fi desfigurată. Omul are o fire complicată. O familie puternică se formează atunci când soții sunt legați din toate punctele de vedere: și duhovnicește, și sufletește, și trupește. Însă legea vieții duhovnicești este următoarea: mai întâi, bărbatul și femeia dau făgăduința de a fi fideli, întărind-o prin căsătorie, și, abia după aceea, are loc legătura trupească. Adică, mai întâi are loc legătura duhovnicească, apoi cea trupească. Dacă se întâmplă să fie invers, atunci familia este deformată. Plantați un răsad cu rădăcinile în sus și cu frunzele în pământ. S-ar putea ca acesta să încolțească, însă va crește caraghios și va fi nevoie de mult efort pentru ca el să crească și să nu piară. Oare nu este mai bine să plantați puietul în mod normal, iar familia să o întemeiați corect, așa cum se cuvine?

Toate acestea însă s-au spus despre un cuplu, care, deși a păcătuit, totuși nu s-a destrămat, dar s-a unit prin uniunea familială. Ce ne rămâne să vorbim despre cei, în spatele cărora se ascunde experiența mai multor intimități cu oameni diferiți? Apostolul Pavel spune niște cuvinte uimitoare la acest subiect: *„Sau nu știți că cel ce se alipește de desfrânată este un singur trup cu ea? Căci vor fi, – zice Scriptura, – cei doi un singur trup”* (I Corinteni, 6, 16). Aceste cuvinte sunt

uimitoare prin faptul că soțul și soția devin un singur trup, între ei apărând și o legătură duhovnicească, dar și una sufletească. Se pare că fiecare unire trupească, pe care o are omul, făcută în desfrâu, nu trece fără urmă. El voia să se unească trupește, însă nu-și dorea deloc să se unească duhovnicește și sufletește, dar, totuși, a primit totul dintr-odată. Legătura trupească e ușor să o întrerupi. Ai păcătuit și ai fugit, după aceea mergi și cauă unde vrei. Legătura duhovnicească însă se va păstra. Iar după aceea, soția nu va înțelege ce se întâmplă: își dorește să-și iubească soțul din tot sufletul, dar nu poate. Sufletul ei se dovedește a fi deja legat de alți oameni, iar aceste legături trag de ea și n-o lasă liberă. Iubitul ei „din întâmplare” se plimbă undeva departe, iar tristețea și deznădejdea lui apasă și sufletul ei.

Aceste legături vechi pot fi rupte, dar pentru aceasta este nevoie să cerem ajutorul lui Dumnezeu. Trebuie să ne pocăim de aceste păcate, să le urâm și atunci Dumnezeu va rupe aceste legături. Există însă oameni care toată viața, cu încântare, își amintesc de aventurile lor ca despre o perioadă frumoasă.

Până acum am vorbit mai mult despre partea duhovnicească a pierderii întregii-înțelepciuni. Acum însă, să analizăm această problemă din punctul de vedere al bunului simț, cum ar trebui să procedeze o fată, dacă aceasta este pe punctul de a cădea în păcat.

De câteva ori, la spovedanie, am auzit poveștile banale ale fetelor abandonate, care au cedat în fața prietenilor lor și au căzut cu ei în păcat. Toate poveștile

au evoluat după același scenariu. „Am început să ne certăm. Îmi reproșa că nu-l iubesc, de aceea nu accept să avem relații. Nu voiam să-l pierd... Dar, la scurt timp după ce s-a întâmplat totul, m-a abandonat definitiv.” Fetelor, țineți minte aceste exemple! Cea mai rapidă modalitate de a vă despărți de prietenii voștri este de a cădea cu ei în păcatul curviei. Prin această metodă nimeni niciodată n-a reușit să țină pe cineva alături.

Să facem un tabel și să analizăm următoarele opțiuni:

***el – un tip cumsecade și el – un ticălos;
tu – cedezi și i te dăruiești și tu – îți păstrezi
fecioria.***

Cedați Nu cedați

***El – cumsecade
El – ticălos***

Să analizăm *prima opțiune*. El este un ticălos, iar tu cedezi în fața lui și i te dăruiești. Bifez dintr-odată două minusuri. În primul rând, îți vei pierde fecioria, dăruindu-i-o unui ticălos, iar în al doilea rând, la scurt timp te va părăsi. Unor astfel de tineri, dorința de a posedea trupul unei fete le trezește o poftă și mai mare. „Pe aceasta am cucerit-o! Oare voi putea s-o cuceresc și pe cealaltă?” Își pierde orice interes pentru persoana voastră, cetatea voastră a fost cucerită, iar acum merge să o cucerească pe alta.

A doua variantă. El – un ticălos, iar tu nu cedezi în fața lui și-ți păstrezi fecioria. Notez două plusuri.

În primul rând, ți-ai păstrat fecioria și nu i-ai dăruit-o cui se nimerește. În al doilea rând, la scurt timp te va părăsi, iar tu îți vei da seama că ieșeai cu o persoană care nu te merită. S-ar putea să fii tristă, însă trebuie să te bucuri, pentru că ți-ai dat seama cât era de ticălos. Fiindcă, dacă te-a părăsit numai pentru că nu i-ai dat ceea ce a vrut, oare nu e un nemernic? El n-avea nevoie de tine și de lumea ta lăuntrică, mult prea complicată pentru el. Avea nevoie doar de corpul tău. Nu l-a primit, de aceea s-a dus să caute în altă parte, acolo unde, cu siguranță, va primi ceea ce-și dorește. De obicei, o astfel de relație durează 2-3 luni, rareori când se ajunge până la 6 luni, și iubitul nedemn te va părăsi.

Există însă și probabilitatea ca tu să nu cedezi și, cu toate acestea, prietenul tău să nu te părăsească, dar să rămână alături de tine jumătate de an sau un an. Aici vorbim despre cea de-a *treia variantă* – el este bun. Vă amintiți discuția noastră despre cum trebuie să începem viața de familie, atunci am spus că într-o relație trebuie să așteptăm cel puțin un an? Așadar, în dreptul celei de-a treia opțiuni notăm un plus. Sunteți convinsă că alesul inimii voastre vă tratează cu respect, apreciază dorința voastră de a vă păstra curăția până la căsătorie și renunță la pretențiile sale. Dacă un tânăr vă tratează cu respect încă înainte de căsătorie, vă puteți bucura: probabilitatea ca acesta să vă fie un soț credincios toată viața este foarte mare. El are nevoie anume de voi, și nu de trupul vostru. Notez chiar două plusuri: primul – știți deja că e cumsecade, al doilea – vă păstrați curăția și întreaga înțelepciune. În general,

aceasta este cea mai bună dintre toate situațiile. Gândiți-vă bine: veți afla despre alesul vostru ceea ce, de obicei, se descoperă abia după câțiva ani locuiți împreună.

Opțiunea a patra. El este cumsecade, iar voi, totuși, cedați. Aici voi pune un mare semn de întrebare. Nimeni nu știe cum va evolua relația voastră. Nu sunt prea multe șanse că va fi totul bine, întrucât legile vieții duhovnicești au fost deja încălcate. Aici nu poate exista un singur scenariu. Dar, este foarte probabil ca după aceea relația voastră să aibă de suferit. Poate nu se va risipi definitiv, dar va fi diferită. Până la urmă, psihologia umană este aceasta: cu cât obținem ceva mai ieftin și mai ușor, cu atât mai puțin apreciem. Ați renunțat cu ușurință la curăția voastră, așa că aveți grijă după aceea, partenerul vostru nu o va mai aprecia.

O enoriașă ne-a povestit despre fiul unei cunoscute de-a ei. Fiul acestei femei a crescut un tânăr frumos și încrezător. În timp ce-și făcea studiile la Universitate, vara o petrecea, bineînțeles, acasă. Lucrul acesta însă o împovăra și mai mult pe mama băiatului, întrucât ea vedea cât de mult s-a adâncit copilul ei într-un mod de viață decăzut. Deseori ieșea toată noaptea împreună cu prietenii săi, înnoptând la vilele lor. Acolo, de regulă, își căutau noi aventuri de dragoste. Însă, într-o zi, s-a întors devreme, nu spre dimineață așa cum o făcea de obicei. Cu toate acestea, era foarte supărat și nu voia să vorbească despre nimic. Începând cu noaptea aceea, s-a schimbat radical: a început să vorbească puțin, adesea medita asupra ceva, care, în mod evident,

Îl chinuia îngrozitor. Răspunsul a venit peste trei luni, era deja toamnă. Se pare că în seara aceea cunoscuse o tânără. Totul părea că decurge în mod obișnuit, iar băiatul anticipa o petrecere plăcută a timpului în compania acelei tinere. Era sigur că fata era în mâinile lui și va accepta orice-i va cere el. Însă, pentru prima dată, s-a ciocnit de o împotrivire dură. În experiența lui era pentru prima dată când i se întâmpla asta. Pentru prima dată l-a pus pe gânduri faptul că o fată își poate aprecia curăția trupului. Când a înțeles că acea tânără e curată și n-a avut pe nimeni până atunci, s-a îndrăgostit nebunește de ea. În ciuda comportamentului său decăzut, în adâncul inimii sale era, totuși, conștient că viitoarea lui soție trebuie să fie feciorelnică. Toate tinerele cu care petrecuse până atunci erau doar pentru distracție, dar nu pentru a întemeia cu ele o familie. Mama a înțeles taina din comportamentul fiului său abia atunci când acesta i-a spus că în scurt timp urmează să se căsătorească. Probabil că băiatul a înțeles că pentru el nu exista aproape nicio șansă să întâlnească o altă fată neîntinată.

	Cedați	Nu cedați
El – cumsecade	?	++
El – ticălos	--	++

Analizăm tabelul și tragem o concluzie. Singura soluție în cazul dificultăților care pot apărea într-o relație este să vă păstrați fecioria. În felul acesta nu veți pierde niciodată.

Vorbind despre consecințele relațiilor intime întreținute la întâmplare, este nevoie să menționăm despre fenomenul *telegoniei*. Se întâmpla acum 150 de ani, când crescătorii de cai de rasă, care încercau să obțină o rasă nouă de cai, au hotărât să încerce împerecherea unei iepe pursânge cu un mascul de zebură. Bineînțeles că experiențele nu au reușit, conceperea nu a avut loc nici la iepe de la masculii zebre, nici la iepele-zebre de la armăsarii de rasă. Experimentele au fost stopate și au fost date uitării, crezând că acest caz s-a încheiat. Cu toate acestea, la câțiva ani după împerecherea armăsarilor de rasă și a mamelor pursânge, care cu mulți ani în urmă fuseseră împerecheate cu zebrele-masculi, au început să se nască mânji în dungi. Cum de s-a putut întâmpla, fără să fi rămas însărcinată cu zebra, dând naștere după aceea de mai multe ori la cai de rasă, mânji deja după împerecherea cu zebra-mascul, iapa, dintr-odată, fără niciun motiv, să dea naștere unui străin? Lumea științifică uimită a numit acest fenomen *telegonie*. Experimentele profesorului Flint, ale lui Felix Le Dantec și ale altor oameni de știință contemporani cu Darwin, au confirmat acest fenomen. Felix Le Dantec a scris cartea *Individul, evoluția, ereditatea și neodarwinismul*, unde în capitolul intitulat *Telegonia sau influența primului mascul* a descris experimentele realizate. Doar practicienii-crescători de câini n-au fost deloc surprinși de această descoperire, întrucât știau de mult că, dacă cel puțin o dată cățeaua pursânge se va împerechea cu un câine obișnuit și chiar dacă, în cele din urmă nu

vor avea căței, oricum, pe viitor de la ea să nu aștepte câini de rasă.

Astăzi, acest lucru îi este cunoscut fiecărui proprietar de câini. Crescătorii de porumbei cunosc și ei lucrul acesta. Dacă un porumbel obișnuit „calcă” o porumbiță de rasă, aceasta este omorâtă dintr-odată, pentru că după aceea, chiar dacă va avea cel mai de „elită” partener, aceasta va avea doar pui simpli, nu de rasă: fie penele din coadă nu vor fi așa cum trebuie, fie culoarea ciocului nu va coincide, fie altceva.

Însă în zilele noastre s-a dezvoltat o situație paradoxală: acest fenomen, care este legat direct de nașterea unor urmași deplini, le este cunoscut doar crescătorilor de animale. În caz contrar, în Rusia n-ar fi existat cele mai bune rase de animale: nici cai de rasă, nici vaci bune de lapte, nici samuri prețioși, din care se fac cele mai bune blănuri din lume...

Apropo, blănurile autohtone au cucerit a treia parte a pieței mondiale de blănuri. Atunci, cu 150 de ani în urmă, contemporanii, copleșiți de uimire, au început să le pună fiziologilor întrebarea dacă nu cumva fenomenul telegoniei este valabil și pentru oameni. În felul acesta au început studii fiziologice, antropologice, sociologice, cercetări statistice și chiar experimente, dacă, bineînțeles, exista această oportunitate. Astfel, după numeroase experimente, care au durat ani în șir, știința în domeniul dat a afirmat cu fermitate: „Da, efectul telegoniei se răsfrânge și asupra oamenilor, chiar și în forme mai severe decât în lumea animalelor”.

Așadar, telegonia (de la *tele* – departe și *gonia* –

naștere, origine) este știința care susține că asupra descendenților unei persoane de sex feminin, într-o măsură sau alta, influențează toți foștii ei parteneri sexuali, indiferent dacă au avut sau nu copii împreună. Este știut că și după câțiva ani după relațiile extraconjugale, întreținute în timpul deplasărilor la festivalurile internaționale sau olimpiadele sportive, în șantiere sau în afara lor, rusoaicele au început să dea naștere de la soții lor albi, sănătoși genetic, unor copii care nu semănau nici cu mama, nici cu tata.

Astăzi există deja explicații științifice despre modul în care genele partenerului pot pătrunde în sistemul genetic al femeii. Cercetările au demonstrat că femeia, chiar fără să rămână însărcinată, va purta ovule în care vor fi înglobate lanțurile ADN ale tuturor foștilor ei parteneri sexuali, iar ea îi poate transmite viitorului său descendent genele acestora, împreună cu genele tatălui copilului.

Iată aici a căzut cortina secretului! Astăzi, fenomenul telegoniei nu este recunoscut drept știință oficială, întrucât lucrul acesta ar fi blocat cu fermitate calea pentru tot felul de revoluții sexuale, ale căror roade produc foarte mulți bani!

Soț și soție

Un cuplu decide să se căsătorească. Aici voi menționa următoarele păcate împotriva familiei.

Căsătoria civilă

Primul păcat poartă un nume complet incorect: „căsătorie nelegitimă”. Deși, pentru mine rămâne de neînțeles de ce se numește căsătorie în general. Aceasta nu este o căsătorie, ci doar este o *conviețuire păcătoasă*. Pentru mine, o altă viziune asupra căsătoriei este considerată normală. Există o căsătorie bisericească – Cununia; există o căsătorie civilă legală – înscrierea la Oficiul Stării Civile și există o conviețuire ilegală și desfrânată. Să analizăm ultima versiune a comuniunii dintre un bărbat și o femeie. În continuare, împotriva voinței mele, voi numi această relație „căsătorie nelegitimă”.

Tinerii gândesc în felul următor: Vom trăi un an sau doi împreună și vom testa în felul acesta relația noastră. Dacă totul va fi bine – ne vom căsători legal, dacă nu – ne vom despărți. Nebunie! Niciodată nu vă veți căsători, cu siguranță vă veți despărți! În urmă cu doi ani, când abia începeam aceste conversații, spuneam cu toată sinceritatea că n-am cunoscut niciun caz când oamenii, după o viețuire în concubinaj, să se căsătorească. Timpul trece. Am întâlnit după aceea două astfel de cazuri, dar ele sunt o excepție de la regulă. Este vorba de două cupluri care au venit la convorbire înainte de botezul copilului lor. Vă atrag atenția asupra faptului că, de regulă, într-un concubinaj nu se nasc copii. Despre ce fel de copii poate fi vorba, dacă adulții nu se pot lămuri cu ei înșiși? Dacă însă cuplul decide să

aibă copii, înseamnă că relația lor este deja serioasă și învață să se iubească unul pe altul. Iar primul lucru cu care se confruntă cei doi este înregistrarea căsătoriei la Oficiul Stării Civile, pentru a legaliza comuniunea dintre ei.

Cândva, am menționat că familia este asemenea unui sac în care sunt aruncate două pietre ascuțite, care, după aceea, sunt zguduite. Drept urmare, cele două pietre fie se șlefuiesc una de alta (căsătoria puternică), fie, rămânând la fel de ascuțite, rup sacul și zboară din el (divorțul). Adevărata iubire nu apare până când cele două pietre nu încep să se șlefuiască. Despre ce fel de șlefuire poate fi vorba într-un concubinaj? „Vom trăi împreună, dar ia aminte, de îndată ce n-o să-mi placă ceva, ne despărțim. Fii atent! Valizele sunt întotdeauna la ușă, dacă apare ceva – plec imediat!” „Soții” se mențin la distanță considerabilă și niciunul dintre ei nu vrea să se șlefuiască. Rețineți, într-un concubinaj niciodată nu se va naște iubirea adevărată!

Una dintre definițiile iubirii este următoarea (o voi scrie imediat pe tablă). *Dragostea este responsabilitate.* Ce fel de responsabilitate? Un copil sparge un geam la școală. Cine este chemat la școală pentru mustrare? Mama! Copilul a fost obraznic, iar mama este responsabilă. Anume aceasta este iubirea pentru fiu – eu sunt responsabilă de fiecare pas al lui. Aceeași responsabilitate se naște și între soți, dacă cei doi se iubesc. Ce fel de responsabilitate poate exista într-un concubinaj? Niciuna! „Înregistrarea căsătoriei înseamnă să-ți înregistrezi soțul în apartament, iar

mai târziu, în cazul în care divorțați, să nu-l scoți după ușă.” „Înregistrarea căsătoriei înseamnă după aceea și achitarea pensiei alimentare pentru creșterea copiilor.” Oamenii nu vor să-și asume nici cea mai mică responsabilitate. Vom dormi împreună, iar restul lucrurilor le fac separat, în celelalte nu purtăm responsabilitate unul pentru celălalt.

Mi s-a povestit o istorioară, după părerea mea, foarte elocventă. Un cuplu locuiește de doi ani în concubinaj. Închiriază un apartament în Dmitrov, neavând deocamdată propria lor locuință și nici alte bunuri (mobilier, veselă etc.). Nu se gândesc încă la copii. Un cuplu obișnuit din zilele noastre. Trăiesc în așa fel, încât în orice moment să se poată despărți cu ușurință unul de altul. Ea (nu știu cum s-o numesc: soție n-o poți numi, coabitantă – sună nepoliticos) se îmbolnăvește de o boală infecțioasă, care poate avea complicații grave. Este internată la spital, în secția de boli infecțioase, unde se află timp de trei luni. Pe parcursul celor trei luni ea rupea și arunca tot ce găsea la îndemână: el n-a venit niciodată s-o vadă, pentru că-i era teamă nu cumva să se infecteze.

Înșelarea

Despre faptul că înșelarea este un păcat știe toată lumea. De aceea, voi vorbi puțin despre acest păcat. La spovedanie se întâmplă să auzi destul de des despre înșelare, dar cel mai trist e să auzi modul în care o persoană vorbește despre infidelitatea sa. În cuvintele

sale persistă o naivitate copilărească. Uneori este surprinzător faptul că un adult poate spune așa ceva. „Soția mea nu mă înțelege. De mult timp trăim ca doi străini, care, pur și simplu, stau sub același acoperiș. Însă ea (amanta) mă înțelege, este o persoană foarte sensibilă și-mi este atât de ușor cu ea.” Sau, deseori, poți auzi de la o femeie singură, care iese cu un bărbat însurat: „El este atât de atent și de grijuliu, însă relația dintre el și soția lui e foarte încordată, ea nu-l înțelege, pe când el este atât de bun. Bineînțeles că el nu-și va părăsi familia, și nici eu nu vreau s-o distrug”.

În realitate totul este foarte simplu. Faptul că nu este înțeles acasă este o minciună, la fel ca pretextul că o străină îl înțelege mai mult decât cei de acasă. Iar justificarea că el ar fi grijuliu și atent nu este altceva decât o autoamăgire. Un bărbat nu poate fi grijuliu dacă înșală! O amantă nu poate să înțeleagă un bărbat mai mult decât o poate face propria lui soție! Să ai grijă de o străină, să stai cu ea câte două-trei ore pe zi, și atunci nu zilnic, e de zeci de ori mai ușor decât să ai grijă de soția ta. E ușor să fii drăguț pentru o perioadă scurtă cu amanta, însă să fii un soț și un tată grijuliu, adică să fii gata să-ți manifesti grija 24 de ore pe zi este deja o faptă eroică. Omul însă nu vrea să se ostenească pentru un astfel de eroism, dar, totuși, își dorește să fie iubit și respectat. În felul acesta apar amantele. Dar ele apar doar din cauza neputinței bărbatului de a iubi cu adevărat. Soția poate fi cu totul nevinovată de infidelitatea soțului, nu ea este cea care nu-l înțelege, dar el este vinovat că n-o poate iubi. Ea, adică soția,

înțelege această ne iubire din partea soțului, pe când el, adică soțul, numește lucrul acesta neînțelegere din partea soției. El vrea să stea culcat pe canapea, iar soția să-l asculte, să-i facă toate poftele și plăcerile și, în același timp, să-l înțeleagă.

Iar femeile, sărmanele, ascultă mărturisirile despre neînțelegerile pe care pretind că le îndură înșelătorii chiar în propriile lor familii, îi cred cu naivitate și încearcă măcar puțin să le potolească setea de înțelegere și atenție. Deși intuiția feminină le spune că trebuie să plece, totuși n-au putere. Dar despărțirea este absolut necesară, pentru că un astfel de bărbat nu va putea niciodată să le iubească, dar să le epuizeze, să le deznădăjduiască și să le dezamăgească – de asta va fi capabil oricând.

Pregătirea pentru divorț

Ca o excepție rară, dar au existat, totuși, divorțuri și până acum. În unele cazuri, Biserica îngăduie divorțurile ca fiind un rău mai mic în comparație cu unul mai mare. De exemplu, într-o familie soțul bea continuu, se comportă violent și, pentru a evita o nenorocire mai mare (beat fiind, ar putea să-și schilodească copilul etc.), cea mai bună soluție este divorțul.

Cu toate acestea, divorțul este un păcat. Atitudinea ușuratică cu care este tratat astăzi divorțul reduce căsnicia la o simplă conviețuire. „Nu-ți place să locuiești cu mine? Atunci hai să ne despărțim.” Cu cât divorțurile sunt săvârșite mai ușor într-o societate, cu

atât mai slabe devin căsniciile. Dacă lăuntric soții sunt pregătiți pentru divorț, putem spune că familia lor este deja pe jumătate distrusă.

Aproape tot ce s-a spus despre concubinaj poate fi atribuit soților care și-au înregistrat căsătoria la Oficiul Stării Civile, dar, cu toate acestea, consideră divorțul drept cel mai obișnuit lucru. Aceștia, la fel ca într-un concubinaj, nu vor să se șlefuiască și să-și asume responsabilitatea unul pentru celălalt, întrucât în orice moment pot divorța și se pot împărși.

Divorțurilor le pot fi atribuite și toate cele spuse cu privire la infidelitatea soților. O persoană care nu găsește „înțelegere” în rândul celor apropiați, crede că alții îl vor înțelege. Însă neînțelegerea din partea celor dragi este o consecință a propriei sale neputințe de a iubi. O persoană divorțează, încearcă să întemeieze o nouă familie, dar totul se repetă, pentru că aceasta așa și nu a izbutit să se izbăvească de propriul său egoism.

O parte semnificativă a divorțurilor are loc la 2-3 ani după căsătorie, o tot atât de mare parte – la vârsta de 40-45 de ani. În ambele cazuri, divorțurile sunt strâns legate de schimbările care apar inevitabil în relația dintre soț și soție. Până la urmă, familia este un organism viu, care crește și se schimbă. Tinerii căsătoriți au ispitele lor. După căsătorie, aceștia devin oameni apropiați și se cunosc unul pe celălalt ca soț și soție, ca tată și mamă. Am discutat deja despre acest lucru. La 40-45 de ani are loc o altă schimbare în relația dintre soț și soție. Copiii cresc, își iau zborul departe de cuibul părintesc, iar dacă rămân, totuși devin independenți și nu mai au

nevoie de îngrijirea de altădată. Soțul și soția se întorc iarăși unul la celălalt. Din tată și mamă devin din nou soț și soție. Aici începe următoarea etapă de trecere din viața umană. În această perioadă, apropierea fizică joacă un rol mai mic în relația dintre soți, în prim-plan ieșind latura duhovnicească și cea sufletească. Și aici, soții conștientizează că, din perspectiva acestor laturi, conexiunea dintre ei este foarte slabă. Astfel, în această perioadă între soți trebuie să se repete parțial ceea ce au trăit atunci când erau proaspăt căsătoriți, atunci când din logodnic și logodnică au devenit soț și soție. E nevoie din nou de muncă și de șlefuire. Anume de aici pornește un val nou de divorțuri. Dacă nu divorțează, ci rămân statornici, înseamnă că totul va fi bine până la moarte.

Divorțurile la vârsta de 40 de ani sunt o dovadă a faptului că soții au trăit împreună pur și simplu din obișnuință. S-au șlefuit, s-au obișnuit unul cu celălalt în primii 2-3 ani de căsătorie și atât! Dragostea dintre ei, așa cum se afla la etapa inițială, așa și a rămas. Vă amintesc că iubirea crește datorită jertfirii de sine, de care o persoană dă dovadă continuu în familie. Există jertfă – iubirea va crește. Nu există jertfă – rămâne doar obișnuința unuia cu celălalt. Cu părere de rău, astăzi majoritatea familiilor, mai mult sau mai puțin prospere, trăiesc anume așa – din obișnuință.

***Nicio femeie nu vrea
să stea lângă un
bărbat alături de care
nu se simte iubită,
alături de care nu se
simte în siguranță.***

CONVERSAȚIA A VI-a

AVORTUL

(10 minute + filmul „Nu ucide”)

Lăsați-mă să vă reamintesc că în ultima conversație am analizat păcatele care pot fi săvârșite înainte de întâlnirea viitorilor soți, ale celor ce pot avea loc între logodnic și logodnică și între soț și soție. Acum vom vorbi despre păcatele ce țin de următoarea etapă a vieții de familie: tatăl și mama. Vom atinge însă nu acele păcate care țin de educarea copiilor, ci cele care-i împiedică pe soți să devină părinți. În primul rând este vorba de avort.

Am mai atins tema avorturilor atunci când am vorbit despre legătura trupească dintre părinți și copii. Vă amintesc că un copil aflat în pânțele mamei, încă din momentul zămislirii lui, nu poate fi considerat un organ al corpului matern, ci este un organism cu totul separat de cel al mamei, care i-a fost dat acesteia cu scopul de a fi hrănit în propriul ei pânțec.

Acum vom privi un film despre avort, în care vor fi spuse și arătate toate aspectele cu privire la acest subiect. Dar, înainte de film, voi sublinia următorul lucru: de mai multe ori veți auzi din gura diferitor

persoane o frază care justifică avortul: „Copilul trebuie să fie dorit”.

Suntem obișnuiți cu faptul că în jurul nostru există foarte multă demagogie, dar acest lucru nu ne-a făcut mai experimentați. Și încep să ne mintă din nou și nou. Una dintre principalele tehnici ale demagogiei este următoarea. Dintre expresiile care ar părea să fie corecte, se construiesc concluziile necesare, dar, cu toate acestea, logica conform căreia se construiesc aceste concluzii este complet greșită. O astfel de expresie, folosită pentru a aburi mințile oamenilor, este aceea despre dorința de a avea copii. Această frază sună frumos, sensul ei este aproape evident și nu provoacă nicio îndoială. Bineînțeles, copilul trebuie să fie dorit! Minciuna începe atunci când din acest gând se trag concluzii. Într-adevăr, din acest gând se pot trage două concluzii complet opuse.

Concluzia normală din această frază, care reflectă de fapt adevăratul ei sens, este următoarea. De îndată ce apare un copil (și acest lucru, în conformitate cu învățătura Bisericii, se întâmplă în momentul zămisirii), din acel moment el trebuie să devină dorit. Un copil nu poate fi nedorit. Chiar dacă a fost nedorit înainte de apariția sa (adică înainte de zămislire), atunci devine un copil dorit după conceperea lui. Fie că are doar 2-3 zile, o săptămână sau o lună, dar pentru o mamă acesta devine deja omulețul ei, sângele ei, și e deja imposibil să nu-l iubească. Aceasta este o concluzie normală.

Dar există și o concluzie anormală. „Nu l-am vrut, nu am vrut apariția lui, dar a apărut. Trebuia să fie un

copil dorit, dar eu totuși nu mi-l doresc, de aceea e mai bine să nu se nască.” Ei bine, copilul nu s-a dovedit a fi binevenit și, prin urmare, el trebuie șters de pe listele celor vii; trebuie doar să aștepti până când îți va apărea dorința de a avea copii – abia atunci vei naște. Între timp, nu există această dorință, așa că poți, cu conștiința curată, să ucizi toți copiii pe care i-ai zămislit. La urma urmei, copilul trebuie să fie dorit!

Îmi amintesc istoria unei femei despre familia sa. Primul copil este deja adult, al doilea s-a născut cu handicap. Se dezvoltă într-un ritm mai lent decât copiii de aceeași vârstă și, în felul acesta, necesită multă îngrijire. În ciuda protecției împotriva sarcinii, se naște al treilea copil. Puteri nu mai sunt, bani de asemenea, și având astfel de copii (unul cu handicap, celălalt sugaci) e imposibil să te angajezi la muncă. „Și să-l nasc a fost o rușine – vor râde toți de vârsta mea deja înaintată: iată, la bătrânețe, s-a hotărât să nască”. Cu toate acestea, nu s-a gândit să avorteze. „Poate va trebui să-l dau la casa de copii”, suspină mama, arătând spre cel mai mic copil al ei. Îi propun: „Cunosc o familie care-și dorește foarte mult să înfieze un copil. Poate li-l dați pe al vostru?” „Ce tot vorbiți! Nu voi renunța niciodată la copilul meu. Vreau să-l dau doar pentru o perioadă, cu condiția însă să-l pot vedea, iar atunci când îmi va fi mai ușor – să-l iau înapoi. Dar poate nici nu-l voi da la casa de copii.”

Aceasta este poziția corectă a unei femei normale. Da, este greu! Da, nu mi-am dorit un copil, dar el a apărut deja și este copilul meu, îl iubesc și nu-l voi da

niciodată nimănui! Pentru această femeie, un copil nu poate fi nedorit.

Dar, din păcate, nu toate femeile au astăzi o astfel de poziție normală. Și tot mai mult apare o altă logică, logica unei persoane foarte crude și iubitoare de sine, care încearcă să-și ascundă cruzimea în spatele frazelor frumoase și, aparent, corecte.

Voi încerca să ilustrez toată nebunia, străduindu-mă să justific avorturile cu ajutorul frazelor despre dorința de a avea copii. Să presupunem că spun: „Trebuie să trăiesc cu toți în bună înțelegere și dragoste”. Nimeni nu va pune lucrul acesta la îndoială. O gândire foarte corectă, dar, în continuare, voi deduce următorul lucru: „Deoarece nu-mi plac unii oameni, îi voi omorî, întrucât trebuie să trăiesc în iubire cu toată lumea”. O astfel de concluzie te înfioară. Dar atunci ar trebui să fie înfricoșătoare și fraza: „Merg la avort, pentru că un copil trebuie să fie dorit”.

Minciuna constă în faptul că fraza: „Trebuie să trăiesc în iubire cu toată lumea” presupune munca asupra mea și nu dreptul de a-i omorî pe alții. Dacă nu iubesc pe cineva, trebuie să mă impun să mă împac cu această persoană și să trăiesc în pace cu el. Iar expresia „Un copil trebuie să fie dorit” implică, de asemenea, muncă asupra sufletului său. Mama trebuie să-și depășească dorința de a avea un copil: „El a apărut și trebuie să mă oblig să-l iubesc”.

O femeie care alege să avorteze trebuie să înțeleagă că face această crimă nu pentru că un copil ar trebui să fie dorit, ci pentru că ea așa și n-a voit să-și iubească

propriul său sânge, al cărui inimioară bate chiar sub inima ei.

După vizionarea filmului:

Desigur, este mai ușor să omori atunci când încă nu-ți vezi victima. Odată ce un copil se naște, ți-e milă să-l omori.

Vă atrag atenția asupra celor spuse în film. O femeie care face avort dăunează mai mult sănătății copiilor ei încă nenăscuți, decât propriei sale sănătăți. Avortul este o operație foarte crudă pentru acel organ delicat în care copilul ar trebui să se dezvolte. Uterul este asemenea unui pământ fertil, gata să primească înlăuntrul său rodul zămislit și să-l hrănească în timpul sarcinii. După un avort, atunci când, după înlăturarea copilului, uterul este ras, astfel încât să nu rămână nimic în el, de regulă, rămân cheaguri. Noul copil zămislit, de data aceasta deja „dorit”, ajunge în organul rănit. Iar în timpul sarcinii acesta se va dezvolta mult mai rău. În cel mai bun caz, acesta se va naște cu o imunitate foarte slăbită; în cel mai rău caz – cu dereglări serioase în activitatea vreunui organ, a sistemului nervos etc.

Tuturor celor ce intenționează să avorteze le-aș da următorul sfat: să nască și să lase copilul la maternitate. Toți copiii abandonați (abandonați de părinții lor la maternitate) sunt adoptați în termen de 6-8 luni. Acest lucru va fi mai bun atât pentru copilul care își va găsi niște părinți iubitori, cât și pentru cea care l-a născut, păstrându-și astfel propria sănătate și sănătatea copiilor ei încă nenăscuți.

***Aș evidenția
următoarele trăsături
ale bărbăției:
capacitatea de a
proteja, capacitatea
de a lua decizii și
capacitatea de a fi
responsabil pentru
fiecare dintre ele.***

CONVERSAȚIA A VII-a

DORINȚA DE A NU AVEA COPII (Planificarea copiilor)

Astăzi mi-aș dori să continuăm tema despre păcatele legate de dorința de a nu avea copii. Cum apar copiii, toată lumea știe. Inițial, există o apropiere conjugală, în urma căreia are loc zămisirea, după care, peste un timp, se naște un copil. Această legitate (intimitate – sarcină – copil) încearcă să fie mutilată. Se întâmplă în așa fel încât să existe o intimitate, dar să n-aibă loc zămisirea. Și dacă a existat o zămisire, atunci fac orice pentru ca acest copil zămislit să nu se nască. De aici ne dăm seama că astăzi există două direcții principale în lupta împotriva copiilor – metodele de contracepție și avorturile. În vechime, când industria contraceptivă nu era atât de dezvoltată, când avortul era considerat un păcat de moarte, nășteau atâtea copii, câți le dădea Dumnezeu să nască. Ultima dată am vizionat un film despre avort. Cred că acum niciunul dintre voi nu se îndoiește că avortul este un fenomen îngrozitor în viața noastră. Astăzi ne vom concentra asupra altor moduri de a împiedica nașterea copiilor, acestea ducând la desfigurarea familiei.

Astăzi, când soții pur și simplu nu vor să aibă

copii, lucrul acesta, în termeni moderni, se numește „planificarea familiei”. De fapt, aproape toată planificarea se reduce doar la capacitatea de a folosi contraceptive. Planificarea este orientată într-o singură direcție – micșorarea fertilității.

N-aș fi îndrăznit niciodată să deschid astfel de subiecte în discuțiile cu adolescenții, dacă n-am fi fost forțați de circumstanțe. La televizor deja, în mod deschis, sunt difuzate spoturi publicitare despre contraceptivele hormonale. În multe magazine care lucrează non-stop, prezervativele pot fi găsite lângă guma de mestecat. Articole cu subiecte indecente sunt tipărite în ziare care ies într-un tiraj foarte mare. Aceste subiecte sunt dezvoltate activ și în popularele reviste pentru tineri.

Voi începe cu o concepție greșită, care, cu părere de rău, este extrem de răspândită. Într-o clasă, la următoarea conversație după filmul despre avort, o fată mi-a spus: „Dumneavoastră, părinte, confundați totul! De ce numiți folosirea contraceptivelor un păcat? La urma urmei, ele sunt cele care îi salvează pe oameni de la avort”. Această concepție atât de greșită, precum că contraceptivele micșorează numărul avorturilor, este foarte răspândită. Statisticile spun însă altceva. În America, unde în clasele mici există programe de educație sexuală și unde, de la o vârstă fragedă toți adolescenții știu aproape totul despre contracepție, iar contraceptivele sunt extrem de accesibile pentru tineri, s-ar părea că ar trebui să existe mai puține avorturi, întrucât aceștia știu cum să se protejeze.

Dar totul se dovedește a fi exact invers. În America, în rândul elevelor numărul gravidelor este de zece ori mai mare decât în Rusia. Acestea sunt statistici de la sfârșitul anilor '90. Evident, aproape toate aceste sarcini se termină cu un avort.

De ce se întâmplă astfel? Explicația e foarte simplă. Abilitatea de a folosi contraceptivele îi determină pe tineri la o iresponsabilitate în viața sexuală: „De ce să-ți fie frică? Nu se va întâmpla nimic!” Iresponsabilitatea dă naștere la destrăbălare, ceea ce duce la faptul ca numărul relațiilor sexuale întâmplătoare și iresponsabile să crească de 30-40 de ori! Contraceptivele oferă o oarecare protecție împotriva sarcinii, dar nu una mare – circa 70-90%, de aceea numărul de sarcini crește nu de 30-40 de ori, ci „numai” de 10 ori. Rețineți lucrul acesta! Paguba morală a contraceptivelor este de multe ori mai mare în comparație cu „beneficiul” pe care se presupune că l-ar aduce.

După ce în 1993, la Iaroslavl, a fost efectuat un experiment îngrozitor, în urma căruia toți elevii, timp de două săptămâni, au făcut cursuri de „educație” sexuală, în anul următor, numărul violurilor a crescut de 2 ori. Un an mai târziu, printre adolescenții cu vârsta sub 14 ani, numărul de cazuri de boli cu transmitere sexuală (pentru aceste boli există o perioadă de incubație și acestea nu se răspândesc imediat) a crescut de 2 ori, iar la un an după aceea – de 9 ori. Cu toate acestea, dacă în alte locuri a și existat o creștere a numărului de boli venerice din cauza moravurilor scăzute ale

societății, atunci aceasta a avut loc în rândul tinerilor cu o vârstă mai mare. Aici însă creșterea numărului de boli în rândul adolescenților cu vârsta anume până la 14 ani a fost legată, în mod evident, de „iluminarea” timpurie. Cifrele sunt foarte asemănătoare cu cele din America. Atunci când copiii au fost învățați să folosească contraceptivele, ei au fost convinși că aceste mijloace protejează și transmiterea bolii sexuale. Ele protejează doar 70%, însă de SIDA nu protejează deloc. Drept urmare, în loc de scăderea declarată a bolilor, a început creșterea bruscă a acestora.

Între avorturi și sexul „protejat” există o legătură directă. Într-adevăr, haideți să analizăm împreună. Eu aș distinge două tipuri de familie în raport cu atitudinea lor față de relația conjugală. Primul tip de familie – sunt familiile puternice, în care, pentru soți, intimitatea are doar avantaje. În primul rând, își doresc copii; în al doilea rând, intimitatea este asociată cu unele senzații plăcute. Dumnezeu a aranjat astfel lucrurile, încât unele procese fiziologice, necesare pentru existența noastră, să fie într-o strânsă legătură cu plăcerea. De exemplu, avem nevoie să ne alimentăm, Dumnezeu însă a făcut așa, încât mâncarea este o plăcere. Așadar, pentru primul tip de familie, pe primul loc sunt copiii și abia după aceea plăcerea.

Al doilea tip de familie este construit în felul următor. Soții înțeleg că intimitatea este o mare plăcere, dar, din păcate, aceasta are o proprietate foarte neplăcută – în urma ei se nasc copii. Acesta este marele ei minus.

Primul tip

1. Copii (+)
2. Plăcere (+)

al Doilea tip

1. Plăcere (++)
2. Copii (– –)

O întrebare pentru voi: Cum credeți, în care dintre familii se săvârșesc avorturi? Este evident pentru toată lumea că în cea de-a doua categorie de familii. Și acum o întrebare mai complicată: care dintre aceste două familii se folosește de contraceptive? Vedeți, iarăși al doilea tip de familii. În familiile de primul tip, contraceptivele sunt utilizate mult mai rar. Fie există dovezi medicale, conform cărora sarcina este periculoasă pentru sănătatea și viața soției, fie în această familie s-au născut deja 3-4 copii. Și chiar dacă într-o astfel de familie ar apărea o sarcină nedorită, totuși nu se va ajunge niciodată la avort. „Da, nu ne-am mai dorit copii, dar el a apărut deja. Nu-i nimic, ne vom descurca și cu acesta.” Să reținem un lucru: aleg să avorteze tot aceleași persoane care folosesc și contraceptivele, întrucât atât la avort, cât și la utilizarea contraceptivelor oamenii sunt îndemnați de un singur lucru – dorința puternică de a nu avea copii. De obicei, se întâmplă în felul următor: soții nu își doresc copii, prin urmare, recurg la anticoncepționale pentru a se proteja de sarcină. Dar nu există nicio măsură de protecție care să ofere un rezultat garantat. Apare sarcina, însă dorința de a avea copii tot nu apare. Soții merg la avort, convingându-se că aceasta este o sarcină neplanificată, iar data viitoare, atunci când vor planifica nașterea unui alt copil, acela, zic ei,

cu siguranță se va naște.

Așadar, pentru mine este evident că măsurile de protecție împotriva sarcinii sunt un păcat împotriva familiei. Nu poate fi vorba despre o familie puternică acolo unde nu există dorința de a avea copii. Adevărata dragoste dintre soți necesită să fie împărtășită și cu altcineva, iar fericirea lor devine din ce în ce mai mare datorită faptului că purtătorii acestei fericiri devin din ce în ce mai mulți. Dacă însă afecțiunea dintre soți este îndreptată doar de la unul spre celălalt, și oricare „al treilea” este deja de prisos și încalcă „armonia” familiei, atunci este clar că în această familie nu există iubire adevărată.

La fel e și lacomul care se bucură de avuția sa, dar care-i urăște în același timp pe toți cei ce ar putea pretinde la economiile sale. Aceasta însă nu este o bucurie adevărată, ea nu-l face fericit, ci doar îl chinuie pe om, îl umple de teama că ar putea să-și piardă averea, de teama față de cei care-l pizmuiesc. Există însă și bucuria unei persoane darnice, care se bucură de averea sa, pentru că aceasta îi oferă posibilitatea de a-i ajuta pe alții. Aceasta este o bucurie pură, care răspândește lumină.

În familiile obișnuite (nu mă refer la cele în care părinții sunt împătimiți de băutură, sau în care sunt persoane degradate) numărul copiilor este un indicator al fericirii în familie.

Așadar, dacă soții evită zămisirea copiilor, acesta este un semn al unei familii bolnave duhovnicește, iar boala duhovnicească este, de fapt, un păcat.

Acest păcat este periculos în special pentru faptul că aproape nimeni nu-l mai consideră a fi astăzi un păcat. Dar, fără îndoială, este un păcat, unul care, fie el însuși desfigurează familia, fie este consecința unei alte boli duhovnicești din familie.

În această conversație, voi aborda adesea problema intimității conjugale, așa că înainte de a trata direct acest subiect, voi nota pe tablă ce loc ocupă intimitatea conjugală în viața de familie. Cert este că atunci când o persoană își formează o închipuire despre relația dintre un bărbat și o femeie, pe baza unor filme sau emisiuni televizate, atunci aceste idei sunt foarte denaturate. Cuplul ideal apare pe micile ecrane sărutându-se permanent, și numai cu săruturi lungi, iar orice manifestare a atenției și a tandreței personajelor unul față de celălalt ajunge neapărat la scena intimă. Se creează impresia că 90% din viața de familie se petrece în dormitor. Dar nu este deloc așa.

Cu părere de rău, la aceste idei deformate despre familie poate fi adăugat un alt mit extrem de răspândit, care a pătruns la noi încă de la începutul „restructurării”. Acesta presupune faptul că majoritatea divorțurilor se săvârșesc anume din cauză că soții nu pot să facă „dragoste”. De aici încep toate neînțelegerile și scandalurile din familie.

Pentru a explica ce loc are, de fapt, partea intimă în relațiile dintre soți, aș face următoarea comparație. Intimitatea conjugală este ca desertul după cină. O persoană, când se alimentează corect, mănâncă mai întâi primul fel de mâncare, de regulă, o supă, apoi al

doilea – cartofi cu o pârjoală, de exemplu, și abia după aceea bea ceai cu bomboane, cu prăjituri sau cu gem. Întrebare: Care este locul prăjiturilor și al gemului în alimentație? Răspunsul este foarte simplu: acesta este sfârșitul dulce al unei cine obișnuite și sănătoase. De exemplu, înghețata este foarte gustoasă și bogată în calorii. Dar este posibil să mâncăm numai înghețată sau numai gem? Evident că nu.

Odată, din prostie, am experimentat lucrul acesta. Când locuiam la cămin, deseori întârziem la cina de la cantină, iar pentru ca să gătesc în cameră eram prea leneș, astfel beam doar ceai cu tot felul de sandvișuri, chifle etc. Acum regret foarte mult acest lucru, deoarece, începând de atunci, am avut de suferit cu stomacul mai mulți ani la rând. Stricându-mi sănătatea cu un astfel de comportament, nici acum încă n-o pot aduce-n ordine. Așadar, desertul ar trebui să-și aibă locul – acesta este doar un adaos plăcut la mâncarea normală și sănătoasă. Desertul în sine nu este un aliment principal. Dacă acesta devine alimentul principal din alimentația voastră, atunci așteptați negreșit boala.

Același lucru se poate spune despre intimitatea conjugală. Mâncarea normală și sănătoasă poate fi comparată în acest caz cu relația dintre soți, o relație naturală, curată, plină de grijă și dragoste unul față de altul și față de copii. Atunci când într-un cuplu se dă mai multă importanță relației intime, aceasta neapărat dă naștere la boli duhovnicești. În familiile puternice, relațiile dintre soți constau 99% din grija unul pentru celălalt, din munca comună la treburile casnice, din

educarea copiilor. Iar când în aceste lucrări comune, unul dintre soți vede în celălalt o manifestare continuă a iubirii, atunci apropierea conjugală devine o încheiere firească a acestei iubiri, o manifestare de tandrețe și atenție.

Dar îndată ce, cel puțin, în unul dintre soți poate fi observată această lipsă de iubire, manifestată prin faptul că acesta nu-l ajută imediat pe celălalt, nu-l susține, nu își asumă responsabilitatea în situațiile dificile, atunci cum va fi relația dintre soți după aceea? Soțul a venit acasă de la serviciu, s-a culcat pe canapea, a citit ziare toată seara, s-a uitat la televizor, în timp ce soția sa a gătit pentru a doua zi, a verificat temele copiilor și a făcut curățenie. Oare după o astfel de atitudine, femeia va mai manifesta cu bucurie tandrețe față de soțul său, atunci când acesta își va cere consolările legale din timpul nopții? Nimic de felul acesta! În relația dintre cei doi se vor acumula neînțelegeri, care, în scurt timp, vor duce la certuri grave. Și, într-adevăr, primul loc în care vor începe să apară acele „fisuri” care s-au acumulat în relațiile de familie va fi patul. Mândria bărbătească va fi puternic ofensată de răceala feminină. Dar toate acestea se vor întâmpla nu din cauza incapacității sau a incompatibilității sexuale, ci pentru că nicio femeie nu vrea să stea lângă un bărbat alături de care nu se simte iubită, alături de care nu se simte în siguranță.

Să revenim însă la subiectul ce privește lipsa de dorință a soților de a avea copii. Voi sublinia atât vătămările duhovnicești, cât și pe cele trupești pe care le aduce planificarea familiei. Sarcina măsurilor de

protecție este una foarte simplă – de a nu-i lipsi pe soți de plăcerea intimității conjugale, izbăvind-i în același timp de truda educării copiilor.

Care însă este vătămarea duhovnicească a contraceptivelor? În primul rând, aceasta este direct legată de hulirea lui Dumnezeu. Am spus deja că la momentul zămislirii Dumnezeu este prezent în mod nevăzut, dăruind suflet viu celulei din care se va naște viitorul copil. Folosind contraceptivele, soții, prin acțiunile lor, spun: „Doamne! Ceea ce vom face noi acum pe Tine nu Te privește, ne vom clarifica singuri”. Dumnezeu este izgonit în mod conștient din familia în care soții se protejează împotriva sarcinii. Oare acesta nu este un păcat? Pentru o familie cu adevărat credincioasă, aceasta ar fi o blasfemie (cu excepția familiilor cu mulți copii sau a familiilor în care soția suferă de o boală gravă).

În al doilea rând, contraceptivele contribuie la dezvoltarea patimii desfrâului. Lupta cu patimile este o lucrare pe care o practică doar creștinii adevărați, însă ar fi util și pentru cei necredincioși să afle ce sunt patimile și de ce sunt înfricoșătoare.

Ce este totuși patima? Patima este o etapă în dezvoltarea păcatului, în care acesta reușește să cucerească definitiv sufletul omului. Omul nu se mai poate descurca cu propriile sale dorințe și de aici începe suferința (patimă=suferință). Fie suferă persoana în sine, fie oamenii din jurul său. De cele mai multe ori suferă toți. Cum se dezvoltă patimile? De obicei, oamenii cred cu naivitate că dacă, de exemplu,

mănânci de două ori mai multă mâncare pe parcursul unei zile, atunci vei fi de două ori mai sătul și poți să nu mai mănânci după aceea. Dar totul se întâmplă altfel. Cineva a văzut și a cumpărat niște sandvișuri delicioase. Odată, în loc de două sandvișuri, așa cum făcea de obicei, a mâncat patru. A făcut la fel și a doua, și a treia oară... Organismul uman nu va asimila mai mult decât are nevoie, va arunca excesul, însă stomacul, fiind ținut viu, are proprietatea de a se întinde. Dacă acesta a fost umplut de câteva ori cu surplus de mâncare, în mod obligatoriu se va întinde. Iar pentru a se obține din nou senzația de sațietate, este necesar să se consume mai multă mâncare, pentru ca aceasta să apese în mod plăcut asupra terminațiilor nervoase din stomac. Adică omul, după mai multe îmbuibări, își va dori deja întotdeauna (!) să mănânce mai mult. Și cu cât mai mult va mânca, cu atât mai mult îi va crește pofta de mâncare. Toată lumea știe cum se poate lărgi stomacul oamenilor grași. Pentru ca o persoană grasă să aibă senzația că este sătulă, trebuie să mănânce mult.

Aceasta este legea dezvoltării unei patimi. Totul începe cu satisfacerea unei dorințe umane cu totul firești. Dar, de îndată ce această dorință începe să fie satisfăcută dincolo de nevoia firească, atunci, cu cât această plăcere va fi satisfăcută mai mult, cu atât mai mult se va aprinde și-l va stăpâni pe om. Dorința de a mânca este destul de naturală pentru o persoană. Aceasta nu este un păcat în sine. Dar nu este nevoie să vă umpleți stomacul sau să savurați un produs oarecare în timp ce vă bucurați de plăcerea gustului. Simțurile

slăbesc foarte ușor. După ce a primit o impresie vie în urma unui oarecare lucru, omul vrea să repete aceleași senzații. Însă acestea, la scurt timp, vor slăbi și, pentru a re trăi un șoc emoțional, trebuie deja depuse mai multe eforturi. În felul acesta patima îl face pe om s-o slujească. Ea îl stăpânește.

Dumnezeu a aranjat omul astfel încât în familie, în intimitatea conjugală, se stabilesc restricții destul de firești. Există restricții în timpul sarcinii, în timpul ciclului menstrual. Patima curviei este stăpânită, de asemenea, prin eforturile depuse la educarea copiilor. Dar omul este o creatură vicleană, el întotdeauna încearcă să găsească o porțiță pentru fiecare patimă: metode contraceptive (desfătându-se, fără să se gândească la copii), produse de slăbit (mâncând cât vrea, savurează tot felul de mâncăruri fără teama că se poate îngrășa), etc.

Ce se întâmplă cu soții care sunt stăpâniți de patimi? Căsnicia lor devine din ce în ce mai slabă! Soțul pleacă în deplasare pentru jumătate de an. Nici el, nici soția nu pot sta atât de mult timp fără intimitate conjugală. Tocmai de aceea bancurile amuzante din seria „Soțul se întoarce din deplasare...” devin o realitate tristă. Soții se înșală unul pe celălalt. Îmi amintesc spovedania unui tânăr care spunea că a fost plecat în deplasare pentru un an. „Evident că mi-am înșelat soția.” Îl întreb: „Dar de ce este „evident”?” „Cum adică? Oare un bărbat poate să reziste un an întreg fără femeie?” Nefiresc este anume faptul că o persoană nu-și mai poate controla sentimentele.

Animalele nu-și pot controla sentimentele așa cum o poate face omul. Patima îl îndobitocțește pe om, iar imaginea umană se pierde. Dumnezeu l-a înzestrat pe om cu rațiune și i-a dat capacitatea de a-și controla voința, sentimentele și gândurile. Animalele sunt incapabile de a face asta. Prin urmare, dorințele și sentimentele lor sunt reglementate într-un mod diferit. Dumnezeu a creat animalele astfel încât, într-o anumită perioadă a anului, li se trezește instinctul de reproducere. După ce a avut loc conceperea, femela niciodată nu-l va mai lăsa pe mascul să se apropie de ea, trezindu-i-se un alt instinct – cel matern. Dacă o pisică rămâne însărcinată, atunci toți motanii o vor ocoli, altfel pur și simplu le va sparge fața tuturor.

Omul însă nu are astfel de perioade, el însuși își controlează comportamentul. Deseori se coboară mai jos de nivelul animalelor, atunci când, de exemplu, bărbatul și femeia se împreunează în timpul sarcinii. Conform tradiției bisericești, din momentul în care soții află despre sarcină, aceștia încetează relațiile conjugale. Într-adevăr, dacă zămisirea este imposibilă în această perioadă, atunci împreunarea lor va fi fără niciun scop. Chiar și din punct de vedere medical este recomandat ca soții să nu se împreuneze în primele luni de sarcină, deoarece acest lucru poate duce la avorturi spontane, la fel ca și în ultimele luni, pentru a nu-i face rău copilului. Adică, abilitatea de a-și impune aceste restricții este cea mai firească și cea mai necesară capacitate a omului.

Nu întâmplător în trecut simbolul patimii desfrâului

era iepurele (amintiți-vă de revista *Playboy*), care era considerat animal necurat. Iepurele este unul din puținele animale a cărui femelă îi permite masculului să se apropie de ea în timpul sarcinii, uneori chiar înainte de naștere. Se pare că Dumnezeu intenționat a lipsit aceste animale de instinctul matern, pentru ca omul să vadă ce se întâmplă atunci când lipsește acest instinct. Multă lume știe că, dacă imediat după naștere iepuroaica nu este bine adăpată sau dacă iepurașii nu sunt luați de la ea, atunci aceasta îi poate mânca. Subliniez: instinctul matern, îndreptat spre protejarea copilului este unul singur – atât în timpul sarcinii, cât și după naștere. Cine nu-și protejează copilul în timpul sarcinii, nu-l va proteja nici după aceea. Iată ce se întâmplă cu animalele al căror instinct funcționează incorect. Același lucru se întâmplă și cu omul, dacă acesta își pierde capacitatea de a se abține de la relațiile intime. Atunci când un soț nestăpânit află despre sarcina soției sale, care impune niște limite în viața lor intimă, acesta insistă asupra unui avort. Cu ce se deosebește acest bărbat de un iepure?

O persoană stăpânită de o patimă se aseamănă cu animalele lipsite de rațiune. Foarte rare sunt animalele capabile să creeze cupluri durabile. Un om împătimit nu este în stare să creeze o familie puternică. Desigur, patima desfrâului se dezvoltă considerabil nu doar din cauza contraceptivelor, un rol semnificativ îl joacă aici mai ales mass-media. Mass-media aprinde dorința, iar măsurile de protecție încearcă să îndepărteze orice responsabilitate în urma împreunării: „Nu vă fie teamă,

nu veți avea copii!”.

Acțiunea unei patimi duhovnicești poate fi comparată cu acțiunea unui drog. Acțiunea unei substanțe narcotice scade foarte curând, organismul obișnuindu-se cu ea. Prin urmare, este necesară creșterea dozei sau trecerea la droguri mai puternice. Același lucru se întâmplă între soți. Dacă aceștia sunt stăpâniți de patimă, în scurt timp toate relațiile dintre ei se vor limita doar la apropierea intimă, iar grija firească a unuia pentru celălalt, bazată pe apropierea sufletească și duhovnicească dintre ei, va fi trecută pe planul doi. Soții nu devin un singur trup, ci pur și simplu parteneri. Și e foarte probabil ca patima să ceară de la robii săi ca aceștia să-și schimbe partenerii, pentru a încerca senzații noi, pentru a simți încă o dată noutatea apropierii de o persoană nouă.

Utilizarea contraceptivelor aduce nu doar vătămare duhovnicească. Suferă daune și sănătatea. Femeile sunt cele care au de suferit cel mai mult. Voi începe cu aceea că organismul femeii este, în general, o creație uimitoare a lui Dumnezeu. Corpul bărbatului, în comparație cu cel al femeii, este același lucru dacă am compara un abac din lemn cu un calculator. Corpul masculin este întotdeauna într-o singură stare, cel feminin însă se poate afla în patru stări complet diferite:

- fecioria (nu există nicio intimitate conjugală, astfel, organele legate de nașterea unui copil sunt pe jumătate adormite);
- pregătirea pentru sarcină (toate organele sunt în deplină pregătire pentru zămislire);

- sarcina;
- alăptarea.

În fiecare dintre aceste stări, organismul funcționează diferit și de fiecare dată, trecând de la o stare la alta, o femeie simte înăuntrul său o schimbare foarte serioasă. Toate modificările în activitatea corpului feminin se săvârșesc cu ajutorul unor setări hormonale foarte fine.

De îndată ce în pântecul unei femei apare un copil, întregul ei organism suferă o reconstruire, se transformă într-o mică fabrică de pregătire a mâncării pentru un copil conceput. Când acesta se naște pe lume, are loc o nouă restructurare, de data aceasta mama devine o fabrică de preparare a laptelui pentru copil. Toate aceste stări foarte puțin se intersectează. În timpul alăptării, este puțin probabilă zămisirea unui nou copil, deoarece în această perioadă în corpul mamei sunt secretate substanțe speciale, care împiedică maturizarea unui nou ovul. Astăzi însă mamele își alăptează bebelușii timp de două luni, iar după aceea încetează, astfel, deja în luna a treia sunt din nou dispuse să zămislească. În felul acesta încep să folosească diverse mijloace pentru a evita o nouă concepere, în loc să-și alăpteze pur și simplu copilul. Deși, pentru sănătatea copilului, ar fi mai bine ca soții să se abțină de la intimitatea conjugală chiar și în timpul alăptării.

Mergeți la policlinica noastră pentru copii. Acolo, pe perete, este atârnat un afiș despre alăptare. Este scris negru pe alb că alăptarea împiedică o nouă concepere. În vechime, femeile alăptau până la vârsta de 2-3 ani,

lucru care constituia cea mai firească metodă de a se proteja de sarcinile frecvente. Într-o familie, copiii cu diferența de un an erau destul de rar întâlniți. Faptul că femeile obișnuiau să nască în fiecare an și că toate familiile aveau 10-12 copii este un mit curat, inventat în timpurile noastre pentru a justifica contraceptivele. Amintiți-vă poveștile vechi: „Împăratul avea trei feciori...” sau trei fete...

De exemplu, o femeie folosește contraceptive hormonale. Ce obține din asta? Ea intervine în acest sistem atât de bine reglat. Lucrul acesta nu trece fără urmă. O astfel de abundență de boli feminine, ca acum, nu a mai existat niciodată. Dacă astăzi ar apărea pe undeva vestea că niște piciorușe de pui, aduse la noi din străinătate, sunt umplute cu preparate hormonale, atunci ar începe un val întreg de proteste. Dar despre faptul că fiecare pastilă anticoncepțională conține de zeci de ori mai mulți hormoni decât poate conține un picior de găină, toată lumea tace.

Iată o întâmplare. O enoriașă, înainte de a începe să meargă la biserică, câțiva ani la rând, a folosit un preparat hormonal. Când și-a dorit un copil, abia a reușit să supraviețuiască. Din cauza acelui preparat s-au îngustat trompele uterine, prin care copilul conceput trebuia să coboare în uter. În aceste trompe s-au format niște blocaje pline cu lichid care împiedicau întâlnirea dintre ovul și spermatozoid. Drept urmare, femeia a zămislit, însă copilul oricum n-a putut coborî în uter. A ajuns în secția de reanimare cu un diagnostic de „sarcină extrauterină”. Acest tip de sarcină constituie

o moarte garantată a fătului din cauza foamei, punând în pericol totodată și viața mamei. După operație, în timpul căreia a trebuit să i se îndepărteze aproape întregul uter, această femeie a pierdut orice posibilitate de a mai naște copii. Într-adevăr, un ginecolog ortodox mi-a spus, cu această ocazie că, din păcate, este imposibil de demonstrat că tot ceea ce s-a întâmplat cu această enoriașă are legătură anume cu acel preparat hormonal, deși este foarte probabil ca anume el să fie de vină. De aceea, ginecologii nu încetează să recurgă la indicarea acestor contraceptive.

Unul dintre ginecologii ortodocși din Moscova, la cursurile educaționale a remarcat că uterul unei tinere cu vârsta între 18-20 de ani, care consumă preparate hormonale de aproximativ un an, arată ca uterul unei bătrâne. În loc de pământ fertil, gata să preia sămânța – acesta arată ca un pământ pârjolit, crăpat și vestejit. Având un organ atât de îmbătrânit, o femeie, desigur, este incapabilă să zămislească.

Există și alte contraceptive. De exemplu, spiralele. Acestea introduc iritații mecanice în mucoasa uterului, iar embrionul nu se poate întări aici pentru a se dezvolta. Oare aceasta nu este o batjocură față de propriului organism? Un alt ginecolog ortodox a comparat spirala din uter cu o așchie în deget. Corpul respinge cu toată puterea sa, împinge această așchie cu puroi. Același lucru se întâmplă și în pântecul unei femei. Astfel de experimente, făcute pe propriul corp, nu trec fără urmă. Utilizarea neexperimentată a spiralei poate provoca vătămări grave unei femei. Dar chiar și

utilizarea iscusită este întotdeauna dăunătoare.

Chiar dacă soții folosesc contraceptive care sunt mai „inofensive” din punctul de vedere al fiziologiei, chiar și aici are loc și o încălcare a funcționării normale a organismului. Organele reproducătoare sunt date omului pentru nașterea copiilor. Dacă aceste organe sunt utilizate în alte scopuri, pentru lucrul acesta se va plăti prin boală. De exemplu, omului îi sunt date și organele aparatului digestiv. Ce se va întâmpla dacă vom vrea să le folosim nu pentru alimentație, ci pentru plăcere? Un cunoscut preot din Moscova spune despre acest lucru în felul următor: „Îmi place să mănânc pește afumat. Dar cât pot mânca? Un kilogram, nu mai mult! Să presupunem că am mâncat acest kilogram și mai vreau, dar nu mai pot. Atunci merg la baie, pun două degete în gură, vomit, stomacul se golește, eu mă întorc la masă și continui să mănânc. Vă place un astfel de comportament?” O persoană normală nu poate face acest lucru. Deși existau astfel de oameni în antichitate, ei erau numiți „gurmanzi”. Ei procedau anume așa. În zilele de sărbătoare, aveau în curte o bârnă. Mâncau, ieșeau în curte, se loveau cu burta de bârnă, ca să iasă mai bine, și mergeau să mănânce din nou. Atunci, acest lucru era considerat normal. Pentru o astfel de batjocorire a organismului (o persoană își deranjează organele sistemului digestiv, dar nu le oferă o hrană nutritivă) vom plăti cu boli – ulcer, arsuri la stomac etc.

Pentru utilizarea contraceptivelor, omul va plăti cu boli. În timpul intimității, corpul femeii primește un

avertisment prin intermediul sistemului hormonal cu privire la faptul că trebuie să se pregătească pentru o posibilă zămislire. Dacă nu are loc intimitatea conjugală – atunci organismul femeii se află într-o stare de adormire. Atunci când există intimitate – acesta va fi într-o stare de pregătire.

Femeile care și-au păstrat întreaga-înțelepciune și fecioria până la căsătorie sunt conștiente de schimbările grave din corpul lor care au loc după începutul vieții conjugale cu mult înainte de conceperea primului născut. De exemplu, silueta unei femei se schimbă: i se măresc sânii, coapsele se îngroașă puțin. Adică, organismul trece printr-o reconstruire încă de la începutul vieții conjugale. Majoritatea oamenilor nici nu știu despre această stare specială prin care trece corpul unei femei. Însă vă reamintesc că fecioria este un concept nu atât fiziologic, cât duhovnicesc. Majoritatea fetelor moderne își pierd fecioria cu mult înainte de a se căsători. Filmele indecente, articolele desfrânate, spoturile publicitare lipsite de moralitate – toate acestea dau naștere unui flux de gânduri murdare. Dorințele ce apar din gândurile necurate dau naștere la senzații desfrânate și fac astfel încât corpul femeii să-și piardă fecioria. Toate sentimentele unei astfel „de jumătate fată – jumătate femeie” sunt deja de neschimbat. Dacă, de exemplu, un tânăr se atinge de o fecioară, înlăuntrul ei aproape că nu se va naște nimic din această atingere, decât, poate, o senzație neplăcută din cauza comportamentului îndrăzneț și

obraznic al tânărului. Dacă însă un bărbat atinge o fată care și-a pierdut deja fecioria minții, atunci această atingere poate da naștere unui val de sentimente, cu care femeia abia se poate descurca. Acest lucru se referă chiar și la atingerile întâmplătoare din tren sau autobuz.

Dacă soții își doresc să aibă intimitate, dar nu vor să aibă copii, atunci soția să se pregătească pentru bolile feminine. Organismul ei trece de la starea feciorelnică la starea unei femei căsătorite, adică la starea pregătitoare de sarcină, însă soții nu-i permit acestei sarcini să apară. Puneți în fața voastră o găină prăjită foarte plăcut mirositoare. Organismul vostru va începe să secrete suc gastric, pregătindu-se să digere. Dacă însă nu veți gusta din acea găină, atunci sucul secretat va roade propriul vostru stomac. Procedând în felul acesta deseori, în viitorul apropiat sănătatea voastră se va înrăutăți și veți face ulcer. Anterior, femeia aproape că trăia în acest ciclu: pregătirea pentru sarcină (în medie, de la două la șase luni) – sarcina (nouă luni) – alăptarea (un an și jumătate, iar uneori până la trei ani) – pregătirea pentru sarcină etc. Acesta este un ciclu firesc pentru un organism, care, dacă este schimbat, dăunează grav asupra sănătății.

Pentru a termina subiectul despre măsurile de protecție este necesar să spunem că Biserica împarte contraceptivele în două categorii. În anul 2000, Sinodul Arhieresc Jubiliar al Bisericii Ortodoxe Ruse a adoptat *Bazele conceptului social al Bisericii Ortodoxe Ruse*, care oferă răspunsuri la multe întrebări arzătoare

ale vremurilor noastre. Una dintre cele mai dificile probleme a fost atitudinea Bisericii Ortodoxe față de contraceptive. Înainte de adoptarea acestui document, această problemă nu a fost ridicată la nivelul învățăturii oficiale a Bisericii.

Soborul Bisericii Ortodoxe Ruse în *Bazele Conceptului Social* împarte contraceptivele în abortive și non-abortive. Preparatele abortive sunt cele care distrug chiar din primele stadii viața umană concepută deja în pânțele mamei. Pentru utilizarea acestor mijloace, după cum se menționează în document, *„hotărârile cu privire la avort sunt aplicabile”* (Cap. XII, § 3). Aceasta înseamnă că Biserica consideră utilizarea lor inacceptabilă și păcătoasă. Dar mai departe, se spune: *„Preparatele care nu au legătură cu reprimarea unei vieți deja concepute nu pot fi echivalate cu avortul în niciun fel”*.

Așadar, Biserica Ortodoxă consideră că este ideal să nu se folosească deloc contraceptivele, adică fie să nască atâția copii cât le trimite Dumnezeu, fie să se abțină de la intimitatea conjugală. Dar, întrucât, din cauza decăderii moralității oamenilor, puțini sunt cei care pot duce acest stil de viață, soții, de comun acord, pot lua măsuri pentru a preveni concepția. Biserica, fără a binecuvânta direct aceste măsuri, totuși le admite, cunoscând neputința oamenilor. Dar, în același timp, Biserica consideră că utilizarea unor contraceptive abortive este categoric inacceptabilă pentru creștini.

Să apelăm la sursele medicale pentru a înțelege care dintre contraceptive ar trebui să fie atribuite categoriei

contraceptivelor abortive. Ginecologii indică două tipuri principale de contraceptive care au un efect abortiv.

În primul rând, acestea sunt dispozitivele intrauterine, anume spirala despre care s-a menționat anterior. Aceste dispozitive, în general, nu au dreptul de a fi numite contraceptive, întrucât cuvântul „contraceptiv” înseamnă „preparat împotriva concepției”, însă acestea anume că nu împiedică deloc zămisirea. Acțiunea lor se bazează anume pe faptul că un embrion deja conceput (!) nu se poate atașa de pereții uterului, adică acțiunea este negreșit abortivă, întrucât este legată de întreruperea unei vieți deja concepute.

Al doilea tip de contraceptive cu efect abortiv sunt contraceptivele hormonale, despre care, de asemenea, am vorbit. Aceste preparate sunt mai complicate și acționează în mai multe direcții simultan. Fără a intra în detalii, subliniez să aceste preparate au patru mecanisme care împiedică nașterea unui copil. Primele două mecanisme împiedică concepția, dar întrucât apariția unei noi vieți totuși are loc periodic, celelalte două mecanisme își îndreaptă lovitura și asupra noii vieți zămislite. La sfârșitul anului 1998, în SUA a fost publicată o declarație care avertiza despre efectul abortiv al contraceptivelor hormonale.

Totodată, voi sublinia și următoarele lucruri. Preparatele hormonale acționează în mai multe direcții, pentru a reduce riscul de a rămâne însărcinată. Dar cu cât este mai „sigură” protecția împotriva sarcinii, cu

atât aceasta îi face mai mult rău unei femei. Nașterea de prunci este capacitatea pe care a lăsat-o Dumnezeu corpului femeiesc. Lupta împotriva acestei abilități, ca și în cazul unei boli, se va transforma în boli reale. Contraceptivele, atât cele hormonale, cât și spiralele, duc un corp feminin sănătos într-o stare atât de bolnavă și deznădăjduită, încât acesta nu mai poate concepe un copil. Chiar dacă nu am dureri de cap, oricum voi lua pastile pentru durerile de cap. Sunt convins că în curând cu adevărat se va îmbolnăvi.

Deși s-ar părea că numărul copiilor uciși prin mijloace hormonale este mai mic decât numărul celor uciși prin spirală, păcatul omorului (avortul) rămâne aceeași crimă. Cantitatea (mai puține avorturi), în acest caz, nu trece în calitate (mai puțin păcătos). Este înfricoșător să ai pe conștiință chiar și un singur suflet distrus.

În felul acesta, la avorturile care se fac în număr mare în spitale, se adaugă de multe ori mai multe mini-avorturi, numărul cărora e pur și simplu imposibil de calculat. Și multe femei care se consideră nevinovate că fac avort sunt, de fapt, vinovate de uciderea copiilor concepuți în pânțele lor. Bineînțeles, ele nu știau că, folosindu-se de contraceptivele indicate, ucideau copii, pentru că nimeni nu le-a spus asta. Dar uciderea, chiar și cea fără de voie, rămâne în continuare o crimă. Vina pentru un păcat făcut fără voie este mai mică decât vina pentru un păcat săvârșit conștient. Însă pentru copiii concepuți acest lucru nu mai contează, ei știu doar că sunt uciși.

***Dragoste adevărată
poate exista doar
acolo unde este
libertate.***

CONVERSAȚIA A VIII-a

CÂȚI COPII TREBUIE SĂ FIE ÎNTR-O FAMILIE?

Statistica pentru anul 2000 din regiunea Taldomsk este următoarea: aproximativ 220 de familii numeroase, în care se educă circa 660 de copii. Datorită unor calcule simple, am făcut o descoperire uimitoare pentru mine: se dovedește că numeroasă, se consideră a fi familia cu trei copii. Această descoperire n-am putut s-o accept de la bun început. Până la urmă, cuvântul „mulți” nu se asociază nicidecum cu cifra „trei”. „Mulți” înseamnă cel puțin cinci.

Desigur, există cercetările lingviștilor, care demonstrează că, în trecut, oamenii numărau astfel: unu, doi, mulți. Cifra „trei” nu exista, probabil, din cauza gândirii lor primitive. Această logică poate fi, într-o anumită măsură, acceptată: un mamut – este bine, doi mamuți – încă și mai bine, pe când trei mamuți sunt deja prea mulți. În schimb, cercetătorii limbii slavone, remarcă faptul că termenul „mulți”, la poporul slav și la strămoșii lor, era folosit dacă existau cinci sau mai multe obiecte. O dovadă în acest sens poate fi văzută în limba rusă modernă. Spunem: un *copil* (один ребенок), doi *copii* (два ребенка), trei *copii*

(три ребенка), patru copii (четыре ребенка), dar deja de la cinci (și mai mulți) copii se utilizează cuvântul *deti*, adică mulți copii.

Încă înainte de perioada restructurării, am ascultat la radio discursul unei doamne, specialist în probleme demografice. Ea a explicat că, pentru menținerea numărului populației la un nivel constant, este necesar ca 60% din familii să aibă trei copii. Și aceasta nu este mult: dacă celelalte 40% din familii vor avea câte doi copii, atunci 100 de familii sau 200 de părinți vor avea doar 260 de copii, adică natalitatea populației va fi de doar 30%. În realitate, nu toate celelalte familii au câte doi copii și, de regulă, în generația următoare vor fi doar 230 de copii, adică o creștere cu doar 15%, care cu greu poate acoperi insuficiența de populație. O parte din copii vor deceda, fără să atingă maturitatea, iar o parte din cei ajunși la maturitate nu vor întemeia niciodată o familie. În așa fel, în următoarea generație vor fi din nou doar 200 de părinți, adică 100 de familii.

Prin această formulare a întrebării, se dovedește că, conform terminologiei moderne, majoritatea familiilor (60%), trebuie să fie numeroase. Fiți de acord, nu este logic să numești o familie numeroasă, când mai mult de jumătate din toate familiile ar trebui să fie astfel. Prin urmare, aș dori să știți că 1-2 copii sunt încă o familie mică, 3-4 copii sunt o familie normală, iar 5 sau mai mulți copii sunt, cu adevărat, o familie numeroasă. Ar fi bine ca, în concepția voastră, ceea ce ar trebui să fie normă, să nu mai aibă prefixul „mult”, adică să fie considerat un fel de exces. Din păcate, acum tinerii

părinți care doresc să aibă al treilea copil, sunt priviți de către rude și de cei din jur, în cel mai bun caz, cu un zâmbet neîncrezător, dar mai degrabă sunt învinuiți că „nu pot hrăni doi copii, dar îl mai fac și pe al treilea”. Nu vă fie teamă, faceți-l, pentru a deveni o familie normală.

Argumente în apărarea familiilor cu mulți copii

Acum sunt din ce în ce mai puține familii numeroase. Aproape nimeni nu vrea să aibă mulți copii. Adesea, următorul copil este întâmplător, nedorit. Ne-am protejat, dar nu ne-a ajutat. Slavă Domnului, am păstrat sarcina și, pe neobservate, am devenit puțin mai fericiți, pentru că, pentru fiecare copil, Dumnezeu înmulțește fericirea părinților. A avea puțini copii este o formă de egoism. Iar omului egoist îi este greu să fie fericit.

Egoismul

Prin egoism se înțelege, o viziune deosebită asupra lumii, atunci când omul analizează toate evenimentele petrecute din punctul de vedere al propriilor interese.

Dacă copilul este unul la părinți, există o predispunere mare ca în sufletul lui să se nască egoismul. În familia cu un singur copil, pruncul vede manifestarea unei singure voințe – a propriei sale voințe. Desigur, și în familiile cu un singur copil încă mai există voința părinților. Doar că, pentru un copil dintr-o astfel de familie, dorința

părinților este departe de aceeași dorință care i-ar fi aparținut fratelui sau surorii sale. Părinții au putere și autoritate necontestată, de aceea ei pot obține cu forța îndeplinirea propriei voințe. Copilul este obligat să respecte voința părinților, pe când, să ia în considerare dorințele fraților și surorilor sale – este deja o chestiune voluntară. Și dacă în familie există cel puțin încă un copil, în sufletul micului omuleț se începe o lucrare mare – el trebuie să contrapună fiecare mișcare a sa cu interesele altei persoane. Această lucrare, desigur, poate să nu înceapă, totul depinde de părinți. Dar cu cât sunt mai mulți copii, cu atât va fi mai ușor pentru părinți să-și ajute copilul să își depășească egoismul.

În zilele noastre foarte des pot fi auzite astfel de cuvinte: pot oferi o copilărie fericită (studii bune ș.a.m.d.) unui singur copil sau, cel mult, pentru doi. Sună, dacă nu convingător, cel puțin logic. Dar logica vieții este cu totul diferită. Dacă este unul la părinți, din copil vor să facă un geniu, dacă nu unul mare, cel puțin unul micuț, care să poată cânta și dansa, să cunoască pianul și chitara, să poată picta, să aibă cunoștințe în jurisprudență, marketing și management (până în momentul de față nu cunosc însemnătatea acestor cuvinte). Scopul părinților este de a crea copilului un viitor strălucit. „Ce dacă avem un singur copil, în schimb el nu va fi o persoană ordinară.” Dorințele părinților, evident, se transmit copilului, el le absoarbe cu tot sufletul și începe să creadă sincer, că este o personalitate unică, specială. Interesele copilului încep să joace un rol prea important, iar el se obișnuiește

cu ideea că dorințele lui sunt întotdeauna plasate în prim-plan. Și aceasta este, prin definiție, educația egoismului într-un copil.

Rezistența

La Seminarul Teologic am cunoscut mulți studenți. Printre seminarisți erau și frați din familii numeroase. Nu erau mulți dintre ei, două sau trei familii. Fratele mai mare era, de exemplu, la Academie, cel mijlociu absolvă Seminarul, iar mezinul era abia în anul întâi. De regulă, ei se deosebeau de ceilalți, dar nu pentru că doreau să iasă în evidență, ci pentru că erau buni, binevoitori și deschiși.

Odată cu începerea studiilor la Seminar, studenții deseori se ciocneau de condițiile destul de dure, asemănătoare celor de la școlile militare. De exemplu, chiar și condițiile de trai erau uneori aspre. În anii mei de școală, băieții din anul întâi erau stabiliți, de regulă, în odăi destul de mari, în care erau puse în jur de 20 de paturi. Și îmi aduc bine aminte cât de greu a trecut peste asta colegul meu de cameră, care nu putea să adoarmă noaptea din cauza colegilor care se șoșoteau. El nu se putea odihni nici ziua, pentru că ziua era imposibil să prinzi un moment de liniște în odaie. Adesea era nevoit să se răzvrătească și să se certe cu vecinii. El era singurul copil din familie.

Exact opusul acestor ființe sensibile erau seminarisții din familiile cu mulți copii, pe unul dintre ei îl cunoșteam mai îndeaproape. El adormea momentan chiar și în

camera de trecere, unde permanent se trecea dintr-o cameră în alta. El adormea liniștit când, pe patul de alături, zeci de seminariști făceau gălăgie în timp ce beau ceai.

Personal, mi-aș dori ca propriii mei copii să stea ferm pe picioare, să fie puternici și să treacă cu ușurință peste greutăți. În familia numeroasă, copiii se călesc cu ușurință.

Cu al treilea este mai ușor

Mulți nu se hotărăsc să mai nască copii, amintindu-și cu frică de nopțile nedormite, de scutecele murdare, de boli, de frecventele vizite la medic etc. Într-adevăr, fiecare copil necesită multă putere. Dar, de regulă, cu al doilea copil este mai simplu decât cu primul, iar cu cel de-al treilea mult mai ușor decât cu cel de-al doilea. La primul copil fac greșeli practic toți părinții. Nu greșește, doar cel care nu face nimic. La al doilea copil, greșelile încep deja să fie corectate, iar începând cu al treilea copil, femeia devine deja o mamă „profesionistă”.

Câte greșeli faci cu primul copil! Cel mai simplu exemplu din propria mea viață. Se naște primul copil, în casă toți umblă în vârful degetelor, toți oaspeții sunt preîntâmpinați cu strictețe: „Liniște, copilul doarme, vorbiți în șoaptă!”. Și, într-adevăr, cum poți vorbi tare în prezența unui nou-născut, când el poate fi trezit până și de un camion care trece pe lângă casă? După un an și jumătate se naște al doilea copil, povestea aproape că se repetă, deși să păstrezi liniștea este deja mai greu.

În sfârșit, se naște al treilea, un copil, cu adevărat, „numeros”. Nu se pune problema tăcerii, întrucât prin casă continuu se învârt două motorașe foarte gălăgioase. Părinții sunt deja scutiți de necesitatea de a crea o liniște ideală, iar noul-născut, la rândul său, deja nu mai tresare la fiecare sunet și se trezește numai dacă în cărucior se izbește, în plină viteză, cineva cu o tricicletă. Numărul de nopți nedormite se micșorează, întrucât mama deja cunoaște cum să învețe copilul să nu se trezească noaptea pentru alăptare.

Timpul liber

Fiecare copil necesită atenție. El este ca un burete care absoarbe totul, nu poate fără comunicare. În timp ce copilul este singur, unica sursă de comunicare pentru el sunt părinții. Copilul, ca o codiță, aleargă după ei sau, dacă încă nu poate alerga, se cere des în brațe, sau, cel puțin, vrea să fie în preajma lor. Practic este imposibil să te îndepărtezi de copil, el repede va observa lipsa părinților. Multe mame, după ce au născut un copil, se gândesc cu groază că nu vor mai avea absolut deloc timp liber, dacă îl vor naște și pe cel de-al doilea copil. Dar nu este așa. Când sunt deja două codițe, ele pot fi alipite una de cealaltă! Când cel de-al doilea copil al nostru (fetița) a împlinit puțin peste un an și jumătate, ea a devenit destul de matură pentru a se juca cu cel mai mare. În acest timp, noi răsuflăm ușurați. Acum alergau nu după noi, ci unul după altul. Nouă ne-a rămas doar să rezolvăm periodic conflictele dintre ei,

să-i împăcăm, să-i învățăm să cedeze unul altuia și să împartă totul între ei.

Chiar și pe al treilea copil, deja la șase luni, era posibil să-l așezi în preajma celor mai mari, iar el urmărea cu entuziasm jocul lor cel puțin jumătate de oră. Era oare de conceput ca noi, când avea șase luni, să-l fi lăsat singur pe cel mai mare copil, măcar și pentru zece minute?

Desigur, cu trei copii, grijile se înmulțesc, dar copiii mai mari, chiar și la patru ani, pot fi de ajutor, măcar pentru a se juca cu cei mai mici, eliberându-vă astfel pentru alte treburi.

Pierderea controlului

Dacă în familie există un singur copil, atunci șansa ca părinții să își piardă controlul asupra copilului lor este foarte mare. Deși s-ar părea că este mai ușor să te uiți după un copil decât după cinci.

Odată, în timp ce cumpăram haine pentru copii, o vânzătoare dintr-un magazin, privind cu invidie la copiii noștri, a spus: „Cât de ușor trebuie să vă fie cu copiii. Probabil că se joacă foarte mult unii cu alții. Noi avem doar unul. Se plictisește singur, iar noi nu putem permanent să-i acordăm atenție. Dar nu-i nimic – curând îl vom da la grădiniță, acolo va fi mai ușor.”

Copilului, cu energia și fantezia lui bogată, desigur că nu-i ajunge doar comunicarea cu părinții, el cere interacțiune și cu semenii. Dar este un lucru dacă

vorbește mult cu frații și surorile cu care primește aceeași educație și este cu totul altceva dacă își petrece cea mai mare parte a timpului printre prieteni care sunt departe de principiile morale și de viață de care vă conduceți. La 14-15 ani, când un copil devine deja adult, părinții sunt îngroziți să înțeleagă că băiețelul sau fetița lor a devenit un om cu totul străin pentru ei. „De unde are el aceasta?”, se vor mira părinții. Dar totul este din cauza că, majoritatea timpului, copilul s-a aflat în afara familiei, formându-și caracterul în altă parte.

Rolul celui mai mare

Primul copil deseori este alintat. Să scapi de capricii nu-i atât de ușor. Există însă condiții care ajută în lupta cu capriciile.

Iată un exemplu din viață cu privire la acest subiect. Copilul cel mai mare, din cauza lipsei noastre de experiență, la vârsta de 1-2 ani se îmbolnăvea foarte des. Acest lucru a contribuit și mai tare la faptul ca el să crească alintat. Odată, am cumpărat un pepene verde mare, l-am adus acasă și am început să ne căutăm de-ale noastre. Copilul cel mai mare, care avea pe atunci trei ani și jumătate, a umblat din urma noastră jumătate de oră și a scâncit: „Tată, când vom mânca pepene verde?” El știe din propria experiență, dacă scâncești mult, sau dacă plângi, vei obține curând ceea ce dorești. În cele din urmă, după ce am așteptat puțin timp, am căzut de acord. Dar, venind cu el la bucătărie,

am văzut că aici este dezordine. „Așteaptă să facem puțină curățenie, apoi vom mânca pepene verde.” Copilul a început să scâncească și să mă necăjească de două ori mai tare. La bucătărie apare fiica, care nu are încă doi ani: „Tata, pepene”, își spune și ea cerințele. „Imediat va începe”, mă gândesc cu groază. Dar în ajutor, pe neașteptate, vine fiul mai mare: „Uliana, nu vezi că tata face curățenie?! Termină imediat și vom mânca cu toții pepene verde.” Eu continui să fac curățenie și urmăresc cu uimire cum dintr-un copil capricios și plângăcios, fiul mai mare s-a transformat, într-o secundă, în fratele mai mare, care în următoarele zece minute o convingea, în mod serios, pe sora lui să aștepte încă puțin.

Cum să te descurci cu ei?

Am discutat cu doi preoți care au mulți copii și i-am întrebat cum se descurcă. Unul dintre răspunsuri a sunat în felul următor: „După 5 copii, deja nu mai observi câți copii ai de fapt. În sensul că dificultățile nu cresc odată cu nașterea unui alt copil.” Acest lucru l-a spus un preot care avea 7 copii. Într-adevăr, când apare cel de-al cincilea copil, cel mai mare, de regulă, are aproximativ 10 ani. Acesta este deja un ajutor în toată firea. La al șaselea copil, crește deja al doilea ajutor etc.

Odată, la noi au venit niște oaspeți și au stat câteva zile. Noi, cu soția, am observat că trebuie să acordăm ceva mai multă atenție disciplinei. Cu trei copii mici

(doi ai noștri și micul oaspete) am fost nevoiți să modificăm regimul alimentar. Când Grigorie (fiul mai mare) era singur, desigur îi satisfăceam toate capriciile. Nu vrea să mănânce acum, o să mănânce mai târziu. Cu doi copii, povestea s-a repetat. Drept urmare, îl hrănești pe unul, peste jumătate de oră pe celălalt, peste o oră, primul este din nou flămând. Lucrul acesta nu era deloc comod, dar cu doi încă ne mai descurcam. Când s-au adunat trei copii, ne-am dat seama că nu mai suntem capabili să-l hrănim pe fiecare separat. Atunci am început să așezăm la masă toți copiii deodată și, imediat ce unul dintre ei încerca să-și arate caracterul, zbură de la masă sau o primea bine la fund. Procesul de alimentare a trei copii, foarte curând, a început să ne ia mult mai puțin timp decât ne lua hrănirea doar a doi copii. Atunci ne-am amintit de povestirile oamenilor în vârstă despre copilăria lor. Toți stau la masă, nimeni nu scoate niciun sunet. Primul mănâncă tatăl, mai apoi ceilalți. Pentru râsete și vorbă, imediat primești o lingură în frunte, dar atât de tare, încât să se audă pocnitura. În trecut, copilul creștea într-o atmosferă cu totul diferită, unde nu era loc pentru niciun fel de libertate. Când un copil este singur, este mai ușor pentru mama să spele vasele, hainele și să măture. Ce fel de copil va crește în aceste condiții este deja clar. Dar când sunt mulți copii, mama este nevoită să cultive în ei dragostea pentru muncă, din simplul motiv că singură nu se mai descurcă deja.

Concluzia este simplă – situația din familia numeroasă îi obligă pe părinți să-și educe corect copiii,

eliberându-i de orice fel de indulgență față de ei. Și, în scurt timp, părinții primesc o echipă întreagă de ajutoare.

Cum să hrănești o asemenea gloată?

Aparent, acestui subiect ar trebui să-i fie dedicată o convorbire aparte. Într-o frază, deocamdată, putem răspunde în felul următor: dacă cineva dorește să aibă mulți copii, atunci îi va avea, chiar dacă bugetul familiei este mic. Iar dacă o persoană nu vrea să aibă copii, atunci ea, chiar dacă este bogată, își spune: Nu, eu nu voi reuși să-i întrețin. Pentru cineva copilul este o gură în plus, iar pentru cineva – izvor de bucurie.

Ideea că trăim prost este un mit. Desigur, am putea trăi mai bine, dar, oricum, nu trăim rău. Îmi amintesc povestirile persoanelor în vârstă, despre faptul că ei au putut cumpăra zahăr, pentru prima dată, abia în anii '50, iar carne – abia în anii '60. Și au trăit așa, au supraviețuit și au fost chiar mult mai puternici decât generația noastră.

Dacă am sta să ne gândim la modul în care trăim și la modul în care ne cheltuim economiile, ne-ar lua groaza. Bunica a venit la noi din Krasnoiarsk. De îndată ce a ajuns, am început de două ori mai rar să cumpărăm îmbrăcăminte nouă pentru copii. Toți colanții, toate dresurile au fost reparate, peticite și, prin urmare, termenul lor de slujire s-a mărit de 2-3 ori. La început, nu eram obișnuiți să privim la dresurile cu tălpile lărgite, înainte le aruncam pur și simplu, fără

să le reparăm. Chiar ne era rușine că umblă ca niște săraci copiii noștri. Mai apoi însă ne-am obișnuit și nu mai vedeam asta ca pe ceva îngrozitor sau rușinos.

Îmbrăcămintea de calitate poate servi foarte mult. La noi, până acum mezinul poartă pantalonii de iarnă în care au crescut deja 5 copii – doi ai surorii mele și cei trei copii mai mari ai noștri. Adică, mezinul este al șaselea care-i poartă. Încălțămintea de calitate rezistă dacă este purtată de 3-4 copii. Este adevărat, la o vârstă mai mare, aceasta nu rezistă să fie purtați decât de 2 copii. Să ne amintim zicala engleză: *Nu suntem într-atât de bogați, încât să cumpărăm lucruri ieftine*. De exemplu, mama trebuie să aleagă: de care pantaloni să cumpere – de 100 sau de 200 de ruble? „Suntem săraci, putem hrăni un singur copil, cumpărăm deci de 100 de ruble!” De regulă, este vorba de o stofă chinezească, care își încetează existența încă fiind purtată de acest copil, singurul din familie. În total: 100 de ruble pentru copil. O mamă cu mulți copii este obligată să cumpere pantaloni de 200 de ruble, dar ei ajung să fie purtați de 4 copii. În total: 50 de ruble pentru fiecare copil.

Pentru părinți este ușor să alinte un copil. Dulciuri, biscuiți, înghețată etc. Toate acestea se termină cu medicamente scumpe pentru alergii, disbioză intestinală, ulcer (în Taldom au fost deja cazuri, când copii de 14-16 ani au făcut ulcer). Pe de altă parte, în vizorul meu sunt câteva familii numeroase, cu un buget extrem de mic, unde cresc copii obișnuiți și sănătoși. Mijloacele limitate îi obligă să mănânce modest, iar

copii primesc dulciuri foarte rar. Ei sunt nevoiți să economisească, dar copiii din această cauză nu devin slabi și bolnăvicioși, dimpotrivă. La urma urmei, se dovedește că un litru de lapte de casă, cumpărat cu 10 ruble, este mult mai util decât un pachet de lapte, cumpărat din magazin cu 16 ruble. Iar peștele și carnea, gătită cu propriile mâini, sunt de multe ori mai sănătoase decât salamurile și alte feluri de mâncare, în care cantitatea de carne și pește este neînsemnată.

Același lucru se poate spune și despre îmbrăcăminte. Un adult de la oraș are multe haine cu adevărat purtate? Aproape foarte puțini dintre ei! Îmbrăcămintea, de regulă, nu se schimbă pentru că este deja inutilizabilă, ci pentru că s-a schimbat moda, iar modelul este deja învechit. Cel mai mic petic pe de un sacou sau de pe un pardesiu este pur și simplu inacceptabil, altfel vei arăta ca un cerșetor sau boschetar.

De ce am nevoie pentru a merge pe strada principală dintr-un sat? Cred că este suficient să am o pereche de cizme de cauciuc, pantaloni de lucru și o cămașă. Este un aspect destul de decent. Dar ce va trebui să port pentru a merge pe strada principală dintr-un oraș? Tot ce va fi pe mine va costa de două sau de trei ori mai mult. Prin urmare, dacă e să privim adevărul, suntem încă foarte departe de sărăcia sau foamea adevărată. Și toate discuțiile despre sărăcie sunt cauzate pur și simplu de obișnuința cu o viață confortabilă și lipsită de griji, de care, bineînțeles, nu ne putem bucura atâta timp cât în familie se vor naște mai mulți copii.

Pentru a avea mulți copii, trebuie doar să te decizi,

să fii gata să trăiești de dragul copiilor tăi și să uiți de tine. Atâta timp cât te gândești doar la tine, o familie numeroasă va părea un iad. Iar când toate gândurile și dorințele vor fi legate de cele ale copiilor tăi, familia numeroasă va fi singura condiție pentru fericire.

Pensia (sau: Ce îi așteaptă pe soții care au un singur copil sau au rămas fără copii)

În rândul oamenilor, deseori, sunt răspândite idei greșite despre anumite lucruri. De exemplu, aproape toată lumea consideră că ne asigurăm o pensie din defalcările în Fondul de pensii. Adică, noi muncim și adunăm o pensie pentru noi înșine, de parcă am depune banii noștri într-o bancă, de unde, la bătrânețe, vom primi o pensie.

Vai, vai, vai!!! Totul se întâmplă altfel. Banii pe care îi câștigăm și îi transferăm în Fondul de pensii, sunt utilizați nu pentru pensiile noastre viitoare, dar pentru pensiile actualilor pensionari. Ei ne-au născut, ne-au crescut, pentru ca noi, generația următoare lor, să-i întreținem. Pe noi ne va întreține deja o altă generație, cea următoare nouă, anume ea ne va asigura bătrânețile.

Și ce-i cu asta? Ce anume schimbă? O generație sau alta, dar, oricum, ne vor întreține, nu vor avea de ales! Noi o facem, o vor face și ei!

Dar nu este totul atât de simplu. Conform estimărilor specialiștilor cu privire la problema demografică, dacă natalitatea rămâne aceeași,

atunci până în 2030, unui muncitor îi vor reveni doi pensionari. În prezent, rata medie a natalității este de 1,17 pe familie în loc de 2,2-2,3 necesară. În Europa – 1,7, ei tot se împuținează, dar nu atât de repede. Într-adevăr, dacă în familie, în medie, este un copil, câți copii își vor ajuta părinții la bătrânețe? Este clar că numai unul, al doilea nu are de unde să apară. În spatele lui vor sta doi bătrâni, în timp ce unui muncitor ar trebuie să-i revină un singur bătrân. Peste treizeci de ani, plățile în Fondul de pensii ar trebui să se mărească de două ori.

Astăzi, deseori nasc un singur copil, convingându-se pe sine că aceasta este singura cale de a asigura o copilărie fericită. Dar, în același timp, ce îi pregătesc odorașului scump pentru aniversarea lui de 30 de ani? Atunci părinții se vor pregăti doar de pensie. Ei îi vor pregăti fiului sau fiicei un cadou foarte bun – o defalcare dublă în Fondul de pensii.

Fiecare generație muncitoare întreține bătrânii și copiii. Desigur, este mai ușor să hrănești un singur copil sau să nu ai copii deloc. Astăzi mama și tata asigură o copilărie fericită unui singur copil (nu mai vorbesc despre cât este de răsfățat acest copil), iar mâine (adică peste 30 de ani) acest copil răsfățat și fericit se va îngriji oare de ambii săi părinți?

Oare există puțini bătrâni singuratici acum? Mâine vor fi de două ori mai mulți. Dacă nu ați născut și n-ați educat 2-3 copii, pregătiți-vă pentru azilul de bătrâni, unde va fi o singură asistentă medicală pentru 10-15

bătrâni.

De ce este discutată în mod activ problema eutanasiei, atunci când un bătrân bolnav poate fi ucis prin acordul său? Pentru că cineva ne pregătește mințile și inimile pentru o asemenea decizie necesară. În curând vor fi mulți bătrâni, tocmai de aceea vor să ne învețe să-i ucidem pe cei mai slabi – pe cei bolnavi. Să ucizi este mai ușor decât să îngrijești un bătrân bolnav. Totul se află într-o strânsă legătură. Mai întâi ne obișnuiesc cu ideea că trebuie să naștem doar copii doriți. Dar peste 30 ani, acești copii doriți vor fi gata să-i ucidă pe bătrânii lor bolnavi (sau pe cei străini, nu contează), pentru că este puțin probabil să vrea să întrețină de două ori mai mulți bătrâni. Este înfricoșător, dar peste treizeci de ani noi vom fi acești bătrâni, cei care am refuzat să naștem mai mulți copii.

De ce aproape nimeni nu vorbește acum despre acest lucru?

Biserica nu numai că vorbește, dar în ultima vreme strigă despre ceea ce ni se întâmplă. Iar în afara Bisericii, într-adevăr, e aproape numai tăcere. Generația mai în vârstă nu va ajunge până la acele vremuri îngrozitoare. Aceasta ne-a născut în mod cinstit pe noi, generația de mijloc, și este încrezătoare că și noi, într-un fel sau altul, îi vom hrăni. Tânăra generație este încă în creștere și nu înțelege nimic. Iar noi, generația de mijloc, unde ne uităm, la ce ne gândim? Domeniul de activitate al industriei de divertisment ne închide ochii. Nu ne lasă

să vedem și să auzim, dar noi nici măcar nu vrem lucrul acesta.

Să ne întoarcem însă la problema despre pensie. Este trist că dimensiunea pensiei acum nu depinde de numărul de copii. Două persoane primesc același salariu, fac aceleași investiții în Fondul de pensii. Dar unul crește trei copii, iar celălalt – niciunul. Primul cheltuiește mai puțini bani pentru el însuși, cheltuindu-i pe copii, și lucrează de două ori mai mult acasă. Educarea copiilor este un al doilea loc de muncă, care cere mult mai multă responsabilitate. Întreaga societate se va bucura de beneficiul acestei munci, dar fiecare familie își ia această responsabilitate din propria inițiativă, fără să primească practic nimic din partea statului pentru această muncă dificilă. Cea de-a doua persoană, care nu are copii, cheltuiește toți banii pe sine, are mult timp liber și, în general, trăiește fericit. Iar, în cele din urmă, ambii vor primi aceeași pensie? Fără nicio mustrare de conștiință aș dubla pensia părinților cu mulți copii, iar la indignările celor care nu au copii deloc, aș putea răspunde în felul următor: „Ce era al vostru, ați cheltuit deja în tinerețe pe propria voastră persoană. ”

În diferite țări și în diferite perioade, au fost introduse taxe speciale pentru a sprijini natalitatea. De exemplu, în vremurile sovietice exista o taxă pentru burlaci și pentru familiile mici. Ce păcat că nu există o astfel de taxă și în Rusia de astăzi. Fondurile primite din această taxă ar putea fi folosite pentru a sprijini familiile numeroase.

Chiar și statul sovietic, introducând o astfel de taxă,

a înțeles că, cu cât sunt mai mulți copii, cu atât vor fi mai multe brațe de muncă și cu atât țara va fi mai puternică. Iar omului contemporan îi este tot mai frică de o gură în plus, care ar putea să-i mănânce bucăți. Înainte, când nu exista niciun fel de fond, totul era simplu și clar. Copiii sunt binecuvântarea lui Dumnezeu. Cu cât sunt mai puține brațe de muncă în familie, cu atât mai rău. „Copiii mei vor odihni bătrânețile mele, lăsați-i să fie mai mulți!” Dacă nu nașteți copii, va veni timpul când veți muri și nu va fi nimeni care să vă îngroape.

Din cauza ratei scăzute a natalității, în 30 de ani, va fi rău pentru toată lumea, cu excepția, poate, a acelor familii rare căroră nu le-a fost frică să fie numeroase. Copiii lor nu își vor lăsa părinții nici în cele mai dificile circumstanțe.

***A iubi înseamnă a-ți
găsi propria fericire în
fericirea celui de lângă
tine, dăruindu-i-te cu
întreaga ta ființă.***

CONVERSAȚIA A IX-a

CINE ESTE CAPUL FAMILIEI?

Astăzi voi încerca să prezint viziunea asupra familiei care a persistat în Rusia timp de mai multe secole, părerea Bisericii Ortodoxe cu privire la relația dintre soț și soție. Dar voi începe puțin mai de departe, cu rătăcirea care s-a cuibărit în mintea oamenilor. Majoritatea celor care sunt departe de Biserică, consideră că Biserica susține ideea inferiorității femeii în fața bărbatului, că aceasta este o ființă de categoria a doua. O astfel de impresie li se poate crea doar celor care au auzit câte ceva despre tradițiile bisericești, dar nu înțeleg esența acestora. Pe de o parte, s-ar părea că, într-adevăr, așa este. O femeie nu poate primi Taina Hirotoniei, femeilor le este interzis să intre în altar, iar în timpul Cununiei, citețul rostește „înfricoșătorul” cuvânt din Epistola Sfântului Apostol Pavel: *„...iar femeia să se teamă de bărbat”* (Efeseni, 5, 33). Ei bine, Creștinismul este, deci, un fel de religie a bărbaților – asupritorii părții feminine.

Voi încerca să explic învățătura ortodoxă corectă despre natura bărbaților și a femeilor. De fapt, doar Creștinismul a distrus atitudinea disprețuitoare față

de femeie, care domnea în întreaga lume. Anume Creștinismul a declarat că femeia este aceeași persoană ca și bărbatul, că firea umană este aceeași atât pentru femei, cât și pentru bărbați, pentru că, după cum spune Sfântul Apostol Pavel: „...nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus” (Galateni, 3, 28). Dar, în același timp, Biserica nu tace cu privire la diferențele care există între un bărbat și o femeie. Să analizăm aceste diferențe, iar după aceea să subliniem și lucrurile în care bărbatul și femeia sunt cu desăvârșire una.

Conform învățăturii Bisericii, omul este format din duh, suflet și trup. Să-l cercetăm într-o ordine oarecare.

Trupul

Nimeni nu se îndoiește că un bărbat se deosebește prin structura sa fizică (fiziologică) de o femeie. Există o ramură întreagă a medicinei – ginecologia – care se ocupă doar de bolile feminine. La bărbați aceste boli pur și simplu nu există. Am discutat deja despre diferențele trupesti atunci când am vorbit despre păcatele împotriva familiei. Vă reamintesc că organismul unei femei este mult mai complex decât cel al unui bărbat. Aș face o astfel de comparație: organismul bărbatului este ca o mașină de scris, iar cel al femeii este ca un computer cu imprimantă. Mașina de scris este independentă de electricitate, poate fi reparată cu o șurubelniță și un ciocan. Capacitățile computerului sunt însă mult mai mari, deși este de

multe ori mai fragil.

Remarc o latură foarte importantă: toate diferențele dintre corpul unui bărbat și cel al unei femei sunt legate de nașterea de prunci. Toate particularitățile corpului feminin sunt date de Dumnezeu pentru nașterea copiilor. Iar particularitățile corpului masculin sunt, de asemenea, legate de familie.

Când o femeie este însărcinată sau alăptează, ea devine neajutorată, lipsită de apărare. Protecția trebuie să i-o asigure soțul, pe care Dumnezeu l-a înzestrat pentru aceasta cu putere fizică.

Ar fi o nebunie să spunem că o femeie este inferioară bărbatului din cauza constituției corpului. Ei (bărbatul și femeia) sunt diferiți, dar niciunul dintre ei nu este mai mare sau mai mic. Chiar și cele două mâini ale unei persoane sunt diferite. Mâna stângă nu poate face multe dintre lucrurile pe care le poate face dreapta, și invers. Dacă ar fi să concureze la haltere, atunci femeia, desigur, este mai slabă. Dacă ar concura la capacitatea de a purta și de a naște copii, atunci bărbatul este pur și simplu neputincios.

Sufletul

Sfinții părinți uneori delimitează în sufletul omului următoarele puteri: mintea, voința și sentimentele.

Bărbatul**Femeia****Mintea****Voința****Sentimentele**

Dragi copii, răspundeți-mi, cine sunt mai deștepti: bărbații sau femeile? Mai întâi să răspundă fetele, după aceea băieții... Da, părerea s-au împărțit. De fapt, întrebarea a fost pusă total greșit. Nu putem vorbi despre cine este mai deștept și cine este mai prost. Cert este că mintea bărbaților și cea a femeilor e pur și simplu diferită. La bărbați, mintea este mai rațională, predispusă la o logică strictă. Mintea femeii este mai intuitivă. Fiți atenți, o femeie nu este mai proastă decât un bărbat, însă logica acesteia este diferită. Adesea, o femeie, datorită intuiției sale, mult mai repede își dă seama de anumite lucruri într-o situație complicată, mai ales atunci când este vorba de o încurcătură într-o relație.

Următoarea întrebare: cine are mai multă voință? Iarăși vă este clar că întrebarea este din nou incorectă.

Când se spune că bărbații au un caracter mai sigur, de fapt, aceasta nu înseamnă că bărbații au voință, iar femeile n-o au. Voința este și ea diferită. La bărbați ea este dură, bine pronunțată, la femei însă este mai moale și, prin urmare, deseori rămâne neobservată. Acest lucru este evident mai ales la educarea copiilor. Tatăl va reuși să-l facă pe copil să-i îndeplinească voința prin constrângere directă, pe când mama – cu afecțiune, ocolind cu grijă colțurile ascuțite din

caracterul copilului.

Când am pus o dată această întrebare (Cine are mai multă voință?) într-un auditoriu unde erau mai mulți bărbați căsătoriți, toți au răspuns într-un glas: „Bineînțeles că femeile!” Au cunoscut efectul voinței feminine pe propria lor piele. Femeia poate avea o voință foarte puternică, dar care se manifestă cu blândețe. Dacă soția vrea să obțină ceva, nu va striga la soțul său: „Trântorule, din nou stai pe canapea, mergi chiar acum, leneșule, și lucrează!” Nu, bineînțeles că nu. Se va apropia afectuos de soțul său și îi va spune cu delicatețe: „Scumpule, anul trecut ai făcut o poliță atât de comodă și frumoasă. Mai fă-mi încă trei. Știu că ai niște mâini de aur!” Mai ales datorită ultimei fraze, inima soțului se va topi și, în cele din urmă, va merge să îndeplinească cererea iubitei sale soții.

Manifestarea sentimentelor este, de asemenea, diferită. Bărbatul își arată mai puțin sentimentele, iar toate impresiile sale le justifică cu argumentele rațiunii. O femeie, dimpotrivă, este predispusă la o manifestare mai furtunoasă a sentimentelor sale. În timpul înmormântării, este puțin probabil să vedem bărbați care plâng în hohote și care-și smulg părul din cap. Dar, în același timp, femeile, datorită emotivității lor, sunt mai sensibile la durerea altcuiva. Să mângâie sau să compătimească un copil este mai caracteristic unei femei.

Putem aduce următorul exemplu, care să ilustreze diferența de sentimente între un bărbat și o femeie. De exemplu, cântarele sunt diferite. Există cântare cu

ajutorul cărora se cântăresc mașinile. Se încarcă mașina cu cartofi (de aproximativ 5 tone), care intră în camera cu cântare pentru a i se determina greutatea. Există și cântare cu care un bijutier poate cântări până la ultimul miligram obiectele din metale prețioase. Dacă peste acest cântar ar trece camionul de 5 tone, nu se va mai alege nimic din el. Același lucru se întâmplă deseori și cu o femeie aflată într-o situație extremă. Psihicul ei poate să nu reziste.

Iată un caz real. Părinții, timp de două minute, au scăpat de sub supraveghere copilul lor de un an. Acesta cade în apa din piscină și se îneacă. La un minut după aceasta, tatăl îngrozit își găsește copilul plutind cu fața în jos pe suprafața apei și aleargă cu el acasă pentru a-i face respirație artificială. Mama, văzându-și soțul care îl purta în brațe pe fiul lor, fără suflare și vânăt deja, pur și simplu, în stare de șoc, fuge în altă cameră, strigând: „Nu pot să văd asta, e deja vânăt!”. Copilul a fost salvat, însă vom reține următoarele lucruri din această întâmplare. O femeie, de regulă, nu poate suporta o astfel de situație. Mama a fugit de acolo nu pentru că nu-și iubea copilul și n-ar fi vrut să-l ajute, ci pur și simplu pentru că n-ar fi putut s-o facă. Aceasta putea să surprindă cu ușurință orice mișcare în starea de spirit a copilului, lucru pe care nu-l poate face tatăl din cauza grosolăniei, lucru specific pentru sentimentele sale, însă să-și privească copilul cum moare este dincolo de puterile ei. Lipsa sensibilității și calmul, care sunt caracteristice unui bărbat, îi permit acestuia să se comporte adecvat în situații excepționale.

Să rezumăm cele spuse mai devreme:

	Bărbatul	Femeia
Mintea	<i>logică</i>	<i>intuiție</i>
Voința	<i>fermitate</i>	<i>slăbiciune</i>
Sentimentele	<i>calm</i>	<i>sensibilitate</i>

La tot ceea ce s-a spus despre puterile duhovnicești ale bărbaților și ale femeilor, e nevoie să adăugăm următoarele. Diferențele între puterile duhovnicești provin din rolurile diferite pe care trebuie să le joace bărbatul și femeia într-o familie. O femeie, ca mamă și soție, este un barometru sensibil, care trebuie să prindă starea sufletească a fiecărui membru al familiei, pentru a-i veni în ajutorul soțului cu afecțiunea și atenția sa, pentru a-și îndruma corect copiii în educația lor. Femeia creează atmosfera în familie. Pentru aceasta, i s-au dat de la Dumnezeu toate forțele necesare: o intuiție specială, caracter blând și sensibilitate. Bărbatul, ca tată și soț, este capul familiei, care trebuie să poată lua decizii și să fie responsabil pentru întreaga familie. Soțul este protecția din afară a întregii familii și pentru aceasta i-a fost dat de la Dumnezeu tot ceea ce este necesar: o minte rațională, o voință fermă și neatenție la emoțiile întâmplătoare.

Trăsăturile puterilor sufletești în cadrul unei familii se transformă în virtuți. De exemplu, sensibilitatea diferită a bărbaților și a femeilor este pur și simplu necesară. Ei se completează reciproc în familie și le-ar fi greu unul fără celălalt. Educându-și copiii fără

soție, un tată ar putea, cu ușurință, să nu observe multe din cele ce se întâmplă cu copiii săi. Iar o mamă, crescându-și copiii fără soț, ar fi făcut multe greșeli din cauza circumstanțelor exterioare care ar fi dat peste ea. Adică, în afara familiei, trăsăturile fiecărui sex aparte fie devin vicii, fie sunt percepute ca defecte.

Puterea fizică a unui bărbat care nu este îndreptată spre protejarea familiei, se transformă în huliganism. Emoționalitatea și sensibilitatea femeilor care nu au încă familie le pot duce uneori în păcate groaznice. Blândețea din caracterul unui femeie necăsătorite, în aceste timpuri pline de cruzime, devine o pedeapsă de care o femeie vrea să scape ca blestem. Și așa mai departe.

E primejdios să renunți la rolul pe care ți l-a încredințat Dumnezeu. De exemplu, o femeie vrea să fie independentă și bărbătoasă, dar pentru aceasta trebuie să-și mutilizeze corpul. Iar când această femeie bărbătoasă se căsătorește, nu mai poate să-și îndeplinească rolul în familie. Același lucru se întâmplă și cu bărbații, dacă își pierd masculinitatea.

Aici trebuie să ne oprim puțin. Pentru ca femeile să nu mă bănuiască că vreau să le umilesc și să le subjug bărbaților, voi explica ce înseamnă fraza „soțul este capul familiei”.

Este necesar să separăm clar cele două concepte – „cap” și „despot”. Care este diferența? Pe scurt, putem spune astfel: *capul* este responsabil pentru tot ce se întâmplă și este vinovat pentru tot. Iar

despotul, dimpotrivă, nu este responsabil pentru nimic și vinovați sunt toți cei din jurul său.

Dacă o persoană s-a împiedicat, cine este de vină: capul sau piciorul? Capul, bineînțeles. Are ochi care ar trebui să privească drumul de sub picioare, are minte care ar trebui să aleagă un drum mai sigur. Are urechi care ascultă dacă nu trece vreun automobil prin apropiere. Iată, soțul ar trebui să fie un astfel de cap și să fie responsabil pentru toate.

O mică ilustrație pentru a înțelege prin ce se diferențiază capul de despot. Soțul și soția se pregătesc să meargă într-o călătorie lungă. Soția a petrecut mult timp în fața oglinzii, alegându-și ținutele, motiv pentru care au întârziat la autobuz și, prin urmare, la tren. Cine e de vină? Răspunsul evident ar fi acesta: soția! Nu este adevărat! Vinovat este soțul! Analizați voi înșivă: știa că soției sale îi place să se pregătească mult timp, alegând ținute. Dumnezeu i-a dat o minte lucidă, capacitatea de a judeca rațional și de a calcula totul. De ce nu și-a folosit abilitățile și nu s-a gândit să stabilească ora de ieșire cu treizeci de minute mai devreme? De ce nu a luat în calcul toate greșelile posibile? Soțul este înzestrat cu o voință fermă. De ce nu a folosit-o pentru a-și îndepărta soția de la oglindă la timp? Bărbatul are o fire mai dură. De ce a cedat în fața sentimentelor, de ce s-a lăsat mișcat și se minuna de frumoasa sa soție, care se admira-n oglindă? Numai el este de vină!

Dacă soțul este cu adevărat capul familiei, atunci el nu-și va acuza soția de faptul că au întârziat, ci se va învinovăți pe sine. Despotul însă cu isterie va striga la

soția sa, care a pierdut o jumătate de oră în plus în fața oglinzii și care, în general, este de vină pentru toate eșecurile sale.

Prin urmare, atunci când Biserica spune că soțul este capul familiei, acesta nu este atât un prilej îngrozitor pentru a-i aminti femeii despre sclavia sa, cât un avertisment pentru bărbat, despre cum ar trebui să fie pentru ca soția să-l cinstească ca pe capul familiei. Astăzi, aproape că nu mai există astfel de soți, de aceea femeile nu pot face ascultare de bărbat așa cum o făceau femeile de altădată. Iar să te supui unui astfel de tiran este, într-adevăr, îngrozitor.

Vreau să le spun tuturor femeilor: „Bucurați-vă că soțul este capul familiei! Acum nu sunteți de vină pentru nimic. Bărbații sunt de vină pentru toate!” Și vreau să strig către toți bărbații, astfel încât să audă: „Plângeți, voi sunteți de vină pentru toate! Voi sunteți capul familiei și, indiferent de ce se întâmplă, va trebui să răspundeți.”

O femeie face avort. Ea săvârșește o faptă extrem de crudă. În același timp, își pierde feminitatea: sufletul ei se împietrește și își pierde sensibilitatea, ea înțelege intuitiv că acest fapt este îngrozitor, dar atenuează acest gând cu o judecată rece. Dar cine este de vină pentru asta? Nu ea este vinovată! Tatăl copilului este de vină (bine ar fi ca acesta să fie soț și nu doar concubin). Este vinovat pentru că și-a pierdut bărbăția. A început o relație cu soția sa, dar n-a vrut să-și asume responsabilitatea pentru această relație. Oare mai este acesta un bărbat? O femeie cu un copil rămân lipsiți de

apărare, iar el n-a vrut să o protejeze. Este acesta un bărbat?

Pentru majoritatea avorturilor care se comit, 90% bărbații sunt responsabili. Aceștia își pierd bărbăția prin faptul că nu par să împingă o femeie la avort, dar, totuși, refuză să ia o decizie cu privire la nevoia de a se naște acest copil, lucru pe care ar trebui să-l facă un bărbat adevărat. O femeie nu va suporta această povară – luarea unei decizii – de aceea va săvârși o greșeală ireparabilă, își va ucide propriul copil. Femeile trebuie să-și piardă sensibilitatea săvârșind un act dur, foarte crud, complet non-feminin, desfigurând astfel natura ei feminină. Dar, dacă o femeie face un avort împotriva voinței soțului ei, atunci, desigur, este singura vinovată de acest păcat.

Să revenim însă asupra analizei omului. În privința organismului, diferențele sunt evidente, și e destul de dificil să le pierzi sau să le depășești. În privința puterilor sufletești, diferențele sunt, de asemenea, semnificative, deși bărbații își pot pierde deja masculinitatea și devin efeminați, iar femeile își pot pierde feminitatea, asumându-și calități masculine nefirești pentru ele.

Dar duhul se deosebește la femei și la bărbați?

Duhul

Duhul este acea parte a naturii umane care este capabilă să tindă la Dumnezeu. Nu starea sufletului, ci starea duhului determină apropierea de Dumnezeu. O persoană educată poate fi mai îndepărtată de

Dumnezeu decât o persoană needucată, dar care are o inimă mai curată. Starea duhului determină mântuirea unui om: unde merge această persoană. Duhul omului fie se îndepărtează de Dumnezeu, pierzând ceea ce i-a dat Dumnezeu, părinții, profesorii sau, dimpotrivă, se apropie de El, depășind viciile pe care le-a primit în timpul educației sale. Așadar, puterile duhovnicești ale omului și structura duhului nu diferă la bărbați și femei. Aici nu există diferențe! Atât bărbatul, cât și femeia au posibilitatea de a dobândi mântuirea. Deși numărul bărbaților preaslăviți de către Biserică în rândul Sfinților e mult mai mare decât numărul Sfintelor Femei, totuși nu știm numărul Sfinților preaslăviți de Dumnezeu Însuși. Aritmetica în acest caz nu este un indicator. Ca pe cea mai mare decât toți Sfinții, mai înaltă chiar și decât puterile îngerești, Biserica o cinstește pe Maica Domnului. Ea, prin sfințenia sa, este mai presus decât toți Sfinții.

În viața Sfântului Macarie Egipteanul există un astfel de moment. Când, după lungi și cu adevărat mari nevoințe, post, privegheri de toată noaptea petrecute în rugăciune, Sfântul a început dintr-odată să se gândească la sine, la faptul că nimeni de pe pământ nu ajunge la măsura nevoinței sale. Dumnezeu, pentru a-l smeri și a-l înțelepți pe ascet, îi spune acestuia că în apropiere de chilia sa sunt două femei care l-au plăcut lui Dumnezeu mai mult decât Cuviosul Macarie. Sfântul s-a dus să vadă aceste femei, pentru a afla ce fel de nevoie fac acestea, care poate să depășească toată osteneala sa. Când a găsit aceste femei, Cuviosul a

început să le roage să-i povestească despre nevoința lor, iar acestea i-au răspuns că nu știu să fi făcut vreo nevoie oarecare. Erau soțiile a doi frați și, din moment ce erau fără copii, și-ar fi dorit să îndeplinească nevoințele monahale și să meargă la o mănăstire de femei. Soții lor însă nu le-au lăsat să plece, așa că nu putea fi vorba de niciun fel de nevoie. Singurul lucru pe care îl știau despre sine este că, pe parcursul căsătoriei lor, nu s-au certat niciodată între ele. Cuviosul a plecat de la ele, conștientizând că pentru Dumnezeu bunătatea inimii este mult mai înaltă decât orice nevoie trupească.

Să ținem minte această întâmplare. Nevoia unei femei, de regulă, rămâne neobservată și multe femei care l-au bineplăcut lui Dumnezeu prin viața lor, n-au fost preaslăvite de Biserică, ci au fost preaslăvite doar de Dumnezeu. S-a dovedit că puterea de a nu se certa două gospodine care gătesc la același aragaz este o nevoie egală cu postul și privegherea din viața pustnicilor.

Așadar, în partea duhovnicească a firii umane nu există nicio diferență între bărbat și femeie! Mântuirea este la fel de accesibilă atât pentru bărbat, cât și pentru femeie. Aici este egalitate absolută. Creștinismul vorbește anume despre o asemenea egalitate în duh, însă în suflet și în trup diferențele rămân.

Mi-aș dori foarte mult ca toată lumea: și bărbații, și femeile, să-și respecte sexul și să se străduiască să devină bărbați și femei adevărate, astfel încât bărbații să fie bărbătoși, iar femeile să fie feminine.

Familia este un organism viu. Și în fiecare corp există diferite organe care îndeplinesc sarcini diferite. De exemplu, să luăm un copac, să zicem, un măr. Copacul are rădăcini care îl țin neclintit pe pământ și care îl hrănesc. Mărul are ramuri, pe care cresc frunze, apar flori și, în cele din urmă, se coc roade – merele. Care sunt mai importante: rădăcinile sau ramurile? Întrebarea este stupidă, toate sunt importante! Dar ce s-ar întâmpla dacă rădăcinile ar ieși din pământ, pentru ca merele să crească pe ele, iar ramurile s-ar întinde până la pământ pentru a se hrăni ele însele din pământ? Ce fel de copac hidos ar fi acesta? Aceasta ar fi imaginea unei familii moderne, în care bărbații sunt feminini, iar femeile sunt bărbătoase. O imagine foarte urâtă.

O familie adevărată poate fi reprezentată aproximativ în felul următor. Tatăl este cercul exterior, el este responsabil pentru toate legăturile familiei cu lumea exterioară. De exemplu, familia se mută într-un apartament nou. Soția poate împacheta lucrurile liniștită, știind că soțul neapărat va găsi o mașină și se va înțelege cu hamalii ca să transporte lucrurile. Aceasta este datoria lui. În orice situație dificilă, soțul este cel care merge să se clarifice. Mama este un cerc care înglobează aproape complet copiii, ea este în întregime concentrată la familie și la copii. Soția este protectoarea căminului familial. De ea depinde atmosfera din casă. Ce fel de draperii să fie atârinate la bucătărie, ce fel de pliuri să aibă acestea, ce să pregătească pentru cină, ce îmbrăcăminte trebuie

să cumpere de urgență copiilor – toate acestea e mai bine să le decidă soția.

Nu trebuie să facem din rădăcini – ramuri, nici din ramuri – rădăcini. Da, timpurile sunt grele. Am discutat odată cu fetele despre familie și am atins subiectul despre unde și-ar dori să meargă la studii. Toate ca una voiau să obțină o profesie de prestigiu și abia după aceea să se căsătorească, pentru ca, în cazul în care se vor despărți de soții lor, să fie capabile să se întrețină pe ele și pe copii lor. Am încercat să le explic că ceva nu este în regulă aici, că sarcina lor era să se pregătească pentru a deveni soții și mame vrednice. Dar era inutil. În ochii lor, bărbații erau prea de neîncredere pentru a se baza pe ei.

Apare un cerc vicios. Femeile devin cele care iau decizii, cele care răzbat peste tot, pentru a nu depinde de bărbați. Iar bărbații, când văd femei prea independente, în mod inconștient își pierd complet orice responsabilitate: „Pentru ea poți să nu-ți faci griji, ea nu se va lăsa nedreptățită!” O enoriașă, după o discuție despre cine este capul familiei, s-a tânguit mult timp: „Întotdeauna m-am pregătit pentru o viață activă, să fiu prima în toate, să obțin și să realizez totul. Soțul nu a susținut niciunul dintre eforturile mele. În grădină, în livadă – peste tot am lucrat de una singură. Întotdeauna i-am reproșat faptul că este iresponsabil, că nu m-a sprijinit și că nu a avut nicio grijă. Iar acum înțeleg că era vina mea. Până la urmă, nu cedam și nu mă supuneam niciodată, întotdeauna insistam să fac voia mea, în toate lucrurile mărunte căutam să-mi

demonstrez dreptatea". O femeie este capabilă să ucidă cu propriile sale mâini bărbăția unui bărbat, dacă aceasta nu vrea să fie feminină.

În familii, există foarte rar situații în care doar unul este de vină pentru neînțelegeri. Aproape întotdeauna ambii soți sunt de vină. Soțul și-a înșelat soția, a plecat din familie, s-ar părea că totul este simplu, el este rău și este singurul vinovat pentru toate. De multe ori însă totul este mult mai complicat. Începi să vorbești cu soțul și se dovedește că și el, în mare parte, are dreptate și că, de fapt, el însuși este o victimă a comportamentului soției sale. De exemplu, o soție își respectă foarte mult părinții, lucru firesc. Dar dacă cuvântul părinților este mai important pentru ea decât cuvântul soțului ei, atunci familia se prăbușește. Dacă la rezolvarea problemelor importante părerea părinților depășește orice argumente ale soțului, acest lucru este deja anormal. Nu întâmplător Scriptura zice: *„Și va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup”*. Fiți atenți: *„va lăsa pe tatăl său și pe mama sa”*. Și, în plus, dacă soții locuiesc în apartamentul pe care li l-au dăruit părinții soției, atunci lucrurile stau și mai rău. Câteva conflicte cu soția, atunci când aceasta este de partea părinților, câteva reproșuri că tu (soțul) trăiești din contul părinților mei și trebuie să le fii recunoscător pentru asta, și familia se va destrăma pentru totdeauna. Într-o astfel de familie, capul nu mai este soțul, ci părinții soției. Într-o familie adevărată, din momentul în care soții s-au căsătorit civil, s-au cununat, pentru soție părerea soțului său

este lege, iar pentru soț, interesele soției sale și ale copiilor sunt mai presus de toate.

Puteți spune cu toată fermitatea că o femeie se prezintă în toată frumusețea ei abia atunci când are lângă ea un soț de încredere, în spatele căruia se simte protejată și în siguranță. În caz contrar, sufletul ei începe să se împietrească. Și un bărbat se schimbă la rândul lui, dacă are alături o soție blândă și grijulie. Soții care își îndeplinesc corect rolurile în familie îl pot, într-adevăr, schimba sau îndrepta pe celălalt. Bărbatul, fiind curajos, își face soția feminină. O soție, fiind feminină, își poate face soțul capul familiei.

Bărbații și femeile au daruri diferite. De exemplu, pictorul are un dar deosebit – un simț vizual foarte fin; muzicianul are darul său – un auz subtil. Fiecare trebuie să-și folosească darul. Ar fi amuzant dacă muzicianul ar începe să-l invidieze pe pictor și i-ar lua pensula. Este mai bine ca fiecare să-și dezvolte darul pe care i l-a dat Dumnezeu.

Astăzi foarte des se discută subiectul egalității dintre bărbat și femeie, sunt foarte active organizațiile feministe care luptă pentru drepturile femeilor. Dar să nu uităm că diferențele dintre sexe provin din structura familiei și orice lovitură în aceste diferențe va fi o lovitură în familie. Iar toate aceste organizații sunt susținute de Occident pentru a distruge definitiv familia. Lovitura este cu adevărat vicleană și bine orientată.

COMPLETARE LA CONVERSAȚIA A IX-a

Despre bărbăție și feminitate

Voi adăuga câteva cuvinte despre ceea ce înțeleg eu prin adevărata feminitate și adevărata bărbăție. Voi începe cu feminitatea. Sunt sigur că toată lumea a vizionat filmul *Fetele*. Vă voi aminti că protagonista filmului, Tosia (Anastasia), nu se bucura de un aspect foarte frumos. Ilie Kovrighin, cel de-al doilea protagonist, a pariat că, într-o săptămână, Tosia va alergera din urma lui ca un câine. Pentru a câștiga acest pariu, el încetează să-i mai facă curte (așa cum s-a gândit el, pentru un timp) Anfisei, el – „regele păsărilor” – așa cum l-a numit un personaj din film. Anfisa – o femeie fermecătoare, care știa să pună bărbații la pământ prin comportamentul și cochetăria sa. Momentul de cotitură al filmului vine atunci când, pe neașteptate, Ilie se îndrăgostește pe bune de Tosia și o părăsește pe Anfisa. Sunt interesante destăinuirile Anfisei pe care le face în timpul unei isterii din toată noaptea, după ultima discuție cu Ilie: „Am crezut că sunt minciuni tot ce se zice despre iubire, că au inventat o poveste frumoasă, pentru a fi mai distractivă viața. Iar acum văd că ea există... Iată, explicați-mi! Toate sunt iubite: și Catia, și

Nadia, și chiar Tosia. Și doar eu, ca o blestemată, sunt singură, oare sunt mai rea decât celelalte?”. „Ei, chiar tu ar trebui să te plângi?”, se revoltă una dintre fete. „Cu mine vor doar să-și petreacă timpul, iar atunci când vine vorba de iubit sau de însurat, atunci neapărat vor găsi vreo Marie ori vreo Darie. Iată și Ilie a alergat la Tosia. Vrea chiar să se însoare cu ea! Dar ce a găsit bun la ea? Nici măcar n-ai la ce te uita!”

Și, într-adevăr, de ce s-a îndrăgostit Ilie de Tosia? Vă amintesc filmul. Încep primele plimbări ale lui Ilie cu Tosia. Acesta încearcă s-o îmbrățișeze, dar ce face ea? Ea se desprinde din brațele lui și se ascunde în spatele ușii casei sale. Ce spune el? „Grădiniță!” O singură frază, dar care spune atât de multe. Ilie o vedea pe Tosia din ce în ce mai mult ca pe un copil. Într-adevăr, ea încă nu știa să îmbrățișeze și îi era frică de lucrul acesta – grădiniță! Dar acestea nu mai sunt deja cuvinte disprețuitoare de batjocură, sunt pronunțate deja cumva diferit, cu dragoste. Scopul inițial – împlânzirea și seducerea fiarei – își pierde din ce în ce mai mult farmecul. Pentru Ilie deja nu mai este nicio fiară, există un copil mare și naiv – Tosia.

Imaginați-vă un joc de cărți la care s-au adunat mai mulți trișori. Este clar că fiecare vrea să-l înșele pe celălalt, iar dacă unul dintre ei va reuși s-o facă, va fi extrem de fericit. Dar, dacă alături de un trișor profesionist va fi introdus în joc un copil care nu știe să trișeze, este puțin probabil ca acest trișor să se mai bucure că a reușit să învingă un copil. Același lucru începe să-l înțeleagă și Ilie. Conștientizează că în fața

lui nu stă o doamnă trecută prin povești de dragoste, ci un copil naiv, pe care îl poate minți și înșela cu ușurință. Dar e josnic să înșeli o persoană care are încredere în tine, de aceea Ilie începe s-o curteze din ce în ce mai sincer, bucurându-se de comunicarea cu o fată curată.

Timpul trece și Ilie se îndrăgostește din ce în ce mai mult de curăția copilărească a sufletului Tosiei. Subliniez încă o dată – de *curăția copilărească a sufletului*. Ce este curăția copilărească a sufletului? *Este starea în care nu crezi că ai putea fi înșelat pentru simplul fapt, că tu însuși n-ai mințit niciodată.* Tosia într-adevăr nu înțelegea cum e posibil să minți pe cineva. Există o curăție a sufletului pe care omul o dobândește prin îndelungate osteneli, curățindu-se de mulțimea păcatelor pe care le-a săvârșit. Și uneori există o astfel de puritate a sufletului, când o persoană nu a gustat păcatul, nu și-a întinat sufletul. Cea din urmă este acea curăție copilărească a sufletului. Tosia încă nu mințise, nu înșelase, nu umilise pe nimeni și nu înțelegea cum se poate face acest lucru.

Subliniez încă un moment important. Cine își amintește de câte ori s-a sărutat Tosia? Întrebarea nu este deloc întâmplătoare. Tosia s-a sărutat doar de patru ori. Abia la sfârșitul filmului Ilie a sărutat-o de două ori, iar de două ori ea l-a sărutat pe el. Înainte de asta, nu se sărutase niciodată! Și este foarte important! Ea însăși recunoaște: „E rușinos să vorbim despre asta. Mă gândeam: cum se sărută oamenii? La urma urmei, nasurile încurcă. Acum văd că nu încurcă.”

Să ne gândim: din cauza că o fată nu s-a sărutat

niciodată, băiatul se va comporta mai frumos sau mai urât cu ea? Îndrăznesc să spun că o va iubi și mai mult. Dacă scopul lui a fost doar să se plimbe cu o fată, să petreacă timpul frumos, iar după aceea să o părăsească, cel mai probabil ar reacționa cu dispreț: „Nici măcar nu știe să sărute!”, dar, dacă vrea să-și întemeieze o familie, acesta e un mare avantaj pentru fată – și-a păstrat curăția pentru el.

Să ne imaginăm următorul peisaj. Un tânăr pentru prima dată încearcă să sărute o fată. Ea, văzând destule scene desfrânate la televizor, se grăbește la gâtul lui și îl sărută de parcă ar fi făcut asta toată viața. Ea crede că în felul acesta îi va provoca mai multă plăcere iubitului său. „Până la urmă, se sărută pentru plăcere”, se gândește ea și încearcă să-i provoace plăcere maximă alesului său. Ce se întâmplă în sufletul tânărului? Începe să o iubească mai mult? Aceasta e de fapt problema – nu! Poate că într-adevăr o va îmbrățișa mai tare, însă de iubit, o va iubi mai puțin. Vă puteți imagina starea băiatului? Credea că iubita lui se sărută pentru prima dată, iar ea, se dovedește a fi deja o „femeie” cu experiență, care a fost sărutată de zeci de bărbați și pe care au îmbrățișat-o zeci de mâini. „Nu vreau să fiu al unsprezecelea! Vreau să fiu singurul!” – iată ce conștientizează tânărul în subconștientul său. Și nu o va mai trata pe iubita sa cu tandrețe și grijă, ci nepoliticos și nervos. De ce? Pentru faptul că aceasta nu și-a păstrat curăția. Nici măcar nu va sta pe gânduri atunci când se va hotărî s-o părăsească. „A avut deja zeci de băieți, va avea cu unul mai puțin. Nu-i nimic, o

să-i treacă!”

Așadar, fetelor, păstrați-vă curăția și întreaga-înțelepciune, iar pentru asta vă vor iubi și mai mult! Odată am auzit o mărturisire cumplită a unei fete, care și-a abandonat iubitul: „Nici măcar nu știa să sărute!” În loc să se bucure de o descoperire atât de rară, se arăta a fi nemulțumită. La urma urmei, dacă ești prima lui iubită, atunci șansa că vei fi singura și vei fi iubită toată viața este foarte mare. Dacă ești a doua lui prietenă, șansele sunt de două ori mai mici, a treia – de trei ori mai mici, a zecea – șanse aproape că nu mai există.

Așadar, adevăratul farmec al unei femei constă în curăția sufletului, care n-a gustat păcatul. Sau, se poate spune că acest farmec constă în întreaga-înțelepciune. Din acest farmec se poate naște adevărata iubire. Există însă și un farmec fals care poate atrage atenția unui bărbat, să-l fascineze, să-l facă să-și îndeplinească voința. Dar din acest farmec nu se naște dragostea, ci pofta. Acest al doilea farmec este cu adevărat neputincios. Anfisa din film a înțeles lucrul acesta: cu cochetăria ei naște nu iubirea, ci pofta. Nu este atrăgătoare, ci respingătoare. Bărbații n-o iubesc, ci pur și simplu vor să o folosească ca pe un lucru.

Iată un exemplu uimitor de farmec feminin – Tatiana din *Evghenii Oneghin*. Tatiana s-a îndrăgostit de Oneghin, i-a mărturisit iubire, iar el a respins-o. Câțiva ani mai târziu, o vede la bal. Pușkin descrie apariția Tatiane în felul următor:

*O doamnă nici prea expansivă,
Nici rece, nici prea guralivă,*

*Fără privirea insolentă,
Fără pretenție stridentă.
Fără grimase de salon
Și fără gesturi imitate:
Tăcută-n grava-i simplitate,
Părea adevărat tablou
Du comme il faut...
(A. Șişkov, mă ierți: Nu știu s-o tălmăcesc la terți).
Spre ea vin doamnele, amabil,
Bătrânele-i zâmbesc din prag,
Bărbații se înclină-afabil,
Privind în ochii ei cu drag.
Și domnișoarele tăcute,
Trec prin salon cu pași de ciute;
Iar mândrul general pășea alene,
Umflându-se în pene.
N-aș spune că-i o frumusețe:
Dar de la cap până-la picioare
Niciun cusur vădit nu are,
Nici cum ar zice mod-n speță,
În cercu-nalt de londonezi:
Vulgar (Nu pot s-o spun, mă crezi!).
Îmi place mult acest cuvânt,
Dar nu pot să-l traduc, amice:
La noi el nu și-a luat avânt,
Nu cred să aibă preț pe-aice!
De-o epigramă ar fi bun.
Dar despre doamnă să vă spun:
Fermecătoare-n simplitate,
La masă le-ntrecea pe toate,*

*Cu Nina Voronskaia-n frunte,
Această Cleopatra-aieve,
Pe țărmul minunatei Neve:
Dar Nina nu putea s-o-nfrunte
Cu frumusețea-i statuară,
Nu-și întrecea vecina, dară.*

Cine a observat ce înălțime avea Tatiana? Era înaltă? Voinică? Gingașă? Avea ochii de culoare deschisă? Dar părul?... nu vom ști asta niciodată. Știm că nimeni nu o putea numi frumoasă. Nimic din înfățișarea ei nu se putea compara cu frumusețea Ninei Voronskaia.

Iar Tatiana în acest sens era cu totul nepăsătoare („Frumoasă cu un farmec nepăsător...”). Nu se îngrijorează cum să atragă atenție asupra sa: nu e nici rece, nici prea vorbăreată, nu are o privire disprețuitoare pentru toată lumea, nu pretinde la succes și nu face tot felul de grimase... Toată lumea era încântată de această naturalețe, a fascinat pe toată lumea: doamnele veneau mai aproape de ea, bătrânele îi zâmbeau, bărbații i se plecau, îi urmăreau privirea, fetele treceau pe lângă ea mai liniștit... Tatiana era frumoasă, dar nu la exterior, avea o frumusețe lăuntrică. Iar această frumusețe nu putea fi umbrită de frumusețea de marmură a Ninei Voronskaia.

Aș fi dorit să completez descrierea feminității cu încă un exemplu și să spun nu numai în ce constă adevăratul farmec feminin, ci și despre puterea unei femei.

Există un film minunat *Mama vitregă*, în care este arătată puterea unei femei, de ce aceasta poate fi mult

mai puternică decât bărbății. Subiectul filmului este următorul. Pavel, soțul eroinei principale, Șura, află că are o fiică, Svetlana, mama căreia, fosta lui iubită, a murit. El hotărăște să o ia pe fiica sa, în ciuda protestelor soției și ale soacrei. Copilul însă era dificil: mama a sădit în fiica sa o atenție deosebită și neîncredere față de oameni. Este destul de greu să i se topească inima copilei în noua ei familie. Iar toată munca se sprijină pe umerii soției, adică ai mamei vitrege, care a acceptat totuși să o primească pe fetiță.

De câteva ori, însuși Pavel a vrut să vorbească serios cu fiica sa, pentru a o întreba de ce îi tratează atât de urât. De fiecare dată Șura, mama vitregă, o apăra și aproape că nu-l lăsa pe soțul ei să zică măcar un singur cuvânt rău sau mai dur. Situația în familie se încingea. Iată o scenă foarte importantă din film. Soțul, obosit de situație, începe să-i reproșeze soției: „Iată ce nu înțeleg eu. De ce te bucuri? De ce zâmbești? Ea nu te recunoaște ca mamă, iar tu stai și râzi. Pe tine nici cu biciul, nici cu bâta nu te ia... Corect te-a descris maică-ta: slabă de minte!” Pavel, neînțelegând înțelepciunea soției sale, nu înțelegea nici cât îi era de greu să pronunțe cu bucurie orice cuvânt. Cu grija și afecțiunea ei trebuia să topească inima propriei lui fiice, respectiv a fiicei sale vitrege. Și aici practic soțul o trădează. El a adus-o pe fiica sa, el a fost cel care și-a asumat responsabilitatea pentru soarta ei. Dar întreaga povară a acestei responsabilități îi revine soției. Și în momentul în care ea și-a adunat toate forțele, se dovedește că soțul ei n-o înțelege. „Ce ai

făcut pentru ca ea să te fi recunoscut ca tată?”, asta îi rămâne femeii să răspundă la reproșurile soțului său. Într-adevăr, sunt cuvinte foarte adevărate. „Lucrezi, lucrezi, poți spune că nu ești acasă zile întregi...”, lucrul acesta îl ofensează pe Pavel, pentru faptul că el muncește, iar de la el se mai cere și altceva. Dar, într-adevăr, fericirea familiei nu poate fi cumpărată cu bani. Poți cumpăra un apartament, dar nu va fi fericire în acel apartament, dacă nu va fi acolo și lucrare duhovnicească. Această osteneală este cea mai grea. Șura este mult mai puternică și mai înțeleaptă decât Pavel.

Cuvinte foarte înțelepte rostește bătrâna învățătoare, la care Șura aleargă după ajutor: „Uită supărarea! Iar dacă este dificil copilul, e ca și atunci când schimbi o plantă dintr-un loc în altul. De ce are nevoie? De timp și de căldură!” Pavel, auzind aceste cuvinte repetate de Șura, după câteva minute, probabil după ce le-a tălmăcit în cap, a repetat: „Timp și căldură!” La sfârșitul filmului, Svetlana o îmbrățișează pe Șura și o numește „mama”.

Forța unei femei constă în capacitatea ei de a îndura, de a aștepta și de a oferi căldură, fără a cere nimic în schimb. Bărbații rareori sunt capabili de lucrul acesta. Ei știu să rezolve problemele altfel: vorbind într-un mod bărbătesc, cerând un răspuns clar și răspicat. Pentru Pavel este mai ușor să muncească toată ziua pe câmp, decât să se forțeze să fie blând și atent atunci când sufletul îi este plin de tristețe. Nu înțelege cum poate Svetlana să-l privească cu atâta neîncredere,

atâta timp cât a luat-o în familia lui. Inima atentă a Șurei a observat că nici măcar Svetlana nu e bucuroasă de ea însăși și că și-ar dori să se corecteze, doar că nu îi reușește. O persoană nu poate să se modeleze atât de ușor, nici măcar dacă este de vârstă mică. „Ea încearcă”! – „Tu ești singura care încearcă, îți imaginezi doar...”, Pavel nu-și crede soția. Dar inima de femeie a Șurei vedea și înțelegea totul.

Deci, puterea unei femei constă în capacitatea ei de a răbda și în căldura inimii ei. Un bărbat poate suporta o durere fizică sau își poate aduna toate forțele într-un moment decisiv, dar să îndure, să aștepte ceva lipsit de certitudine, și mai ales să o facă mult timp, fără să știe cu exactitate cât are de așteptat – aici, de regulă, este neputincios.

Acum câteva cuvinte despre bărbăție. Aș evidenția următoarele trăsături ale bărbăției: capacitatea de a proteja, capacitatea de a lua decizii și capacitatea de a fi responsabil pentru fiecare dintre ele. De regulă, tinerii au idei complet diferite despre bărbăție. Îmi amintesc odată, când aveam 10 ani, în timp ce mă plimbam cu prietenii, ne-a prins pe stradă un huligan de 17-18 ani. Fiind beat, a început să ne învețe cum să trăim: „Un bărbat adevărat este cel care s-a îmbătat cel puțin o dată, a dormit cu o femeie și a stat în închisoare”. Cred că mulți dintre tineri, în aspirațiile lor, nu se află departe de acest ideal și tind spre ceva asemănător. De fapt, acest ideal nu are nimic în comun cu bărbăția.

Voi încerca să comentez cele trei trăsături ale bărbăției pe care le-am menționat.

Capacitatea de a lua o decizie

Bărbatul a fost înzestrat de către Dumnezeu cu dreptul de a lua decizii. El și numai el trebuie să facă asta. Am vorbit deja despre lucrul acesta în conversația despre cine este capul familiei. Însă nu înseamnă că bărbatul trebuie să-i ignore cu desăvârșire pe ceilalți membri ai familiei, și, în special, pe soția sa. De exemplu, împăratul are mulți sfetnici. Sarcina acestora este de a-i da împăratului sfaturi. Ei sunt specialiști într-un anumit domeniu, cunosc situația mai bine decât împăratul, care nu poate ține piept de unul singur tuturor problemelor. Ei îl sfătuiesc, dar împăratul ia decizia. Faptul că se consultă cu alte persoane nu este un neajuns al lui, ci, dimpotrivă, o dovadă a înțelepciunii sale. Împăratul care va neglija sfaturile altora, în scurt timp va fi recunoscut drept tiran.

„Tată, pot să ies la plimbare?“, fiul îl întreabă pe tatăl care s-a întors de la serviciu. „Bineînțeles că poți să mergi, fiule.“ Dar dintr-odată intervine soția: „Ce faci? Nu și-a făcut încă temele și n-a luat cina, dar deja merge la plimbare cu băieții? Eu nu-i permit!“ – „Dacă eu i-am zis că se poate, înseamnă că se poate! Eu sunt capul familiei!“ Începe cearta între părinți. Cine este de vină pentru această ceartă? Probabil ambii. De regulă, mama cunoaște mult mai bine toate problemele copiilor. Iar bărbatul întotdeauna, înainte de a lua decizii legate de membrii familiei, este mai bine să se sfătuiască cu soția. Atunci decizia va fi mai corectă, iar

autoritatea tatălui mult mai mare. Și soția, pe de altă parte, nu ar trebui să-și arate nemulțumirea în timp ce copiii sunt de față, rănind în felul acesta autoritatea tatălui.

Dacă însă bărbatul va refuza să ia o decizie cu privire la o problemă importantă și confuză, zicând: „Nu știu ce decizie să iau. Scumpo, hotărăște tu”, atunci, el însuși renunță la titlul său de bărbat. Aceste cuvinte sunt inadmisibile pentru o persoană care se consideră a fi un bărbat adevărat.

Acum însă lucrul acesta se întâmplă foarte des. Adesea soțul îi spune soției sale să ia decizii de una singură. Și acum, decizia luată de soție, bărbatul ar trebui să o considere drept propria sa decizie. Dacă, din întâmplare, această decizie se dovedește a fi una greșită, soțul nu are dreptul să-și învinovățească soția pentru acest lucru. „Ți-am dat dreptul de a lua o decizie și mi-o asum, ca și cum aș fi luat-o eu”, așa ar trebui să gândească un bărbat adevărat.

Responsabilitatea

Un bărbat este responsabil în familia sa pentru tot! Chiar și pentru ceea ce se face fără permisiunea lui sau chiar contrar interdicției lui. Dacă fiul sparge geamul, tatăl nu are dreptul să spună: „Nu eu l-am spart, de la fiul meu cereți socoteala.” Este rușinos pentru un bărbat să-și ceară iertare de la oaspeții care au venit pe neprins de veste, zicându-le: „Iertați-ne pentru această dezordine. Soția n-a reușit să facă ordine.”

Chiar dacă într-adevăr soția n-a reușit să aducă casa în ordine, oricum bărbatul ar trebui să spună: „Iertați-ne că n-am reușit să *facem* curățenie.” Acest lucru spune foarte multe. Acolo unde soțul este capabil de o astfel de responsabilitate pentru tot ceea ce se întâmplă în familie, soția se va simți cu adevărat în siguranță.

Protecția

Un bărbat trebuie să-și protejeze familia de orice intervenție străină, care ar putea tulbura pacea din familie. Lucrul acesta se referă și la bunăstarea materială a familiei și la liniștea sufletească. De exemplu, dacă tatăl consideră că televizorul are un efect negativ asupra copilului său și că acesta devine incontrollabil, atunci el este obligat să înceteze vizionarea programelor care îi pot vătăma copilul și să păzească sănătatea sufletească a acestuia. Apropos, despre televiziune. I-aș sfătui pe părinți să-și protejeze copiii de programele video și de televiziunea modernă, permițându-le să vizioneze numai casete video cu filme și desene animate sovietice, care se vând astăzi liber în număr considerabil.

Soțul trebuie să-și protejeze familia și de intervenția rudelor în treburile lor familiale. Să ne amintim cuvintele Bibliei: „*De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi amândoi un trup*” (Facere, 2, 24). Foarte des, părinții (în special mamele) intervin în treburile de familie ale copiilor lor. Este de datoria fiecărui creștin să asculte de părinți, dar, dacă

părinții provoacă neînțelegeri în familia copiilor, cei din urmă au tot dreptul să nu mai facă ascultare. La fel se întâmplă și atunci când părinții cer de la copiii lor ca aceștia să păcătuiască. Dacă o mamă își obligă fiica să facă avort, în acest caz ascultarea de părinți nu mai este valabilă. Ascultarea de Dumnezeu, care a poruncit „Să nu ucizi” este mai mare decât ascultarea de părinți. De exemplu, o mamă începe să fie geloasă pe fiul ei, care are deja 28 de ani, din cauza nurerii sale. Lucrul acesta poate fi parțial înțeles, sângele ei îi aparține acum unei femei străine. Mama începe să-i arate fiului toate neajunsurile soției sale, pentru ca el să o certe și să o îndrepte. Fiul însă ar trebui să sară în apărarea familiei sale și să evite astfel de discuții cu mama sa.

***Atunci când doi copaci
cresc alături și se
întrepătrund – este ceva.
Dacă unul din copaci este
tăiat, celălalt ar putea să
cadă fără suportul cu care
era obișnuit. Dar când doi
copaci au crescut împreună,
lipindu-se unul de altul,
astfel încât prin ei trece deja
același suc – este deja cu
totul altceva.***

CONVERSAȚIA A X-a

SUNT ADULT (Vârsta de trecere)

Pentru a întemeia o familie, după părerea mea, mirii ar trebui să aibă anumite calități esențiale. Astăzi vreau să vorbesc despre o trăsătură comună pentru bărbați și femei. Persoanele care se căsătoresc trebuie să fie adulte sau mature. Toată lumea este conștientă că la 10 ani nimeni nu este capabil să întemeieze o familie. O persoană care are abia 10 ani este încă un copil. Chiar dacă este un băiat foarte bine educat, iar în viitor un bun familist, la vârsta de 10 ani acesta nu este în stare să întemeieze o familie. Doar un adult poate face acest lucru.

Acum vă aflați la o vârstă de trecere, adică în perioada când se trece de la copilărie la maturitate. Iar maturitatea fiziologică nu este un indicator în cazul acesta. De exemplu, binecredinciosul cneaz Alexandru Nevski, la doar 15 ani, domnea deja la Novgorod, în imensa capitală nordică a Rusiei, iar la 19 ani a devenit „Nevski”, întrucât a câștigat bătălia de pe Neva, cea care i-a adus o slavă nemaipomenită. Un tânăr de 15 ani din vremea noastră însă, de regulă, nu este încă

în stare să fie responsabil nici măcar de el însuși, fără a mai spune de alte persoane. Conform observațiilor mele, maturizarea apare astăzi la băieți la 22-25 de ani, iar la fete – la 18-20 de ani. Lucrul acesta se întâmplă foarte târziu, luând în considerare faptul că în secolele trecute fetele aveau voie să se căsătorească la 14 ani, iar băieții de la 16. La această vârstă tinerii erau deja suficient de maturi.

Astăzi voi încerca să explic ce înseamnă să fii adult. În ceea ce privește familia, căsătoria, subiectul despre maturitate are o importanță deosebită. Cert este că și un copil se poate îndrăgosti, dar numai un adult este capabil să iubească. Copiii se pot juca de-a adulții, dar nu pot să construiască cu adevărat relațiile dintre ei. Prin urmare, înainte de a întemeia o familie, ar fi bine ca tânărul cuplu să se asigure dacă sunt capabili de un pas atât de important și responsabil.

La un adult, aş evidenția două trăsături foarte importante:

- independența (libertatea);
- responsabilitatea față de alte persoane.

Sunt sigur că pentru majoritatea dintre voi, maturitatea se asociază cu libertatea. Un copil este, spun ei, o biată creatură care nu are voință proprie, părinții decid totul pentru el, iar el trebuie să asculte și de profesori etc. A fi adult e o chestiune cu totul diferită, un adult poate face tot ce-și dorește. Un copil este educat de toată lumea, dar să încerce cineva să educe un adult! Prin urmare, subiectul conversației de astăzi va fi libertatea umană ca semn al maturității.

Dragi copii, voi, care treceți deja la vârsta maturității, vă rog să-mi spuneți cine vă împiedică cel mai mult să fiți liberi? Voi asculta și voi nota pe tablă toate răspunsurile voastre:

- părinții;
- profesorii;
- frații și surorile mai mari;
- poliția;
- poliția rutieră etc.

Ei bine, cred că puteți continua această listă mult timp. Dar mi se pare că ați mai uitat ceva foarte important. L-ați uitat pe Dumnezeu. Ca om credincios, pot spune că Dumnezeu este Cel care ne împiedică cel mai mult libertatea! Într-adevăr, imaginați-vă viața unui creștin foarte credincios. În fiecare miercuri și vineri, creștinii postesc, adică nu mănâncă produse lactate, carne, ouă etc. E vineri și eu vreau un sandviș cu salam, iar mie mi se spune: „Nu se poate!” Ce fel de libertate e asta?! În fiecare duminică toți creștinii trebuie să meargă la biserică. Imaginați-vă cât de groaznic este acest lucru: singura zi liberă când poți să stai tolănit în pat mai mult timp trebuie s-o petreci în biserică. Și poruncile lui Dumnezeu? Asta să nu faci, cealaltă nu se poate – numai interdicții. De părinți poți să scapi sau, cel puțin, poți să te încui în camera ta, de profesori te poți ascunde, chiar și de poliție poți să fugi, însă de Dumnezeu nu te poți ascunde nicăieri. Iată, cine de fapt ne poate împiedica cel mai mult libertatea!

Acest lucru poate fi foarte bine transmis într-o singură propoziție:

Dacă Dumnezeu nu e – totul e posibil!

Vreau să mănânc un Snickers de unul singur și să nu-l împart cu nimeni. Poftim, mă închid în cameră și-l mănânc. Atât! Nu mă deranjează nimeni, nu mă vede nimeni. Așa s-ar întâmpla, dacă Dumnezeu n-ar exista. Și dacă este? Unde să mă ascund atunci? Dumnezeu e peste tot! Prin urmare, am doar două opțiuni: fie încetez să fiu lacom și încep să mă împart cu ceilalți, fie să-mi demonstrez mie însumi și să cred că Dumnezeu nu există. Anume de lucrul acesta se ocupă ateii, să dovedească inexistența lui Dumnezeu.

Să ne schimbăm cu locurile pentru o clipă. Acum eu nu mai sunt preot, iar voi nu mai sunteți băieței și fetețe, acum voi sunteți, credincioșii, iar eu – un ateu înrăit. Și vă voi demonstra că Dumnezeu nu există și, prin urmare, pot să fac ce vreau.

Așadar, voi, credincioșii, ați inventat un fel de Dumnezeu al vostru, eu însă vă voi demonstra cu ușurință că pur și simplu nu poate exista un astfel de Dumnezeu. Învățați că Dumnezeu este cea mai înaltă Putere, că este atotputernic. Dar un astfel de Dumnezeu nu poate exista. Dar poate oare Dumnezeul vostru atotputernic să creeze acea piatră pe care El Însuși nu o poate ridica?

Să analizăm împreună. Sunt posibile două răspunsuri: poate sau nu poate. Prima opțiune: Dumnezeu nu poate crea o astfel de piatră. Ceea ce trebuia de demonstrat – Dumnezeu nu este atotputernic!

Opțiunea a doua: Dumnezeu poate crea o astfel de

piatră. Dar atunci Dumnezeu nu va putea ridica această piatră, ceea ce înseamnă că El nu va fi atotputernic, ceea ce trebuia de demonstrat!

Asemenea dovezi cu privire la inexistența lui Dumnezeu deseori sunt aduse de către atei secolelor XVIII și XIX.

Aceasta este prima privire asupra subiectului „Dumnezeu și libertatea”: Dumnezeu este cel mai mare obstacol în calea spre libertatea desăvârșită. Dacă nu există Dumnezeu, atunci totul este posibil. Prin urmare, dacă vreau să fac tot ce-mi doresc, atunci nu ar trebui să existe Dumnezeu.

Dar există o altă viziune, cea ortodoxă, cu privire la relația dintre Dumnezeu și libertate. Prin urmare, revenim la poziția noastră normală, acum sunt din nou preot, iar voi sunteți băieți și fete. Ca preot, trebuie să declar că Dumnezeu nu este un obstacol în calea libertății noastre, dimpotrivă, Dumnezeu este singura sursă a libertății noastre. De ce? Voi încerca să explic.

Voi reveni la trucul ateilor despre piatra care nu poate fi ridicată. Pentru un credincios, Dumnezeu totuși există și El este cu adevărat atotputernic. Cert este că Dumnezeu a creat totuși o astfel de piatră pe care El Însuși nu a putut să o ridice și, în același timp, Dumnezeu a ridicat această piatră. Nimeni nu știe care este această piatră uimitoare?.. Este omul!

Dumnezeu l-a creat pe om și i-a dat libertate. Libertatea umană este una dintre cele mai importante proprietăți ale firii umane. Aceasta face parte din chipul lui Dumnezeu cu care este înzestrat omul. Și ceea ce este

surprinzător, Însuși Dumnezeu nu-i poate lua omului libertatea. Dumnezeu, de exemplu, nu-l poate impune pe om să-L iubească cu forța. Dumnezeu nu poate nici să-l impună pe om să devină bun. Pentru a-l forța să iubească, ar trebui mai întâi să-i ia libertatea, iar fără libertate omul devine dobitoc. Viața unui animal este controlată de instincte și reflexe, aici nu poate fi vorba de libertate. Multe animale pot fi impuse să iubească. Aruncă câinelui câte o bucată de carne în fiecare zi și vei vedea curând că te-a îndrăgit pentru asta. Omul însă nu este câine, pe el nu-l poți impune să iubească, el este într-adevăr acea piatră pe care Dumnezeu nu o poate ridica.

Însăși crearea omului de către Dumnezeu este un lucru minunat. Până la crearea omului (și a îngerilor care, de asemenea, au libertate) în lume exista o singură voință – voia lui Dumnezeu. Toate i se supuneau lui Dumnezeu. Apare omul, iar odată cu el apar și multe alte voințe în lume. Astăzi, peste șase miliarde de oameni influențează lumea cu propriile lor voințe. Dumnezeu, creându-l pe om, renunță la autocrația în lume și-l cheamă pe om să fie co-creator (împreună-creator) cu El, acesta însă ar putea deveni și distrugătorul lumii. Dumnezeu îl creează pe om, știind că acesta, fiind liber, se poate împotrivi chiar și Creatorului său, iar Dumnezeu nu va putea să-l impună să se îndrepte.

Aici puteți să mă întrebați: Cum adică Dumnezeu nu poate să-l impună pe om să facă ceva? A luat și l-a impus, atît! Omul pornește să comită o ucidere

cu o armă, trage trăgaciul, dar Dumnezeu intervine – ratează, din nou trage pe trăgaci – ratează din nou. Sau un alt exemplu din Vechiul Testament. Regele Ahab trimite 50 de soldați să-l omoare pe *proorocul* Ilie. Proorocul se roagă, din cer coboară foc care îi ucide pe războinici. Regele trimite alți soldați și din nou coboară foc din cer. Și așa de trei ori. Dumnezeu, prin voința Sa, poate opri impactul voinței umane. Dar priviți cu atenție. Dumnezeu poate opri impactul, dar nu-l poate impune pe om să-și schimbe dorințele și voința. Omul plănuiește un omor, ia arma, trage trăgaciul – ratează. Apoi ia cuțitul – țintește, dar cuțitul se rupe. Aleargă spre victimă, dar dintr-odată este lovit de o boală neașteptată și cade într-o stare de epuizare. Dar chiar și atunci când stă culcat la pământ, este posibil să nu înceteze să-și dorească moartea unei alte persoane. Dumnezeu nu poate să impună un răufăcător să-și iubească jertfa!

Vom încerca să separăm clar cele două tipuri de libertate. Libertatea poate fi exterioară și libertatea poate fi lăuntrică. Acestea sunt lucruri complet diferite, cu totul independente unul de altul. De exemplu, la începutul Creștinismului erau mulți mucenici care erau robi. Un astfel de rob-creștin nu avea nicio libertate exterioară. Se apropia stăpânul său cu biciul, îl impunea să care pietre într-o carieră, iar robul îi îndeplinea cu supunere voința. El nu e liber. Dar iată vin prigonitorii creștinilor și spun: „Lepădați-vă de Hristos! Închinați-vă idolilor noștri!” Iar el răspunde: „Nu! Nimeni nu mă poate despărți de Hristos!” Prigonitorii îl torturează,

dar el rămâne neclintit. Ei chiar pot să-l pună cu forța în genunchi în fața idolului, dar să-l impună să i se închine acestuia cu sinceritatea inimii sale, nu pot.

Nimeni nu ne poate lua libertatea lăuntrică! Nici părinții, nici profesorii, nici poliția, nici poliția rutieră, nici prigonitorii și, cel mai surprinzător, nici Dumnezeu nu ne poate lua această libertate! Iată de ce există războaie pe pământ. „De ce Dumnezeul vostru bun nu poate interzice toate războaiele?” El le poate interzice, dar ce se va întâmpla cu această interdicție? A început războiul – toate armele s-au rupt, oamenii iau mitralierele, se strică și acestea, oamenii iau deja puștile automate, dacă se strică și ele, atunci iau cuțitele, până se ajunge la lupta corp la corp. Ura, invidia, dușmănia din inima omului Dumnezeu cu forța, fără voia omului, n-o poate distruge.

Despre libertatea exterioară nici măcar nu este interesant să vorbim. Aceasta depinde de mii de lucruri întâmplătoare. Eu, de exemplu, conduc, iar pe drum se defectează mașina. Acum un minut eram liber în acțiunile mele, iar acum stau. Douăzeci de kilometri într-o direcție spre cea mai apropiată localitate, douăzeci – în cealaltă. Nu se poate face nimic. A existat libertate și, iată, nu mai este. Vreau să privesc un film, mă așez în fața ecranului, îl conectez și în momentul acesta se stinge lumina. Din nou, nu sunt liber în alegerea mea și trebuie să fac altceva. Iată aceasta este libertatea exterioară.

Vă mai dau un exemplu care arată diferența dintre libertatea exterioară și libertatea lăuntrică. Desenez

pe tablă doi omuleți. Se știe că unul dintre ei poate merge oriunde vrea, iar celălalt nu. Întrebarea: Cine dintre ei este mai liber? Este clar pentru toată lumea că primul – merge oriunde dorește, deci este liber. Dar să lămurim puțin situația. Se dovedește că acești doi oameni stau pe acoperișul unei clădiri înalte. Primul are ochii legați și nu știe unde se află, în timp ce al doilea are ochii larg deschiși și vede totul perfect. Cine pare mai liber acum? Al doilea? Dar, fiți atenți, prima persoană poate merge oriunde dorește, întrucât nu vede pericolul care îi stă în față. Poate să meargă calm lângă prăpastie și să nu se teamă, pentru că n-o vede. Și al doilea? Priviți-i acțiunile. Se mișcă încet, îi este teamă ca nu cumva să facă un pas greșit. Nu se apropie de marginea acoperișului mai aproape de trei metri, ocolește cu grijă toate locurile alunecoase, e foarte limitat în acțiunile sale. Aici nu se poate, dincolo e periculos, acolo e primejdios. El este destul de limitat în alegerea căilor pe care se poate deplasa.

Cu toate acestea, este clar pentru toată lumea – el este mai liber. De ce? Prima persoană legată la ochi se poate deplasa oriunde dorește, dar această libertate exterioară, după două minute, îl duce la o mișcare stângace, persoana alunecă și cade de la înălțime. Chiar dacă va supraviețui, va fi totul în ghips și nu se va alege nimic din libertatea sa.

Rețineți! Libertatea exterioară (conform principiului „Fac ce vreau”) duce foarte curând la pierderea întregii libertăți. „Sunt adult”, declară un adolescent de 15 ani, „pot deja să beau și să fumez, nimeni nu

poate să-mi interzică!" Însă până la vârsta de 18 ani devine deja alcoolic. Unde este libertatea lui? „Sunt un om liber, vreau – beau, nu vreau – nu beau.” Totul este corect, doar că el deja își dorește să facă asta întotdeauna. Nu poate să nu mai vrea. Omul și-a pierdut libertatea – nu poate să nu mai vrea! Oare într-adevăr credeți că un drogat este un om liber? Nu, desigur. Acesta nu este legat cu frânghii și mâinile nu-i sunt încătușate, însă sufletul său este legat de patima păcătoasă. Toate dorințele sale sunt îndreptate într-o singură direcție – să se injecteze. Iar această robie este mai rea decât orice închisoare.

De exemplu, un tânăr întreabă: „Și ce mă împiedică să am intimitate cu prietena mea? Suntem oameni liberi!” Vă împiedică anume faptul că după această apropiere nu veți mai fi liberi. Sentimentele, voința, mintea voastră se vor schimba și nu vor fi îndreptate deloc spre lumea launtrică a celuilalt, ci spre mângâieri trupesti.

Apropo, eu aș spune că Biserica nu interzice nimic și nu poate interzice nimic. Biserica avertizează doar. La urma urmei, există legi elementare ale vieții care nu ar trebui încălcate. Nu bea otravă – te vei otrăvi, nu sări pe fereastră – te vei răni. În felul aceasta avertizează și Biserica: „Nu fuma – după aceea nu vei putea renunța la fumat, nu bea – vei deveni dependent de alcool, nu curvi – nu vei ajunge să iubești cu adevărat și să-ți creezi o familie adevărată, nu fura – vei pierde bunătatea și mila, respectă-ți părinții, altfel nu vei fi iubit de propriii tăi copii etc.”

Adevărata libertate constă în eliberarea de patimi. Anume patimile sunt acelea care-l lipsesc pe om de libertatea lăuntrică. Patimile îi iau omului ceea ce nici măcar Dumnezeu nu-i poate lua. Un bărbat vrea să-și iubească soția, să nu se enerveze, să nu fie supărat pe ea, dar patima mâniei îl învinge. El ar fi bucuros să se stăpânească în timpul scandalului, dar nu poate, iar focul antipatiei reciproce se încinge și mai mult. Cineva vrea să slăbească, să nu se îmbuibe, să mănânce mai puține dulciuri și bunătăți, însă patima îmbuibării îl biruie. Prin urmare, după fiecare masă de sărbătoare, acesta va adăuga în greutate din nou și din nou.

Pentru a nu pierde această libertate, este nevoie de muncă continuă. În Biserică există mai multe posturi. Zilele de post, când nu este permis să mănânci anumite produse, sunt în medie 180-200, adică jumătate din toate zilele anului. Pentru un necredincios lucrul acesta ar putea părea îngrozitor – să postească jumătate din toate zilele anului. Dar pentru sufletul omului acest lucru este extrem de util. Omul nu este atașat de mâncare. El poate oricând să renunțe cu ușurință la ceva. Așa cum un luptător, dacă este obișnuit cu comoditatea pe timp de pace, va fi nesigur în timpul războiului, la fel și omul, obișnuit cu confortul, cu ușurință își pierde echilibrul sufletesc din cauza oricărei ispite.

Apropo, trebuie menționat că datorită postului, omul nu doar poate să-și depășească dorința, de exemplu, dorința de a mânca salam, dar poate chiar să-și controleze sentimentele și să nu-și mai dorească

deloc lucrul acesta. Un bețiv nu poate să nu-și dorească să bea. El nu este stăpânul simțurilor sale, ci un rob al propriilor dorințe. Postul însă îl ajută să-și controleze simțurile.

De exemplu, postul presupune nu numai înfrânarea de la anumite alimente, ci și înfrânarea de la intimitatea conjugală în ajunul zilelor de post. Pentru majoritatea oamenilor lucrul acesta este o adevărată sălbăticie. „Nebunie! Biserica să intervină în viața mea intimă și să-mi indice când ar trebui să mă culc cu soția mea și când să nu mă culc.” Dar credincioșii, în viața de familie, prin post, învață să-și controleze simțurile. „Măine e zi de post, de aceea ne vom amâna dorința din noaptea asta.” Și, într-adevăr, soții nu vor avea această dorință. De ce este important acest lucru în viața de familie? Soția s-a îmbolnăvit sau a rămas însărcinată și nu mai are voie la intimitatea conjugală. Într-o familie normală, acest lucru nu provoacă nicio tragedie. Soțul își poate controla în orice moment simțurile și dorințele. În felul acesta se dobândește adevărata libertate.

Psihoterapia modernă, plină de ideile freudiene, va afirma în mod repetat în paginile ziarelor și revistelor că înfrînarea de la viața sexuală este periculoasă pentru psihic. Dorințele nesatisfăcute, așa cum zice Freud, se acumulează în subconștient, și lucrul acesta poate provoca tulburări mintale. Dar oamenii au trăit în felul acesta secole la rând și n-au suferit niciun fel de tulburări. Ideile lui Freud pur și simplu nu se referă la familiile puternice, care trăiesc corect. În astfel de familii, soții sunt capabili să-și controleze dorințele.

Tulburarea mintală apare la o persoană care privește filme desfrânate, citește publicații pornografice sau erotice, adică, în orice fel, stârnește în sine dorința desfrâului, dar nu o poate satisface (nu are bani pentru a plăti o prostituată, iar pe gratis nimeni nu vrea să se culce cu el). În asemenea caz, în scurt timp, omul ajunge în pragul nebuniei. Dar de vină nu este înfrânarea forțată, ci sălbăticia simțurilor. Iar atunci când o persoană își poate controla poftele, nu poate fi vorba de nicio dorință nesatisfăcută și nu se acumulează nicio energie psihică distructivă în subconștient. Este foarte ușor să obțineți un ulcer la stomac, dacă mergeți în timpul postului prin magazine și admirați tot felul de delicatese, mirosind cu patimă aroma cârnaților afumați. Foarte curând, glandele salivare vor secreta multă salivă și, prin urmare, va începe eliberarea sucului gastric. Din cauza unei pofte nesatisfăcute vor începe să se dezvolte atât boli mintale, cât și ulcerul la stomac. Cauza bolii însă nu va fi postul, ci comportamentul necugetat al omului.

În principiu, să înveți să-ți stăpânești sentimentele nu este atât de greu. Aproape că nu există șiretlicuri aici. Secretul principal constă doar în faptul că trebuie să luptăm cu simțurile noastre, atâta timp cât sunt încă mici și ne putem descurca încă cu ele. Nu vă permiteți o comunicare liberă cu persoanele de sex opus, în felul acesta vă veți putea stăpâni. De îndată ce un tânăr își permite să atingă o fată, acesta pierde puțin din capacitatea de a se stăpâni pe sine. Apropo, doar o persoană apropiată se poate atinge de trupul

vostru, de exemplu soțul, dar nu orice tânăr pe care îl cunoașteți. Când există multă libertate în comunicare, neplăcerile nu sunt nici ele prea departe. Al doilea principiu: evitați cazurile care duc la ațâțarea poftelor.

Dacă vreți să mențineți o relație curată cu o fată, aveți grijă de sentimentele voastre: în niciun caz nu rămâneți singuri în apartament până târziu. E la fel ca și cu postul. Dacă vreți să postiți, e foarte ușor. Pur și simplu nu mergeți în locurile în care miroase a pui gătit la cuptor sau a produse de cofetărie și ciocolată.

Soții creștini, care știu să postească, întotdeauna sunt dornici unul de celălalt, iar în relația dintre ei nu apare niciodată o îmbuibare de sentimente și dorințe. După o perioadă îndelungată de post, apropierea dintre ei va fi o nouă lună de miere. Adesea, anume sațietatea îi împinge pe oameni la înșelare, de dragul de a obține senzații noi, un nou partener. Chiar și posturile de o zi aduc ordine în viața intimă. Așteptarea reciprocă a intimității distinge considerabil o familie evlavioasă de cuplurile unde intimitatea apare la întâmplare și unde deseori totul depinde de starea de spirit și dorința doar a unuia dintre soți.

Să ne întoarcem însă la desenul cu cei doi omuleți. Privindu-l, putem da o altă definiție a adevăratei libertăți. Dacă libertatea exterioară înseamnă să trăiești viața după principiul „fac ce vreau”, atunci libertatea lăuntrică este o vedere. Voi nota lucrul acesta și pe tablă.

Libertatea – o vedere!

Într-adevăr, o persoană care vede unde pășește cu piciorul și la ce poate duce lucrul acesta este mult mai liberă decât un orb. Adevărata libertate constă în capacitatea de a vedea consecințele faptelor tale. Un credincios nu va privi imagini desfrânate și nu va admira fetele pe jumătate dezbrăcate care trec pe stradă. „Nu are dreptul să privească, înseamnă că nu este liber” – în felul acesta putem gândi despre o astfel de persoană. Dar, de fapt, prin asta el doar își apără libertatea. „Vreau să o iubesc pe soția mea și numai pe ea”, iată care este convingerea unui astfel de om. Și el o iubește cu adevărat. Îi este teamă să nu piardă dragostea și nu vrea să-și înșele soția, nici măcar în gânduri. În *Evangelhie*, Dumnezeu spune că toți cei care privesc o femeie cu poftă au săvârșit deja adulter cu ea în inima lor (*Matei*, 5, 28). Adevărata înșelare începe întotdeauna cu un comportament liber, cu înșelarea în gânduri, în priviri. După ce înșală, soțul nu-și mai poate iubi soția curat, chiar dacă-și va dori acest lucru, și-a pierdut libertatea de a iubi.

Dacă o persoană își rupe piciorul, nu poate dansa, pierde această abilitate. Dacă își rupe mâna, atunci nu poate cânta la vioară. Același lucru se întâmplă și în sufletul omului. După trădare, un bărbat nu-și poate iubi soția, așa cum o iubea înainte, nu poate iubi copiii, așa cum i-a iubit până atunci. O persoană care a săvârșit un furt, nu mai poate fi milostivă. Ceva s-a rupt în sufletul lui, inima i s-a împietrit și o anumită abilitate

a sufletului său s-a pierdut.

Un om liber este acela care poate spune: „Nu vreau să mă uit la această priveriște, pentru că știu cât de mult mă va vătăma!” Aproape toată lumea cunoaște cât de mare este puterea de atracție a televiziunii. Un videoclip filmat într-o lumină strălucitoare aproape că nu te lasă să-ți iei privirea de la el. Omul este vrăjit și își pierde libertatea. Capacitatea de a stinge televizorul în momentul în care acolo este difuzată o imagine aparent plăcută, dar vătămătoare în același timp – aceasta este adevărata libertate.

Merită să ne oprim și la o altă întrebare importantă: Cum putem dobândi această abilitate de a vedea consecințele faptelor noastre? Voi aduce un exemplu. Imaginați-vă o cameră întunecată și murdară, în care este atât de mult gunoi, încât aici nu poate pătrunde nici măcar o rază de soare. Ce vede proprietarul camerei dacă nu există energie electrică în această cameră? Nimic! Este multă murdărie, dar nu se vede nimic. Omul simte această murdărie, dar n-o vede. Pentru a scăpa de ea, acesta începe să curețe camera. Primul lucru pe care trebuie să-l facă este să spele geamul din camera sa. În cameră pătrunde prima rază de soare. Ce vede proprietarul în acest semiîntuneric? La început vede doar obiectele mari: un dulap care stă strâmb, o masă întoarsă cu susul în jos, scaune împrăștiate. Stăpânul pune totul la loc. Camera e puțin mai curată acum și, prin urmare, mai luminoasă. Acum pot fi văzute și obiectele mai mici: cărți împrăștiate, ziare aruncate. Le pune și pe acestea la locul lor. Se face din

nou mai luminos... Și așa, pas cu pas, de fiecare dată totul devine mai luminos și mai curat. Când curățenia e terminată, totul strălucește, orice fir de praf e vizibil și este șters imediat, orice lucru care nu este la locul lui este aranjat cu ușurință.

Conform învățăturii Bisericii Ortodoxe, ceva similar se întâmplă cu o persoană în timpul spovedaniei (mărturisirii). Omul a venit pentru prima dată la mărturisire. De regulă, el nu poate numi toate păcatele sale dintr-odată, ci doar două sau trei păcate, acelea pe care conștiința nu îi permite să le uite. Sufletul devine mai curat și, prin urmare, mai luminos. După un timp, el începe să vadă ceva ce nu mai văzuse niciodată înlăuntrul său. Se mărturisește din nou și încearcă să scape de acest păcat, iar în sufletul lui se face și mai multă lumină... Când o persoană se mărturisește regulat, sufletul său este ca o cameră curățată, unde orice petic de praf este vizibil.

Dacă o persoană a învățat să vadă cele mai mici păcate, înseamnă că este puțin probabil să ajungă la păcate grele. De fapt, păcatele mici nu sunt deloc mici, ci sunt doar primii pași pentru păcatele mari. Dacă le faci, atunci vei ajunge cu ușurință la păcate mai grele. Cel care însă nu face primul pas, nu se va apropia niciodată de ele.

Dar să ne întoarcem la locul în care a pornit discuția noastră. Să presupunem că sunteți la vârsta de trecere. Pe la vârsta de 15-16 ani, aceasta ar trebui să se termine deja. Dar în prezent, copilăria și ieșirea din ea se pot întinde foarte mult timp. Până nu demult, conceptul

de „tinerețe” se referea la persoane cu vârsta de la 14 până la 28 de ani. Acum hotarele s-au lărgit, iar „tineri” sunt numiți cei cu vârsta sub 30 de ani. Putem spune că a fost recunoscută oficial reținerea și mai îndelungată a oamenilor în perioada de trecere – până la 30 de ani. Vârsta de trecere se va încheia pentru voi atunci când nu vă va mai păsa de libertatea exterioară (adică, cum să scăpați de influența adulților?), dar veți avea grijă de libertatea lăuntrică. Abia atunci veți putea crea o familie puternică.

Dacă un tânăr, prin libertate, înțelege în continuare doar libertatea exterioară și aspiră doar la ea, atunci ce înseamnă pentru el familia? Este o povară, un jug! Țineți minte că familia este ca o pereche de cai, înhămați la un car pe care-l trag de-a lungul drumului. Adevărata familie începe acolo, unde o persoană spune: „Până aici. Începând de acum, pentru mine, familia este pe primul loc, abia după aceea toate dorințele mele personale!” Adică, începe să funcționeze principiul: „Voi face nu ceea ce vreau eu, ci ceea ce este de folos familiei mele”. S-ar părea, ce fel de libertate este aici?

Iubirea înseamnă responsabilitate. Responsabilitatea înseamnă că sunteți legați de mâini și de picioare: trebuie să faci sport cu copiii, trebuie să faci cu ei temele pentru acasă, trebuie..., trebuie..., trebuie... Dar, pierzând libertatea exterioară, mai corect, renunțând de bună voie la ea în numele adevăratei libertăți, omul primește ceva extraordinar – libertatea de a iubi, de a iubi ușor și curat! Iar bucuria acestei libertăți acoperă toate necazurile și greutățile, pentru

că omul dobândește fericirea.

În încheiere, voi sublinia că, printre trăsăturile unui adult, pe care le-am menționat la începutul discuției noastre, am pomenit și despre capacitatea de a purta răspundere pentru alte persoane. Aceasta este, de asemenea, o trăsătură foarte importantă pentru un adult. Dacă independența și libertatea vizează în primul rând persoana în sine, capacitatea de a-și controla sentimentele, atunci responsabilitatea este deja o continuare a acestei abilități, aceasta este capacitatea de a răspunde nu numai pentru sine, ci și pentru ceilalți. Soțul trebuie să fie în stare să poarte răspundere pentru soție, iar soția – pentru copii. Am spus nu o singură dată că iubirea înseamnă responsabilitate. Dar totul începe cu abilitatea de a ne controla pe noi înșine și propriile noastre dorințe și cu dobândirea libertății lăuntrice, care este eliberarea de patimi.

***Să cunoști o altă
persoană și chiar pe
tine însuși până la
capăt este aproape
imposibil.***

CONVERSAȚIA A XI-a

STRUCTURA INTERNĂ A FAMILIEI

Un popor este un organism viu, ale cărui celule sunt familiile. Dacă este încălcat modul de viață al familiilor dintr-un popor, atunci societatea începe să se îmbolnăvească grav. Anume în familie experiența se transmite de la o generație la alta. Fiul lucrează alături de tatăl său, umăr la umăr, și anume aici primește o experiență vie de viață. Devenim mai slabi ca popor, întrucât rezistența unui popor se află în durabilitatea familiei, iar familia din Rusia este practic distrusă. Iubirea pentru ceva (pentru patrie, pentru întreaga lume, pentru o persoană întâmplătoare etc.) începe cu dragoste în familie, deoarece familia este singurul loc în care o persoană trece printr-o școală a iubirii.

Modul de viață modern nu contribuie însă în niciun fel la întărirea familiei, ci, dimpotrivă, o distruge. Voi nota mai multe părți în problema structurii interne a familiei moderne.

Starea familiei

Voi începe cu aceea că familia trebuie să aibă un statut înalt, mai întâi de toate pentru omul în sine. Dacă familia nu ocupă unul dintre cele mai importante locuri din viața unei persoane, atunci aceasta nu va reuși niciodată să creeze o familie puternică.

În vremurile sovietice, era foarte des utilizat sloganul: „Interesele publice sunt mai presus de interesele personale”. Această atitudine, complet greșită, a încurcat ierarhia de valori a omului sovietic. În această ierarhie familia nu exista deloc. Existau unele interese sociale abstracte și altele – interese personale. Interesele familiale la care dintre acestea două se referă: la cele sociale sau la cele personale? Aici începea confuzia. În funcție de situație, interesele familiei deveneau fie sociale, fie personale. Dar totuși, de cele mai multe ori, problemele familiale erau considerate a fi interese personale, adică mai puțin importante decât cele publice, deoarece construcția comunismului avea nevoie de oameni de încredere, neconectați de niciun interes personal. O persoană atașată de familia sa (de altfel, ca și de pământ) era considerată o persoană de neîncredere pentru comunism. Tocmai de aceea, epoca construcției comunismului sau a socialismului a compromis foarte mult toate elementele fundamentale ale familiei. Iar după restructurare, familia deja foarte slăbită a ajuns într-o stare de declin total. Deși idealul unei familii puternice este încă viu în poporul nostru, am pierdut o mare parte din experiența de viață a

modului în care este creată o astfel de familie.

Pentru un familist ortodox contemporan, familia ocupă un loc foarte clar și precis în ierarhia valorilor. Sistemul acestor valori este următorul: Dumnezeu – familia – slujirea publică (sau slujirea oamenilor) – interesele personale. Familia se află pe locul doi după Dumnezeu, mult mai sus decât slujirea publică și, mai ales, decât interesele personale. Ce înseamnă un astfel de sistem de valori? Dacă soțul își împinge soția spre avort (adică la ucidere), atunci ascultarea de Dumnezeu este mai presus decât supunerea față de soț. În acest caz, dacă soțul insistă asupra unui avort, soția poate merge chiar și la divorț. Destrămarea familiei, în acest caz, este o nenorocire mai mică decât încălcarea poruncii: „Nu ucide!”. Sau un alt exemplu similar. Dacă o persoană vrea să săvârșească o infracțiune doar pentru a-și salva fiul de o pedeapsă pe care o merită de altfel, atunci este mai bine să se oprească, căci respectarea poruncilor lui Dumnezeu este mai importantă decât grija pentru aproapele.

Dar iată un alt exemplu. Soțul este categoric împotriva ca soția lui să meargă la biserică. Ce este mai bine să facă soția? Poate să meargă și în cazul acesta până la divorț, la fel ca în cazul cu avortul? În acest caz nu se poate să se ajungă până la divorț. Dacă soțul nu își constrânge soția să încalce poruncile și nu o obligă să renunțe la Dumnezeu, atunci este mai bine ca aceasta să cedeze și să nu meargă la biserică pentru ceva timp. Mersul la biserică, în acest caz, trebuie raportat la interesele personale ale soției. Prin urmare,

este mai bine să-și salveze familia, fără să meargă la biserică, dar, cu toate acestea, să-i rămână credincioasă lui Dumnezeu în inima sa. În acest caz, familia este mai importantă. Dacă interesele familiei îl impun pe unul dintre soți să părăsească un post important, iar din această cauză poate avea de suferit chiar compania în care lucrează, trebuie să plece fără nicio ezitare, de vreme ce familia este mult mai importantă. Repet: familia este mai presus de orice, cu excepția lui Dumnezeu. Din păcate, o astfel de atitudine față de familie este acum extrem de rară.

Mediul de trai

În familie, experiența este transmisă de la părinți la copii. Prin urmare, voi face câteva remarci cu privire la educarea copiilor. Mediul normal pentru educație este familia. Dar unde sunt educați copiii moderni? Oare în familii? De la o vârstă fragedă, copilul este trimis la grădiniță, apoi la școală. La grădiniță, copilul petrece aproximativ 8 ore pe zi, iar cu părinții acesta comunică cam tot atâta timp. Vârsta când copilul merge la grădiniță este cea mai importantă în formarea personalității, iar copilul petrece jumătate din timp într-un mediu care este complet diferit de mediul familial.

Care este diferența dintre mediul familial și grădiniță? În primul rând, familia are o structură ierarhică bine stabilită. Există adulți, există frați și surori mai mari, există și mezini. Copilul are un loc aparte în această

ierarhie. În al doilea rând, acasă, toți oamenii din jur sunt rude apropiate, cu care sunteți legați pe viață. La grădiniță totul e altfel. Copilul se află într-un colectiv în care toți sunt de aceeași vârstă. Aproape că nici nu există o structură ierarhică. Este un singur educator pentru întreaga grupă, tocmai de aceea majoritatea conflictelor din viața unui copil apar din comunicarea cu semenii săi. În colectiv, toți sunt egali, nu există mai mari sau mai mici. Acesta este un mediu cu totul nefiresc. Este nefiresc măcar pentru simplul fapt că Dumnezeu nu i-a dat femeii capacitatea de a da naștere la 15-20 de copii odată, astfel încât aceștia să fie egali în familie. Educația dintr-o familie se bazează pe faptul că cei mai mici sunt învățați să asculte de cei mai mari, iar cei mai mari învață să aibă grijă de cei mai mici. Un copil, care a trecut printr-o școală dublă (școala ascultării și școala purtării de grijă), crește o persoană normală – ascultătoare și grijulie. În grădiniță, copilul trece printr-o școală complet diferită – școala egalității. Toți copiii au drepturi și îndatoriri egale. Copiii învață să coexiste fără conflict: să nu se bată, să nu se certe. Nu mai mult! Lucrul acesta se întâmplă și în familie. Dar în grădiniță nu este duhul ascultării și al îngrijirii, care persistă atât de mult în atmosfera familială. Dacă am pregăti un copil pentru faptul că nu va crea niciodată o familie și-ar trăi toată viața prin cămine, că nu va ocupa niciodată o funcție de conducere și nu va fi niciodată subaltern, atunci educația dintr-o grădiniță ar fi fost destul de acceptabilă. Dar dacă vrem să creștem un viitor familist, atunci grădinița este extrem

de dăunătoare.

Dacă vrem să educăm un cetățean adevărat, atunci este de dorit să-l educăm anume în familie. Întreaga societate e aranjată ierarhic. Există șefi și există subordonați. Fiecare are drepturile și obligațiile sale și fiecare are propria sa responsabilitate. Copilul anume în familie învață atitudinea corectă față de vârșnici și față de cei mai mici ca el, iar ceea ce întâlnește în viața de adult a fost deja asimilat de el în copilărie.

În grădiniță, oamenii pe care îi întâlnește sunt temporari. Educatorii se rânduiesc conform unui program stabilit, înșiși copiii nu sunt atașați unul de altul decât prin prietenie. Astăzi suntem prieteni, mâine ne putem certa. Copiii nu sunt responsabili unul pentru celălalt. Într-o familie însă, aceștia nu pot trăi mult timp fiind certați, mai ales atunci când sunt mici. Acest lucru nu-l vor permite mai întâi de toate părinții, care, prin toate mijloacele, vor împăca copiii între ei. Fratele și sora rămân apropiați pe viață, iar părinții, încă din copilărie, îi învață că o ceartă este un eveniment îngrozitor, care nu poate fi admis în viața lor. În grădiniță, conflictele însă pot avea un rezultat complet diferit: o lungă dușmănie între ei, poate rupe orice relație de prietenie, pot chiar să se transfere într-o altă grupă sau la o altă grădiniță.

Ierarhia corectă a familiei

Familia este ierarhică, iar acest lucru este foarte important, iar pentru educație este nevoie de o

ierarhie corectă: tata – mama – bunicul și bunica – frații și surorile mai mari – eu – frații sau surorile mai mici. Fiecare membru trebuie să aibă propriul său loc în această ierarhie. Apropo, în schema de mai sus, bunicul și bunica sunt pe locul doi după părinți. Această stare de lucruri apare dacă generația mai în vârstă a îmbătrânit deja și a transmis vechimea copiilor săi. Am auzit povestirile bătrânilor despre faptul că în familiile vechi neapărat venea un moment în care capul familiei își chema fiul și îi transmitea toate îndatoririle sale.

Această ierarhizare corectă nu trebuie încălcată. Dacă soția trece pe primul loc, lucrul acesta va deforma familia. Am vorbit deja despre acest lucru în conversația despre cine este capul familiei. Dar există o altă denaturare frecventă în structura familiilor moderne. Se dovedește că, de multe ori, capul familiei, neexprimat formal, dar subînțeles și admis ca atare, este copilul. Voi încerca să explic la ce anume mă refer.

Un psiholog ortodox menționează că în pedagogia sovietică a anilor '50 a avut loc o răsturnare. Cunoscutul motto a fost anunțat tuturor: „Tot ce este mai bun este pentru copii”. Ne-am obișnuit atât de mult cu el, încât nu ne îndoim de autenticitatea lui. Pentru a le explica părinților de unde apar problemele cu copiii lor, acest psiholog le-a pus părinților o întrebare: „Cine din familia voastră primește cea mai bună bucată din ceva anume?” – „Copilul, bineînțeles”, urmează răspunsul părinților. Acesta este, de fapt, primul semn care ne indică că în familie toate relațiile sunt pe dos. Pentru început, trebuie să menționăm că într-o familie nu

trebuie să existe „bucăți mai bune”. Prima și cea mai bună bucată trebuie să-i revină întotdeauna tatălui. Cea de-a doua bucată și puțin mai mică trebuie să-i revină mamei, iar după aceea celorlalți membri: bunicilor și, în sfârșit, copiilor. Așa a fost întotdeauna în familiile cu un stil de viață tradițional ortodox. Deseori întrebam persoanele în vârstă despre cum decurgea prânzul în familiile vechi. De fiecare dată auzeam ceva asemănător. Pe masă se punea oala cu supă. Una pentru toți! Fără să existe „bucăți mai bune”, toți mâncau dintr-o singură oală. Tatăl era primul care începea să mănânce, înainte de el nimeni nu-și băga lingura în oala cu supă. La începutul mesei, nimeni nu lua carne din ciorbă. Abia la sfârșit, după ce tot lichidul era mâncat, tatăl lovea o dată oala cu lingura, iar acesta era un semnal că puteau să mănânce deja carnea. Nimeni nu vorbea la masă și, înainte de sfârșitul cinei, nimeni nu putea părăsi masa fără permisiune. În familiile provinciale rusești această tradiție a durat până la sfârșitul anilor '40. Abia la începutul anilor '50, în familiile de la țară, au apărut tacâmuri pentru fiecare membru aparte. Înainte de asta, fiecare avea doar propria sa lingură. Dacă în sat avea loc vreo nuntă, atunci tacâmurile pentru masa de sărbătoare erau adunate din tot satul. Și așa era în toate clasele sociale. Și în familiile negustorilor, și în familiile nobililor – cinstirea bătrânilor făcea parte din modul de viață al familiei.

O enoriașă mi-a povestit că atunci când, pentru prima dată, împreună cu familia au plecat de la Moscova la țară, unde au petrecut toată vara, a făcut foarte multe

descoperiri pentru sine. Odată, s-au întors acasă de la câmp cu o vecină, care era localnică. Ca de fiecare dată, primul lucru pe care l-a făcut femeia a fost să gătească pentru copii, ca să-i întărească după muncă. „Ce faci?“, o întreabă cu uimire vecina. „Cum, adică, ce fac? Îmi hrănesc copiii.” – „Hrănește-ți mai întâi bărbatul! Uite la ea...!” Abia atunci această enoriașă s-a gândit pentru prima dată că într-o familie trebuie să existe un cap al familiei, care trebuie respectat, iar copiii trebuie învățați să-și respecte tatăl. Regulile elementare ale vieții de familie, pe care le știa o femeie obișnuită de la sat, au fost o adevărată descoperire pentru o orășeană cu studii superioare, care a citit multe și care se considera a fi o soție destul de bună.

În parohia, unde am făcut primii pași în viața duhovnicească (dar și în multe alte parohii), am văzut aproape întotdeauna același peisaj. În timpul Împărtășirii, primii care se apropiau erau copiii, apoi adulții – bărbații și femeile laolaltă. Consideram lucrul acesta destul de normal și corect. Dar, citind odată niște manuscrise vechi bisericești, am dat de o descriere a ordinii în care se apropiau de Sfintele Taine în Biserica din primele veacuri. Mai întâi, se împărtășeau clericii (cântăreții, citeții), după aceea mirenii: bărbații, femeile și, abia la sfârșit, copiii. La început am fost surprins: De ce așa?! Sărmanii copii erau lăsați să aștepte! Ulterior, uimirea a fost înlocuită de înțelegerea faptului că era singurul mod în care lucrul acesta trebuia să se întâmple. Apropo, copiii foarte mici se pare că primeau totuși Sfintele Taine nu la sfârșit, ci pur și simplu în

brațele părinților lor, iar copiii mai mărișori, care nu aveau nevoie să fie ținuți în brațe, se apropiau, într-adevăr, la sfârșit. Așa ar trebui să fie, dacă ne dorim să creștem niște copii buni, care-și știu locul în viață.

De ce într-o familie copilul primește cea mai bună bucată? Pentru că e mic? Atunci, părinților, aveți grijă! Un copil învață foarte ușor că are anumite privilegii doar pentru că este mic. În loc să se maturizeze deja la 16-17 ani, astăzi băieții se maturizează abia la 25, iar fetele, care în trecut se căsătoreau deja la 14 ani, se maturizează abia pe la 20 de ani. Până la vârsta de 17 ani părinții își alintă copiii, iar după aceea se întreabă de ce fiul lor nu vrea să câștige de unul singur, dar continuă să ceară totul de la părinți, ca fiind ceva firesc. Mai mult decât atât, dezvoltarea fizică vine la vârsta când ar trebui să fie: o fată este deja capabilă, din punct de vedere fiziologic, să devină mamă, un băiat este capabil fiziologic să devină tată. Însă niciunul dintre ei nu este pregătit moral pentru acest lucru.

Un copil n-ar trebui să aibă niciun fel de privilegii, niciun drept special, care să-l ridice la un nivel mai sus decât părinții. El trebuie să-și cunoască locul în familie și trebuie să aibă o viziune clară asupra ierarhiei din familie: „tata – mama – bunicii – frații și surorile mai mari – eu – frații și surorile mai mici”. Dacă timp de 17 ani copilul, sau mai bine zis adolescentul, își insuflă continuu ideea: „Mi se cuvine cea mai bună bucată, pentru că sunt încă mic. Nu trebuie să lucrez în grădină, pentru că sunt mic. Nu pot s-o ajut pe mama, pentru că sunt mic și nu știu încă să mătur”, atunci va rămâne

cu această atitudine față de lumea din jurul său pentru tot restul vieții. La început este mic, pentru că încă nu merge la școală. Apoi este mic, pentru că încă învață la școală. Mai târziu, este mic pentru că este încă student. Iar după aceea, rămâne a fi încă mic, pentru că este abia tânăr specialist. Și în tot acest timp, această persoană pretinde niște privilegii speciale pentru simplul fapt că este mic.

Bineînțeles, trebuie să ținem cont de vârsta copiilor și să nu cerem de la ei ceea ce încă nu sunt în stare să facă, dar nu ar trebui să existe privilegii gratuite.

Legătura dintre generații

Ați auzit, probabil, povești despre copii-mowgli, care au crescut printre animale. Există mai multe astfel de cazuri și, cel mai important, acești copii, practic, n-au putut fi aduși la modul normal de viață a unui om. Pentru a educa o persoană este nevoie de un mediu uman, într-un mediu sălbatic poate crește doar un lup. Aș mai adăuga următoarele: pentru educația unui adult este nevoie de un mediu pentru adulți. Copiii de astăzi sunt educați într-un mediu format din semeni de aceeași vârstă cu ei, sau, pur și simplu, într-un mediu de grădiniță, școală sau tabără pentru copii. Contactul dintre copii și adulți este extrem de limitat. Însă, după o astfel de educație, nu ar trebui să fim surprinși de infantilismul copiilor, să ne întrebăm de ce cresc atât de încet. Sunt obișnuiți să fie copii. Când un copil este crescut într-o familie, de la o comunicare constantă cu

adulții, el absoarbe atitudinea adulților față de viață. Am vorbit deja puțin despre asta.

Educația unui adult necesită o legătură puternică între generații. Imediat ce slăbește această legătură dintre generații (copilul mergând la grădiniță, la școală etc.), se pierde o experiență enormă, acumulată în sute de ani, iar fiecare nouă generație va începe de la început să reinventeze bicicleta. Structura familiei moderne distruge practic legătura dintre generații. Tatăl își petrece toată ziua la serviciu, departe de familie. Aceasta este prima lovitură pentru familie. Cum își văd copiii părinții? Tatăl obosit se întoarce acasă de la serviciu, se așază pe canapea și începe să citească ziarul. Ce începe să facă fiul meu cel mare atunci când mă întorc acasă obosit și vreau îndată să mă odihnesc? Se așază lângă mine pe canapea sau pe podea și începe să se prostească (nu găsesc alt cuvânt). Așa îi imită pe adulți. Sunt nevoit să mă ridic și să încep să fac ceva, pentru ca fiul meu să nu se obișnuiască cu trândăvia.

Anterior, nu exista o astfel de ruptură între generații. Nouăzeci la sută din populație erau țărani. Tatăl muncea fie acasă, fie aproape de casă, iar copiii, de la o vârstă fragedă, participau la toate lucrările. Copilul învăța să iubească munca fiind încă foarte mic. Începeau să lucreze deja de la vârsta de 4 ani. Băieții ajutau adesea tații la lucrările din câmp, iar fetele își ajutau mamele la treburile casnice. Recent, am văzut într-un reportaj câteva scene filmate încă înainte de revoluție, în care un băiat de 5-6 ani conducea calul și semăna de unul singur pământul. Dar nu numai printre țărani a existat

o legătură atât de puternică între generații. Negustorii își aveau magazinele chiar în casă și, din nou, copiii, de la o vârstă fragedă, erau obișnuiți să-și ajute tații în gospodărie.

Odată, într-un tren cu care am parcurs o distanță lungă, am vorbit mult timp cu o femeie-medic, care mi-a spus în timpul discuției: „Un medic bun nu poate crește decât în a treia sau a patra generație. Predau la Universitatea de Medicină și văd foarte bine că în prima generație un doctor bun este o raritate.” Drept exemplu, i-a adus pe niște cunoscuți de-ai ei – o generație de medici. „Există o atmosferă specială, acolo copilul cunoaște deja toată terminologia medicală încă din copilărie, întrucât părinții adesea discută problemele lor. În clasele gimnaziale dispunea deja de tot felul de cărți și enciclopedii medicale, iar la liceu era deja un asistent medical excelent, în ciuda faptului că nu făcuse încă nicio școală medicală. Dar cel mai important este că deprinsese deja o atitudine grijulie față de bolnavi, pe care a preluat-o de la părinții săi.”

Vă atrag atenția asupra acestui lucru: abia timp de trei-patru generații se poate acumula experiență. De exemplu, împărații evlavioși erau educați de mai multe generații. De regulă, un domnitor înțelept devine cel care, încă din copilărie, a fost inițiat în toate problemele interne și externe ale statului, care și-a văzut părintele luând decizii, a văzut la ce duc aceste decizii după mulți ani. Un astfel de conducător, de regulă, este cu mult mai înțelept decât un om care

a ajuns la putere pe principiul: „din mizerie, pe tron împărătesc”. Și asta pentru că mai devreme regii erau responsabili de poporul lor și de deciziile lor până la sfârșitul vieții. O țară care își schimbă domnitorii este ca o femeie care-și schimbă soții, în timp ce capul familiei – soțul – trebuie să fie unul singur pentru toată viața. Nu întâmplător slujba încoronării este asemănătoare, chiar și la exterior, cu slujba Cununii dintre soți. În ambele cazuri, responsabilitatea este asumată pe viață.

Astăzi, majoritatea femeilor muncesc. Dacă mama merge la muncă, lăsându-și familia, atunci aceasta este a doua și cea mai puternică lovitură pentru o familie. La un seminar despre educarea copiilor, un reprezentant al departamentului pentru minori și-a împărtășit observațiile sale de ceva timp. În timp ce într-o familie bea doar tatăl, copiii sunt încă normali, iar familia nu poate fi încă numită disfuncțională. Dar dacă bea și mama, atunci copiii, cu siguranță, intră în categoria copiilor dificili, iar familia – în categoria celor disfuncționale. Ceva similar se poate spune despre toate familiile. Când într-o familie merge la muncă tatăl, acesta nu este cel mai rău lucru, dar dacă pleacă mama, atunci familia este complet distrusă. Toată ziua tatăl și mama sunt la muncă, iar copiii la grădiniță sau la școală. Unde este familia? Îmi puteți spune: seara toată lumea se adună, de asemenea și în weekend, toți petrec împreună. Dar ce-și doresc, de regulă, adulții seara sau în weekend? În majoritatea cazurilor, aceștia au o singură dorință – de a se odihni. În acest timp, copiii fug deseori la o plimbare sau să stea, pur și

simplu, împreună cu prietenii. Fiecare generație crește de sine stătător. De ce mulți copii au acum anomalii mintale? Pentru că familia, care a fost întotdeauna un scut puternic, o protecție pentru sufletul copiilor, este acum distrusă. În locul unei case confortabile – a rămas azi doar scrum.

Dar cum se transmite experiența vieții de la o generație la alta? Această experiență este transmisă, de regulă, prin muncă comună. Tatăl lucrează cu fiul său, iar el absoarbe atitudinea paternă față de viață cu toate fibrele sufletului său. Nu comunicarea, nu instruirea, ci doar activitatea comună.

La școala duminicală din parohia noastră ne-am ciocnit de această problemă. Noi, adulții, avem experiență în viața Bisericii, iar copiii, care în cea mai mare parte au venit la noi din familii ce sunt departe de biserică, vor să se facă și ei părtași la această experiență. Însă îmbisericierea copiilor decurge foarte greu, întrucât noi nu suntem părinții lor și nu putem locui împreună cu ei. Iar eficacitatea orelor despre Legea Dumnezeiască este foarte mică. Până la urmă, ce înseamnă o oră sau două pe săptămână în viața unui copil, când acesta se află în stradă împreună cu prietenii săi câte 3-4 ore zilnic? Bineînțeles că strada ocupă un loc mult mai important în viața lui. Lecțiile despre Legea lui Dumnezeu sunt foarte importante, însă ele aduc un folos semnificativ numai dacă întreaga familie este credincioasă, copiii sunt crescuți într-un duh bisericesc și, pentru a-i ajuta pe părinți, sunt organizate lecții, care să le ofere copiilor cunoștințe sistematice despre Dumnezeu și

Biserică, lucru pe care nu toți părinții îl pot face. Și se dovedește că singurul loc în care am putea cu adevărat, cel puțin cumva, să-i introducem pe copii în experiența vieții bisericești, a fost tabăra de muncă pentru copii, organizată în timpul verii. Timp de două săptămâni am plecat într-unul din sate, am înființat o tabără lângă biserică și am trăit, făcând tot ce trebuia cu propriile noastre mâini. Doar aici, când am fost alături de copii toate cele 24 de ore pe zi, când au trăit și au lucrat cu noi, a existat o adevărată șlefuire a caracterelor și un transfer real al experienței de viață.

Între timp, copiii moderni cresc în generația lor, fără a comunica cu adulții, ei „fierb în suc lor”, lucru care puțin probabil le este de folos.

Problema taților și a copiilor, după părerea mea, a apărut într-o măsură atât de pronunțată, abia în secolele XVIII-XIX, de când au început să fie perturbate bazele familiei din cercurile superioare ale societății. Am în fața ochilor familii care lucrează pământul. Copiii din aceste familii sunt primele ajutoare și n-am văzut între tați și copii niciun fel de conflicte, atât de obișnuite pentru viața noastră de acum. Un scriitor contemporan scrie foarte corect că există două moduri de viață: urban și rural. În sat, părinții au nevoie de copii, întrucât au nevoie de ajutoare în gospodărie. Munca de la țară nu cere o pregătire specială, iar copiii cu ușurință îi pot ajuta pe cei adulți, este nevoie doar de râvnă, dragoste pentru muncă, răbdare etc. Toate aceste calități sunt, de fapt, educate de modul de viață de la sat. La oraș totul e diferit, acolo există industrializare. Și anume

dezvoltarea industriei distruge în mod special familia, întrucât acum este nevoie de forță de muncă din ce în ce mai specializată. Și dacă mai devreme era posibil să-l duci pe fiul tău minor pe câmp, ca să ajute la arat pământ sau să cosească iarba, acum nu-l poți duce la o centrală nucleară și nu-l poți pune în fața unei mașini setate cu un anumit program. Și nici fiica nu o va ajuta astăzi în niciun fel pe mama sa la calculele de contabilitate. Studiile înalte descurajează complet posibilitatea unui băiețel de a sta alături de tatăl său, iar a unei fete de a sta lângă mama sa. Pentru un specialist cu calificare înaltă copiii nu sunt decât o piedică în munca lor.

Copiii – niște adulți mici

Tinerii de astăzi se maturizează foarte încet. Infantilismul adolescentin este înrădăcinat în modul nostru de viață și în noțiunile obișnuite despre copii. Înainte, viața îi obliga pe părinți să-și deprindă copiii să muncească deja de la vârsta de 4 ani. De la 7 ani, toți copiii începeau să se spovedească, adică învățau deja să poarte răspundere pentru fiecare dintre faptele lor. Un copil de la o vârstă destul de fragedă era privit ca o persoană care se pregătea să devină adult. El era pregătit în mod special pentru asta.

Într-adevăr, copilul trebuie privit ca un adult mic. În timpurile noastre, principiul educației poate fi foarte clar formulat cu versurile unei singure melodii moderne: „Dansează cât ești tânăr”. În timp ce copilul este mic, i

se permit multe. Acest lucru duce la faptul că mamele, chiar și pe un handralău de 20 de ani, continuă să-l răsfețe și să-l dădăcească. Iar a-l face pe un copil să muncească de la 4-5 ani, este de neconceput: „E încă așa de mic!”.

Și când brusc experții își amintesc de înapoierea mintală a copiilor, încep să-i dezvolte prin metode artificiale. Inventează diferite programe de dezvoltare, jocuri. Dar toate acestea sunt un semn că copiilor, în mod evident, le lipsește ceva chiar și în familiile normale. Copiii nu primesc anume comunicarea elementară cu adulții, nu o comunicare între copiii de aceeași vârstă cu ei, ci o comunicare matură. Este nevoie ca părinții să nu coboare la nivelul copiilor și să înceapă să alerge, să sară, să construiască palate și prăjituri din nisip împreună cu ei, ci, dimpotrivă, este necesar ca aceștia să-și aducă copiii la viața adultă. Dacă un copil va fi inclus în viața de adult, el se va dezvolta! Copilul modern însă este inclus în viața semenilor săi, nu a adulților.

Într-o școală din Taldom, în cancelarie atârână un afiș foarte bun, cu cuvintele: *„Spune-mi – și eu voi uita, arată-mi – și eu voi reține, fă împreună cu mine – și eu voi învăța!”*. Mi se pare că toți părinții ar trebui să scrie aceste cuvinte cu majuscule în casele lor. Într-adevăr, dacă un copil știe că mama lui lucrează undeva la fabrică și este cea mai bună muncitoare, acest lucru nu înseamnă că el va fi harnic și muncitor atunci când se va face mare. Dacă el vede cu ochii săi cum mama lui lucrează permanent: spală vasele, curăță casa, spală

hainele – este un lucru bun, dar asta încă nu înseamnă că și el va fi la fel de harnic. Trebuie să spălați vasele împreună cu copilul, să curățați casa împreună cu el, să-l învățați cum se spală hainele (adică să-l pregătiți pentru viața sa de adult) – abia atunci există speranța că acestui copil îi va plăcea să muncească. Un copil poate spăla vasele încă de la 3 ani. Se bucură că poate participa și el cumva la viața de adult. Toți copiii îi imită în mod constant pe adulți, trebuie doar să le dăm oportunitatea de a-și exprima dorința pentru acest lucru.

Avem prieteni ai căror copii vin uneori să ne viziteze. Odată, le-am dat câte un cuțit ca să curețe împreună cu noi cartofii, iar încântarea lor a fost fără margini. Întotdeauna și-au dorit să învețe să curețe cartofii cu aceeași îndemânare cu care o făcea și mama lor, dar potrivit aceleiași mame, erau prea mici pentru asta. Dar iată că aici li s-a oferit posibilitatea să lucreze ca adulții. De atunci, au început să ne viziteze mai des și să ceară ajutor. Se dovedește că părinților nu le este frică să-și dea copiii la tot felul de cercuri de dezvoltare de la vârsta de 3-4 ani, dar să le dea la 3 ani un cuțit puțin ascuțit, pentru a tăia ciupercile pentru supă, li se pare îngrozitor.

Totul depinde de rânduiala din familie – este necesar ca părinții să fie întotdeauna înclinați spre a-i educa pe copiii lor drept adevărate ajutoare. Mamele și tații moderni râd cu plăcere și se bucură văzând-o pe fiica lor cum dansează, imitând vedetele muzicii pop pe care le-a văzut la televizor. Este clar că, în acest caz, părinții

sunt înclinați să crească o cântăreață de estradă, dar nicidecum un ajutor pentru ei înșiși. Copiii simt foarte bine ce le place părinților și ce trebuie să facă pentru a-i mulțumi pe aceștia.

Bunicul meu s-a căsătorit cu bunica când ea avea 14 ani. A dus-o departe, spre sud, unde, încă pe când făcuse armata, a găsit o bucată bună de pământ. La doar 14 ani, bunica era o adevărată gospodină. Cu o educație corespunzătoare la această vârstă, fetele sunt deja capabile să îngrijească de sine stătător gospodăria, iar launtric sunt pregătite pentru a deveni mame. Apropo, chiar și astăzi fetele de la țară la doar 12-13 ani sunt deja niște gospodine minunate.

Părinții unei fete ar trebui să se străduiască să crească o fată care, la 14 ani, să fie deja o gospodină cu totul de sine stătătoare. Cum se face acest lucru? Mi se pare că e foarte important să nu ratați timpul. Fiecare părinte are nevoie de niște cunoștințe elementare, pentru că, într-adevăr, în dezvoltarea unui copil există anumite etape când se formează anumite abilități. Psihologii cunosc foarte bine lucrul acesta. Din păcate, nici măcar cunoștințele elementare despre psihologia dezvoltării copilului nu sunt predate la școală, deși toate aceste cunoștințe sunt extrem de utile pentru aproape toată lumea. La urma urmei, majoritatea elevilor de astăzi vor deveni părinți.

De exemplu, dacă un antrenor conduce o secțiune de baschet, atunci el trebuie să știe că precizia șutului depinde de coordonarea fină a mișcărilor. Această coordonare se formează la vârsta de 12-14 ani.

Acest lucru înseamnă că, dacă un copil s-a înscris la baschet la vârsta de 15 ani, atunci el nu va mai avea niciodată o aruncare bună, din moment ce perioada în care s-au format mușchii și terminațiile nervoase ce sunt responsabile de aruncarea exactă a trecut deja. Apropo, la această vârstă, în școală începe să se predea educația tehnologică. Este foarte important ca la această etapă copilul să fie învățat să mănuiască ciocanul, fierăstrăul, șurubelnița. Deși copilul ar fi trebuit să învețe să lucreze cu ele și mai devreme, dar anume la această vârstă i se dezvoltă abilitatea de a face lucrări delicate și cu gust, ca un adevărat maestru al meșteșugului său. Anume de la această vârstă – de la 12 ani – copiii încep să frecventeze școala de artă, deoarece devin capabili să redea propriile gânduri și idei prin mișcările grațioase ale unui creion sau ale unei pensule. Și această abilitate este legată nu doar de dezvoltarea mușchilor, dar și de dezvoltarea puterilor duhovnicești, de apariția capacității de a percepe frumosul și de a transmite armonia.

Există, de asemenea, o anumită etapă în dezvoltarea copilului, când se înrădăcinează însă obișnuința de a lucra. Aceasta este aproximativ vârsta de 4-6 ani. La această vârstă trebuie să începeți să obișnuiți copilul să muncească. Desigur, trebuie luată în considerare capacitatea copilului. El, într-adevăr, încă nu este capabil pentru muncă îndelungată și migăloasă. Dar copilul ar trebui să știe deja ce înseamnă munca. Acesta ar trebui să aibă anumite responsabilități în gospodărie. Dacă este ratată această perioadă, după

aceea va fi practic zadarnică încercarea de-al obișnui să muncească. Probabil, va putea face ceva foarte frumos, dar nu va iubi munca în sine și, prin urmare, nu va face aceste lucruri atât de frumoase.

De exemplu, e prea devreme să trimitеți după pâine un copil de 2 ani și jumătate sau de 3 ani. El încă nu știe să-și controleze sentimentele, astfel, dacă va întâlni o pisică pe drum, până aici a fost: va alerga după ea, uitând cu totul de faptul că trebuia să meargă la magazin. Dacă un copil vrea să sară cu picioarele pe pat, atunci nu veți putea să-l forțați să nu bată măcar cu piciorul. Nu are ce face cu energia și de aceea nu se controlează, chiar dacă-l veți pedepsi cu cureaua sau cu o palmă la partea moale. La un minut după pedeapsă, picioarele vor începe din nouă să se foiască. Dar după vârsta de 3 ani, copilului îi apare abilitatea de a-și controla dorințele. Îi apare dorința să alerge după pisică, dar poate deja să depășească una dintre dorințele sale pentru ca s-o îndeplinească pe alta – să ajungă la magazin. Copilului îi apare treptat simțul responsabilității pentru sarcinile care i-au fost încredințate. Această nouă abilitate ar trebui dezvoltată, așa că de la vârsta de 4 ani trebuie să obișnuieți copilul cu unele îndatoriri permanente prin casă. În caz contrar, va trece în zadar timpul potrivit pentru a-i implanta iubirea pentru muncă și simțul responsabilității.

Când un copil crește, poate și trebuie să fie implicat în planificarea corectă a vieții sale. Odată am auzit exemplul unei femei, de altfel care nu este încă în vârstă, despre cum își învață nepoata. Atunci când nepoțica

o roagă insistent pe bunica ei să facă o achiziție mai costisitoare (un casetofon, haine etc.), atunci bunica procedează în felul următor: cumpără acel lucru, dar nu pur și simplu, ci îl ia în credit. Când, după ceva timp, nepoata are o nouă dorință de a i se cumpăra ceva, bunica îi răspunde: „Stai puțin. Îți amintești când am cumpărat casetofonul? Încă nu am achitat deplin pentru el, așa că acum economisim bani pentru a-l plăti. Iar după ce vom plăti această achiziție, atunci vom putea cumpăra un lucru nou”. În felul acesta, nepoțica încă din copilărie se va obișnui să-și planifice cheltuielile și să-și cântărească dorințele și posibilitățile. Din copilărie această fetiță este implicată în viața de adult și participă la ea, dobândind obișnuința de a lua decizii și de a fi responsabilă de ele.

Mercenarism (proasta administrare a gospodăriei)

O altă problemă este legată de faptul că bărbatul modern încetează să mai fie stăpân, atât în familia sa, cât și pe propriul său pământ, și în munca sa – încetează să mai fie stăpân în general. Civilizația modernă și-a creat propriul sistem economic. Principala direcție a industriei moderne este crearea de întreprinderi puternice pe scară largă, unde se realizează cel mai mic cost de producție. Toate acestea necesită o specializare restrânsă a forței de muncă – unele fabrici produc unele piese, altele alte piese, iar cele din urmă asamblează cele două piese într-un singur mecanism.

Cu un astfel de sistem de conducere, noi înșine devenim piesele unui mecanism imens. Industrializarea a înlocuit practic gospodăria normală, firească. Lucrul acesta este perceput de către toată lumea ca un fel de evoluție a civilizației. Gospodăria de subzistență, cea în care omul făcea totul cu propriile mâini – și ara, și cosea, și își construia casa – pare cu totul învechită.

Dar nu este chiar atât de bună această realizare. Modul de viață modern, atât de industrializat, distruge societatea din interior și, mai ales, distruge familia. Bărbatul trebuie să fie capul familiei. Până acum așa a fost mereu. El era și capul familiei, și stăpân peste pământul său și în casa sa. Acum a devenit angajat, nu stăpân. Judecata este destul de obișnuită: „Am venit la fabrică. Am lucrat de la ora asta până la ora asta și am plecat acasă. Iar noaptea chiar de ar exploda, eu n-am nimic de suferit. Este păcat, desigur, că trebuie să-mi caut un nou loc de muncă, dar, în general, nu e nimic ieșit din comun, se poate supraviețui. În caz de vreo nenorocire, oricum statul trebuie să mă angajeze undeva”.

O astfel de atmosferă practic omoară orice responsabilitate în generația mai mare. Dacă nu ucide imediat, atunci o face treptat, cel puțin prin faptul că nu ajută deloc să se dezvolte această responsabilitate. Ce înseamnă să fii responsabil? Dacă nu voi semăna astăzi, atunci mâine eu și copiii mei nu vom avea ce să mâncăm. Dacă nu-mi voi hrăni dobitocul, atunci, peste câteva zile, acesta va muri. Adică însăși viața ne-a obișnuit cu responsabilitatea, cu atitudinea de

stăpân, întrucât omul era stăpân peste lucrul său. În modul de viață modern multe s-au schimbat. Despre când și cât să semene – să se îngrijească agronomul. De faptul că animalul trebuie hrănit – să se îngrijească zootehnicianul: „Lucrul meu e neînsemnat, dacă mi se spune, îl fac, dar să-l fac din bună voie n-am de gând, scutiți-mă!”.

Proasta administrare a gospodăriei desfigurează generația de mijloc și, în mod firesc, este transmisă generației mai mici. O atitudine înțeleaptă și responsabilă față de viață este educată de-a lungul mai multor generații și poate fi pierdută foarte ușor și rapid.

O gospodărie personală, o mică întreprindere de familie – aceasta este atmosfera cea mai favorabilă pentru creșterea atitudinii față de viață, care s-a pierdut atât de mult în ultimul timp. Desigur, agricultura de subzistență nu poate fi returnată, dar vă îndemn să nu admirați în mod deosebit realizările civilizației, ci să vă amintiți ce trebuie să plătiți pentru aceste realizări. Iar ca să fie mai clar: „Ce este mai important pentru voi: roadele civilizației sau o familie puternică?” Eu voi alege cu siguranță o familie puternică. Permiteți-mi să vă reamintesc că modul de viață industrial rupe și conexiunea dintre generații, despre care am vorbit recent.

Lipsa ideologiei

Toate momentele menționate mai sus au avut loc în perioada sovietică. După restructurare, au apărut noi fenomene care au denaturat și mai mult vechiul mod de viață.

Una dintre cele mai importante trăsături ale vieții moderne este absența oricărei ideologii de stat sau, cel puțin, a unei ideologii recunoscute la nivel universal. Încercările de a învăța o viziune creștină despre lume după o lungă perioadă de ateism – sunt adesea percepute ca încercări ale preoților de a trage mai mulți oameni în biserică pentru a-și umple buzunarele. Revenirea la ideologia comunistă nu mai este posibilă după tot ce ni se spune despre purtarea crudă a bolșevicilor.

Însă educația fără o ideologie este aproape de neconceput. Putem spune chiar că ideologia este, de fapt, sistemul de educație (atât pentru adulți, cât și pentru copii). Ideologia presupune existența unor idealuri (eroi, exemple din viață, demne de urmat), a unor standarde morale (ce este bine și ce este rău) și a unei ierarhii a valorilor (de exemplu, interesele publice sunt mai mari decât cele personale). Ideologia, ca sistem de educație, poate fi creștină, dacă statul va începe să educe tânăra generație după exemplul mucenicilor și al nevoitorilor creștini, dacă va lua poruncile lui Dumnezeu ca standarde morale și se va conduce de ierarhia creștină a valorilor (de exemplu: *„Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu, iar celelalte*

vi se vor adăuga vouă”).

Să presupunem că nu sunteți încă pregătiți să respectați cu desăvârșire modul de viață creștin și să vă educați copiii după exemplul Sfinților ortodocși. Dar mi-aș dori ca toți cei prezenți în această clasă să rețină un lucru: dacă nu va exista o atitudine ideologică în familia voastră, țineți-vă bine! Un copac crește drept dacă se întinde spre soare. Lipsiți-l de sursa de lumină și veți vedea cât de urât se va face. Sufletul unui copil are nevoie de modele de urmat. Dacă nu veți oferi copilului vostru aceste modele, sau dacă nu veți urmări ce i se oferă ca ideal în viață, atunci el va tinde să imite anume ceea ce nu v-ați fi dorit pentru el. Copilul trebuie să fie practic înconjurat de acele chipuri și exemple, pe care le considerați utile pentru el. Poveștile rusești, vechile filme sovietice și desenele animate – acestea pot umple sufletul unui copil cu imagini frumoase, blânde și înțelepte.

Orice chip strălucitor lasă o amprentă profundă în sufletul unui copil. Dacă vă permiteți să vizionați la televizor absolut orice, atunci neplăcerile nu sunt deloc departe. Copilul absoarbe totul, iar în mod special acesta reține comportamentul adulților și îl imită. Dacă un copil vede într-un spot publicitar de la televizor cum un grup de oameni sare de bucurie atunci când cade peste ei o cutie de bere din „cer”, el neapărat va reține că la auzul cuvântului „bere” trebuie să sari în sus și să fii fericit. Iar dacă vede la televizor cum bărbații holbează ochii la fusta mini care trece pe lângă ei și îi fac cu ochiul ca niște donjuani, atunci, la școală, și el se

va uita la picioarele colegelor de clasă și împreună cu prietenii le va face acestora cu ochiul. Aceasta va fi o normă a comportamentului său.

Acum unii, poate chiar majoritatea părinților, cred că un copil ar trebui să cunoască toate aspectele vieții. „Lasă copilul să știe totul! De altfel va crește în condiții de seră, iar atunci când va ieși în lume și se va ciocni de realitatea vieții, nu va suporta toate încercările care vor năvăli peste el.” Sau, o altă persoană, în timp ce se contrazicea cu mine, mi-a spus: „Ei bine, eu o să-i interzic să privească televizorul, iar el va merge la prietenii săi și se va uita acolo cu gura căscată la ceea ce nu i se permite să se uite acasă. Mai bine deja să se uite acasă, dar, în schimb, vom ști ce se întâmplă cu el. Fructul interzis este întotdeauna mai dulce!”

În ceea ce privește această judecată, trebuie să menționăm trei lucruri. În primul rând, sarcina educației, desigur, nu constă în stabilirea unor interdicții. După cum mi-a spus un ieromonah, sarcina educației este de a-i dezvolta copilului gustul și înțelegerea despre ceea ce este bine și ce este rău, astfel încât pentru el însuși să fie neplăcută vizionarea unui film rău. În al doilea rând, pentru ca un copil să fie capabil el însuși să aprecieze, trebuie să i se ofere pentru început un model de la care să preia totul și cu care să se compare. Tocmai de aceea este foarte important ca încă din fragedă copilărie acesta să se alimenteze duhovnicește numai din surse nepătate de păcat. De exemplu, în cazul în care copilul va privi astfel de capodopere ale animației sovietice precum *Floarea stacojie*, *Pinocchio*, *Prințesa-*

broască, Calul cocoșat, filmate în anii '40-'60, atunci desenele animate moderne, cu lupte și ucideri, cu siguranță acesta nu le va aprecia și va refuza el însuși să le urmărească. Într-o familie, am văzut cum copiii își cheamă imediat părinții atunci când văd pe ecran ceva modern și agresiv, neobișnuit pentru ei. Ei simt imediat că va exista un fel de cruzime și le cer părinților să oprească mai repede televizorul.

Nu mi-e teamă de faptul că, în aceste condiții, copilul meu va crește ca o creatură răsfățată, crescută în condiții de seră. Totul este exact invers: numai protejarea copilului de filmele care îi distrug psihicul îl poate crește puternic. Când plantăm un copac, înțelegem că acesta nu va deveni imediat puternic. Cât timp este mic, poate fi frânt cu ușurință, poate fi rupt, scos din pământ sau, în cele din urmă, poate fi îndoit, astfel încât să crească strâmb. Dar după ce vor trece 10-15 ani, acesta nu va mai putea fi rupt. La fel e și cu sufletul omului. Dacă sufletul întotdeauna a tins spre Cer, atunci omul va trăi cinstit și simplu. Dacă însă sufletul a fost încă din copilărie pătat de păcat, atunci urmele acestuia vor rămâne pe toată viața. Așadar, dacă „veți căli” sufletul și sistemul nervos al copilului prin vederea unor imagini pline de sânge sau a unor crime, atunci, de fapt, inima se va împietri, iar la vederea durerii reale, aceasta va rămâne indiferentă și rece. Iar dacă vreodată părinții se vor simți rău, atunci inima „călită” a copilului lor iubit va rămâne tăcută și nu se va găsi niciun pic de milă sau de compasiune în această inimă.

Educația presupune crearea unei anumite ierarhii de valori pentru o persoană. Fără această ierarhie, este imposibil de evaluat o situație și de a lua o decizie. De exemplu, unui jurnalist i se propune să scrie un articol mincinos pentru o recompensă considerabilă. Dacă în ierarhia sa de valori conștiința e pe primul loc, el va refuza cu ușurință această ofertă. Aceasta este o persoană normală, cinstită. Dacă însă banii sunt pe primul loc, atunci va fi de acord fără să se gândească prea mult. Acesta este un ticălos vădit. Și dacă omul n-are niciun fel de principii? Acesta va fi un om lipsit de principii și, prin urmare, foarte periculos. Într-un anumit sens, el este mai rău decât un ticălos evident, întrucât nu știi la ce să te aștepți de la el.

Un teolog contemporan a zis în felul următor: să nu-i oferi copilului nicio moralitate este echivalent cu a nu-l învăța pe om o limbă oarecare. Sunt părinți care spun: „Nu vreau să fac o alegere în locul copilului meu. Să crească, iar după aceea el însuși își va alege credința.” Dar atunci, fie ca acești părinți să rămână credincioși convingerilor pe care le au și să nu aleagă limba pe care s-o vorbească copilul lor, ci să-l lase să aleagă de unul singur atunci când se va face mare: franceza, engleza sau chineza. „Nu, nu, ce tot vorbiți! În felul acesta va crește înapoiat. Cum adică să nu-l învățăm limba în care să vorbească?!” – se revoltă părinții. Și fără să-i dăm copilului o credință, îl creștem subdezvoltat moral. În momentul în care în sufletul lui ar trebui să se formeze normele de comportament și ideile despre ceea ce este bine și ce este rău, părinții hotărăsc să tacă.

Dacă în vremurile sovietice școala era cea care se ocupa de ideologie, sistemul de învățământ modern se ocupă acum doar de informații goale, de suma de cunoștințe. „Cunoașterea este putere” – este un slogan cu totul fals. Nu numai faptul în sine este important, ci și evaluarea acestuia. Iar pentru a evalua ceva, avem nevoie de o scară, de un punct de referință, doar cantitatea de cunoștințe aici nu ne va ajuta. Este nevoie de un sistem de valori: ce este bine și ce este rău.

Treptat, valorile sunt înlocuite: profesionalismul este apreciat mai mult decât decența, amabilitatea decât cinstea. Noua generație aleargă după profesionalism, dar lucrul acesta este înfricoșător. Fericirea unei persoane, în proporție de nouăzeci la sută, dacă nu mai mult, depinde de familia sa, de modul în care își aranjează căminul familial, de atmosfera de acolo. Părinții contemporani sunt ocupați de pregătirea copiilor pentru viața lor viitoare, ca să-i înscrie la o universitate de prestigiu. Dar oare nu este mai bine să educe un om modest, muncitor, care să stea ferm pe picioare chiar și în timpul celor mai grele încercări? Profesionalismul nu oferă fericire. Mulți oameni care au obținut un succes deosebit în carieră, dar care din această cauză nu și-au putut păstra familia, la vârsta de doar 40-45 de ani se confruntă dintr-odată cu o întrebare destul de înfricoșătoare: De ce am nevoie de toate acestea? Cine a avut de câștigat din asta?

Și vreau să mai subliniez încă o consecință a faptului că nu avem nicio ideologie. Aceasta este prezența

desfrâului determinat al tinerei generații. Mi se pare că s-au spus multe despre motivul pentru care acest lucru este înfricoșător pentru fiecare persoană. Un copil destrăbălat nu va deveni niciodată un bun cetățean. Copilul încă nu știe să facă față impresiilor puternice și patimilor care se nasc în el. Și acum, după restructurare, copilul încă de la o vârstă fragedă este atacat de o întreagă industrie de divertisment și de tot felul de bunătăți, iar la o vârstă mai mare de abuzul sexual. Atâta timp cât această industrie va funcționa, este imposibil să nădăjduim că se va educa o generație bună. Dragi copii, când veți crește, faceți totul pentru ca nimeni să nu vă întineze copiii pentru nimic în lume.

CONCLUZIE

Dragi elevi! Să nu credeți că eu de unul singur am știut tot ce v-am spus mai devreme. Experiența vieții mele este prea mică pentru ca ceea ce s-a spus să rezulte din ea. Am încercat să vă povestesc despre experiența acumulată de secole. Această experiență este păstrată de Sfânta Biserică Ortodoxă, iar eu v-am spus doar o mică parte din ceea ce știe, de fapt, Biserica. Acum am venit la voi pentru a împărtăși această experiență. Iar pentru a afla mai multe, acum deja va trebui voi să veniți la Biserică. Nădăjduiesc să ne întâlnim acolo. La revedere.

ANEXE

ANEXA 1

CUVÂNT ÎNAINTE

„...Vorbim despre iubire fără să înțelegem ce spunem, ce vorbim și ne înșelăm pe noi înșine. Să-l mulțumim lui Dumnezeu, Care împreună cu Sfinții Lui..., ne descoperă adevărul și face inimile noastre să se apropie de El....

E cu puțință ca Dumnezeu să ne ceară lucruri grele? E cu puțință să ne încarce cu poveri? Pentru că a face lucruri dificile este o povară uriașă, de neridicat. Ar trebui ca Dumnezeu să fie foarte rău, răuvoitor, necruțător dacă ne cere ceva care nu este ușor de împlinit. Ar trebui să fie un stăpân, să stăpânească sufletele noastre – dar asta este cu neputință! Chiar și prin reducere la absurd poți înțelege că lucrul acesta nu poate fi adevărat.

Ca să ne poată spune: iubirea este plinătatea, iubirea este desăvârșirea, iubirea ne unește cu Dumnezeu”, înseamnă că iubirea este cel mai ușor lucru...”

Arhimandrit Emilianos Simonopetrul¹

¹ Emilianos Simonopetrul, arhim. *Tâlcuire la Sfântul Maxim Mărturisitorul: Capete despre dragoste*. Trad. din limba greacă și cuvânt introductiv de ierom. Agapie (Corbu). – Ed. „Sfântul Nectarie”. – Arad, 2017, – P. 21.

Iubiți întru domnul, părinți, frați și surori, am îndrăznit să scriem și să publicăm un cuvânt de învățătură ortodoxă și pentru cei care se află încă în întunericul necunoștinței, chiar și necreștini, dar și celor care se consideră creștini, dar au o cugetare necreștină și o atitudine critică față de tot ce înseamnă sfințenie, nevoință, curăție, luminare, har, îndumnezeire – Ortodoxie...

Scopul principal al acestei cărți este de a prezenta lumii contemporane cu un nou avânt râul plin de sfințenie al Ortodoxiei și adevărul curat că există doar o credință, un Domn, un botez... – în Sfânta Biserică a lui Hristos Iisus cea Una – Biserica Ortodoxă.

Având aceste temeuri, am pășit pe această cale cu hotărâre și cu bucurie. În vremile de secătuire duhovnicească se cuvine să ne ținem de statornicirile Sfinților Părinți – pentru că aceștia au făcut teologie vie, aplicată în viață și de pildele din Viețile Sfinților – acestea fiind adevărata istorie a vieții. Din acest neasemuit tezaur dorim să-i împărtășim pe toți cititorii acestei cărți.

Învățăturile Părinților și Sfinților să ne fie norme și dreptare. Așa ne îndeamnă, tâlcuind pe Sfântul Apostol Pavel – Sfântul Ierarh Vasile cel Mare: *„Tot ce este de demult, de la Sfinții Părinți predanisit, cinstei este vrednic. Iar adăosăturile cele nouă sunt foarte fără de cale și neputincioase”*. Am purces la acest drum mărturisindu-ne credința că Duhul Sfânt a grăit întotdeauna și pretutindeni prin oameni sfinți și că lumina curată a Ortodoxiei a luminat calea mântuirii

sub purtarea de grijă tot a aceluiași Duh, Care nu greșește, Care vede peste veacuri...

În Anexele cărții am selectat anumite studii și articole ale unor teologi contemporani, respectiv viziunile și pozițiile Bisericii Ortodoxe din zilele noastre referitoare la tema căsătoriei, a Sfintelor Taine a Nunții și a Botezului ș.a. Nădăjduim că prin aceste studii, articole și texte să reușim să dăm celor ce vor să păstreze dreapta credință – „scutul” necesar în lupta cu cei ce vor să o „știrbească” sau să o „împăgânească”. Și poate vor reuși și să pătrundă în viața unora ca o rază curățitoare ce va mișca poate cumva o inimă împietrită...

Desigur, harul și mântuirea vin pe calea curățirii inimii de patimi, prin luminarea sufletului și prin îndumnezeirea pe care o dobândim nu doar prin citire și studiu duhovnicesc, ci în Sfânta Biserică Ortodoxă prin trăirea dumnezeieștilor slujbe și a Sfintelor Taine ale Ortodoxiei!

Trăiți și iubiți Ortodoxia!

Să dăm voie lui Dumnezeu să intre în viața noastră, căci astăzi nu mai sunt și nu vom mai găsi adrese unde să ne putem îndrepta dorințele, protestele sau năzuințele... Cuvintele s-au isprăvit... Puterile diavolești își arată din ce în ce mai des adevărata lor față, fără a se mai strădui să apară în chip de înger de lumină... Vremea e de rugăciune, mai înainte de toate de rugăciune. Rugăciunea noastră nu este îndreptată

către dumnezei mincinoși, croiți după cum „convine vremii”, după măsura omului căzut și iubitor de sine, ci către Singurul Dumnezeu Viu și Adevărat, Dumnezeu Ziditorul și Mântuitorul tuturor oamenilor – Dumnezeuul iubirii...

„...Pentru ca iubirea să fie rugăciune neîmprăștiată, înseamnă că rugăciunea neîmprăștiată este cea mai ușoară și mai firească lucrare a minții omenești, că este chemarea firească, lucrarea, orientarea și căderea minții noastre în Dumnezeu.

Îl iubesc pe Dumnezeu și mă rog neîmprăștiat înseamnă: trăiesc adevărat. Nu trăiesc atunci când nu-L iubesc pe Dumnezeu...”

Arhimandrit Emilianos Simonopetritul²

Editorii

² Emilianos Simonopetritul, arhim. *Tâlcuire la Sfântul Maxim Mărturisitorul: Capete despre dragoste*. Trad. din limba greacă și cuvânt introductiv de ierom. Agapie (Corbu). – Ed. „Sfântul Nectarie”. – Arad, 2017, – P. 21.

DESPRE SFÂNTA TAINĂ A NUNȚII SAU A CUNUNIEI

Sfânta Taină a Nunții sau a Cununiei – este Taina Bisericii Ortodoxe prin care, unui bărbat și unei femei (nefiind ei într-un grad de rudenie apropiat) ce se unesc liber în căsătorie, li se dă harul Sfântului Duh prin care cei doi devin un singur trup, înălțând unirea lor naturală (firească) la cea duhovnicească a legăturii dintre Hristos și Biserică.

Căsătoria este legătura sfântă dintre un bărbat și o femeie, care își asumă liber și responsabil calea mântuirii prin dragoste, ajutor reciproc și naștere de prunci. Pentru realizarea acestui scop, Biserica Ortodoxă binecuvântează căsătoria, iar fiecare soț (credincios și conștient) îl primește pe celălalt soț ca pe un dar de la Dumnezeu și ca pe „o jumătate a lui” fără de care nu se simte împlinit. Biserica Ortodoxă cheamă și ajută soții să biruie patimile și să-și înduhovnicească dragostea reciprocă, iar căsătoriile încheiate din porniri pătimase, interese sau obligații nu sunt binecuvântate de Dumnezeu, pentru că dragoste adevărată poate exista doar acolo unde este libertate – atât fizică și juridică, cât mai ales duhovnicească, față de patimi/vicii. Îndrăznim să spunem că și atunci când un cuplu se cunună prima dată, dar fără credință adevărată ortodoxă și conștiință trează, ci în virtutea unui obicei lumesc sau de dragul unei sesiuni foto pe fundalul bisericii,

Cununia ar putea să nu fie valabilă. Iar aceasta nu în sensul că ea ar trebui repetată, ci în sensul că ea nu are niciun efect/folos mântuitor atât timp cât nu este conștientizată și susținută de un mod de viață ortodox corespunzător. Efecte magice și mecanice în Biserica Ortodoxă nu există și, slavă Domnului, nici nu pot exista! [*Egumen Petru (Pruteanu)*]

Căsătoria – pecetea iubirii

Familia, conviețuirea bărbatului cu femeia, este un așezământ întemeiat de Dumnezeu în Grădina Raiului: „Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el”, a zis Dumnezeu (*Facerea, 2, 18*). Și a creat femeia, arătându-se prin aceasta că omul nu este sortit să trăiască în singurătate.

Iubirea este temelia căsătoriei, iar căsătoria – pecetea iubirii, presupunând întrajutorarea soților și aspectul de dăruire și de jertfă. Este vorba aici despre o dăruire reciprocă a soților de a căuta mereu să fie unul pentru altul, nu prin a se domina în mod egoist, adică bărbatul să-și impună tiranic și violent punctul de vedere, iar femeia să-și împlinească toate dorințele prin viclenie și falsitate. Înțelegerea dintre soți înseamnă a se adapta unul la firea celuilalt, nu pentru a se domina, ci pentru a se dăruie. Din momentul în care cei doi soți alcătuiesc un singur trup prin Sfânta Taină a Nunții sau a Cununiei, putem spune că ei devin inseparabili.

Învățând arta de a trăi în doi, nicăieri nu poate fi omul mai fericit ca în sânul familiei sale, mai ales dacă în

acest mediu domnesc dragostea, înțelegerea, armonia, fidelitatea, sinceritatea, încrederea, respectul. Aceasta este de astfel și dorința părinților celor doi miri din fața Sfântului Altar, care s-au jertfit din iubire pentru creșterea și formarea lor în viață. Acum este momentul ca tinerii să le mulțumească și să-i răsplătească pe viitor cu aceeași iubire dezinteresată.

Viața de familie se împlinește prin nașterea de copii. Aceștia întrețin mereu aprins focul sfânt al unității familiale. Ei sunt aceia care poartă în ființa lor însăși ființa părinților, pe care o transmit generațiilor următoare, asigurându-le nemurirea. Totodată, copiii contribuie la păstrarea suportului moral al iubirii dintre soți, la menținerea echilibrului, siguranței, unității, stabilității și fidelității conjugale. De aceea, absența copiilor din familie constituie un gol pe care nimeni și nimic nu-l poate umple.

Soții au datoria de a-L chema pe Dumnezeu în familia nou-întemeiată, iar El îi va binecuvânta cu sănătate, fericire, bucurii, dar de copii, ajutându-i să treacă peste toate obstacolele vieții. Casa este o „biserică”, în care soții îi slujesc Domnului și unul altuia cu dragoste. Totodată, ei au obligația firească de a cerceta Biserica, căci aceasta este sălașul, spitalul duhovnicesc în care se lucrează mântuirea sufletelor, de a se ruga unul pentru altul cu credință și nădejde neclintită și de a se strădui prin fapte bune spre a dobândi Împărăția Cerurilor.

La temelia căsniciei se impune să stea în permanență dragostea. A iubi înseamnă a-ți găsi propria fericire în fericirea celui de lângă tine, dăruindu-i-te cu întreaga

ta ființă. Bărbatul întregeste femeia, iar femeia își încununează bărbatul. Familia întemeiată pe dragoste curată este „un colț de Rai”, în care soțul și soția se bucură de această viață pământească și își pregătesc împreună viața cea fericită pentru veșnicie.

Soțul este darul pe care Dumnezeu îl face femeii, iar soția este darul pe care Dumnezeu îl oferă bărbatului. Și acest dar se cuvine a fi prețuit, soții clădindu-și viața de familie pe stânca cea tare a iubirii adevărate și dezinteresate.

Cele două verighete (inele), pe care soții le vor purta neîncetat pe degetele lor, simbolizează chiar această iubire care i-a unit odată pentru totdeauna. Iar dacă în viață vor avea uneori și momente neplăcute, poate fi de ajuns să se uite la aceste inele și, privindu-le, își vor reaminti că și-au promis credință și dragoste unul altuia până la mormânt. Și astfel, având mereu vie în memorie această amintire, poate vor reuși să treacă mai ușor peste momentele de cumpănă ale vieții. Iubirea sinceră pe toate le învinge. Ea nu cade niciodată:

„Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată”

(I Corinteni, 13, 4-8)

Viața de familie și crucea ei

În familie intervin și unele momente de criză, ca: neînțelegeri, nepotriviri, boli, nemulțumiri, ispite. Aceste etape dificile pot fi și trebuie depășite prin înțelepciune, înțelegere și comunicare. Uneori ești nevoit să jertfești pe altarul familiei propria ta voință, lăsând la o parte mândria, orgoliul, încăpățânarea, egoismul și să ajungi la concluzia că viața celuilalt este mai prețioasă decât propria ta viață. Un preot vârstnic spunea că pentru păstrarea păcii și a fericirii în familie este suficientă împlinirea unei singure condiții: soțul și soția să nu fie amândoi tulburați în același timp, ci pe rând.

Viața de familie își are crucea ei. „Este crucea datoriei omenesti”, remarca marele istoric Nicolae Iorga, cruce care, pe măsură ce este dusă cu cinste și demnitate, oferă bucuria datoriei împlinite. Iar acesta este tocmai sensul vieții. Tinerii căsătoriți trebuie să se comporte în așa fel, încât căsnicia lor să se identifice cu iubirea dintre Iisus Hristos și Biserica sa.

Mulți urează tinerilor căsătoriți să trăiască „o viață plină de flori (fericită)”... Dar asta e o minciună, este o greșală, nu va trăi cel căsătorit „o viață plină de flori”... în viață vor fi și greutăți, și dureri... Urarea cea mai bună pentru tinerii căsătoriți este, din punct de vedere ortodox, să vă îngăduiți unul pe celălalt cu dragostea lui Hristos. Aceasta este cea mai bună urare care ne readuce în realitatea relației. Dacă soții

au dragostea lui Hristos, atunci, fără doar și poate, se vor îngădui unul pe celălalt în dragostea lui Hristos și nu-și vor crea probleme, se vor iubi. Iar dacă vor avea și duhovnicul *comun* – acesta îi va ajuta foarte, foarte mult ca să rămână împreună, o familie...

„Bărbatule, – afirma Sfântul Ierarh Ioan Gură de Aur – , iubește-ți femeia precum Hristos a iubit Biserica (și și-a dat viața pe Cruce pentru Ea). Voiești ca femeia să te asculte așa cum Biserica îl ascultă pe Hristos? Îngrijește-te și tu de dânsa după cum și Hristos s-a îngrijit de Biserică. Chiar dacă ar trebui să îți dai sufletul pentru ea, chiar de ai suferi orice, totuși nimic nu ai făcut în comparație cu ceea ce a făcut Hristos pentru Biserică.”

Astfel, iubirea dintre soți va deveni cu adevărat elementul de legătură, capabil să-i țină într-o unire desăvârșită, pe care nimeni și nimic nu o va putea clinti.

**Arhimandrit Efrem,
egumenul Sfintei Mănăstiri Vatoped
(Sfântul Munte Athos, 3 mai 2013)**

OMILIE ÎN VINEREA MARE

...Trebuie să știți că în viața duhovnicească nu există sentimente, emoții, cu toate că omul are sentimente. Sfinții Părinți accentuează faptul că, în căsătorie, ceea ce predomină este sentimentul. Atunci când spunem dragoste, când cineva spune: „*m-am îndrăgostit de femeia mea*”, [se întâmplă să] vezi o femeie care, privită obiectiv, nu este frumoasă, dar pentru cel care o ia de soție, este cea mai bună.

Îmi amintesc că s-a dus cineva la Părintele Paisie (Cuviosul Paisie Aghioritul) și i-a zis: „*Părinte, să vă rugați să iau o femeie bună*”, iar Părintele Paisie i-a răspuns: „*Dar cu cele rele ce se va întâmpla?*”. Vreau să spun că Hristos, în marea Sa iubire, i-a dat omului sentimente ca să se poată apropia de ceilalți. Calea naturală pe care o trăiește omul astăzi este cea a sentimentelor. Îmi amintesc când eram tânăr și eram acasă, în nordul Ciprului, tatăl meu avea vițeii. Cineva i-a spus: „*Adu-i când sunt de nouă zile*”, și, când erau de nouă zile, îi ducea și îi vindea. Îmi amintesc cum vacile mugeau, iar mugitul dura chiar și trei ore. Eram atunci în ciclul secundar de gimnaziu, clasa a VII-a, și aveam tot felul de gânduri, sigur, erau prostesți, dar gândeam în felul următor și-mi spuneam: „*lată, vaca în trei ore își uită copilul, în schimb, omul, și de-ar fi*

să treacă și cincizeci sau șaiszeci sau o sută de ani, își amintește și se mănnește.” De ce? Pentru că omul, ca ființă rațională, are în sine această grijă părintească. Mama nu face eforturi să-și iubească copilul. De aceea, deși omul e obligat să-și ajute copiii, iar ca tată și ca mamă își va ajuta copiii, cu toate acestea, plata nu este foarte mare.

Îmi zice o femeie:

— Părinte, știți, fac milostenie.

— Cui faci milostenie? îi spun.

— Fiicelor mele, zice.

— Bune sunt fiicele tale, dar fă milostenie nu numai fiicelor tale, ca să aibă o mai mare greutate duhovnicească milostenia, pentru că și cățeaua are grijă de cățelii ei, pisica de pisoii ei, cloșca de puii ei. Ia gândește-te, cum e să mergi la o cloșcă ce stă pe ouă să scoată pui, o să te mănânce, nu te poți apropia să-i iei un pui cloștii, iar asta este legea firii, care este în împărăția necuvântătoarelor, la necuvântătoare.

Am văzut și ați văzut și voi, mulți oameni duri, îmi aduc aminte din satul meu, dar și din alte părți, oameni care erau foarte duri, dar care, ca părinți, atunci când își îngropau copiii lor, îi vedeai pe acești oameni duri tânguindu-se cu jale mare, cu o jale de nemângâiat, și vedeți și vă întrebați, duritatea lor unde a dispărut? Cu adevărat, ea ținea de zona aceasta a sentimentelor. De aceea, când omul înaintează în viața duhovnicească, el biruiește sentimentele. Avem de multe ori în grijă, ca duhovnici, și perechi care, după mulți ani de căsătorie, înaintând în viața duhovnicească, se lipsesc

de bunăvoie unul de celălalt, renunțând la însoțirea trupească, dar nu se lipsesc fiindcă s-au plictisit unul de celălalt. De multe ori aceste perechi, înaintând în viața duhovnicească, îmi spun: *„Părinte, ne simțim de parcă ne-am fi căsătorit ieri”*, dar trăiesc amândoi ca frații și aceasta de bunăvoie. De multe ori, pururea pomenitul părintele Iosif Isihastul al nostru ne spunea: *„Ca monahi, să vă păziți în special de sentimentalism.”*

Căci, vedeți, homosexualitatea, de pildă, ce este? Homosexualitatea este sentimentalism. Și un om care vrea să-L iubească pe Dumnezeu din tot cugetul și chiar acești copii ai Lui, acești soți care sunt datori să trăiască în acest sentimentalism, preschimbă acest sentimentalism într-o iubire duhovnicească curată și adevărată. Căci trebuie să știți că iubirea duhovnicească este mult superioară iubirii frățești. Vedem de multe ori doi frați, de multe ori chiar și gemeni, și nu se iubesc în mod deosebit. Fiecare are prieteni, cunoștințe, iar când se întâlnesc, își zic: *„Ce faci?”*, – *„Bine”*. Își spun lucruri stereotipe, fiindcă nu sunt obișnuiți unul cu celălalt. De aceea, omul care vrea să trăiască o relație reală cu ceilalți, o comuniune interpersonală, trebuie obligatoriu să-L iubească pe Dumnezeu. Când îl iubești cu adevărat pe Dumnezeu, ieși din această lume a sentimentelor.

Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, atunci când spune: *„O, Fiul meu iubit, unde este frumusețea Ta?”*, nu o spune sentimental. Trebuie să știți că Preasfânta Născătoare de Dumnezeu nu era sentimentală, așa cum suntem noi. Vedem că Hristos, când se afla pe Cruce

i-a spus: „*Femeie, iată fiul tău!*”. Nu i-a spus cuvinte sentimentale, duioase. Omul care iubește sentimental este rob al iubirii.

Am vorbit alaltăieri cu un student și mi-a zis: „*O să înnebunesc.*” „*Ce-ai pățit, copilul meu?*”, îl întreb. M-a părăsit prietena mea și nu pot să depășesc momentul, nu pot dormi... Am fost la neurolog în Tesalonic și mi-a dat niște pastile, m-a făcut legumă. Nu pot să mă liniștesc, am tot felul de simptome secundare. O am mereu în minte, o sun, îi trimit mesaje și nu-mi răspunde. Văzându-l pe acest tânăr îți dai seama că este rob, cu adevărat rob. „*Bre, copile, îi spun, ia-o logic, o femeie să te stăpânească. Ce ești, o zdreanță, să te arunce când vrea?*” Să nu credeți, însă, că el vrea să fie în această situație. Căci omul nu poate depăși această stare particulară a lui, acest sentimentalism și să înainteze către o stare duhovnicească.

Vedeți, de aceea și Sfinții Părinți și Bătrânii din Sfântul Munte au pățimit și s-au zdrobit și au suferit împreună cu cei care erau încercați, dar nu au căzut niciodată în melancolie... Căci în spatele acestei împreună-pățimiri se afla o libertate a bucuriei și o libertate a nădejzii pe care o are omul ce trăiește viața în Hristos și în Duhul Sfânt. De aceea, omul care trăiește viața în Hristos trebuie să fugă, să scape de această coajă, de această formă goală care este sentimentul. Căci sentimentul, deși este ceva ce omul trăiește, dispare atunci când înaintăm pe scara virtuților. Sentimentul este înlocuit printr-o stare duhovnicească în care aflându-se, omul privește altfel lucrurile chiar și în ceea ce-i privește pe

copiii săi, pe soția sa, pe fratele său, pe rudele sale și chiar pe prietenii săi. Chiar prietenul față de prieten nu mai are aceste sentimente trecătoare, care, în plus, sunt maladive.

De multe ori, oamenii din pricina sentimentelor, fac lucruri bolnave. A venit o fată la mine, când eram afară din Sfântul Munte și-mi spune: „Părinte, o să explodez!” „De ce, fata mea?”, o întreb. „Am”, zice ea, „un prieten care mă sună după miezul nopții: „Mă iubești?” „Da, îi zic, te iubesc!” „Bine, mulțumesc mult!” La ora trei sună iar mobilul: „Mă iubești?” La patru iar: „Mă iubești?” La cinci sună iar. Nu pot să dorm, zice ea. „Fata mea, îi spun, obiceiul acesta e bolnăvicios. Adică, tânărul acesta nu te crede când îi spui că-l iubești?” Genul acesta de lucruri seamănă cu o boală, boala sentimentelor, iar omul atins de această boală nu poate fi un om întreg, nu poate fi normal, nu poate fi om duhovnicesc, om adevărat, rob al lui Hristos...

De aceea, omul care vrea să reușească în viață, să reușească să trăiască corect și să străbată drumul vieții în adevăr trebuie să trăiască viața Hristosului nostru. Trebuie să trăiască și să se hrănească cu Hristos.

Trebuie să știți că Biserica produce ceva anume, dă naștere unui rod, iar rodul pe care-l produce Biserica este experiența. Nu e ca atunci când mergi la medic și-ți spune: „Știi, ia aceste medicamente și nu vei muri, te vei face bine.” Nu te mai întorci la el. Zici ca el și dai să pleci. În Biserică nu e așa. Ești în Biserică și în cealaltă viață vei dobândi un loc bun. Dar nu, Biserica nu spune

numai asta. Îți spune că vei trăi viața în Hristos, viața veșnică încă din viața de aici. Și aceasta este exact ceea ce căutăm: să ne hrănim cu harul Duhului Sfânt. De aceea și în Psaltire, care este prima carte ascetică și isihastă, pe care Proorocul David a scris-o, învățat și luminat de Duhul Sfânt, se spune: „*Gustați și vedeți că bun (Hristos) este Domnul*” (Ps., 33, 8). Este un lucru de mare însemnătate să se hrănească omul cu Dumnezeu, să aibă o relație viu trăită cu Dumnezeu. E de mare importanță să cunoască cineva pe Hristos în Sfântul Duh. Aceasta a spus-o chiar Hristos în rugăciunea arhierescă: „*Și aceasta este viața veșnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis*” (Ioan, 17, 3).

Atunci când Părinții vorbesc despre cunoaștere nu se referă la cunoașterea științifică, ci la comuniunea experiențială cu Hristos. Așadar, Hristos este un Dumnezeu concret, un Dumnezeu personal Care S-a făcut om și a venit aici împreună cu noi și a voit să sufere. Repet asta. Nu a suferit Hristos și nu a fost prins fiindcă fusese vândut, cum credeau ai lui... În acea atmosferă, în care toți erau împotriva lui Iisus, cine ar fi îndrăznit să îi ia partea? Cum ar fi îndrăznit Petru să spună: „*Sunt ucenicul Lui?*”. L-ar fi mâncat. Erau atât de înrăiți, atât de furioși. Căci, vedeți, invidia este o patimă îngrozitoare de care pot suferi chiar și oamenii desăvârșiți... Cum ar fi îndrăznit Petru? Nu avea forța, pe care a dobândit-o după pogorârea Sfântului Duh, să spună: „*Da, sunt și eu ucenicul Lui, chiar primul dintre ucenicii Săi*”. Nu a îndrăznit s-o spună, căci nu avea

încă forța, în acea atmosferă generală de împotrivire. Toți erau împotriva lui Hristos, toată lumea...

Vedeți, acest popor care L-a primit pe Hristos cu ramuri de finic și la intrarea Sa în Ierusalim a strigat: *„Osana! Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului”* (Ioan, 12, 13), s-a lăsat dus de nas de cărturari și farisei, indus în eroare și fanatizat. Și, vedeți, Pilat era deștept și a înțeles că Iisus este nevinovat. Mai venise și soția lui și îi vorbise la ureche... Nu era permis nimănui să se apropie de judecătorul iudeilor atunci când judeca, nici măcar de scaunul lui, cu excepția soției, atunci când ar fi avut vreo problemă femeiască urgentă. Și vine, deci, și-l întreabă: *„Cumva ai făcut ceva rău Dreptului acestuia?”*. Și Pilat își iubea soția, avea încredere în ea, o prețuia. Și văzuse, într-adevăr, o spune și Evanghelistul, *„văzuse [Pilat] că din invidie L-au dat în mâna lui”* (Matei, 27, 18). A făcut, așadar, și câteva intervenții diplomatice, zicându-și: *„Poate scap și nu-L condemn”*. Dar trufia și slava deșartă nu l-au lăsat. Și-a zis în sinea lui: *„Baraba e cel mai rău om din lume. Dacă-l iau pe el, or să spună: „Nu, pe Baraba nu-l poți elibera”*. Și, totuși, invidia aceasta era atât de mare, furia răutății era așa de împinsă la limită, încât au preferat să fie eliberat Baraba, cel mai rău om din lume, ca să fie răstignit Hristos. Toate acestea nu s-au întâmplat în mod mecanic. Nu s-au întâmplat pentru că cineva a îndreptat lucrurile pe făgașul acesta. S-au întâmplat prin voia cea liberă a omului. Iar Patima lui Hristos a fost adevărată. Sigur, nu a suferit firea dumnezeiască, ci firea Sa omenească. Cât despre

voință, Hristos avea două voințe: firea omenească și firea dumnezeiască, iar voința omenească se supune totdeauna celei dumnezeiești. De aceea vedem că și Apostolii s-au îndepărtat și, așa cum spune o cântare de la laude: „*Și iarăși bărci, și iarăși năvoade, dar pește nicăieri*”; s-au întors ucenicii la vechea îndeletnicire, pescuitul, cu bărci și năvoade, dar „*pește nicăieri*”.

Hristos a venit aici în mod smerit. Și vedem pe Maica Domnului, care L-a născut, și trebuie să știți că Maica Domnului a născut fără dureri; nu L-a născut cu dureri așa cum naște orice mamă. Hristos a venit prin ușile închise și a ieșit tot prin ușile închise. Preasfânta Născătoare de Dumnezeu este fecioară înainte de naștere, fecioară în timpul nașterii și fecioară după naștere. Acesta este un lucru de o importanță deosebită. Și Hristos a venit în lume preacurat fiind. Nu ar fi putut să se căsătorească Hristos? Doar a mers la nunta din Cana și a binecuvântat nunta. De ce nu S-a căsătorit Hristos? Ca să arate viața în Hristos cea desăvârșită, care este fecioria. Viața desăvârșită este fecioria. De aceea, cei care îl urmează pe Hristos, îl urmează feciorelnici, tăindu-și voia și lipsindu-se de bunuri pământești. Hristos nu avea nici unde să-și plece capul, nu avea nimic al Său. Hristos era Acela Care, cu adevărat, S-a născut din Fecioară, a rămas fecior și i-a binecuvântat pe cei feciorelnici. De aceea și zice: „*Dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și [...] după aceea, vino și urmează-Mi*” (Matei, 19, 21). Pentru a-L urma cineva pe Hristos, trebuie să fie liber de orișice se cheamă pământesc.

Veți spune: „Noi, care ne-am căsătorit, ce să facem?” Și voi, cei care v-ați căsătorit, sunteți membri ai Bisericii și, prin strădania voastră, puteți deveni mădulare de cinste ale Bisericii și să dobândiți viața veșnică. Păi și atunci, Părinții de ce au mai plecat din lume? Nu au plecat pentru că erau scârbiți de căsătorie; un canon de la unul dintre Sinoadele Ecumenice zice că *„cel care [vrea] să urmeze pe Hristos și viața feciorească din scârbă față de căsătorie, acesta nu poate fi primit”*. De aceea, într-un mediu monahal care este sănătos, atunci când sosește un om căsătorit și este găzduit, acesta nu se întoarce acasă cu muștrări de cuget pentru că s-a căsătorit, ci cu și mai multă încredere în căsnicia sa. Vedeți, frații mei, Biserica este o taină așa de mare, iar acei Părinți care au zidit bisericile erau, cu adevărat, insuflați de Dumnezeu. Nu există ceata celor necăsătoriți, a celor feciorelnici și a celor căsătoriți, două cete... Există, într-adevăr, două cete, dar acestea sunt ceata oamenilor luminați și ceata oamenilor întunecați, căsătoriți sau nu.

Așadar, noi avem drept scop să-L urmăm pe Hristos, avem drept scop să-L copiem, să-L imităm pe Hristos, avem drept scop să ținem poruncile lui Hristos, pentru că este mare lucru ținerea poruncilor. Mare lucru. Vedeți, adesea omul ține anumite porunci, unul ține două treimi, altul ține două cincimi, altul ține o zecime... De ce? Nu poți, dacă nu ții cu concizie poruncile, să te bucuri de roadele vieții duhovnicești. Și trebuie să știți că, dacă sufletul omului prinde gustul rodului duhovnicesc, atunci pe toate celelalte le consideră

„gunoaie”, după cum zice Apostolul Pavel, „pe toate le privesc drept gunoaie, ca pe Hristos să dobândesc” (Filipeni, 3, 8). Este mare lucru ca omul să prindă gustul vieții în Hristos. Este mare lucru ca omul să se facă părtaș Duhului Sfânt. De aceea, Sfântul Serafim de Sarov – un mare sfânt din Rusia, așa cum îl avem noi pe Sfântul Nectarie în Grecia, așa îl au rușii pe Sfântul Serafim de Sarov –, zicea de multe ori asta: „scopul vieții omului nu este altul, decât dobândirea Duhului Sfânt”. Vedeți, europeanul de azi consideră familia ca pe un lucru secundar, pe primul loc este afacerea, pe primul loc este profesia. A venit cineva care nu-și găsea locul și-mi spune: „Aș vrea să mă ajuți să devin mare om de afaceri, tu ai relații”, îmi zice, „ca să mă respecte copiii, care au plecat cu mama lor.” Îi spun: „Bine, mări, copile, pe tine nu te respectă copiii tăi pentru că nu ești mare întreprinzător? Te vor respecta copiii dacă ai inimă care să-i iubească cu adevărat și care să te vădească drept tată vrednic, este o mare greșală să gândești astfel...”

...Trebuie să ne îngăduim unii pe ceilalți, mai ales în viața de căsătorie. Mulți vă urează să trăiți „o viață plină de flori (fericită)” – asta e o minciună, este o greșală, nu va trăi cel căsătorit „o viață plină de flori” – eu cred că urarea cea bună pentru tinerii căsătoriți este, din punctul meu de vedere, să vă îngăduiți unul pe celălalt cu dragostea lui Hristos. Aceasta este, cred, cea mai bună urare și cea mai bună aducere cu picioarele pe pământ; cea mai bună urare care ne readuce în realitatea relației. Vedeți, frați gemeni de-ar fi și n-o

scot la capăt. Iată, femeie dintr-o familie, dintr-un neam, adesea din altă țară, din alte locuri, iar bărbatul de alt neam, și trăiesc împreună, este cu puțință să aibă aceeași voință? Vai de mine, nu e cu puțință... Și atunci, ce va fi? Dacă au dragostea lui Hristos, atunci, fără doar și poate, se vor îngădui unul pe celălalt în dragostea lui Hristos și nu-și vor crea probleme, se vor iubi. Iar dacă au duhovnicul comun, aceasta îi ajută foarte, foarte mult ca să rămână împreună, o pereche...

Alexandru Vlahuță

SFAT FECIORILOR CE VOR SĂ SE CĂSĂTOREASCĂ

De la început caută să fii cu ochii deschiși asupra unui mare păcat, de care mai toți ne facem vinovați, de îndată ce am intrat, cum se zice, în dârdora însurătorii. Eterna fanfaronadă. Nu știi ce ai mai face ca să dai viitoarei tale tovarășe, tovarășa pe viață, cât mai multe iluzii despre tine, despre puterile tale, despre capitalul pe care-l duci tu în această binecuvântată de Dumnezeu tovarășie. Ca și cum cea dintâi grijă a ta ar fi să-ți pregătești un „frumos faliment”. Ea, de cele mai multe ori, nu-i decât un copil – un copil răsfățat, sălbatic, iubitor de lucruri strălucitoare și zgomotoase, care costă bani mulți și n-aduc niciun folos, ba încă mai trag după ele și fel de fel de alte pagube. Tu, pentru

a te arăta grozav, îți pui toate puterile tale și mai mult decât puterile tale în serviciul capriciilor ei și cumperi astfel o spumă de iubire, o spoială de plăceri-aperitive, cu ruina demnității tale și cu distrămarea întregii tale vieți. Ia seama. Nu-ți așeza pe pământ temelia casei tale. Nu împărți decât cu adevăr, cu Sfântul Adevăr, sufletul aceleia pe care Dumnezeu ți-a ales-o, pentru a fi mama copiilor tăi. Spune-i de la început, bărbătește, că tu nu vezi în ea o păpușă, ci un om, tovarăș la bine și la rău, muncitor alături de tine, un om întreg și înțelept, pe care ți s-ar părea că-l ofensezi dându-i flori, panglicuțe cu pietre prețioase, în ceasul cel mai serios al vieții. Și mai întâi tu fii om. Nu face niciun hatâr deșertăciunii. Cu minciuna să nu stai niciodată la tocmeală. Să știi că ceea ce pierde mai mult un om, nu e atât otrava stricăciunii lui, cât e stocul acesta de minciună și de adevăr în care vrea să trăiască împotriva legilor elementare ale vieții. Îngemănarea aceasta a minciunii cu adevărul, constituie ceea ce în lumea formelor vii se cheamă un monstru, și se știe că monștrii nu trăiesc. Deci, încă o dată fii tu. Nu te înfățișa sulemenit înaintea lui Dumnezeu. Vrei să înțelegi sufletul acela înclinat ție menit să se facă una cu sufletul tău? Să înțelegi, ca un prieten cu iubire adevărată, ca să-l poți întări, dacă e slab, și a-l pune pe calea cea bună, dacă e rătăcit. *Tu trebuie să fii învățătorul soției tale.* Pentru aceasta caută să te porți astfel, ca ea, în orice împrejurare să vadă în tine un om drept. *Să te asculte, nu cu teamă, ci cu deplină convingere că ce spui tu așa e.* Încredere nemărginită să aibă în tine, în bunătatea ta, în iubirea

ta, în cinstea ta și în vrednicia ta. Să fie mândră a lupta lângă un viteaz ca tine, de a suferi prigonirile sorții și de a înfrunta orice primejdie alături de tine. Să te vadă mare și puternic în ceasurile grele. Să nu te prețuiască după succesele de afară, căci acelea nu sunt întotdeauna reale și rareori vin pe căi curate. În faptele tale, indiferent de cât îți produc, în cugetul, în vorba și în puterea ta de fiecare clipă, acolo ești tu. Acolo iubirea ei, cultul ei pentru tine trebuie să-și găsească puteri de veșnică reînnoire. De aceea, gândește-te bine la tot pasul pe care îl faci, la tot cuvântul pe care-l rostești. Gândește-te că ea e martorul intern al vieții tale, când ea știe cum e sufletul tău adevărat. Și în ziua când pentru a dobândi un succes trecător, te vei înfățișa cu un astfel de suflet, să știi că din momentul acela, între tine și ea s-a deschis o prăpastie. Nimic nu o supără pe ea ca lipsa de sinceritate. Minciuna, orice fel de minciună este o mișelie. *Numai înrobiții mint.* Un om liber, care prețuiește libertatea lui, nu minte niciodată. Între cel care a căzut învins apărând un adevăr și cel care se fălește, că a ieșit biruitor susținând o minciună, care e adevăratul viteaz? Cu cine a-i vrea să-ți împarți grijile și speranțele tale?... Gândește-te bine la aceasta, de câte ori în adâncimile întunecate ale sălbaticului ce a mai rămas în ființa ta, simți că se mișcă iar șarpele minciunii. În robie, în frică, în minciună, poți să trăiești ca individ, dar ca părtaș al unei unități sociale, Doamne ferește. Tu nu te întreba dacă vei câștiga destulă pâine pentru familia ta. *Întreabă-te dacă vei avea în tine destul adevăr*, căci acesta-i pentru familie ceea ce e

lumina pentru floare. Tu fă-ți datoria, adică fă tot binele pe care-l poți face. Nu te gândi la noroc și nu te gândi prea mult la tine. Soția ta să nu-ți aducă avere și totuși să te facă fericit. E destul să te înțeleagă, și la aceasta și tu trebuie s-o ajuți, dacă vrei să ai un sprijin în ea și nu o povară...

Alexandru Vlahuță

SFAT FETELOR CE VOR A SE CĂSĂTORI

Să nu te iubești prea mult pe tine. Oricât te-ai crede tu de importantă, să știi că lumea nu se învârtește în jurul tău. Fii tovarășă bună celui ce-și ia misiunea de a te face fericită. E o grea misiune asta, cu neputință de îndeplinit fără ajutorul tău. Dacă vei aștepta fericirea ca un lucru ce ți se cuvine; dacă cele mai mari bucurii îți vor fi aduse de dragostea lui, fără ca în darul acesta să fi pus și tu ceva din sufletul tău, dacă vei lăsa ca frumoasa și bogata grădină a puterilor vieții lui să se prefacă toată numai în buchete de flori pentru desfătarea ta de o clipă, flori de care nu vei fi îngrijit și nici măcar nu te vei întreba de unde vin, flori pe care adesea dărnicia lui, în zorul de a mai pune un zâmbet pe figura ta, le va smulge cu rădăcină cu tot; dacă, în sfârșit vei intra în viață ca un musafir, care vine să petreacă și să aibă toate de-a gata, să știi de la mine că n-ai să fii fericită. Ai să ai bucurii, de pomană sau de furat, bucurii de acelea pe care le au toți egoiștii și mișeeii, dar fericită

n-ai să fii. Fericirea adevărată n-o are, nu poate să o aibă decât acela care o dă. Și vezi tu ce lucru minunat se întâmplă cu fericirea asta? Ca să o dai nu e nevoie ca să o ai, trebuie să începi prin a o da. Aș dori ca în ziua în care vei pricepe bine vorbele astea, să nu fie o zi de căință... Trăinicia fericirii tale atârână de chipul cum îți vei înțelege și construi viața. N-ai văzut atâtea case mari, frumoase, în zidul cărora încet-încet se ridică umezeala, de jos din temelie? Așa se ridică și urâtul și intră prin toate încheieturile ei, într-o viață rău construită. Se ridică din însăși dragostea pe care a fost întemeiată, când n-am știut să cerem dragostei decât desfătărilor ei. Atunci începem să cârpim, să tencuim, să vopsim pe dinafară... pentru vedere. Căutăm tot felul de mijloace ușoare ca să ascundem răul – niciunul să-l stârpim. O, lumea nu-i o sală de spectacol și de petreceri. E un vast atelier de muncă în care numai cei ce vin să petreacă, se plictisesc. Muncitorii, niciodată. Ei n-au vreme... Cei care se uită prea mult în oglindă ajung de nu mai văd lumea din jurul lor. Orbesc nenorociții. Să nu minți nici în glumă – nici să te sulemenesti vreodată, că și asta e un lucru foarte necinstit. Și cinstea e întreagă ori nu e deloc. Jumătăți de cinste nu există... Vezi ce grozavii îți spun? La o zi ca asta? Vai, am văzut atâtea fericiri stricate numai din pricina greșitei înțelegeri a vieții. Strașnic se răzbună adevărul. Păzește-te să nu-l superi niciodată. Nu te învăța să trăiești degeaba. Nu-ți face cârje de milog din bunătatea sau îngăduința altuia. Nimic de pomană nici de la oameni, nici de la soartă. Plătește-ți cinstit bucuriile vieții. Necinstitii își fac foarte

rău socotelile. Ei sfârșesc totdeauna prin a plăti mai scump. Vrei să fii puternică? Dă soțului toată puterea ta și fii sinceră. Fii totdeauna sinceră. O minciună este totdeauna un contract cu diavolul. Ce fericire poate fi aceea care se reazemă pe un neadevăr? Presupui că ai sta la masă cu mama unui copil, mort pe neașteptate, și ea neștiind, e veselă, face planuri mari pentru o viață a copilului ei care nu mai este... Tu știi însă, tu-i știi copilul mort și-o auzi râzând, o vezi fericită. Ce e în inima ta? Cum răsună râsul ei în sufletul tău? Știi că peste câteva ceasuri, peste câteva minute, are să se deschidă ușa deodată și are să intre grozavul adevăr. Spune singur, gândul acesta nu te înfioară? Iată așa este orice bucurie clădită pe neadevăr. Iar când însăși conștiința ta se va pleca să țeasă minciuni, pânza bucuriilor tale, să știi bine, că din clipa aceea s-a hotărât pieirea ta. O înceată ură și foarte mișelească sinucidere prin otrava minciunii. Asta are să fie. Adevărul e ca Dumnezeu. Poate că e chiar Dumnezeu Însuși. N-ai nevoie decât să-l cunoști. Ți-e de ajuns râvna de a-l cunoaște. Să crezi în el. Și e ca și cum l-ai avea pururea înaintea ochilor. Dacă ai cultul adevărului, toate celelalte o să vină de la sine. Ai să ai și curajul vieții, căci în orice credincios este un viteaz. Și ai să ai înțelepciunea ei, ca și toate „revelațiile” pe care le dă credința. Nici nu se poate socoti câtă fericire izvorăște din simplul respect al adevărului. Bunătatea alesului tău? Lasă-i întotdeauna doi pași înaintea dorințelor tale. Gândește-te că puterile lui au o margine; și acolo e cămara vrăjită din basme, în care tu niciodată nu trebuie să intri. Ambiția

lui? Mân-o fără să o atingi cu biciul. Și nu pierde din vedere că singura-i hrană e recunoștința ta. Fii pururea gata să te jertfești pentru el... Nu cicăli, nu te uita peste umeri, nu vorbi înțepat, nu plânge lacrimi neînțelese și niciodată nu lăsa întrebarea fără răspuns. Un ceas de tăcere înveninată nu este numai un ceas pierdut din iubirea voastră, dar e și o rană, o suferință adusă iubirii voastre. Și suferințele slăbesc,ucid în rate...

ANEXA 2

Egumen Petru (Pruteanu)

ÎN CE CONDIȚII BISERICA ORTODOXĂ ACCEPTĂ DIVORȚUL ȘI RECĂSĂTORIREA?

CÂND BISERICA ORTODOXĂ POATE ȘI TREBUIE SĂ REFUZE CUNUNIA?

Cum se dezleagă în acest caz prima căsătorie și ce relație duhovnicească rămâne între soți după divorț sau după moarte?

Căsătoria este legătura sfântă dintre un bărbat și o femeie, care își asumă liber și responsabil calea mântuirii prin dragoste, ajutor reciproc și naștere de prunci. Pentru realizarea acestui scop, Biserica Ortodoxă binecuvântează căsătoria, iar fiecare soț (credincios și conștient) îl primește pe celălalt soț ca pe un dar de la Dumnezeu și ca pe „o jumătate a lui” fără de care nu se simte împlinit. Biserica cheamă și ajută soții să biruie patimile și să-și înduhovnicească dragostea reciprocă, iar căsătoriile încheiate din porniri pătimase, interese sau obligații nu sunt binecuvântate de Dumnezeu, pentru că dragoste adevărată poate exista doar acolo unde este libertate (atât fizică și juridică, cât mai ales duhovnicească, față de patimi/vicii).

Căsătoria este considerată un act unic și irepetabil, care este rupt doar de moartea unuia dintre soți³. Atunci când Sfântul Apostol Pavel spune că o femeie „e mai bine să se căsătorească decât să ardă”⁴, el se referă la văduve și la cele care nu au mai fost căsătorite⁵ sau care, fiind căsătorite și-au lăsat bărbații adulteri, dar fără ca ele însele să fi săvârșit adulter, pentru că altfel ar contrazice un alt text biblic⁶. Același principiu e valabil și în cazul bărbaților, iar speculațiile precum că bărbaților li s-ar îngăduit ceva mai mult decât femeilor este total greșit. Prin urmare, recăsătorirea este îngăduită de Biserică doar pentru persoanele văduve (de obicei, după un an de la moartea soțului/soției) și pentru cei care au rămas singuri după ce soțul/soția și-a abandonat familia împreunându-se cu altcineva. Recăsătorirea (și implicit a doua și a treia Cununie) sunt privite de Biserică ca o excepție ce se poate încuviința de cel mult 2 ori (în plus față de prima căsătorie), iar aprobarea lor de către Biserică este însoțită de oprirea

³ „Căci femeia măritată e legată, prin lege, de bărbatul său atâta timp cât el trăiește; iar dacă i-a murit bărbatul, este dezlegată de legea bărbatului. Deci, trăindu-i bărbatul, se va numi adulteră dacă va fi cu alt bărbat; iar dacă i-a murit bărbatul este liberă față de lege, ca să nu fie adulteră, luând un alt bărbat” (*Romani*, 7, 2-3).

⁴ „Dacă însă nu pot să se înfrâneze, să se căsătorească. Fiindcă mai bine este să se căsătorească, decât să ardă” (*I Corinteni*, 7, 9).

⁵ „Celor ce sunt necăsătoriți și văduvelor le spun: Bine este pentru ei să rămână ca și mine” (*I Corinteni*, 7, 8).

⁶ „Eu însă vă spun vouă: Că oricine va lăsa pe femeia sa, în afară de pricină de desfrânare, o face să săvârșească adulter, și cine va lua pe cea lăsată săvârșește adulter” (*Matei*, 5, 32).

de la împărtășirea cu Sfintele Taine de la 2 la 5 ani. Mai mult decât atât, a treia căsătorie este admisă numai dacă persoana în cauză nu a împlinit 40 de ani și nu are copii. În Biserica Ortodoxă Rusă și parțial cea Greacă, dezlegarea/dispensa pentru a doua și a treia căsătorie se dă de către ierarhul (episcopul) locului, iar în Biserica Ortodoxă Română – de către duhovnic. Din păcate însă, în puține cazuri solicitările de divorț și recăsătorire sunt examinate serios și în conformitate cu învățătura Bisericii (fundamentată obligatoriu pe Sfânta Scriptură).

Binecuvântarea căsătoriilor nelegitime nu înseamnă nici pe departe „o venire în întâmpinare” și un imbold la pocăință, ci doar o încurajare a păcatului și a divorțurilor. Biserica Ortodoxă nu poate și nu are dreptul să binecuvânteze o căsătorie întemeiată pe adulter (inițial amant/ă, apoi soț/ie). Deci, dacă un bărbat și o femeie mai întâi au divorțat (din anumite motive, dar altele decât săvârșirea de către ei a adulterului) și abia după o anumită perioadă s-au cunoscut și doresc să se căsătorească, Biserica poate binecuvânta o astfel de căsătorie; dar chiar și așa – ca excepție, nu ca regulă. Dar dacă cineva fiind căsătorit și-a găsit un amant/o amantă, și abia apoi divorțează și solicită Cununie cu „noul partener”, Cununia trebuie refuzată. Preotul trebuie să cerceteze bine situația pentru a nu batjocori Tainele Bisericii, iar dacă din neglijență sau dorința de câștig încuviințează o astfel de căsătorie, trebuie să spunem clar că o astfel de Cununie nu este valabilă (indiferent de faptul cu care a

fost săvârșită și banii care au fost plătiți). Anume aici se încalcă foarte mult, iar cei care divorțează și încearcă să legalizeze juridic un adulter, trebuie să înțeleagă că bisericește acesta nu poate fi legalizat în niciun fel. Nu trebuie să existe excepții nici pentru politicieni și nici pentru „ctitori”, pentru că poruncile dumnezeiești au aceiași putere asupra tuturor și nu înseamnă că în urma unei astfel de Cununii (formale) relația celor care trăiesc în adulter nu va mai fi păcat, ci o binecuvântare. Nicidecum! O astfel de Cununie nu devine valabilă nici dacă ar fi săvârșită sau încuviințată de patriarh. Și atunci când cineva solicită binecuvântarea unei relații păcătoase (pornite din adulter), noi nu trebuie să le dăm impresii și iluzii false, ci să-i chemăm la pocăință și înfrânare. Să nu uităm nici de faptul că cei care au comis astfel de nelegiuiri, cer Cununia doar pentru a-și adormi conștiința, și nu pentru că ar simți nevoia binecuvântării lui Dumnezeu, știind prea bine că Dumnezeu i-a binecuvântat în prima căsătorie și nu-și schimbă fără temei voința și binecuvântarea după apucăturile lumești ale desfrânaților. Da, cei care trăiesc astfel nu trebuie nici cununați, nici împărtășiți... până nu se lasă de păcat, indiferent dacă mai pot sau nu să refacă prima căsnicie. Ajungem și la concluzia că acceptarea unui divorț de către Biserică nu înseamnă (sau nu ar trebui să însemne) și aprobarea automată a unei noi căsătorii.

La întrebarea legată de relația dintre soți după moarte sau în lumea cealaltă ne răspunde Însuși Hristos care precizează că dincolo nu mai există soți și soții, ci

toți sunt ca îngerii din cer⁷. Altfel spus, acolo nu este diferențiere pe sexe, după cum nu este nici la îngeri, ci toți sunt la fel. Pe de altă parte, din textele biblice și patristice înțelegem că în Împărăția lui Dumnezeu toți vor fi într-o comuniune deplină, indiferent că au fost sau nu rude de sânge, iar în iad toți vor fi într-o înstrăinare deplină, chiar dacă pe pământ au fost foarte apropiați. Nu este exclus și ca unul din soți să meargă în rai, iar altul în iad, de aceea, despre o continuitate a relațiilor de familie în lumea cealaltă nu putem vorbi sau, cel puțin, nu avem temei biblic sau patristic pentru a o face.

Ușurința cu care Biserica aprobă astăzi recăsătoririle, este dea dreptul alarmantă și periculoasă. Nu mă tem să spun că multe din astfel de Cununii nu sunt valabile. Ba putem spune că și atunci când un cuplu se cunună prima dată, dar fără credință și conștiință trează, ci în virtutea unui obicei lumesc sau de dragul unei sedințe foto pe fundalul bisericii, Cununia ar putea de asemenea să nu fie valabilă. Iar aceasta nu în sensul că ea ar trebui repetată (eventual de un preot „mai vajnic”), ci în sensul că ea nu are niciun efect atâta timp, cât nu este conștientizată și susținută de un mod de viață corespunzător. Efecte magice și mecanice în Biserică nu există și, slavă Domnului, nici nu pot exista!

⁷ „Căci la înviere, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu în cer” (*Matei*, 22, 30).

DESPRE AȘA-NUMITA „DEZLEGARE A CUNUNIEI”

În limbajul bisericesc există două sensuri ale expresiei „dezlegare a cununiei”:

În trecut, la slujba Cununii, coronițele/cununile mirilor erau împletite din flori. Acestea erau lăsate pe capetele mirilor după ieșirea din biserică și, pe toată durata săptămânii „de miere” (transformată mai târziu de occidentali în „lună de miere”), cununile mirilor stăteau agățate de ușa camerei nupțiale, iar în opta zi mirii le puneau iarăși pe cap și veneau cu ele la biserică. Uneori, pentru a fixa mai bine cununa/coronița miresei, aceasta era împletită în părul ei, iar preotul trebuia să-i „dezlege cununa/cununia”. *Molitfelnic*-ul are și rugăciuni speciale la scoaterea cununilor, care în prezent se citesc spre sfârșitul slujbei Cununii, iar pentru a opta zi au fost alcătuite alte rugăciuni, care nu mai au legătură cu scoaterea cununilor. Deci acesta ar fi primul sens al „dezlegării cununiei”.

Există și o valență canonic-juridică a „dezlegării cununiei”, care-i vizează pe cei care au divorțat și, pentru a putea primi binecuvântarea la a doua căsătorie, cer binecuvântarea episcopului de a o „dezlega” pe prima. Această „dezlegare” canonică a Cununii este percepută ca o anulare a căsătoriei anterioare, deși Canoanele Bisericii nu prevăd astfel de posibilități și vorbesc despre recăsătorire mai mult în cazul văduviei (care în trecut era un fenomen mult mai frecvent decât astăzi). Deci, „dezlegarea cununiei”

în sens canonic înseamnă o dispensă scrisă obținută de la episcopul locului. Nu există nicio slujbă specială care să „anuleze” cununia anterioară, ci totul se face printr-un document scris (tot așa cum nu există slujbe de caterisire din treapta preoției).

Pe lângă cele două sensuri ale „dezlegării cununiei” descrise mai sus, „popii vrăjitori” au mai inventat și un al treilea sens, care se referă la persoanele ce nu se pot căsători, iar dacă s-au căsătorit, au divorțat „fără motiv”. Ei spun că acestor persoane (cele mai multe fiind femei) „le este legată cununia” și ea trebuie „dezlegată”. Mai mult decât atât, deși în cărțile noastre nu există niciun fel de slujbă sau rânduială de „dezlegare a cununiei”, aceștia pretind că știu secretul cum să facă o fată să se mărite sau să nu mai divorțeze. Bineînțeles, totul e minciună, iar o astfel de „legare” și, respectiv „dezlegare a cununiei” pur și simplu nu există! Cei care inventează acestea sunt niște escroci mincinoși, care fac bani pe seama unor fete naive și dezorientate, fără să le apropie în mod corect și real de Hristos și Biserică.

Experiența arată că motivele necăsătoririi sau divorțului pot fi diferite, și acestea pot fi atât obiective, cât și subiective. De multe ori le spun fetelor/femeilor: „Dacă vă rugați și postiți, sunteți spovedite și împărtășite, babele pot să vă toarne toate vrăjile în capul vostru, că ele nu se ating de cei care-L au pe Hristos; iar dacă nu vă rugați, nu vă împărtășiți, nu mergeți la Biserică și vă permiteți să faceți diferite păcate, nu trebuie să vă facă nimeni vrăji, că voi

singure vă legați și vă blestemați! Și de ce apelați la Biserică abia acum, când vi se pare că Dumnezeu a uitat de voi sau este nedrept față de voi? Sau nu cumva și această „dezlegare a cununiei” o percepeți tot ca pe un act magic, fără să vă intereseze prea mult viața duhovnicească?”.

Bineînțeles, aceste cuvinte nu sunt decât o metodă de a trezi conștiința adormită, pentru a nu căuta problema în afară, ci înăuntru. Dar de multe ori problema nu este nici în afara, nici înăuntru persoanei (încă) necăsătorite, ci doar în mintea magicienilor în rase, care au văzut că, sperînd fetele cu „legarea cununiei”, poți face sume foarte mari de bani, pentru că unele sunt gata să facă orice [...], numai să nu rămână nemăritate. Pentru mine, de exemplu, este clar de ce o fată, care are o astfel de gândire și cultură, stă încă nemăritată. [...]

Oameni buni, atunci când aveți probleme duhovnicești, trebuie să alergați cu încredere la Dumnezeu și la Biserică, la fel cum alergați la spital când sunteți bolnavi. Dar așa cum vă interesați de competențele medicilor și nu vă încredințați trupul pe mîna oricui, faceți efortul și cercetați dacă și preotul își face slujirea conform Evangheliei și canoanelor bisericești. Nu este o altă cale de mîntuire decât prin Biserică, și problemele noastre duhovnicești se rezolvă doar cu ajutorul Bisericii, dar evitați preoții care vă propun soluții imediate, dezlegări, preziceri și minuni. Nu sunt de la Dumnezeu toate astea!

Și țineți minte: nu există „legări și dezlegări ale cununiei” (în sensul descris mai sus). Astea sunt invenții

băbești, preluate și de unii popi, care nu sunt preoți ai lui Hristos, ci „traficantți de Hristos” și „vampiri ai sângelui poporului”, cum îi numea Sfântul Grigore Teologul pe episcopii din timpul său. Există însă o pedagogie tainică a lui Dumnezeu, care uneori rânduiește ceva mai bun decât așteptăm noi la moment, iar alteori îngăduie „un rău mai mic” pentru a evita altul mai mare.

Deci, dacă sunt persoane care nu se pot căsători și își închipuie că „le este legată cununia”, să meargă să se spovedească la preotul din parohia lor, să se împărtășească cât mai de des și, bineînțeles, să se uite puțin și la ceea ce mai au de corectat în caracterul și comportamentul lor, căci și asta contează foarte mult. Nu strică să se gândească și dacă nu cumva Dumnezeu le vrea mirese ale Lui sau, pur și simplu, le așteaptă să se mai maturizeze pentru a le rândui un mire mai potrivit aici pe pământ...

„...Tinerii, și băieții, și fetele, trebuie să știe și să înțeleagă că a nu te căsători nu este un blestem, ci dimpotrivă, poate fi o binecuvântare a lui Dumnezeu, Care știe cel mai bine în ce stare poate fiecare suflet să se mântuiască: fie în căsătorie, fie în monahism, fie în văduvie sau necăsătorie.

Cereți de la Dumnezeu nu „obligația” de a vă căsători, ci ca voia Lui cea sfântă și lucrarea Sa tainică și mântuitoare să se descopere în viața și nevoința voastră, cereți și rugați-vă ca Dumnezeu să vă descopere calea voastră de mântuire...”

**CÂND NU SE SĂVÂRȘEȘTE SFÂNTA TAINĂ
A NUNȚII SAU A CUNUNIEI?**

- În zilele de Marți, Joi și Sâmbătă (adică în ajunul zilelor de miercuri, vineri și duminică) de peste tot anul;
- În ajunul Sărbătorilor Împărătești, Sărbătorilor Mari și zilelor de hram;
- În ajunul sau în ziua lăsatului secului pentru începutul oricărui Post, precum și în perioada Posturilor: Postului Mare, Sfinților Apostoli, Adormirii Maicii Domnului, Nașterii Domnului;
- În perioada zilelor sfinte: de la 25 decembrie / 7 ianuarie până la 6 / 19 ianuarie;
- În Duminica Lăsatului sec de carne;
- În Săptămâna albă;
- În Duminica Lăsatului sec de brânză;
- În Săptămâna Luminată;
- În Săptămâna cu harț, adică cu dezlegarea postului în zilele de miercuri și vineri din Săptămâna Treimii (Cincizecimii) – Săptămâna înainte de începerea Postului Sfinților Apostoli;
- În ajunul și în ziua Tăierii cinstului cap al Sfântului Ioan Botezătorul 29 august / 11 septembrie;
- În ajunul și în ziua Înălțării Sfintei Cruci 14 / 27 septembrie.

Potrivit tradiției și practicii Bisericii Ortodoxe Ruse, Sfânta Taină a Nunții sau a Cununiei trebuie să fie precedată de înregistrarea civilă a căsătoriei, ca o mărturie adăugătoare a convingerilor și responsabilității celor care se căsătoresc, dar și a seriozității intențiilor lor.

**UNELE INDICAȚII CANONICE ȘI TIPICONALE
REFERITOARE LA SFÂNTA TAINĂ A NUNȚII
SAU A CUNUNIEI;
DESPRE SĂRBĂTORILE BISERICEȘTI;
DESPRE POSTURI ȘI TRAPEZĂ**

Sărbători Împărătești cu dată schimbătoare

Intrarea Domnului în Ierusalim (Duminica Floriilor)
– Duminica a VI-a din Postul Mare (Duminica de dinainte de marea sărbătoare a Învierii Domnului (Sfintele Paști));

Înălțarea Domnului – a 40-ea zi (Joi – în Săptămâna a 6-a) după sărbătorirea Învierii Domnului (Sfintele Paști);

Duminica Cincizecimii (a Pogorârii Sfântului Duh). Ziua Sfintei Treimi – a 50-ea zi (Duminică) după sărbătorirea Învierii Domnului (Sfintele Paști)

**Sărbători Împăratești cu dată neschimbătoare
(stil vechi / stilul nou)**

Botezul Domnului – 6 / 19 ianuarie;
Întâmpinarea Domnului – 2 / 15 februarie;
Buna Vestire a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu – 25 martie / 7 aprilie;
Schimbarea la Față a Domnului – 6 / 19 august;
Adormirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu – 15 / 28 august;
Nașterea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu – 8 / 21 septembrie
Înălțarea Sfintei Cruci – 14 / 27 septembrie
Intrarea în biserică a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu – 21 noiembrie / 4 decembrie
Nașterea Domnului Iisus Hristos – 25 decembrie / 7 ianuarie

Sărbători mari (stil vechi / stil nou)

Tăierea-împrejur cea după trup a Domnului și pomenirea Sfântului Ierarh Vasile cel Mare – 1 / 14 ianuarie;
Ziua Sfântului Duh – luni, a doua zi după Duminica Cincizecimii (Lunea Cincizecimii);
Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul – 24 iunie / 7 iulie;
Sfinții și mai-marii Apostoli Petru și Pavel – 29 iunie / 12 iulie;
Tăierea cinstului cap al Sfântului Ioan Botezătorul – 29 august / 11 septembrie;
Acoperământul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu – 1 / 14 octombrie.

Despre Posturi și trapeză (după stilul vechi și nou)

Posturi de mai multe zile

Postul Mare – perioada Sfintei Patruzecimi (40 de zile) și Săptămâna Patimilor (Postul de dinaintea sărbătorii Sfintei Învieri a Domnului (Sfintele Paști));

Postul Sfinților Apostoli⁸ – postul de dinaintea sărbătoririi Sfinților și mai-marilor Apostoli Petru și Pavel (29 iunie / 12 iulie). Acest post are o durată variabilă, de la 8 până la 42 de zile, în funcție de data sărbătorii Sfintelor Paști, și începe după Duminica Tuturor Sfinților⁹;

⁸ Despre respectarea deosebită a Postului Sfinților Apostoli de către creștini ne mărturisesc *Constituțiile Apostolice* (Cartea 5, cap. 19) și un șir de mărturii patristice, în special Sfinții Atanasie cel Mare, Ambrozio de Mediolan, Teodorit al Cirului, Leon cel Mare. Sfântul Leon cel Mare menționează că Postul Sfinților Apostoli Petru și Pavel „*este deosebit de necesar, ca prin nevoința lui să ne curățim gândurile și să ne facem vrednici de darurile Sfântului Duh*” (Cuvântul 76). Tot despre acest Post mărturisește și Sfântul Simeon Evlaviosul: „*...Să postești cele trei patruzecimi – adică Postul Nașterii Domnului, Postul Mare (al Paștilor) și Postul Sfinților Apostoli cu cel al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, care se socotesc împreună ca a treia patruzecime*”. *Capete morale ale Sfântului Simeon Evlaviosul // Filocalia*. Vol. VI. – E.I.B.M.B.O.R. – București, 1977, – P. 107.

⁹ Despre rânduirea ca acest Post să înceapă anume după Duminica a I-a după Cincizecime (Duminica Tuturor Sfinților) ne mărturisesc *Constituțiile Apostolice*: „*După Cincizecime sărbătoriți o săptămână, iar apoi postiți*” (Cartea 5, cap. 19).

Postul Adormirii Maicii Domnului – de la 1 / 14 august până la 14 / 27 august;

Postul Nașterii Domnului – de la 15 / 28 noiembrie până la 24 decembrie / 6 ianuarie.

Posturi de o zi

Zilele de *Miercuri* și *Vineri* de peste an, cu excepția celor din săptămânile cu harț, adică cu dezlegarea postului în zilele de *Miercuri* și *Vineri* (pe care le indicăm mai jos) și a perioadei Zilelor Sfinte de la praznicul Nașterii Domnului și până în Ajunul Botezului Domnului

Ajunul Botezului Domnului – 5 / 18 ianuarie;

Tăierea cinstitului cap al Sfântului Ioan Botezătorul – 29 august / 11 septembrie;

Înălțarea Sfintei Cruci – 14 / 27 septembrie.

Săptămânile cu harț, adică cu dezlegarea postului în zilele de Miercuri și Vineri

Perioada Zilelor Sfinte de la praznicul Nașterii Domnului și până în Ajunul Botezului Domnului – de la 25 decembrie / 7 ianuarie până la 4 / 17 ianuarie (inclusiv);

Săptămâna Vameșului și Fariseului – prima săptămână pregătitoare pentru Postul Mare;

Săptămâna lăsatului sec de brânză (Săptămâna albă) – săptămâna înainte de începerea Postului Mare;

Săptămâna Luminată (Pascală) – săptămâna după prăznuirea Învierii Domnului (Sfintele Paști);

Săptămâna Treimii (Cincizecimii) – săptămâna înainte de începerea Postului Sfinților Apostoli, din ziua prăznuirii Duminicii Cincizecimii (Ziua Sfintei Treimi) și până în Duminica a I-a după Cincizecime (Duminica Tuturor Sfinților).

Despre trapeză și dezlegări în zilele de sărbători mari

Potrivit Tipicului Bisericesc:

Dacă sărbătorile *Nașterii Domnului* și *Botezului Domnului* – se vor întâmpla să cadă în zilele de Miercuri sau Vineri – *post nu este*.

În *Ajunul Botezului Domnului*, precum și la sărbătorile *Înălțării Sfintei Cruci* și *Tăierii cinstului cap al Sfântului Ioan Botezătorul* – *dezlegare la fiertură cu ulei și la vin*.

Dacă sărbătorile *Întâmpinării Domnului*, *Schimbării la Față a Domnului*, precum și *Adormirii*, *Nașterii* și *Acoperământului Maicii Domnului*, *Intrării Ei în Biserică*; *Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul*; *Sfinților Apostoli Petru și Pavel*, *Sfântului Apostol și evanghelist Ioan Teologul* – se vor întâmpla să cadă în zilele de Miercuri sau Vineri – *dezlegare la pește*.

În perioada de la *Sfintele Paști* și până la *Duminica Cincizecimii (Ziua Sfintei Treimi)* în zilele de Miercuri și Vineri se face pentru monahi – *dezlegare la ulei*; iar pentru mireni – *dezlegare la pește*.

În perioada Octoiului (adică în perioada din afara posturilor de mai multe zile de peste an) în zilele de Luni, Miercuri și Vineri se face pentru monahi – *dezlegare la*

fiertură fără ulei; iar pentru mireni în zilele de Miercuri și Vineri – dezlegare la untdelemn (ulei) și vin.

Canonul 69 Apostolic: „Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau ipodiacon, sau citeț, sau cântăreț, Sfântul Marele Post nu-l postește, sau miercurea sau vinerea, să se caterisească. Fără numai de s-ar opri pentru boală trupească, iar de ar fi mirean, să se afurisească”.

Tâlcuire

Iar de este întocmai Postul miercurii și al vinerii cu Sfântul Postul cel Mare, arătat este că precum întru acela nunți nu se fac după –

Canonul 52 al Soborului din Laodiceea (364): „Nu se cade în Patruzecime nunți sau zile de naștere (aniversare) a se săvârși”.

Nunțile și praznicile, ce făceau oarecare pentru ziua în care s-au născut, sunt stricătoare ale plângerii și ale Postului Patruzecimii (pentru aceasta Canonul acesta le oprește); – așa nu se cade a se face nici miercurea, nici vinerea. Și de este aceasta arătat că nici cei după lege căsătoriți nu se cade trupește a se împreuna nici întru o miercuri și vineri pentru cucernicia și cinstirea Postului, precum nici în Sfântul și Marele Post. Că necuviincios lucru este, despre o parte a nu strica Posturile acestea cu mâncări, iar despre alta a le strica, cu trupeasca împreunare. Pentru aceasta și Proorocul loil însemnând, că în vremea postului se cade a se

înfrâna despre împreunare cei căsătoriți, zice: *„Sfințiți Postul, propovăduiți vindecarea... lasă mirele din așternutul său, și mireasa din cămara sa”* (cap. 2). Iar dumnezeiescul Pavel arătat zice, că cei căsătoriți după lege, într-o unire se cade a se depărta de trupeasca împreunare, pentru a se zăbovi în post și în rugăciuni: *„Să nu vă lipsiți unul de altul, decât cu bună învoială pentru un timp, ca să vă îndeletniciți cu postul și cu rugăciunea, și iarăși să fiți împreună, ca să nu vă ispitească Satana, din pricina neînfrânării voastre”* (I Corinteni, 7, 5), adică să se depărteze și când este precum am zis post, și când se roagă și se gătesc a se cumineca cu Dumnezeieștile Taine. Și sâmbăta și duminica, după –

Canonul 13 al Sfântului Timotei al Alexandriei:

„Întrebare: Celor însoțiți cu nuntă, în care zile ale săptămânii trebuie a li se propune să se ferească de împreunare unul cu altul? Și în care zile să aibă voie?

Răspuns: Cele ce mai înainte am zis și acum le zic. Apostolul zice, să nu vă lipsiți unul de altul, fără numai la o vreme prin conglăsuire, ca să vă îndeletniciți în rugăciune și iarăși să vă împreunați, că să nu vă ispitească pe voi Satana, pentru neînfrânarea voastră (I Corinteni, 7, 5). Iar de nevoie trebuie a se feri sâmbăta și duminica, pentru că în acestea se aduce Domnului duhovnicească jertfă”; și în toate sărbătorile. După dumnezeiescul Hrisostom (Sfântul Ierarh Ioan Gură de Aur) (*„Cuvântul pentru feciorie”*) unde aduce spre mărturie zicerea de mai sus a lui Ioil, și zice: *„Că dacă cei de curând însoțiți, care încă pofta le este înfocată*

și tinerețea zburdatică, nu se cade a se împreuna în vreme de Post și de rugă, cu mult mai vârtos ceilalți bărbați și femei mai de mult însoțiți, care nu au atâta silă trupească, se cuvine a nu se împreuna.” Același Sfânt Părinte povestește și cum posteau creștinii cei vechi Sfântul și Marele Post, zicând: „Sunt unii întrecându-se între sineși, unii adică două zile întregi petrec fără mâncare; iar alții nu numai de vin și de untdelemn, ci întrebuințarea tuturor bucatelor o leapădă de la masa lor, mâncând numai pâine și bând apă, petrec tot postul”.¹⁰

Canonul 66 al celui de al VI-lea Sinod Ecumenic (Constantinopol, 691): „Din Sfânta Zi a Învierii lui Hristos Dumnezeuului nostru, până la Duminica nouă, toată săptămâna se cuvine a se zăbovi credincioșii nelipsit în Sfintele Bisericii, cu psalmi și cu laude, și cu cântări duhovnicești, veselindu-se și serbând întru Hristos, și luând aminte la citirea Dumnezeieștilor Scripturi, și desfătându-se cu Sfintele Taine. Că așa vom fi cu Hristos împreună înviați și împreună înălțați. Nicidecum dar în proarătatele zile să se săvârșească alergare de cai sau vreo altă priveriște de norod”.

Tâlcuire

Fiindcă toată Săptămâna cea Luminată, ca o zi cu numele Domnului numită se socotește, pentru aceasta

¹⁰ *Pidalion. Cârma Bisericii Ortodoxe*. Ed. „Credința strămoșească”, – Iași, 2007. – Pp. 119, 121, 441, 683-684.

Canonul acesta rânduiește, că toți creștinii în Săptămâna aceasta se cuvine a îngădui înăuntru în biserici, veselindu-se și serbând Învierea Domnului cu psalmi și cu laude, și cu cântări duhovnicești, luând aminte la cuvintele Dumnezeieștilor Scripturi și împărtășindu-se cu Dumnezeieștile Taine. Deoarece cu un chip ca acesta împreună vom învia și împreună ne vom înălța cu Hristos. Drept aceea în zilele acestea alergături de cai să nu se facă, nici vreo praveliște de norod, necuviincioasă adică, de jucării sau de jocuri, sau de luptări, sau de altă benchetuire de acest fel.

Din Canonul acesta învață-se și creștinii cei de acum, că sfântă viață întrebuințau credincioșii cei vechi, întru aceste sfinte zile ale Învierii și ale Cincizecimii, a Pogorârii Sântului Duh (a săptămânii harului Mângâietorului, Duhului Adevărului)! Și dimpotrivă care necuviincioasă viață viețuiesc aceștia acum, și îndrepte-se, părăsindu-se de banchete, de jocuri, de comedii, de cântece și alte necuviințe ce fac întru acestea. La Moscova aud, că în fiecare zi a săptămânii acesteia creștinii merg de la o biserică la alta și fac litanii, ca să nu găsească vreme de a face vreo altă necuviință, care aceasta se cuvine a se face și de creștinii noștri, ca să nu se abată la nerânduiele și la necuviințe.

Este cunoscut la mulți și celălalt preasfânt obicei, care se ține în Moscova, a nu se culca cu femeile lor bărbații cei mai evlavioși în toată luminată săptămâna aceasta, și după urmare nici nunți a nu face întru aceasta. Cu adevărat preasfânt obicei, care se cuvine a-l urma creștinii noștri. Căci, precum am zis, toată

săptămâna aceasta, se socotește a fi luminată ziua aceea cu numele Domnului numită.¹¹

Canonul 53 al Soborului din Laodiceea (364): „Nu se cade creștinii mergând la nunți, să cânte în organe, ori să joace, ci cu cinste să cineze, ori să prânzească, precum se cade creștinilor”.

Tâlcuire

Oprește Canonul pe creștini de a bate în dobe și a cânta în organe, și de a juca la nunți. Ci să ospăteze, zice, cu sfială și cu cinste, că așa li se cuvine.¹²

Canonul 54 al Soborului din Laodiceea (364): „Nu se cade cei ierarhicești ori clericii a privi niscareva priviri la nunți, ori la cine, ci mai înainte de a intra muzicanții, ei să se scoale și să se ducă”.

Tâlcuire

Canonul acesta oprește pe toți cei bisericești de a asculta la nunți sau la alte ospețe muzici și de a privi jocuri. Ci deși vor fi chemați, mai înainte de a se începe cele de acest fel să fugă.¹³

¹¹ *Pidalion. Cârma Bisericii Ortodoxe.* Ed. „Credința strămoșească”, – Iași, 2007. – Pp. 291-292.

¹² *Ibidem*, – P. 441.

¹³ *Ibidem* – P. 441-442.

ANEXA 4

Egumen Petru (Pruteanu)

DESPRE PREGĂTIREA PENTRU BOTEZ. CÂND ȘI CUM PUTEM BOTEZA COPIII?

Deși cei mai mulți consideră că știu răspunsul la această întrebare, în realitate ne zbatem într-o mare neștiință înfrățită cu indiferența, iar în rezultat avem foarte puțini creștini ortodocși care își conștientizează propriul Botez și responsabilitatea asumată prin primirea acestuia. Tocmai de aceea mi-am propus să punctez câteva idei mai importante pe care cred că trebuie să le știe fiecare creștin, în special părinții și nașii care își aduc pruncii pentru a fi botezați, dar și preoții care săvârșesc aceste botezuri.

1. Înainte de a spune ce este botezul, trebuie să menționăm ce nu este el, pentru că între creștini circulă prea multe mituri și învățături greșite despre Botez și efectele lui. Cei mai mulți își aduc copiii la botez în virtutea unui obicei pe care nici nu doresc să-l înțeleagă, iar o bună parte dintre „ortodocși” consideră că un copil trebuie cât mai repede botezat ca să doarmă bine, să fie sănătos, să nu fie deocheat, să nu scuipe biberonul sau să poată ieși din casă. Dar Hristos n-a lăsat Taina Botezului ca somnifer sau ca bilet de ieșire din casă, iar oamenii care gândesc astfel, dacă încă nu s-au hotărât

să deschidă Biblia ca să înțeleagă ce înseamnă Botezul, măcar să gândească logic că numai în China și India sunt peste două miliarde de oameni nebotezați și toți dorm normal, trăiesc mai mult decât noi, nu sunt deocheați și nici n-au probleme la ieșirea din casă. De ce un copil născut din tată și mamă botezați și cununați s-ar teme de așa ceva?! Și oare cât timp vom mai avea închipuiri atât de josnice față de Tainele Bisericii?!

2. Hristos a rânduit Botezul ca o posibilitate, o șansă și un Dar dumnezeiesc, dar nu ca o obligație sau obicei. Atunci când părinții concep un copil, nu-și propun doar să-l nască, „pentru că așa trebuie” sau ca tatăl copilului să bea bine în acea zi, ci se gândesc la creșterea și viața lui de mai departe, iar însuși copilul, fie și inconștient, nu-și concepe existența decât alături de părinți. Și după cum nașterea nu este un scop în sine, ci este o etapă prin care omul trece de la dezvoltarea embrionară la viața propriu-zisă, tot așa și Botezul, ca naștere duhovnicească „din apă și din duh” (Ioan, 3, 5), nu este un scop în sine, ci este abia începutul vieții duhovnicești. Botezul nu este sfârșitul unor rânduieli legate de nașterea copilului, așa cum deseori se exprimă părinții: „L-am botezat și am scăpat”, ci este doar începutul vieții în Hristos și în Biserică. Totul abia atunci începe, iar dacă cei care aduc pruncul la Botez nu au o relație vie și permanentă cu Biserica, este aproape sigur că nici copilul lor nu va avea o astfel de relație, iar dacă o va avea, aceasta nu se va datora părinților și nașilor, ci unor factori exteriori, care nu-i îndreptățesc pe părinți, ci mai mult îi acuză.

Cei care-și botează pruncii și după aceasta îi rup de Tatăl și de Mama lor, adică de Dumnezeu și Biserică, sunt asemenea celor care-și nasc copiii apoi îi aruncă la gunoi, fără să le mai pese de viața lor. Și vai de preoții care se fac părtași unor astfel de crime duhovnicești, neexplicându-le părinților și nașilor ce înseamnă Botezul și la ce jug se înjugă cei care se pun garanți pentru credința și educația creștină a copilului. Dar e și mai grav atunci când oamenii chiar ar vrea să știe toate acestea, dar preoții nu se oboresc să le explice, iar după aceea dau toată vina pe părinți, de parcă preotul ar fi un năimit care oficiază acte magice sau un funcționar de la bancă care dă credite, dar nu-i pasă dacă au cu ce clienții să plătească, și nici nu le vorbește despre consecințele neachitării la timp a datoriei.

3. Cea mai importantă condiție pentru Botez este credința sinceră în Dumnezeu, lepădarea de Satana și de toate lucrurile lui, și urmarea lui Hristos. Când Mântuitorul a trimis Apostolii în lume, nu le-a spus să boteze pe toți laolaltă, ci în primul rând să învețe neamurile: *„Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin.”* (Matei, 28, 19-20), apoi să boteze pe cei care vor crede Evangheliei: *„Și le-a zis: Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi”.* (Marcu, 16, 15-16). Neoprotestanții, limitându-se la sensul direct

al textului, botează doar persoanele mature, care pot crede conștient în Evanghelie, iar credința este văzută de ei mai mult ca o însușire a unor versete interpretate după bunul plac. Cu toate acestea, accentul pus pe credință este unul corect, iar necesitatea credinței este la fel de valabilă și în Biserica Ortodoxă. Diferența dintre noi și neoprotestanți nu constă în faptul că unii cer mărturisirea credinței, iar alții nu. Și Biserica Ortodoxă cere mărturisirea credinței candidatului la botez, dar acceptă, prin excepție (devenită generală), ca mărturisirea să fie făcută de părinți împreună cu o altă terță persoană, pe care noi o numim naș. A boteza fără a cerceta credința și cunoștințele religioase ale părinților și nașilor este o impietate și o batjocură față de Tainele Bisericii, iar preoții ca „*iconomi* (nu distribuitori) ai Tainelor lui Dumnezeu”: „*Așa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos și ca iconomi ai tainelor lui Dumnezeu*” (I Corinteni, 4, 1) n-ar trebui să admită așa ceva, indiferent de situație!

Haideți să analizăm puțin cazul famenului din Etiopia, despre care ni se relatează la *Fapte*, 8, 26-39: „*Și un înger al Domnului a grăit către Filip, zicând: Ridică-te și mergi spre miazăzi, pe calea care coboară de la Ierusalim la Gaza; aceasta este pustie. Ridicându-se, a mers. Și iată un bărbat din Etiopia, famen, mare dregător al Candachiei, regina Etiopiei, care era peste toată vistieria ei și care venise la Ierusalim ca să se închine, se întorcea acasă; și șezând în carul său, citea pe proorocul Isaia. Iar Duhul i-a zis lui Filip: Apropie-te și te alipește de carul acesta. Și alergând Filip l-a auzit*

citind pe proorocul Isaia, și i-a zis: Înțelege, oare, ce citești? Iar el a zis: Cum aş putea să înțeleg, dacă nu mă va călăuzi cineva? Și a rugat pe Filip să se urce și să șadă cu el. Iar locul din Scriptură pe care-l citea era acesta: „Ca un miel care se aduce spre junghiere și ca o oaie fără de glas înaintea celui ce-o tunde, așa nu și-a deschis gura sa. Întru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat și neamul Lui cine-l va spune? Că se ridică de pe pământ viața Lui”. Iar famenul, răspunzând, a zis lui Filip: Rogu-te, despre cine zice proorocul acesta, despre sine ori despre altcineva? Iar Filip, deschizând gura sa și începând de la scriptura aceasta, i-a binevestit pe Iisus. Și, pe când mergeau pe cale, au ajuns la o apă; iar famenul a zis: Iată apă. Ce mă împiedică să fiu botezat? Filip a zis: Dacă crezi din toată inima, este cu putință. Și el, răspunzând, a zis: Cred că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu. Și a poruncit să stea carul; și s-au coborât amândoi în apă, și Filip și famenul, și l-a botezat. Iar când au ieșit din apă, Duhul Domnului a răpit pe Filip, și famenul nu l-a mai văzut. Și el s-a dus în calea sa, bucurându-se.” (Fapte, 8, 26-39).

Duhul Sfânt îl trimite pe Filip către famen, găsim-l pe acela citind din Scriptură. Filip îi tâlcuiește pasajul biblic neînțeles de el și îi vorbește despre mântuirea venită prin Hristos. Famenul vede apa și spune: „Iată apă! Ce mă împiedică să fiu botezat?” Vedem însă că reacția lui Filip a fost cu totul alta decât a preoților de astăzi. El nu spune: „Vai, pe mine m-a trimis Duhul Sfânt, iar omul acesta e de departe, tocmai din Etiopia, și trebuie urgent botezat, ca să nu i se întâmple ceva pe

drum sau chiar să moară”, deși pericole erau destule. Chiar și faptul că etiopianul citea Scriptura și era dornic să înțeleagă cele citite n-a fost suficient pentru ca Filip să fie de acord să-l boteze. Bineînțeles că statutul social și bogățiile acelui famen, „ministru al economiei” în Regatul Etiopiei, de asemenea n-au constituit vreun privilegiu pentru el. De aceea, Filip răspunde la întrebarea famenului în felul următor: *„Dacă crezi din toată inima, este cu putință.”* Și el, răspunzând, a zis: *„Cred că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu.”* Abia atunci s-a oprit carul și Filip l-a botezat.

Prin urmare, justificări pentru a proceda altfel decât a procedat Filip cu etiopianul nu există, iar atunci când părinții se adresează preotului pentru a boteza pruncul, acesta este obligat să înceapă un amplu proces de catehizare la care să explice principalele învățături ale Bisericii Ortodoxe și fundamentarea lor biblică, și abia după aceea să vorbească despre Botez. De exemplu:

Canonul 46 Laodiceea: „Se cuvine ca cei ce vor să se lumineze să învețe credința și în a cincea zi din fiecare săptămână să dea seama episcopului sau presbiterilor” și Canonul 78 Trulan (V-VI Ecumenic): „(Orânduim) că se cuvine ca cei ce sunt a se lumina (a se boteza catehumenii), să învețe credința, și în a cincea zi a săptămânii (joia), să dea seama (să răspundă) episcopului sau presbiterilor” – prevăd catehizarea obligatorie a candidaților la botez și chiar examinarea lor săptămânală. Doar în cazul în care catehumenul este grav bolnav, preotul poate săvârși Botezul fără cateheză, dar și atunci este obligat să-l întrebe pe

candidat (sau pe cel care mărturisește în locul lui) dacă crede în Sfânta Treime, în mântuirea prin Hristos, în învierea morților și în viața de veci. Iar dacă neofitul rămâne în viață, preotul este obligat să facă catehizarea după Botez: *„Se cuvine ca cei ce în boală au primit luminarea și apoi s-au sculat, să învețe credința și să cunoască că s-au învrednicit de dar dumnezeiesc.”* (Canonul 47 Laodiceea). Și bineînțeles, cazurile de acest gen sunt extrem de rare, iar de cele mai multe ori, nu există niciun motiv de a grăbi botezul și de a nu face catehizare.

4. Mulți preoți îndeamnă părinții să-și boteze cât mai repede pruncii, dar fără să le vorbească despre credință, responsabilitate, viață veșnică etc. Totul este privit prin prisma beneficiilor imediate. Trebuie însă să precizăm că Biserica Ortodoxă acceptă și recomandă botezarea copiilor, dar niciodată nu-l impune, mai ales dacă nu s-a făcut o pregătire corespunzătoare. În secolul al III-lea, Tertulian insista pe amânarea Botezului copiilor (cf. *Despre botez*, cap. 18), nefiind de acord cu grăbirea nemotivată a Botezului. În secolul al IV-lea Sfântul Grigore Teologul, fiu de episcop, dar botezat abia la 30 de ani, recomanda botezarea copiilor la vârsta de cel puțin 3 ani, *„pentru ca aceștia cât de cât să poată auzi și repeta cuvintele Tainei, iar dacă nici atât, cel puțin, să o înțeleagă imaginar”* (cf. *Omilia* 40; PG 36, col. 400). Această recomandare a fost respectată în Biserică până prin secolul al IX-lea, când se generalizează botezul la un an sau la 40 de zile, dar niciodată fără cateheză. În prezent însă, încă

de prin perioada turcocrăției, totul s-a transformat în „servicii religioase pe bandă rulantă”, accentul punându-se doar pe cantitate, iar de calitate nici măcar nu se vorbește. Cel puțin în Biserica Ortodoxă Română nu cunosc niciun ierarh care să ceară preoților un anumit număr de cateheze baptismale și să supravegheze calitatea și regularitatea lor. Situația este și mai gravă în Biserica Ortodoxă din Moldova, deși Soborul Arhieresc al Bisericii Ortodoxe Ruse din 2011 are decizii foarte clare în acest sens. Și-atunci de ce ne mirăm de „creștinii” pe care-i avem sau de faptul că unii dintre ei, fiind botezați și împărtășiți de mici în Biserica Ortodoxă, au ajuns activiști homosexuali sau ateî înverșunați, nemaivorbind de faptul că pușcăriile tot de „ortodocși” sunt pline?! Și cum să nu ajungă așa dacă noi le dăm Evanghelia numai să o sărute, dar nu le citim din ea și nu le-o explicăm, ca în ei să se aprindă flacăra credinței și a iubirii pentru Dumnezeu și pentru aproapele, căci „...credința este din auzire, iar auzirea prin cuvântul lui Hristos” (Romani, 10,17). Să te naști din părinți credincioși încă nu înseamnă nimic, dacă aceștia nu-ți explică niciodată de ce trebuie să credem și de ce credem anume așa și nu altfel.

5. Credința de care vorbește Evanghelia și care se cere la Botez nu este credința în faptul că Dumnezeu există sau, cum spun unii: „Eu cred că există ceva, o putere, o rațiune supremă etc.”. Toate astea n-au nimic comun cu adevărata credință. Și demonii cred că Dumnezeu există, dar nu putem spune că „sunt credincioși”, chiar dacă „se tem și se cutremură” în

fața măreției lui Dumnezeu. A fi credincios înseamnă, pe de o parte, a avea încredere în Dumnezeu mai mult decât în orice și oricine din lumea aceasta, iar pe de altă parte, credința înseamnă credincioșie, adică fidelitate față de Dumnezeu. O soție credincioasă față de soțul ei nu este aceea care crede că soțul ei există sau care are nevoie doar de banii bărbatului, ci numim „credincioasă” soția care are deplină încredere în soțul ei, îl iubește din toată inima și nu-l înșală nici măcar cu gândul, ci vrea să fie doar cu el, îndeplinește orice dorință a lui și este gata chiar să moară pentru el. O astfel de credincioșie cere Dumnezeu și de la noi, iar analogia cu viața de familie aparține de fapt Sfântului Apostol Pavel, care Îl compară pe Hristos cu mirele, iar Biserica – cu o mireasă credincioasă (*Efesenii*, capitolul 5)¹⁴. Orice creștin botezat devine mireasă a lui Hristos,

¹⁴ „Fiți dar următori ai lui Dumnezeu, ca niște fii iubiți, și umblați întru iubire, precum și Hristos ne-a iubit pe noi și S-a dat pe Sine pentru noi, prinos și jertfă lui Dumnezeu, întru miros cu bună mireasmă. Iar desfrâu și orice necurăție și lăcomie de avere nici să se pomenească între voi, cum se cuvine sfinților; nici vorbe de rușine, nici vorbe nebunești, nici glume care nu se cuvin, ci mai degrabă mulțumire. Căci aceasta s-o știți bine, că niciun desfrânat, sau necurat, sau lacom de avere, care este un închinător la idoli, nu are moștenire în împărăția lui Hristos și a lui Dumnezeu. Nimeni să nu vă amăgească cu cuvinte deșarte, căci pentru acestea vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării. Deci să nu vă faceți părtași cu ei. Altădată erați întuneric, iar acum sunteți lumină întru Domnul; umblați ca fii ai luminii! Pentru că roada luminii e în orice bunătate, dreptate și adevăr. Încercând ce este bineplăcut Domnului. Și nu fiți părtași la faptele cele fără roadă ale întunericului, ci mai degrabă, osândiți-le pe față. Căci cele ce se fac întru ascuns de ei, rușine este a le și grai. Iar tot ce este pe față, se descoperă prin lumină, căci

dar nu în particular, ci prin Biserică. Ești mireasă a lui Hristos doar în măsura în care ești membru viu al Bisericii. Tocmai de aceea, Sfântul Sfințit Mucenic Ciprian, episcopul Cartaginei spunea că „în afara Bisericii nu există mântuire”, căci Dumnezeu-lubire, fiind întreit în Persoane, nu-și revarsă iubirea Sa peste indivizii care „cred doar în suflet”, ci numai peste

tot ceea ce este descoperit, lumină este. Pentru aceea zice: „Deșteaptă-te cel ce dormi și te scoală din morți și te va lumina Hristos”. Deci luați seama cu grijă, cum umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți, răscumpărând vremea, căci zilele rele sunt. Drept aceea, nu fiți fără de minte, ci înțelegeți care este voia Domnului. Și nu vă îmbătați de vin, în care este pierzare, ci vă umpleți de Duhul. Vorbiți între voi în psalmi și în laude și în cântări duhovnicești, lăudând și cântând Domnului, în inimile voastre, mulțumind totdeauna pentru toate întru numele Domnului nostru Iisus Hristos, lui Dumnezeu (și) Tatăl. Supuneți-vă unul altuia, întru frica lui Hristos. Femeile să se supună bărbaților lor ca Domnului, pentru că bărbatul este cap femeii, precum și Hristos este cap Bisericii, trupul Său, al cărui mântuitor și este. Ci precum Biserica se supune lui Hristos, așa și femeile bărbaților lor, întru totul. Bărbaților, iubiți pe femeile voastre, după cum și Hristos a iubit Biserica, și s-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfințească, curățind-o cu baia apei prin cuvânt, și ca s-o înfățișeze Săși, Biserică slăvită, neavând pată sau zbârcitură, ori altceva de acest fel, ci ca să fie sfântă și fără de prihană. Așadar, bărbații sunt datori să-și iubească femeile ca pe înseși trupurile lor. Cel ce-și iubește femeia pe sine se iubește. Căci nimeni vreodată nu și-a urât trupul său, ci fiecare îl hrănește și îl încălzește, precum și Hristos Biserica, pentru că suntem mădulare ale trupului Lui, din carnea Lui și din oasele Lui. De aceea, va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va alipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup. Taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos și în Biserică. Astfel și voi, fiecare așa să-și iubească femeia ca pe sine însuși; iar femeia să se teamă de bărbat” (*Efesenii*, cap. 5).

adunarea credincioasă și iubitoare a lui Hristos. Iar a-L iubi pe Dumnezeu înseamnă a păzi poruncile Lui: *„De Mă iubiți, păziți poruncile Mele... Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui”* (Ioan, 14, 15 și 21) – și a dori viața veșnică cu El.

6. Pentru ca un copil să știe și să păzească poruncile lui Dumnezeu, el trebuie să fie învățat de cei care le cunosc. Niște părinți sau nași care n-au citit niciodată Evanghelia și nici nu participă la viața și slujbele Bisericii nu vor putea niciodată să învețe un copil decât să se îndreptățească și să se scuze, așa cum fac ei de obicei. Trăim în vremuri când majoritatea creștinilor au terminat cel puțin liceul, știu să citească, se descurcă la calculator și la telefonul mobil, dar nu știu cele 10 porunci, *Simbolul de Credință (Crezul)* și alte lucruri elementare, fără a mai vorbi de învățături mai profunde ale Sfintei Scripturi. Tocmai de aceea, mai ales în cazul în care părinții copilului sunt încă „departe de Biserică”, aceștia ar trebui să aleagă niște nași pregătiți și potriviți pentru a ajuta la educația duhovnicească a copilului lor. Nașii nu sunt sponsori ai copilului și nici nu trebuie aleși pe criterii de prietenie pur omenească, ci pe criterii duhovnicești. La alegerea nașului de botez nu poate fi vorba de colegialitate, statut social, grad de rudenie sau frică de a nu supăra pe cineva. Când un bolnav are o problemă de sănătate, el merge la cel mai bun doctor, iar dacă are un prieten medic, dar care nu este bun specialist, va pune pe

primul plan sănătatea lui și nu prietenia care-l poate păgubi. Căci dacă prietenia e una sănătoasă, ea n-ar trebui să fie afectată de o astfel de abordare, ci din contra: un prieten medic, dacă nu este bun specialist, va refuza să facă experimente cu prietenul și îl va recomanda altui coleg mai bine pregătit. Iar Botezul este infinit mai important decât scoaterea unui dinte sau o operație de apendicită. La noi însă totul e pe dos și te miri cât de ușor oamenii acceptă să fie nași (sau așa-ziși cumetri). Cred că și atunci când unii dintre ei au devenit pionieri sau comsomoliști erau mai responsabili decât atunci când acceptă să devină nași de botez. Tocmai de aceea, încă de la primele lecții de catehizare, nașii trebuie să primească acceptul Bisericii, dar pot fi și refuzați dacă nu întrunesc condițiile Bisericii. Iar dacă părinții insistă pe niște nași necredincioși, Biserica poate refuza săvârșirea aceluia Botez și acesta va fi un refuz obiectiv și întemeiat. Dacă însă preotul acceptă să săvârșească Botezul fără să-i cunoască pe părinți sau pe nași, convenind data și ora Botezului la telefon sau prin femeia care vinde lumânări, toată vina pentru soarta copilului cade asupra aceluia preot care este „lup în piele de oaie”. Unii vor zice că exagerez, dar Hristos și Apostolii cu siguranță sunt de partea acestei abordări fără compromis și nu acceptă ca preotul să se transforme într-un chelner care nu știe cum mai bine să-și servească clienții pentru a nu pierde bacșișul.

7. La modul practic, părinții trebuie să aleagă unul sau cel mult doi nași (nu neapărat nașii lor de cununie), care să fie buni creștini ortodocși și „oameni

de Biserică”, cu un înalt simț al responsabilității. De la astfel de nași nu trebuie așteptate beneficii materiale, ci doar să-și facă conștiincios datoria, căci nașia nu-i un obicei popular care se rezumă la a da sau a primi niște colaci, ci e o problemă de viață și de moarte. Prin urmare, la Botez trebuie să fie unul sau cel mult doi nași, nu zeci de cumetri, care n-au nicio atribuție, ci vin ca gură-cască, iar uneori nici nu asistă la Botez, ci vor să fie pomeniți „la fără frecvență”. Și dacă un preot serios le spune că acest lucru nu-i corect, în numele „cumătrismului național” (dogmatizat la moldoveni) aceștia merg la alți preoți, care îi jupoaie de bani, pomenind numele celor care de fapt nu sunt cumetri și n-au nicio legătură cu Botezul!

După învățătura Bisericii Ortodoxe, totul e mult mai simplu: în cazul unui băiat se ia ca naș un bărbat, iar în cazul unei fete – o femeie. Acesta mărturisește credința în numele pruncului și doar el se înrudește duhovnicește (spiritual) cu familia copilului, iar toți ceilalți doritori de a participa la slujba Tainei Sfântului Botez sunt simpli credincioși (dacă sunt), care se bucură de încorporarea unui nou membru în Trupul Bisericii. Și Botezul trebuie privit anume așa, ca o sărbătoare a întregii Bisericii, care trebuie unit cu Liturgia duminicală sau praznicală, nu ca un „serviciu” religios pe care cineva îl oficiază în particular, ca și cum nici n-ar vrea să fie deranjat de prezența întregii comunități.

8. În cazul în care părinții sau nașul copilului refuză frecventarea lecțiilor de catehizare sau nu se arată responsabili în ce privește educația ulterioară a

pruncului, Biserica este obligată să refuze oficierea aceluia Botez, iar frazele de genul: „Ce vină are copilul?” trebuie întoarse împotriva părinților, nu împotriva Evangheliei. Botezul nu se face din milă, ci numai în baza mărturisirii de credință, căci și Hristos n-a spus că se vor osândi cei care nu se vor boteza, ci cei care nu vor crede: *„Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi”* (Marcu, 16, 16). Calendarul bisericesc este plin de Sfinți care n-au apucat să se boteze (nu că n-ar fi dorit), în schimb nu avem niciun Sfânt care să nu fi avut credință sau să fi aparținut Bisericii doar formal, sperând că se va mântui mâncând ouă roșii la Paști. Iată de ce, atunci când nu se întrunesc toate condițiile pentru Botez, Biserica poate și chiar trebuie să refuze săvârșirea aceluia Botez, și niciun alt preot nu poate trece peste condițiile stabilite de Mântuitorul Hristos. În cazurile în care un preot nu botează copilul din cauza lipsei banilor, alt preot este chiar obligat să săvârșească acel Botez și să raporteze fapta „colegului” către episcop. Dar dacă preotul refuză Botezul din lipsa de credință, niciun alt preot nu poate face pogorământ în acest caz, căci aici nu e vorba de o decizie subiectivă a preotului, ci de o atitudine obiectivă a Bisericii, enunțată printr-un preot care nu negociază Tainele Bisericii. Și să dea Domnul cât mai mulți preoți de acest fel... Numai așa turma lui Hristos se va vindeca de formalism și ipocrizie, mărturisind și trăind conștient credința.

Bineînțeles, toate aceste idei nu sunt deloc protestante, ci cât se poate de ortodoxe și menite

să-i salveze pe ortodocși și să întărească Biserica. Aspectele pozitive și negative din istoria Bisericii noastre confirmă acest lucru.

Sunt conștient de faptul că cele mai multe articole și studii de-ale mele trezesc discuții aprinse în rândul clericilor și al credincioșilor, dar ceea ce scriu nu este de dragul senzației sau al autoafirmării, ci cu scopul sincer de a înviora și a face cât mai conștientă trăirea noastră în Biserică. Și, dacă e să judecăm după roade, cred că mai este încă mult de lucru pe acest tărâm, dar ne bucurăm că tot mai mulți preoți și credincioși conștientizează nevoia unei mai bune pregătiri înainte de Botez și importanța unei vieți bisericești mult mai intense după Botez.

Rândurile de mai sus despre „*când și cum putem boteza copiii?*” i-au făcut pe mulți să înțeleagă sensul și importanța pregătirii pentru Botez, dar au fost și persoane care au înțeles tendențios unele afirmații, învinuindu-mă de exagerări. Contraargumente serioase nu s-au adus, căci nici nu există, ci, așa cum ne-am obișnuit deja, continuăm să ne zbatem în prejudecăți și false teologii pe care tot noi le-am inventat sau le-am moștenit accidental de la eterodocși, după care ne apucăm să le justificăm și să le argumentăm. Mai mult decât atât, atunci când e vorba despre primirea Sfintelor Taine și o viață conștientă în Biserică, ortodocșii refuză să facă trimitere la Sfinții Părinți sau, în cel mai bun caz, îi citează selectiv și le interpretează ideile tendențios, continuând să promoveze percepțiile magice privind efectul Tainelor Bisericii în viața omului. Într-adevăr,

domeniul nu-i ușor, dacă ne gândim că Sfinții Părinți nu au elaborat o învățătură sistematică despre Sfintele Taine, iar cei care au sistematizat-o în ultimele patru-cinci secole n-au făcut decât să copieze Catehisme romano-catolice, fără să ia în calcul înțelegerile și practicile diferite dintre Răsărit și Apus.

De exemplu, în Apus creștinii își botezau copiii încă din secolul al II-lea sau poate chiar I, iar în secolul al VI-lea această practică devine generală și tocmai din cauza problemelor care le crea pedobaptismul, Biserica din Apus a instituit și practica Confirmării credinței la o vârstă conștientă. În Răsărit însă, botezul copiilor abia începuse a se practica, ca excepție (!) prin secolele III-IV și s-a generalizat abia în secolul al IX-lea, când tensiunile dintre Răsărit și Apus erau deja destul de mari și acest lucru a împiedicat formularea unei poziții comune și echilibrate în ce privește pregătirea copiilor pentru Botez și stabilirea unei vârste mai potrivite pentru săvârșirea acestuia. Chiar și în secolele XI-XII bizantinii botezau copiii abia la 3 sau 7 ani și numai în cazuri de boală sau moarte – după 8 sau 40 de zile. Acest lucru l-a făcut pe autorul schismei de la 1054, cardinalul Humbert, să introducă în textul anatemei sale și acuza că grecii refuză să boteze copiii muribunzi înainte de 8 zile. Pur formal, acuza era una întemeiată, pentru că bizantinii într-adevăr nu botezau la întâmplare, chiar dacă pruncul era pe moarte, căci Biserica din Răsărit nu susținea și nu susține nici astăzi ideea că un prunc nebotezat merge automat în iad, cum se afirma în Apus. Iată de ce Humbert nu înțelegea că refuzul de

a boteza nu era legat de termenul de 8 sau 40 de zile, ci de faptul că nimeni nu poate fi botezat doar pentru că e pe moarte, ci doar dacă părinții cer botezul cu credință, iar viața lor îți dă speranța că dacă acel copil va trăi, el va deveni un bun creștin și nu un „fur de cele sfinte”.

Teologia apuseană deja dezvoltă ideea că o Taină a Bisericii este valabilă indiferent de credința omului, cu condiția ca „forma” (formula și ritualul) să fie săvârșite corect. Astfel, romano-catolicii au ajuns să spună că în caz de nevoie, creștinul poate fi botezat chiar și de un păgân, dacă acela rostește corect formula, iar un preot rămâne preot chiar dacă este caterisit sau anatemitizat. Ortodocșii însă continuau să vadă Sfintele Taine nu ca niște acte magice, ci ca niște căi de transmitere a Harului necreat al lui Dumnezeu în ființa creată și liberă a omului, care-L dorește pe Dumnezeu și trăiește întru El prin credință și viață curată. Nu în zadar rugăciunile Sfintelor Taine sunt sub formă de cerere, în care săvârșitorul și primitorul Tainei cheamă Harul lui Dumnezeu, iar Acela vine și se sălășluiește în om numai dacă găsește „vasul curat pregătit”.

Mai nou însă, unii preoți au ajuns să-și închipuie că Tainele sunt niște ocazii de a-l porunci lui Dumnezeu să lege și să dezlege așa cum îi trece preotului prin cap, să boteze și un necredincios, să binecuvânteze chiar și nunta care nu este nuntă, să hirotonească chiar pe un ateu etc. Și ce-i mai grav, „șamanismul ortodox” bântuie nu doar în practica de zi cu zi a parohiilor noastre, ci începe să fie tot mai mult teoretizat și dogmatizat.

Preoții aruncă „mărgăritarele lui Dumnezeu” oriunde sunt plătiți să o facă, dar încearcă să demonstreze că ceea ce fac ei este „ortodox” și „spre mântuirea omului”, uitând că *„Dumnezeu nu Se lasă batjocorit”: „Nu vă amăgiți: Dumnezeu nu Se lasă batjocorit; căci ce va semăna omul, aceea va și secera”* (Galateni, 6, 7).

De exemplu, în secolul al XII-lea, printre musulmanii care trăiau alături de creștini era un obicei de a boteza băieții înainte de circumciziunea islamică, ca aceasta să fie mai ușor suportată. În anumite situații, unii dintre ei doreau mai târziu să devină creștini și apărea întrebarea dacă ei trebuiau rebotezați sau doar unși cu Sfântul Mir. S-ar părea că noi deja avem răspunsul (dat de scolastica apuseană), dar iată ce răspunde patriarhul Luca Chrisoverghis la această întrebare: *„Fără îndoială aceștia trebuie botezați din nou, căci botezul pe care l-au primit nu a fost din bună intenție, ci ca medicament [pentru trup] sau ca un fel de vrăjitorie”* (cf. *„Sintagma alfabetică a lui Matei Vlastares”*, litera B, cap. 3).

Și prin acest citat nu vreau să spun că noi ar trebui să rebotezăm pe toți cei care au fost botezați numai ca să poată dormi bine sau să poată călători, ci că Ortodoxia nu acceptă abordările șamaniste asupra Sfintelor Taine. Dacă partea văzută a Botezului (întreita afundare completă, cu rostirea cuvintelor corespunzătoare) a fost săvârșită corect, ea nu mai trebuie repetată: *„Căci este cu neputință pentru cei ce s-au luminat odată și au gustat darul cel ceresc și părtași s-au făcut Duhului Sfânt, și au gustat cuvântul cel bun al lui Dumnezeu și puterile veacului viitor, cu*

neputință este pentru ei, dacă au căzut, să se înnoiască iarăși spre pocăință, fiindcă ei răstignesc loruși, a doua oară, pe Fiul lui Dumnezeu și-L fac de batjocură” (Evrei, 6, 4-6) – dar Harul lui Dumnezeu va lucra în om abia atunci, când acesta va da primele semne de conlucrare cu harul. (Deci partea văzută a Tainei se repetă numai dacă aceasta a fost făcută în batjocură sau de un cleric caterisit/anatemizat.)

Iată un alt exemplu, din secolul al IV-lea, în care Sfântul Atanasie cel Mare arată că botezul săvârșit corect este valabil, dar nu-i este de niciun folos primitorului necredincios. Marele Ierarh povestește că odată în Alexandria, când bântuia o maladie și mulți se botezau de frica morții, un Înger din cer i s-a arătat unui mucenic Petru, spunându-i: *„Cât timp veți mai trimite aici saci pecetluiți, dar absolut goi, fără niciun conținut?”* (cf. *Limonariu*, cap. 198).

Cei care s-au obișnuit cu o teologie deformată privind Sfintele Taine ar putea să se întrebe: Și atunci ce este Botezul? Cum lucrează el în viața omului și în ce caz Botezul nu este eficient? La aceste întrebări vom răspunde atât prin trimiteri biblice și patristice, cât și prin diferite exemple și comparații.

În primul rând, trebuie să spunem că în viziunea Părinților răsăriteni efectele Botezului nu se limitau la ștergerea păcatelor (inclusiv a celui originar), așa cum s-a întâmplat în Apus, unde și forma Botezului – turnarea sau stropirea – reflectau preocuparea pentru curățirea de păcate și nimic mai mult. În Răsărit, unde Botezul se săvârșește doar prin întreită afundare, acesta înseamnă:

— asemănare și participare la moartea și învierea lui Hristos: „*Au nu știți că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? Deci ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții... Așa și voi, socotiți-vă că sunteți morți păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru*” (Romani, 6, 3-4 și 11);

— altoire duhovnicească: „*Căci dacă am fost altoiți pe El prin asemănarea morții Lui, atunci vom fi părtași și ai învierii Lui*” (Romani, 6, 5);

— moarte față de păcat și pregustare a vieții veșnice: „*Cunoscând aceasta, că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El, ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi ai păcatului. Căci Cel care a murit a fost curățit de păcat. Iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom și viețui împreună cu El, știind că Hristos, înviat din morți, nu mai moare. Moartea nu mai are stăpânire asupra Lui. Căci ce a murit, a murit păcatului o dată pentru totdeauna, iar ce trăiește, trăiește lui Dumnezeu*” (Romani, 6, 6-10);

— ungere de la Duhul Sfânt: „*Iar voi, ungere aveți de la Cel Sfânt și știți toate*” (I Ioan, 2, 20);

— naștere de sus / din apă și din Duh / din nou: „*Răspuns-a Iisus și i-a zis: Adevărat, adevărat zic ție: De nu se va naște cineva de sus, nu va putea să vadă împărăția lui Dumnezeu. Iar Nicodim a zis către El: Cum poate omul să se nască, fiind bătrân? Oare, poate să intre a doua oară în pântecele mamei sale și să se nască? Iisus a răspuns: Adevărat, adevărat zic ție: De*

nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu” (Ioan, 3, 3-5); „Care fuseseră neascultătoare altădată, când îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu aștepta, în zilele lui Noe, și se pregătea corabia în care puține suflete, adică opt, s-au mântuit prin apă” (I Petru, 3, 20);

— naștere din Dumnezeu și sămânță a harului: *„Oricine este născut din Dumnezeu nu săvârșește păcat, pentru că sămânța lui Dumnezeu rămâne în acesta; și nu poate să păcătuiască, fiindcă este născut din Dumnezeu” (I Ioan, 3, 9);*

— dar de înfiere: *„Ca pe cei de sub Lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea. Și pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: Avva, Părinte” (Galateni, 4, 5-6);*

— și înfrățire cu Hristos: *„Pentru că și Cel ce sfințește și cei ce se sfințesc, dintr-Unul sunt toți; de aceea nu se rușinează să-i numească pe ei frați, zicând: „Spune-voi fraților mei numele Tău. În mijlocul Bisericii Te voi lăuda” (Evrei, 2, 11-12).*

În rugăciunile de la Botez preotul, candidatul și întreaga Biserică se roagă ca toate acestea să se dăruiască celui care se botează, dar realizarea lor în viața duhovnicească a fiecăruia depinde de credința omului și dorința lui de conlucrare cu Dumnezeu.

Dacă analizăm atent expresiile de mai sus, ne dăm seama că Biserica nu poate să arunce sămânța într-un pământ nepregătit, nu poate altoi un pom care nu are condiții să crească sănătos pentru a aduce rod, nu

poate da naștere unui embrion încă nedezvoltat (căci acesta este avort) și nu poate înfrăți cu Hristos pe cel care nu știe nimic despre El și nici nu are de la cine învăța, căci în mediul în care el va trăi Hristos este înjurat și batjocorit, dar nicidecum cinstit și iubit.

Cu siguranță, unii se vor întreba: dar ce vină are copilul? Dar dacă copiii nu au nicio vină, atunci de ce nu mergem prin Africa sau Asia să botezăm miliarde de copii la rând, „en gros”, că poate harul va lucra cumva și în viața lor (că acei copii nu sunt cu nimic mai răi decât ai noștri și nici ai noștri nu știu Evanghelia mai bine decât ai lor)? Sau poate nu ne ducem acolo doar pentru că aceia nu plătesc? Nu, ci în primul rând pentru că acolo Botezul nici nu este cerut, deși simpla cerere a Botezului încă nu înseamnă că preotul poate boteza imediat și necondiționat.

Dacă un tânăr (deja conștient!) vine la mănăstire și cere starețului să fie călugărit, starețul nu-l va călugări imediat, ci mai întâi îi va explica ce înseamnă viața monahală, ce responsabilități își ia, care-s ispitele, apoi îl va pune la încercare câțiva ani și numai după aceea îl va călugări. Și numai dacă fratele este în gura morții, acesta poate fi călugărit mai în grabă, ca excepție de la rânduiala pe care monahii o țin de veacuri. Fără acest noviciat călugăria ar fi călcată în picioare și doar o mică parte din cei care ar primi-o ar rămâne în mănăstire (după cum o mică parte din cei botezați trăiesc creștinește). Și, bineînțeles, tunderea în monahism nu-i cu nimic mai importantă decât Botezul. Cu toate acestea, cei mai mulți au ajuns să perceapă Botezul ca

pe o bandă rulantă de cutii, peste care preotul doar aplică eticheta „Botezat”. Dar oare ajută la ceva un astfel de botez? Din cele de mai sus am văzut că nu, dar am dori să confirmăm acest lucru și cu alte citate patristice.

În „Marele cuvânt catehetic” (cap. 40) Sfântul Grigore de Nyssa scrie: *„Va trebui luat în seamă și ceea ce urmează dincolo de viața pământească și acest lucru mulți din cei ce se apropie de harul Botezului îl scapă din vedere și se înșală, astfel, crezând că deja s-ar fi născut din nou, câtă vreme aceasta e numai o părere a lor. Doar e limpede că schimbarea vieții noastre dobândită prin Botez nu-i propriu-zis o schimbare, dacă noi rămânem tot în starea în care am fost. Despre cel ce rămâne același, nu știu cum s-ar putea crede că a devenit alt om, câtă vreme în el nu s-a schimbat niciuna din trăsăturile lui caracteristice. E doar limpede pentru fiecare că mântuitoarea naștere din nou se face în scopul înnoirii și schimbării firii noastre... Dacă, însă, Botezul este dat numai pentru spălarea trupului, iar sufletul nu se curățește de întinăciunea patimilor, ci duce și după primirea tainei o viață la fel cu cea dinaintea ei, atunci, oricât de îndrăzneț ar părea, eu o spun fără înconjur: în acest caz apa e numai apă, pentru că nu se vede nicăieri în cel nou-născut nicio urmă de dar al Duhului; ba încă batjocorim și chipul lui Dumnezeu...”*

Pentru a înțelege mai bine ideea acestui părinte capadocian, trebuie să amintim că și Apostolul Pavel: *„Căci ce a murit, a murit păcatului o dată pentru totdeauna, iar ce trăiește, trăiește lui Dumnezeu”*

(Romani, 6, 10), și Apostolul Ioan Teologul: „Cine săvârșește păcatul este de la diavolul, pentru că de la început diavolul păcătuiește. Pentru aceasta S-a arătat Fiul lui Dumnezeu, ca să strice lucrurile diavolului. Oricine este născut din Dumnezeu nu săvârșește păcat, pentru că sămânța lui Dumnezeu rămâne în acesta; și nu poate să păcătuiască, fiindcă este născut din Dumnezeu. Prin aceasta cunoaștem pe fiii lui Dumnezeu și pe fiii diavolului; oricine nu face dreptate nu este din Dumnezeu, nici cel ce nu iubește pe fratele său” (I Ioan, 3, 8-10) și toți creștinii din primele secole nu concepeau ca cineva botezat să mai săvârșească păcate mari. Aceasta și pentru că botezul nu se poate repeta: „Căci este cu neputință pentru cei ce s-au luminat odată și au gustat darul cel ceresc și părtași s-au făcut Duhului Sfânt, și au gustat cuvântul cel bun al lui Dumnezeu și puterile veacului viitor, cu neputință este pentru ei, dacă au căzut, să se înnoiască iarăși spre pocăință, fiindcă ei răstignesc loruși, a doua oară, pe Fiul lui Dumnezeu și-L fac de batjocură” (Evrei, 6, 4-6); iar iertarea păcatelor prin „puterea de a lega și de dezlega”: „...Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute” (Ioan, 20, 22-23) era practică de Biserică destul de rar, cel mult o dată sau de două ori în viață, și numai după o pocăință publică îndelungată. Abia începând cu secolul al VI-lea, s-a generalizat practica Mărturisirii (Spovedaniei) de astăzi, care se poate face oricând și inclusiv pentru „păcate mici” – lucru care a marcat cumva și înțelesurile vieții de după Botez.

Iar acum să revenim la citatele patristice despre botezul conștient și asumat.

În „*Procateheza*” sa, Sfântul Chiril al Ierusalimului spune: *„Dacă stăruiești în intenția ta rea, eu, care îți vorbesc, n-am nicio vină; tu însă nu aștepta să primești harul. Apa te va primi, dar Duhul nu te va primi. Dacă cineva se știe pe sine cu rană, să-și ia plasture! Dacă a căzut cineva, să se scoale! Niciunul dintre voi să nu fie Simon (Magul)! Să nu fie nici fățarnicie, nici iscodire a celor ce se fac!”*.

Același Chiril al Ierusalimului spune în *Cateheza* 17, 36: *„Cercetează-ți sufletul și nu arunca mărgăritarele înaintea porcilor. Dacă ești fățarnic, deși acum oamenii te botează, Duhul nu te botează! Dar dacă te apropii cu credință, oamenii slujesc ritualul văzut, iar Duhul îți dă ceea ce nu se vede”*.

Să vedem și câteva citate de la Sfântul Ioan Gură de Aur.

În *Omilia I la Faptele Sfinților Apostoli* marele Ierarh spune:

„Dacă un om destinat să facă parte dintr-o stăpânire vremelnică, se pregătește toată viața pentru aceasta și pentru ca să obțină vreo slujbă înaltă își cheltuiește toți banii și tot timpul, preocupându-se de acest lucru, de care se îngrijește peste măsură, ce pedeapsă merităm noi, care ne îndreptăm spre Împărăția Cerului cu atâta nepăsare și nu arătăm niciun pic de râvnă și de îngrijire, nici înainte de a primi Botezul, și nici după ce l-am primit? Ba chiar acesta este însuși motivul pentru care ne arătăm neglijenți după ce am primit Botezul:

acela că nu am vegheat asupra noastră nici înainte de a-l primi.

De aceea, mulți, după ce s-au botezat, s-au întors imediat înapoi la vărsătura lor și au devenit și mai răi decât înainte, atrăgând asupra lor pedepse și mai groaznice, întrucât fiind izbăviți de păcatele lor, în același timp L-au mâniat încă și mai tare pe Judecătorul, și fiind vindecați de o boală atât de grea a păcatelor lor, tot nu au învățat să vegheze asupra lor înșiși. Ci li s-au întâmplat tocmai acelea cu care Hristos l-a amenințat pe slăbănog, zicând: *„Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău”* (Ioan, 5, 14). Și pe care le-a prorocit despre iudei, spunând că *„se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi”* (Matei, 12, 45).

Căci *„de n-aș fi venit și nu le-aș fi vorbit, păcat nu ar avea; dar acum n-au cuvânt de dezvinovățire pentru păcatul lor”* (Ioan, 15, 22), zice El, arătând că prin nrecunoștința lor, vor aduce asupra lor înșiși cele mai mari rele.

Vinovăția pentru păcatele săvârșite după primirea acestor binefaceri, este îndoită și împătrită, întrucât după cinstea pe care ne-a făcut-o, ne arătăm nrecunoscători și plini de răutate. Deci baia Botezului nu ne înlesnește o pedeapsă mai ușoară.

Însă cugetați astfel: un om are păcate grozave, săvârșind ucidere sau desfrânare sau altă crimă, dar toate acestea i-au fost iertate lui prin Botez. Căci nu există păcat sau hulă care să nu se șteargă și să lase locul harului, pentru că harul este dumnezeiesc.

Sau iarăși: un om a săvârșit desfrânare și ucidere, dar desfrânarea lui este lăsată de-o parte, uciderea este uitată și el nu mai este împovărat de aceste învinuiri, „căci darurile și chemarea lui Dumnezeu nu se pot lua înapoi” (Romani, 11, 29).

Dar pentru cele pe care le săvârșește, din nou, după Botez, pedeapsa lui este la fel de mare ca și cum amândouă păcatele dinainte i s-ar socoti la loc spre osândă, și încă mult mai rău decât atât.

Pentru că vinovăția nu este aceeași după Botez, ca și înainte de Botez, ci se socotește îndoit sau întreit.

Iată deci cât de mare este responsabilitatea creștinului botezat, care trebuie să fie bine pregătit și conștient pentru darul pe care-l primește, căci altfel se osândește pentru hulă și iresponsabilitate. În cazul Botezului copiilor, responsabilitatea pentru viața creștină a celui care se botează o poartă părinții și nașii, iar dacă Biserica constată că aceștia au o abordare neserioasă, Botezul trebuie amânat până când cei care aduc copilul vor fi conștienți și se vor arăta capabili (nu doar dispuși) de a educa creștinește copilul sau se va amâna până când copilul va crește și va cere singur botezul.

Iată ce spune Sfântul Ioan Gură de Aur într-o *Omilie* către candidații la Botez, din textul căreia deducem că aceasta era ascultată și de nași: „Știu oare nașii de ce răsplată se învrednicesc dacă arată multă preocupare față de voi, dar și ce osândă își agonisesc dacă vor fi delăsători? Ia gândește-mi-te, iubite, oare garanții unora în treburi bănești nu au mai mult chin decât

datornicul care împrumută bani și pentru care ei se pun drept garanți? Căci dacă cel ce este împrumutat se arată binevoitor, ușurează povara garantului său; dar dacă este răuvoitor, îi provoacă aceuia o belea și mai mare. De aceea îndeamnă și zice acel înțelept: „Dacă te-ai pus garant, fii cu grijă că va trebui să plătești” (*Sirah*, 8, 13). Dacă garanții unora pentru sume de bani se pun pe ei înșiși în situația de a achita toți banii, cu mult mai mult garanții în cele duhovnicești, deoarece garantează că-i învață pe alții virtutea, datori sunt să arate multă trezvie, îndemnând și sfătuind, îndreptând și având dragoste părintească.

Și să nu socotească a fi neimportant ceea ce se petrece aici, ci să știe foarte clar că, dacă prin propria lor atenționare îi vor conduce pe drumul virtuții pe cei încredințați lor, se vor împărtăși de un nume bun, iar dacă se moleșesc, multă osândă vor avea. Tocmai de aceea obișnuim să-i numim pe unii ca aceștia părinți duhovnicești, ca ei să afle din însăși realitatea faptelor de câtă dragoste părintească trebuie să dea dovadă în învățătura duhovnicească ce o dau fiilor duhovnicești. Căci dacă este bine să îndrumăm spre râvnirea virtuții pe cei care nu ne-au fost încredințați, cu atât mai mult datori suntem să ne împlinim sarcina față de cel pe care l-am primit ca fiu duhovnicesc. Învățați și voi, nașilor că, dacă veți fi delăsători, nu mică va fi primejdia!”.

Același Ioan Gură de Aur, muștrând pe cei care încercau să amâne botezul până aproape de moarte, întreabă: „*Cel care nu mai poate rosti acele cuvinte prin care el trebuie să realizeze fericitul legământ*

cu Stăpânul nostru al tuturor, ci zace ca un lemn sau ca o piatră fără de viață, nu se deosebește cu nimic de un mort; și atunci care-i folosul primirii Botezului în asemenea stare de nesimțire?” (trad. din rusă: „Творения”, T. III, – C. 261).

Vedem deci accentul deosebit pe care-l puneau Sfinții Părinți pe primirea conștiință a Botezului și diferența de percepție a Bisericii de atunci față de „șamanismul ortodox” practicat în prezent.

Nu puțini preoți îi botează pe toți cei care se adresează și fac aceasta, chipurile, din cea mai bună intenție, mai ales dacă nu pretind vreo taxă pentru Botez. Dar aceasta nu-i suficient dacă înainte de Botez nu se face o catehizare corespunzătoare, iar cei care vin sau aduc pe cineva la botez nu-s puși la încercare (așa cum am vorbit mai sus despre încercarea înainte de tunderea în călugărie). La noi însă, se practică pe larg programările Botezurilor prin telefon, iar în cel mai bun caz, preotul vede părinții și nașii o singură dată înainte de Botezul copilului, iar aceștia învață Crezul ca pe o poezie, fără să înțeleagă nimic din el și din Creștinism în general! Chiar la masa de după Botez nașii, care în numele pruncului „s-au lepădat” și „l-au scuipat” pe Satana, îl sărută iarăși prin beție și înjurături, iar la prima boală a copilului, mama sau bunica îl duce să fie descântat. Și-atunci se pune întrebarea: pe cine botezăm? Pe posesorii de prosoape și cruciulițe sau niște ființe raționale care își încep viața în Biserică și urmează să o trăiască în Biserică până la moarte? Cum poți

boteza pe copilul ai cărui părinți nu participă regulat la slujbele Bisericii și nu se împărtășesc niciodată sau doar o dată pe an? Ce va auzi acel copil despre Hristos și Evanghelie de la părinții săi? Că e bine să nu-și schimbe credința, pentru că așa au moștenit-o de la strămoși? Păi, acești părinți exact așa ar spune și dacă ar fi musulmani sau budiști, pentru că ei n-au nici cea mai mică convingere că Ortodoxia este credința cea adevărată și mântuitoare, și nu doar o moștenire populară...

Mai sunt unii care spun că copiii trebuie botezați chiar și dacă au părinți necredincioși pentru că numai așa în ei va lucra harul lui Dumnezeu care-i poate aduce la credință, iar fără harul Botezului aceștia n-ar avea nicio șansă să vină la Hristos. Aceasta-i însă o aberație contrară teologiei și experienței noastre ecleziale. Saul din Tars, împăratul Constantin cel Mare, Fericitul Augustin și toți păgânii care s-au convertit de-a lungul istoriei cum au crezut în Hristos fără să aibă harul Botezului? Păi, *nu te botezi ca să crezi, ci te botezi numai dacă crezi!* Nu așa spune Evanghelia? La ce i-a folosit Botezul lui Lenin, Stalin, Ceaușescu și tuturor torționarilor din închisorile comuniste? La ce folosește Botezul sutelor de milioane de ortodocși care fac ca anume țările majoritar ortodoxe să fie în topul statelor cu cel mai mare procent de fumători și alcoolici, cu cea mai mare rată de avorturi și copii abandonați? Și atenție, toate astea se întâmplă exact acolo unde noi spunem că îi botezăm pe copii în credința cea adevărată și în ei lucrează harul!

Mai degrabă putem spune că harul dumnezeiesc a lucrat în inima împăratului Constantin atunci când acesta construia sute de biserici sau când a organizat și a condus Sinodul I Ecumenic, deși nu era încă botezat, ci doar catehumen. Harul lui Dumnezeu a lucrat și în inima altor doi catehumeni celebri: Ambrozie din Milan și Nectarie din Constantinopol, care au fost aleși episcopi nefiind încă botezați, dar deja ducând un mod desăvârșit de viață. Și iată că Biserica nu-i respingea, ci chiar îi prețuia pe cei care doreau să se pregătească mai bine de Botez. Noi însă, vorbim despre catehumenat ca despre o pagină moartă a istoriei și am ajuns să-l considerăm inutil și demodat. De aceea, să nu ne mirăm că tineretul nostru botezat și împărtășit o dată sau de două ori pe an tot mai des se droghează, preferă „relații sexuale netradiționale” sau îl hulește pe Dumnezeu și se declară ateu. De vină este chiar Biserica care primește păgânismul ca pe un „cal troian” în sânul Ei și nu impune respect față de Botez, așa încât acesta să fie dorit și asumat, dar nu săvârșit ca un obicei.

Cu siguranță vor fi și în continuare persoane care vor spune că această abordare a Botezului este una protestantă, pentru că mizează pe o înțelegere rațională a credinței în Dumnezeu și sugerează amânarea Botezului la maturitate. Acuzațiile însă sunt neîntemeiate și nu le accept, pentru că nu asta am dorit să spun.

În primul rând, sunt convins că renunțarea la practica bimilenară a botezului copiilor n-ar fi o soluție care să

rezolve automat toate problemele, ci pe unele chiar le-am complica. Nu-i nevoie de schimbarea în sine a practicii Bisericii, ci de schimbarea atitudinii clericilor și credincioșilor, care prin indiferența lor slăbesc Biserica. Există foarte multe situații concrete când Botezul trebuie amânat, iar Biserica nu trebuie să se teamă să facă acest lucru dacă are în față oameni încă nepregătiți. Dar dacă părinții vor să-și boteze copilul și întrunesc condițiile cerute de Biserică, copilul lor trebuie botezat și ajutat să crească și să trăiască plener în Biserică.

În al doilea rând, am convingerea că un copil de 3-4 ani, atunci când se roagă (în felul lui și în limba lui), el manifestă o credință pe deplin compatibilă cu Evanghelia și Botezul. Păcat însă că acel copil nu rămâne în Biserică și nu se împărtășește sistematic și la 8 ani, și la 16, și la 25, și mai departe pe parcursul întregii vieți, pentru că nu-și conștientizează apartenența personală la Biserică, ci percepe Biserica doar ca pe o „agenție de servicii religioase” la care te adresezi atunci când ai nevoie. Aici e problema, iar pentru a o rezolva, Biserica trebuie să-și pregătească foarte bine credincioșii, după cum și o instituție iese din criză numai dacă ridică nivelul de pregătire al angajaților, atât la nivel de conducători, cât și de simpli muncitori.

Trebuie să recunoaștem că la acest capitol noi procedăm mai rău decât în comunism, căci chiar și comunismul vorbea nu doar de cantitate, ci și de calitate, pe când la noi totul e văzut doar prin prisma unor cifre de care ne îmbătăm. E ca și cum ne-am

lăuda că la noi este angajată 90% din populația țării, fără șomeri, dar în realitate vedem că muncesc doar 5-10%, iar ceilalți vor doar salarii. Cam asta avem noi în Biserică, dar să nu uităm că Dumnezeu „plătește salarii” doar celor care muncesc cu adevărat...

PREGĂTIREA DE BOTEZ. GHID PRACTIC PENTRU PĂRINȚI ȘI NAȘII DE BOTEZ

1. Botezul nu este un obicei popular sau național și nu se face pentru ca pruncul să poată fi scos din casă, să doarmă mai bine, să nu fie deocheat sau să-i meargă bine în viață. Toate acestea sunt superstiții băbești și păgâne! De asemenea, botezul nu trebuie transformat în prilej de „înrudire” dintre părinții copilului și prietenii pe care și-i iau de cumetri, ca mai apoi, toată viața, să mănânce și să bea împreună. Nașii de botez se înrudesesc spiritual cu copilul însuși, nu cu părinții lui.¹⁵

2. Botezul este o Taină a Bisericii, prin care cel botezat devine membru al Bisericii și ostaș al lui Hristos. Primind și împlinind cuvântul lui Dumnezeu și participând la viața Bisericii, creștinul se pregătește pentru Împărăția lui Dumnezeu, a cărei poartă este Botezul (cf. *Ioan*, 3, 5). Botezul nu oferă garanții sau

¹⁵ În raport cu părinții copilului, nașii de botez se numesc în popor „*cumetri*”. Dar Canoanele Bisericii nu folosesc acest termen, pentru că relația dintre cumetri nu este atât de importantă în comparație cu relația pe care nașii de botez trebuie să o aibă direct cu finul/fina de botez.

prosperitate în lumea aceasta, ci se săvârșește doar celor care „așteaptă învierea morților și viața veacului ce va să fie” (după cum spune *Crezul*). Cei care nu sunt interesați de a trăi veșnic cu Dumnezeu și cu Sfinții în Împărăția Sa, nu au motive și nici dreptul să se boteze, căci astfel batjocoresc Tainele lui Dumnezeu și-și iau mai mare osândă.

3. Botezul poate fi săvârșit doar asupra celor care cred în Dumnezeu și doresc să fie membri activi ai Bisericii. În cazul copiilor care nu pot mărturisi ei înșiși credința, este nevoie ca părinții și nașii de botez să fie credincioși, să ducă o viață creștinească, să fie membri ai unei parohii concrete și să se împărtășească sistematic cu Trupul și Sângele lui Hristos. Cei care „cred (doar) în suflet”, dar nu participă la slujbele Bisericii, nu au decât „să se cunune în suflet”, „să boteze în suflet” și „să-și sfințească pasca tot în suflet”. Biserica nu este o „agenție de servicii religioase”, la care ne adresăm doar în anumite momente din viață, ci este corabia lui Hristos, în care trebuie să intrăm și să stăm benevol și conștient, înțelegând că în afara ei nu există salvare!

4. Conform Canoanelor Bisericii, copilul trebuie să fie botezat în parohia din care urmează să facă parte și din care deja fac parte părinții și nașii lui. Preotul are dreptul să refuze botezul pentru cei care nu participă la slujbele Bisericii și nu se împărtășesc cu Sfintele Taine. Părinții și nașii de botez care nu fac parte din nicio parohie și nu se împărtășesc, trebuie mai întâi să-și îndrepte propria viață și abia apoi pot cere botezul copilului lor. *„Dacă un orb va călăuzi pe un*

alt orb, amândoi vor cădea în groapă” (Matei, 15, 14). De aceea, în mod normal, nu pot fi admiși la Tainele Bisericii părinții sau nașii care trăiesc necununați sau continuă să săvârșească păcate grave, incompatibile cu statutul de creștin ortodox.

5. Poate fi botezat în Biserica Ortodoxă doar copilul care are cel puțin un părinte ortodox și nașii de botez tot ortodocși.¹⁶ Părinții trebuie să aleagă unul sau doi nași¹⁷, care sunt credincioși și pot contribui la educația duhovnicească a copilului lor. Conform obiceiului popular din Moldova, pot fi admiși chiar și mai mulți nași de botez, cu condiția ca ei toți să fie prezenți la slujba botezului, să mărturisească credința și să-și asume conștient responsabilitatea ce o au față de copil și față de Biserică. La slujba botezului poate participa orice membru al Bisericii, dar nu oricine e capabil și potrivit pentru a fi naș de botez. Dacă un copil botezat va rătați de la credință sau se va rupe de Biserică, de starea lui vor răspunde la Judecata lui Dumnezeu atât părinții, cât și nașii. Nașii de botez nu sunt sponsori ai copilului, ci sunt reprezentanții Bisericii și ai preotului în familia copilului! Cei care se simt nepregătiți pentru a fi nași de botez, mai bine să refuze rugămintea de a fi naș.

¹⁶ Cu permisiunea preotului, la slujba Botezului pot asista și oameni de alte credințe, dar aceștia nu pot participa la rânduielile legate de botez și nu pot fi considerați nași. Căci dacă ei nu sunt ortodocși, ce credință îl vor învăța pe copil?

¹⁷ Nu este obligatoriu ca nașii de cununie ai părinților copilului să devină automat și nași de botez ai acelui copil, mai ales dacă nașii de cununie trăiesc departe sau nu corespund condițiilor necesare pentru a fi și nași de botez.

6. Conform Evangheliei (*Matei*, 28, 19-20) și Canoanelor Bisericii, preotul este obligat ca înainte de botez să-l învețe și să-l pregătească pe candidat sau, în cazul pruncilor, pe părinții și nașii care se responsabilizează pentru prunc. În funcție de gradul de pregătire și îmbiserire al părinților și al nașilor, preotul sau o altă persoană cu studii teologice va ține mai multe lecții despre credința în Dumnezeu, despre poruncile Vechiului și Noului Testament, despre sensul și importanța Botezului, *despre Simbolul de Credință (Crezul)*, despre participarea la viața și Tainele Bisericii etc. Conform hotărârii Soborului Arhieresc al Bisericii Ruse din 2 februarie 2011, înainte de fiecare botez este nevoie să se organizeze obligatoriu cel puțin 2 lecții pregătitoare, iar dacă este nevoie, numărul lecțiilor poate ajunge și la 12 sau chiar mai multe. În cazul în care copilul este grav bolnav și trebuie botezat de urgență, lecțiile pregătitoare vor continua după ce pruncul va fi botezat și se va însănătoși.

7. Înainte de botez, părinții și nașii (sau chiar candidatul însuși, dacă este matur), trebuie să se pregătească prin citirea Sfintei Scripturi, post, rugăciune și spovedanie. De asemenea, este obligatorie cunoașterea pe de rost și fără greșeli a *Simbolului de Credință (Crezul)* și a rugăciunii *Tatăl nostru*. De la această regulă fac excepție doar pruncii și maturii bolnavi psihic!

8. Ziua săvârșii botezului depinde în primul rând de pregătirea teoretică și duhovnicească a părinților și nașilor. Nu există vreun termen fix la care cineva trebuie

botezat! De regulă, botezul se face cel puțin la 40 de zile după naștere, așa încât la slujbă să poată participa și mama copilului¹⁸[4]. Nu-i nicio greșeală dacă botezul este amânat câteva luni sau chiar câțiva ani, dacă acest lucru se face pentru o mai bună pregătire, și nu din indiferență sau nepăsare față de viața duhovnicească a copilului. Preotul este în drept să ceară amânarea botezului, ceea ce nu trebuie interpretat ca un refuz de a boteza, ci ca un îndemn la o pregătire mai bună.

9. Este de dorit ca slujba botezului să se facă împreună cu Liturghia (sâmbătă dimineața sau într-o altă zi potrivită), așa încât copilul nou-botezat, dar și părinții și nașii să se împărtășească în aceeași zi. Dacă nu e posibil de a săvârși botezul unit cu Liturghia, pruncul nou-botezat trebuie să fie adus în ziua sau săptămâna următoare pentru a se împărtăși, împreună cu părinții și nașii. Odată cu botezul viața religioasă a copilului abia începe. Orice om botezat, indiferent de vârstă, trebuie să se împărtășească sistematic cu Trupul și Sângele lui Hristos. Canoanele Bisericii osândesc pe cei care, fără un motiv serios, lipsesc mai mult de trei duminici de la Biserică și de la împărtășirea cu Trupul

18 După Tradiția Bisericii, în a VIII-a zi de la naștere, preotul vine acasă și citește primele rugăciuni asupra mamei și copilului, binecuvântează numele pe care părinții l-au dat pruncului și stropește casa cu agheasmă. (Obiceiul de a veni cineva cu sticla cu apă la biserică pentru ca preotul să citească rugăciunile pentru mamă și copil în absența lor, este greșit și condamnat.) La 40 de zile după naștere, mama vine cu copilul la biserică pentru a li se citi rugăciunile de intrare în biserică. Odată cu acestea, poate începe perioada de pregătire pentru botez.

și Sângele Domnului. Împărtășirea doar o dată sau de 3-4 ori pe an poate fi admisă doar în caz de prigoană sau dacă creștinii respectivi trăiesc la câteva sute de kilometri de o Biserică Ortodoxă.

10. Dacă părinții doresc să organizeze o serbare („cumătrie”) în cinstea botezului copilului lor, aceasta nu poate să fie organizată în post și nici în ajunul duminicilor sau sărbătorilor. Este inadmisibil ca să fixezi cumătria și restaurantul, să inviți oaspeți și muzică, și abia apoi să vorbești cu preotul despre botez. La modul practic, dacă, de exemplu, copilul a fost botezat sâmbătă, serbarea se poate organiza duminică după slujbă sau chiar și sâmbătă seara, dar până la miezul nopții. Nu putem ca în biserică să spunem că „ne lepădăm de Satana și ne unim cu Hristos”, apoi să călcăm în picioare rânduielile Bisericii, să mâncăm și să bem până târziu, iar a doua zi să lipsim de la biserică. Atunci când botezăm (dar și la cununie, înmormântare, sfințirea casei etc.), noi trebuie să căutăm să plăcem lui Dumnezeu, nu oamenilor! Pe un creștin adevărat nu trebuie să-l intereseze ce va zice lumea despre cumătria sau nunta sa, ci doar ce va zice Dumnezeu. Îi place Lui sau nu ceea ce facem noi? Asta este preocuparea esențială a creștinilor...

DESPRE NUMELE DE BOTEZ. EXISTĂ NUME „CREȘTINE” ȘI „NECREȘTINE”?

Întrebare: De ce unii preoți din Moldova nu vor să boteze cu nume precum Mihaela, Florin, Ovidiu, Lilia ș.a.? Este adevărat că persoanele care nu primesc nume de Sfinți nu au Înger Păzitor și dacă au nume necreștinești trebuie să și le schimbe pentru a fi pomeniți la slujbă?

Răspuns: Consider această problemă drept una foarte dureroasă pentru Biserica Ortodoxă în general și pentru cea din Moldova în particular, pentru că din cauza modei de a pune copiilor nume exotice, dar și a inculturii unor preoți, copiii ajung să sufere un anumit disconfort sau chiar o traumă psihologică atunci când li se spune că nu pot fi pomeniți la slujbe cu un anumit nume sau că nu ar avea „înger păzitor”. Și ca să elucidăm această problemă, voi încerca să o abordez sistematic, în câteva puncte. Totodată, menționez că subiectul nu ține numai de teologie, ci și de lingvistică, istorie și chiar de cultură generală.

1. Numele în general este mai mult decât un apelativ sau un cod alfabetic personal (analogic cu codul numeric personal). Teoretic, omul poate purta orice nume (dorit de el sau de părinții lui), dar trebuie să fim conștienți că acesta va fi purtat toată viața și chiar dincolo de această viață, și va crește sau va scădea în popularitate odată cu persoana care poartă acel nume. De aceea numele nu trebuie pus la

întâmplare sau schimonosit după bunul plac, pentru că el se identifică cu persoana care-l poartă.

2. Primii creștini „dintre neamuri” (adică non-iudeii) purtau nume păgâne, iar la botez acestea nu erau schimbate pentru că supra-numele de „creștin” sfințea „numele mic/prenumele”, oricare ar fi fost acesta. Sfântul Mucenic Dimitrie (Δημήτριος), de exemplu, purta numele unei zeități păgâne („Demetrius”), dar și-a păstrat acest nume și după botez, iar prin viața, și mai ales moartea sa (de martir), a sfințit acest nume atât de iubit astăzi de noi. Aceeași situație o avem și la Sfântul Dionisie, iar exemplul este valabil pentru multe alte sute și mii de Sfinți din primele veacuri, care nici nu aveau cum și de unde să împrumute doar nume de Sfinți.

Culmea e că uneori, chiar dacă la botez numele erau schimbate, Biserica continua să-i pomenească după numele lor vechi păgâne, considerate astăzi nume de Sfinți. Așa este cazul Sfântului Cneaz Vladimir, botezat Vasile sau al Sfintei Cneaghine Olga, botezată Elena.

3. Totuși, de prin secolele IV-V, se observă tendința de a pune copiilor de creștini doar nume de Sfinți, dar tendința nu a devenit niciodată o regulă general valabilă, ci doar un sfat. În unele medii creștine, printre care se numără și Rusia Țaristă de până la 1917, numele erau puse de obicei după calendar, conform datei nașterii sau botezului și nu de puține ori era ales chiar de preot. Iată de ce rușii au foarte multe nume care în România sau Grecia sunt considerate exclusiv călugărești (Maxim, Vitalie, Ghenadie ș.a.). În alte țări

sau regiuni era obiceiul de a da copiilor numele unor rude sau personalități ale neamului (Traian, Cezar – la latini), fiind acceptate și nume populare (Mircea, Radu, Neagu/Neagoe, Doina – la români; Ruslan, Igor, Oleg – la ruși) sau nume de flori (Viorel, Viorica ș.a. – la români). O parte din aceste nume, atât de la români, cât și de la ruși, au ajuns și în calendar, iar unele (încă) nu.

4. Numele creștine (sau devenite creștine) au forme variate, iar diferența de scriere sau pronunție nu trebuie să ne sperie, pentru că ea nu contează. Cel mai frecvent nume de bărbat – Ioan, este cunoscut în lume sub zeci de transliterări și pronunții (Ion, Ivan, John, Jean, Jovan, Giovanni, Johann, Juan, Janos, Jan, Иоанн etc.), dar el rămâne totuși același nume, fiecare folosind varianta locală. Acest lucru este valabil cu multe alte nume (Fotinia, Fotina – Svetlana, Lumina, Luminița; Hrisia – Zlata, Aurelia) și doar un preot lipsit de cultură generală poate să spună că el botează cu numele „Gavriil”, dar nu și cu cel de „Gabriel”, din simplul motiv că nu l-a găsit în calendar exact așa cum știe el. Ar fi cazul să înțelegem că o bună parte din diferențele de transliterare și pronunție a numelor se datorează celor două moduri de a citi limba greacă: erasmic sau reuchlinian. Grecescul Μιχαήλ poate fi citit și Mihail, dar și Michael – și ambele sunt corecte (într-un anume fel). La fel e și cu Γαβριήλ, care este Gavriil și Gabriel în același timp.

5. O altă problemă o reprezintă schimbarea genului unor nume. În tradiția monahală este extrem de cunoscută practica feminizării unor nume bărbătești,

de aceea nimeni nu se scandalizează când aude așa nume de călugărițe precum Serafima, Siluana, Macaria, Alipia ș.a. Cunosc însă preoți din Moldova care nu au vrut să boteze fete cu numele Daniela (Sfântul Prooroc Daniil/Daniel), Adriana (Sfântul Mucenic Adrian), Andreea (Sfântul Apostol Andrei), Nicoleta (Sfântul Ierarh Nicolae) sau chiar Mihaela și Gabriela (Arhanghelii Mihail și Gavriil). Nu găsesc altă explicație decât lipsa de cultură a celor care refuză să boteze cu nume feminizate, deși practica este pe larg folosită în mediul monahal. Apropo, se cunosc și cazuri de masculinizare a unor nume, precum Anastasie, Athanasie ș.a., care în forma de substantiv propriu sunt la feminin.

6. Nu trebuie să uităm că există și practica traducerii numelor. Chiar nu pot să înțeleg de ce rușii au tradus numele de Pistis, Elpis și Agapis prin Vera (Credința), Nadejda (Speranța) și Liubovi (Dragostea), dar refuză să traducă numele de Svetlana sau Luminița, care la greci este Fotinia, iar la latini – Lucia? Bineînțeles, nume precum Lilia/Liliana (de la Susana) sau Florin[a] (de la Anthim / Flor, Florentie) sunt și ele nume creștine și nu-i corect să refuzăm traducerea numelor. Cred că nu mai are rost să spun că Victoria și Nika sunt același nume, Bogdan este traducerea lui Theodor (Fiodor), iar Dorin și Dorel sunt derivate de la Theodor...

7. Un capitol aparte îl ocupă numele creștine din tradițiile locale, în general necunoscute de noi. De exemplu, numele *Sfântului (Cuviosului) Șio* (Simeon) de la Mgvimsk (sec. VI) din Georgia; pomenirea

căruia se săvârșește la – 7/20 mai; 9/22 mai; și Joi în Săptămâna albă; precum și a *Cuviosului Dodo* de la Davido-Garedjiisk (596) de asemenea din Georgia; pomenirea se săvârșește – Miercuri după praznicul Înălțării Domnului – nu sunt cunoscute la noi, dar sunt preferate de mulți georgieni. Pe de altă parte, românii (ca popor latin și în strâns contact cu Occidentul), obișnuiesc uneori să pună copiilor numele unor Sfinți ortodocși occidentali (care au viețuit, s-au nevoit și au pătimit în Occident), precum: *Sfântul Ovidiu* (Auditus), episcop de Braga, trecut la Domnul în data de 3 iunie 135; *Sfânta Monica*, mama Fericitului Augustin, trecută la Domnul la 4 mai 387; *Sfântului Octavian*, arhidiacon din Cartagina, martirizat la 22 martie 484; *Sfântul Robert* (Rupert), episcop de Worms, trecut la Domnul la 27 martie 718 ș.a. Deci ar fi cazul să studiem mai bine Sinaxarul Sfinților ortodocși din Occident de până la 1054 (iar în unele cazuri și după această dată) și să nu credem că dacă noi n-am auzit de un nume, el nici nu există.

Dacă e să fiu sincer, nu sunt sigur că cei care pun copiilor numele Ovidiu, Monica, Octavian sau Robert chiar știu de acești Sfinți, dar asta e deja o altă problemă. Nici nu-i obligatoriu ca părinții să pună copiilor numai nume de Sfinți (formalizând exagerat acest act), mai ales că cei mai mulți nu le vorbesc niciodată despre Sfântul al cărui nume îl poartă copilul și nici nu-i învață să le urmeze viața. În acest caz, la ce bun să-i mai obligăm să pună nume de Sfinți, dacă pe ei nu-i interesează acest aspect?

8. Consider că trebuie să existe și niște restricții în acceptarea unor nume și ar fi cazul ca aceste restricții să le aibă și Oficiile de Stare Civilă. Nu mi se pare corect să punem drept prenume tot felul de diminutive precum Ionuț, Ionică, Ionel ș.a., chiar dacă o persoană cu numele Ion, la anumite vârste sau în mediul familial, poate fi numită cu oricare dintre acestea. Când el ajunge la 40-50 de ani, niciunul dintre aceste diminutive nu se mai potrivește, iar persoana este parcă făcută de răs printr-un nume ce nu pare serios. Nu e bine nici să se accepte două sau mai multe nume pentru aceeași persoană, iar obiceiul trebuie catalogat ca fiind unul incorect din punct de vedere teologic. Orice om are o singură identitate și, prin urmare, trebuie să aibă un singur nume. Trebuie categoric respinse și unele nume date de romi precum: Rexona, Palmolivi, Barcelona, Lisabona, Napoleon, Mercedesa ș.a. Din păcate, unii preoți români au botezat cu astfel de nume, batjocorind însăși ideea de „nume de botez”.

9. În Biserica Ortodoxă Rusă se ajunge la o altă extremă: dacă părinții pun copilului nume caraghioase sau care lipsesc din calendarul rusesc (că ei de altul nu știu), preotul îl botează cu un nume ales de el (din calendar), iar părinții îl numesc toată viața cu un alt nume – cel din acte sau un diminutiv al aceluia, uitând de multe ori ce nume i-a pus preotul la Botez. Și atunci când pruncul este adus la împărtășire sau este pomenit la vreo slujbă, reapar toate problemele legate de numele lui. De aceea trebuie adoptată o cale de mijloc și chiar, dacă este nevoie, să se facă o listă mai extinsă

a numelor creștine, care să fie trimisă și prin mănăstirile rusești, încât pravoslavnicii/ortodocșii de acolo să nu mai respingă pomelnicele ce conțin alte nume decât cele știute de ei.

10. În afară de tunderea în monahism, Biserica Ortodoxă nu cunoaște rânduiri sau slujbe de schimbare a numelui, deși am auzit că sunt unii preoți care fac așa ceva și chiar mă întreb ce anume fac? Cunoscut ierarhi care au schimbat numele candidatului la preoție în timpul hirotoniei, dar aceasta, asemenea și chiar mai mult decât tunderea în monahism, este o chemare la o slujire specială (după cum vedem și în Sfânta Scriptură, când unor personalități le-au fost schimbate numele) și nu o rânduială comună de schimbare a numelui. Deci numele nu poate și nu trebuie schimbat, indiferent care ar fi acesta. Punerea unui nume nepotrivit trebuie prevenită (înainte de înregistrarea în actele civile și de botez), dar nu corectată post-factum.

Când e cazul să pomenim pe cineva, cred că trebuie pomenit numele de la botez, oricare ar fi acesta, iar dacă preotul a botezat copilul cu un alt nume decât cel din actele civile, la slujbe trebuie puse ambele, ca să nu fie neglijat nici unul, nici altul. Dacă o persoană știe că a fost botezată cu un alt nume, dar nimeni nu-l mai ține minte, să scrie peste tot numele civil și să nu se îndoiască de valabilitatea pomenirilor din Biserică.

11. Numele de botez și chiar Botezul însuși nu are nicio legătură cu „îngerul păzitor”. Textul de la *Matei*, 18, 10 vorbește clar despre existența „îngerilor

păzitori” la persoane nebotezate și aceasta pentru că fiecare om, fie și păgân, are un astfel de înger chiar de la naștere: *„Vedeți să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă: Că îngerii lor, în ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri”* (Matei, 18, 10). Îngerul nu este dat omului abia la botez și nu pentru asta ne botezăm. După botez, creștinul are posibilitatea de „a colabora” altfel cu îngerul său, fiind în mod deosebit protejat și ajutat spre mântuire de către acesta. Nu putem spune nici că „îngerul păzitor” ar avea un nume sau o zi de prăznuire, de aceea expresia pseudo-bisericească „ziua îngerului/ziua de înger” este total greșită din punct de vedere teologic. Ziua noastră onomastică este ziua în care îl pomenim pe Sfântul al cărui nume îl purtăm și pe care-l considerăm ocrotitorul (patronul) nostru, dar asta nu are nimic cu „îngerul”. Dacă ocrotitorul nostru este Sfântul Nicolae, nu înseamnă că el este și „îngerul păzitor” (cum se mai crede în Biserica Ortodoxă Rusă), pentru că fiecare om are un „înger păzitor” al lui, în timp ce Sfântul ocrotitor poate fi unul pentru mai multe milioane de oameni. Deci, persoana care nu poartă numele unui sfânt, oricum are un „înger păzitor”, iar drept sfânt ocrotitor îl poate lua pe orice sfânt din calendar, care îi este mai drag, chiar dacă numele aceluia nu are nicio tangență cu al lui.

12. Cred că obiceiul vechilor creștini de a pune copiilor nume de Sfinți este unul foarte bun și trebuie urmat, dar nu formal (nomenclaturist), ci învățându-i pe micii creștini să urmeze și viața celui (sau altui)

Sfânt. Totodată nu putem refuza pe cei care pun altfel de nume copiilor lor, pentru că nu avem niciun temei teologic pentru aceasta, ci mai degrabă trebuie să ne rugăm și să-i învățăm pe oameni să ajungă și ei Sfinți, ca să-și sfințească și numele. Cred că mulți au și făcut-o, de aceea putem spune că la Duminica Tuturor Sfinților (prima după Cincizecime) îi cinstim pe mulți Sfinți cu nume și vieți neștiute de noi. Este de la sine înțeles că omul sfințește numele și nu numele de Sfânt îl sfințește pe om. Majoritatea curvarilor și bețivilor „ortodocși” poartă nume de Sfinți, dar asta nu-i ajută la nimic, ci mai mult îi osândește. Iar noi, călăuziți de Fericitul Augustin, să ținem minte că cel mai bun mod de a-i cinsti pe Sfinți, este de a le urma viața.

Deși literatura teologică de limbă română și rusă nu este lipsită de studii și articole despre punerea numelor de botez, mulți preoți din Republica Moldova, dar mai ales din Rusia, încă refuză să boteze copiii care nu poartă nume de Sfinți, iar dacă aceștia au fost totuși botezați cu astfel de nume, preoții respectivi refuză să pomenească orice nume care nu se găsește în lista de Sfinți publicată în fiecare an în Calendarul Bisericii Ruse. În Biserica Ortodoxă Română, la acest capitol, situația e mai bună numai că, de multe ori, se cade deja în cealaltă extremă, acceptându-se orice nume, și aceasta nu pentru că preoții români ar fi cu mult mai deschiși la minte, ci pentru că nu-i interesează cu ce nume botează, făcând întru totul pe placul părinților (plătitori). Acum însă nu vreau să ating această latură oarecum subiectivă, ci mi-am propus să abordez

problema numelor în Biserica Ortodoxă Rusă. Cu această ocazie, vreau să punctez trei idei importante:

1. Nu este obligatoriu ca un creștin să poarte un nume de Sfânt, chiar dacă acesta este un lucru frumos și recomandabil. Primii creștini purtau nume păgâne, căci altele nici nu erau, iar unii purtau chiar nume de zeități păgâne (Dimitrie, Dionisie, Artemida, Afrodita, Diana, Mercur[ie] ș.a.). La urma urmei, nu numele sfințește omul, ci omul sfințește numele prin viața, iar uneori și prin sângele său! Și chiar dacă creștinul nu poartă numele unui Sfânt, nu înseamnă că el nu are „înger păzitor”, care e cu totul altceva decât „sfântul ocrotitor/patronul ceresc”. Majoritatea Bisericilor Ortodoxe locale botează cu orice nume (cu excepția celor sataniste), nu neapărat cu nume de Sfinți. Astfel, mulți creștini ortodocși din alte țări, când ajung în contact cu clerul Bisericii Ortodoxe Ruse, sunt refuzați la pomenire sau la săvârșirea unor Sfinte Taine. Tocmai de aceea, Patriarhia Moscovei, în urma numeroaselor plângeri, a emis o *Circulară* (Nr. 01/4299 din 31.08.2012) în care obligă preoții să pomenească pe creștinii care au primit botezul în alte Biserici locale, chiar dacă numele acestora nu se regăsesc în Calendar.¹⁹ Din păcate însă,

¹⁹ *Circulară a Bisericii Ortodoxe Ruse despre pomenirea numelor de botez.* În centrele eparhiale din cuprinsul Patriarhiei Moscovei a fost trimisă *Circulara* Nr. 01/4299 din 31.08.2012, semnată din încredințarea patriarhului Kiril de către șeful Administrației Patriarhale, mitropolitul Varsanufie de Saransk și Mordovia. Iată textul acesteia: „*La Patriarhia Moscovei vin scrisori în care se atrage atenția asupra cazurilor de refuz al pomenirii liturgice sau participare la [Sfintele] Taine ale credincioșilor ortodocși care sunt botezați*

cei mai mulți nu știu de existența acestei *Circulare* sau refuză să o pună în practică.

Despre abuzurile care se fac de către unii preoți în privința numelor de botez am menționat deja și unii au înțeles și și-au schimbat viziunile lor înguste și pseudo-ortodoxe. Dar e bine că și ierarhia Bisericii a intervenit la acest subiect și sperăm că va urma și o decizie oficială a Sfântului Sinod, care să sublinieze și faptul că:

— Nu există nicio legătură între numele de botez și primirea unui Înger Păzitor (a nu se confunda cu „Sfântul Ocrotitor”). Orice om, mai ales botezat, are un Înger Păzitor indiferent de numele pe care-l poartă;

— Nu numai că trebuie acceptate numele celor botezați în alte Biserici Locale, ci chiar în Biserica Ortodoxă Rusă credincioșii pot fi botezați și cu alte nume, decât cele din Calendarul Bisericii Ortodoxe Ruse, care este departe de a fi complet;

în alte Biserici Ortodoxe Locale (de exemplu: [în Bisericile Bulgară, Georgiană, Română, Sârbă, Finlandeză ș.a.), unde li se pun nume care lipsesc din Calendarul Bisericii Ortodoxe Ruse. În tradițiile unor Biserici Locale se admite ca la botez pruncii să fie numiți cu nume naționale, care lipsesc din Calendare. În legătură cu cele expuse mai sus, conform binecuvântării Sanctității Sale, Patriarhul Moscovei și al Întregii Rusii, Kiril, amintim că nu trebuie admise restricții în pomenirea liturgică și primirea la Tainele Bisericii a credincioșilor care poartă nume naționale și sunt botezați în Bisericile Ortodoxe Locale. Rog să aduceți la cunoștință această informație stareților de mănăstiri și parohilor din eparhia încredințată [Preasfinților] Voastre”.

P.S. Aș putea spune că totul se luminează și devine frumos. Dar cum rămâne cu oamenii care au fost traumatizați psihic și duhovnicește până acum, din simplul motiv că cei de la Moscova încă nu emisera o circulară?

— Lista de nume din Calendarul Bisericii Ortodoxe Ruse este una orientativă, dar nu normativă. O listă completă a numelor care pot fi puse la botez ar trebui să includă toate numele creștine și naționale existente, precum și diferitele forme de pronunție și scriere a acestora. În această listă ar trebui să se regăsească în mod obligatoriu și numele Sfinților ortodocși din Occident, care s-au proslăvit în Biserică înainte de anul 1054 și despre care, majoritatea preoților din Biserica Ortodoxă Rusă nici n-au auzit.

2. Dacă totuși se insistă pe ideea că un creștin trebuie să poarte numele unui sfânt, de ce există atâta îngustime în această privință? Mulți preoți, ignorând practica monahală multiseculară, refuză formele feminine ale unor nume masculine (Mihail – Mihaela, Gavriil/Gabriel – Gabriela, Daniel – Daniela, Adrian – Adriana, Andrei – Andreea, Nicolae – Nicoleta etc.), dar nu se arată deloc deranjați de faptul că mănăstirile noastre sunt pline cu maici care poartă nume derivate din cele masculine (Serafima, Macaria, Siluana, Arsenia, Alipia etc.). În aceeași ordine de idei, respectivii preoți nu se arată deloc deranjați nici de traducerea unor nume precum Vera, Nadejda și Liubovi (care, în original, sunt de fapt Pistis, Elpis [Elpi-da] și Agapi[a]), dar nu acceptă în niciun caz traduceri precum: Ursus – Arthur; Fotini[a] – Svetlana – Luminița; Hiona – Snejana – Fulga; Susana – Lilia; Hrisia – Zlata – Aurelia și multe altele. De ce unele traduceri sunt acceptate, iar altele nu? Sau de ce nu se înțelege că forma și pronunția numelor poate varia de la o limbă la alta și, prin aceasta,

numele rămâne același, cum e cazul grecescului Ioann, care deja nici la greci nu mai este Ioann, ci Iannis, iar în alte limbi este Ion, Ivan, John, Jean, Jovan, Giovanni, Johann, Juan, João, Janos, Jan etc.

3. Un alt aspect legat de onomastica Sfinților îl constituie faptul că Sinaxarul tipărit anual în Calendarul Bisericii Ortodoxe Ruse nu conține numele tuturor Sfinților din Răsărit și foarte puține nume de Sfinți ortodocși din Apusul creștin (de până la 1054). Dintre numele răsăritene mai des folosite de creștinii noștri lipsesc Inna și Rimma, ucenițe ale Sfântului Apostol Andrei (pomenite la 20 ianuarie) sau Diona/Diana și Afrodita, care fac parte dintr-un grup de 40 de fecioare-mucenițe care au pățimit împreună cu dascălul lor, diaconul Amun în anul 311, la data de 1 septembrie (stil vechi). Și exemplele pot continua... De-a dreptul tragică este situația cu numele Sfinților ortodocși din Apus sau apuseni, despre care la noi se știe foarte puțin, chiar dacă, încă în 2007, Sinodul Bisericii Ortodoxe Ruse a hotărât ca în duminica a III-a după Cincizecime să fie pomenit „Soborul Sfinților Britaniei și Irlandei”. Bineînțeles, aceasta nu înseamnă că orice preot rus ar accepta să boteze băieți cu numele Patrick sau Kevin – mari Sfinți irlandezi, căci nominal ei încă nu sunt trecuți în Calendarul rus.

Se știe de asemenea că sute de mii de femei din jurisdicția Patriarhiei Moscovei poartă numele „Victoria” (sau diminutivul „Vica”), dar abia în anul 2011 Calendarul rusesc a inclus numele Sfintei Mucenițe Victoria din Cordoba (17 noiembrie 303) în lista sa de

Sfinți. Dar ce facem cu traumele psihologice și morale pe care unii preoți le-au cauzat până nu demult femeilor ce poartă acest nume și le cauzează în continuare multor altor persoane ce poartă nume neintroduse încă în acel Calendar problematic?! Când oare se va pune capăt acestui dezvăț care, în cazul unor preoți, este dea dreptul liberal, iar în cazul altora, mult prea rigid? Și ca să nu mor așteptând răspunsul, am hotărât să fac încă un pas în lămurirea acestei probleme. Am răsfoit zeci de site-uri și enciclopedii despre Sfinții ortodocși din Apus, care au aparținut Bisericii Universale de până la 1054, și am făcut o scurtă *Listă* a acestora, cu scopul de a-i face cunoscuți și ortodocșilor din Răsărit. Lista este una sumară și conține doar datele cele mai importante, dar cei interesați pot să găsească destule informații despre fiecare dintre ei, chiar icoanele lor ortodoxe și chiar slujbele unora dintre ei.

Deci, aveți ocazia să citiți nu doar un șir de nume ale unor oameni din vechime, ci numele unor Sfinți a căror viață nu este cu nimic mai prejos decât a Sfinților din Răsărit (despre care tot nu știm mare lucru, dar măcar numele ne sunt cunoscute). Munca nu a fost ușoară, dar am făcut-o nădăjduind în mijlocirile acestor Sfinți ale căror biografii m-au impresionat mult. Mii de Mucenici în Italia, Africa, Spania și Portugalia până la 313, apoi episcopi și monahi remarcabili în Britania, Irlanda, Franța și Germania, apoi un alt val de martiri în Spania după invazia islamică... Pământul Europei Occidentale este în întregime stropit cu sânge de mucenici, iar în adâncul lui zac moaștele multor ierarhi

misionari și cuvioși pustnici. E bine ca măcar noi să știm toate astea, dacă înșiși occidentalii le uită...

Pentru preoți: *Spunea un părinte: „Nimeni nu va sta la poarta Raiului ca să verifice dacă numele nostru este după calendar, ca să ne deschisă sau nu poarta. Ni se va deschide în funcție de credința și faptele noastre”. Deci, stimați preoți, nu căutați doar să dați nume creștine pruncilor pe care îi botezați, ci învățați-i să trăiască ei înșiși creștinește ca să-și sfințească numele lor! Iar dacă, în urma discuțiilor cu părinții, reușiți să-i convingeți să dea copiilor lor numele unor Sfinți, atunci vorbiți-le și despre viața acelui Sfânt și despre căile de imitare a acesteia. „Cea mai frumoasă cinstire a Sfinților este imitarea vieții lor”...*

Sinodul Bisericii Ortodoxe Ruse: Despre numele de botez

Încă pe când eram mic copil, dar destul de bine ancorat în viața Bisericii, am observat că în [Republica] Moldova există o mare problemă cu numele de botez. Chiar și unii preoți pe care eu îi consideram mai luminați, refuzau să boteze cu nume pe care nu le găseau în calendar[ul rusesc], iar dacă alți preoți mai „liberali” acceptau anumite nume „la modă”, cei care se considerau pe sine „conservatori” și „tradiționaliști” refuzau să-i pomenească, să-i împărtășească, să-i cunune sau să-i înmormânteze cu acele nume. Unii chiar inventau tot felul de rugăciuni

și slujbe speciale de schimbare a numelui, cauzând traume duhovnicești și psihologice irecuperabile.

Mai târziu, am înțeles că toată această prostie vine din mediul rusesc, unde nu se acceptă nici măcar pronunții diferite sau traduceri de nume, și în orice biserică poți fi refuzat la pomenire, pe motiv că, neavând un nume de sfânt, nu ai nici înger păzitor. Deja de mai bine de zeci ani tot vorbesc despre asta, iar acum opt ani am scris și un studiu în care am explicat cum stau lucrurile din punct de vedere ortodox (nu rusesc!).

În 2012, de prin culoarele Patriarhiei Ruse s-a emis și o *Circulară* care permitea botezarea și pomenirea la slujbe a celor care poartă nume naționale din alte țări, dar impactul acelei circulare a fost minim, iar în Moldova nimeni nu s-a grăbit să o traducă și să o implementeze. Chiar dacă, între timp, mulți preoți moldoveni s-au mai luminat la acest subiect, „iluminarea” nu se datorează indicațiilor de la Moscova, ci mai degrabă contactului cu România și Occidentul. Există însă destui preoți, considerați mari „guru” printre „pravoslavnicii moldoveni”, care merg pe vechile principii și nu acceptă să boteze nici măcar cu variante feminizate ale numelor masculine (Andreea, Mihaela, Gabriela etc.), deși aceasta este o practică curentă în toate mănăstirile de maici din lume, inclusiv din Rusia.

Recent, pe 26 decembrie 2019, Sinodul Bisericii Ruse (înțelegând și lipsa de efect al *Circularei* din 2012) a emis o hotărâre oficială la acest subiect. Am

așteptat trei zile să văd dacă vreun site bisericesc oficial din Moldova o va traduce, întrucât aducerea la cunoștință a hotărârilor sinodale este una dintre obligațiile episcopilor locului. Dar având atâtea precedente din care am învățat că nu are rost să mai aștept, am tradus-o personal.

Condica Nr. 165

S-a discutat despre documentul: *„Posibilitatea primirii Botezului cu păstrarea numelui național”*, elaborat de Adunarea Intersobornicească.

Remarcă:

Subiectul *„Punerea numelui nou-născuților; problema posibilității primirii Botezului cu păstrarea numelui național”* a fost introdusă în agenda Adunării Intersobornicești pentru organizarea misiunii bisericești (mai târziu unită cu o altă comisie, în cadrul comisiei pentru educația bisericească și diaconie) prin hotărârea biroului Adunării Intersobornicești din 28 ianuarie 2015.

Comisia pentru educație bisericească și diaconie, sub președinția Înaltpreasfințitului Pavel, mitropolitul de Minsk și Zaslavli, a lucrat la această temă începând cu sfârșitul anului 2017 și și-a prezentat concluziile la secretariatul Adunării Intersobornicești la mijlocul anului 2019.

Studiind problematica subiectului, comisia a ajuns la concluzia că tradiția înrădăcinată în Biserica Ortodoxă Rusă, de a pune nume după sinaxar/ calendar, nu concordă cu varietatea de practici și tradiții din alte Biserici Ortodoxe Locale, mai ales că

nici Sinaxarul/Calendarul Bisericii Ortodoxe Ruse nu conține toate numele de Sfinți canonizați de Bisericile Ortodoxe Locale.

Mai mult decât atât, s-a remarcat faptul că, în conformitate cu tradiția biblică, punerea numelui pruncului nou-născut era o prerogativă a părinților. Despre aceasta, în mod special, ne dă mărturie exemplul punerii numelui proorocului Ioan Botezătorul de către tatăl său, preotul Zaharia (*Luca, 1, 63*); precum și Sf. Simeon al Tesalonicului, în lucrarea sa „Despre Ierurgii și Tainele bisericești”, când spune: „Preotul îl însemnează [pe prunc] cu semnul crucii pe frunte, pe gură și la piept, și prin sfânta rugăciune îi dă numele ales de părinți, care participă și la rânduiala botezului”.²⁰

Comisia a mai remarcat că nu există impedimente de a primi în Taina Botezului nume cu o altă pronunție decât cea obișnuită (de exemplu: Ioan – John, Ioana – Jana), precum și participarea la [Sfintele] Taine cu aceste nume, în cazurile în care persoana purta numele cu această pronunție înainte de Botez sau a fost botezată cu numele într-o astfel de pronunție. Aceste pronunții naționale diferite ale numelor, întâlnite și în calendarele ortodoxe, trebuie deosebite de numele inventate, care la baza lor nu au legătură cu cultura popoarelor ortodoxe.

²⁰ Apropo, tot în Biserica Rusă (deși neoficial și generalizat), exista obiceiul de a nu permite mamei să participe la botezul propriului copil. Nu există nicio reglementare canonică sau liturgică care să interzică mamei acest lucru, mai ales dacă botezul se face după 40 de zile de la naștere, așa cum e corect, dacă nu sunt probleme grave de sănătate, care să necesite urgentarea botezului.

În baza elaborărilor comisiei pentru educație bisericească și diaconie, secretariatul Adunării Intersobornicești propune Sfântului Sinod un proiect de hotărâre, în baza căruia Sinodul,

A HOTĂRÂT:

Având în vedere că Sfânta Scriptură rezervă dreptul de a pune numele pruncului nou-născut părinților și, ținând seama și de tradiția Bisericii Ortodoxe, să se atragă atenția clericilor asupra posibilității ca – la discreția părinților – copiii să fie numiți fără impedimente (apoi și botezați) cu nume de Sfinți cinstiți în oricare din Bisericile Ortodoxe Locale.

Să se sublinieze inadmisibilitatea restricțiilor în pomenirea liturgică sau admisibilitatea către Tainele bisericești a credincioșilor care poartă nume naționale, tradiționale în alte Biserici Ortodoxe Locale (sau nume cu alte pronunții naționale).

La botezul sau unirea cu Biserica Ortodoxă a unei persoane adulte, care poartă un nume care nu are analogie în sinaxarele Bisericilor Ortodoxe Locale și care nu reprezintă o variantă de pronunție națională a vreunui nume din Sinaxarul ortodox, să i se ofere acelei persoane posibilitatea de a alege personal un nume de botez din Sinaxarul ortodox, preferabil, cât mai apropiat fonetic de numele civil.

Trei concluzii simple:

Mie personal, această hotărâre sinodală, care a avut nevoie de doi ani pentru a începe să fie discutată de nu știu ce comisie, apoi alți doi ani pentru a se formula niște concluzii, mi se pare o pseudo-teologie, care este o mare rușine pe obrazul Bisericii Ortodoxe Ruse. Dacă în sec. XXI, o Biserică locală încă discută astfel de subiecte, iar o mulțime de oameni încă se împotrivesc unor astfel de hotărâri, ne punem întrebări serioase asupra gradului de cultură și catehizare în sânul acelei Biserici. Și, în acest caz, ce așteptări putem avea la abordarea întrebărilor cu adevărat serioase?

Sinodul nu a spus nimic despre numele care nu se conțin în niciun fel de calendar ortodox, dar care deja au fost date la botez și sunt acceptate fără probleme în alte Biserici locale. Probabil trebuie să mai treacă încă o sută de ani pentru a vorbi și despre aceasta...

Protodiacon Andrei Kuraev

CE SĂRBĂTORIM, DE FAPT, LA 8 MARTIE?

8 martie 2009²¹

Suspiciunea față de aparențe este una din virtuțile creștine. Fără a cerceta, se poate încrede doar în Biserica Ortodoxă, în rest creștinul trebuie să fie suspicios. El nu trebuie să evite întrebările copilărești de felul: „Ce faceți?”; „Unde mă duceți?...”.

Fiind în afara Bisericii, te întrebi: unde am nimerit? Ești luat de mână și împins în horă: „Joacă!”. Dar dacă hora e încinsă în jurul unui idol? Sau sub picioarele unde dansezi e un loc sfânt... În Creștinism nu se admite ca cineva fără cunoștință de cauză „să sară cu capul în fântână”. În caz contrar, putem repeta

²¹ Studiu critico-apologetic referitor la așa-numita „zi internațională a femeii” sau „sărbătoare de 8 Martie” potrivit cercetărilor și articolelor protodiaconului, prof., dr. Andrei Kuraev: „Можно ли не праздновать 8 Марта?” („Putem oare să nu sărbătorim 8 Martie?”, 8 Martie 2009, Moscova) și preotului Andrei Dudcenko: „8 Марта – рудимент советской эпохи” („8 Martie – rudiment al epocii sovietice”, 8 Martie 2009, Kiev) // Жизнь в Церкви: <http://kiev-orthodox.org/site/churchlife/309/>. – // Munteanu I., protodiac. Calendarul bisericesc – memoria și simbolul Ortodoxiei (Studiu istorico-canonice despre problema calendarului (iulian – stilul vechi și gregorian – stilul nou) în viața Bisericii Ortodoxe). Ediția a II-a. – Ed. „Lumina lui Hristos”, – Kiev-Chișinău, 2009, – Pp. 207-219.

o întâmplare ce s-a petrecut pe timpul împăratului roman Iulian Apostatul (361-363).

Iulian domnea după împăratul Constantin Mare (306-337), adică după ce o mare parte din Imperiu a primit Creștinismul. Dar noul împărat a dorit să întoarcă Imperiul înapoi cu fața spre păgânism și a recurs la un șiretlic. „După un obicei străvechi, împăratul împărțea banii ostașilor. Însă de data aceasta el a pus între tron și ostași un altar cu cărbuni încinși și a poruncit ostașilor mai întâi să ardă puțină tămâie și apoi să primească banii din mâna sa. O mare parte din armată, din neștiință a fost înșelată, dar unii au descoperit vicleșugul și, prefăcându-se bolnavi, au ocolit această capcană. După împărțire, unii ostași stăteau la masă. Unul dintre creștinii ce primiseră banii în acest mod, luând cupa cu vin, a făcut asupra ei semnul crucii, la care alt ostaș i-a reproșat: „Cum poți binecuvânta vinul cu semnul crucii, când nu demult ai ars tămâie Împăratului? Oare nu te-ai lepădat de Hristos prin acest gest?”. Auzind aceasta, mulți din cei ce stăteau la masă și-au dat seama de ceea ce au făcut și au plâns. Lăsând cheful, ei au alergat în piață strigând că sunt creștini și că au fost înșelați de împăratul viclean. Ajungând la palat, ei au cerut să fie arși pe rug, pentru că întinați fiind, să fie curățiți prin foc.”²².

După cum vedem, creștinul ar trebui să fie cel puțin curios: ce se întâmplă totuși după cortină? Uneori însă această cortină, privită de departe, arată

²² Apud: Teodorit. *Istoria Bisericii*, cap. 3, 16-17.

ca un perete după care nu mai este nimic. Dar chiar dacă „decoratorul” se jură că peretele este real și că nu e un decor, iată că un amănunt iese la iveală și compromite toate jurămintele lui. Unele din acest fel de amănunte m-au făcut să cercetez mai amănunțit ziua de 8 Martie. M-am întrebat: de fapt, ce facem în această zi? Este oare această sărbătoare neutră cu privire la principiile creștine?

În religie, ca și în cultură, există un compartiment de cercetare: reconstrucția mitologică. După cum un arheolog, bazându-se pe un fragment dintr-o coloană, reconstruiește aspectul unui templu, iar un istoric al religiei, după o referire neînsemnată, încearcă să refacă un cadru religios cândva actual, tot așa și eu, bazându-mă pe detaliile ce au ajuns până în zilele noastre, încerc să găsesc motivul pentru care se sărbătorește 8 Martie. Întrucât această zi este unica frântură din „dinozaurul” sovietic care s-a mai păstrat, apar întrebări: De ce anume ea a supraviețuit perioadei comuniste? Ce asocieri, gânduri, speranțe erau legate de acea dată, când sărbătoarea de abia fusese inclusă în calendar?

Cunoaștem istoria înființării tuturor sărbătorilor comuniste, ca 1 Mai sau 7 Noiembrie, dar nu și 8 Martie. [...] Nu există o versiune oficială în care să se explice de ce a fost aleasă anume această dată pentru sărbătorirea „zilei internaționale a femeii”.

Mulți ani de-a rândul, când se apropia ziua de 8 Martie, întrebam istoricii și jurnaliștii, care se pregăteau să scrie articole pe această temă, și chiar

oameni de rând: „De ce sărbătorim anume această zi?”. Dar de fiecare dată primeam aceleași răspunsuri: „Așa a fost lăsat” sau „Așa s-a hotărât...”.

De la sine, nu apar sărbători. În special, sărbătorile comuniste au fost stabilite de persoane istorice reale. Cine ne-a învățat să sărbătorim această zi? Cine și de ce? Putem reconstrui și înțelege motivațiile acestor oameni? În propaganda oficială niciodată n-a existat un temei sau o argumentare ideologică a acestei sărbătoriri.

Știința, înainte de a propune ipoteze noi, arată de ce nu sunt satisfăcătoare argumentele vechi. De aceea voi explica de ce nu sunt de acord cu unele explicații cu privire la 8 Martie. De exemplu, nu sunt de acord cu explicația că această zi este ziua primăverii. Nu ar fi mai corect ca ziua primăverii să fie pe 1 Martie (cum serbează românii, bulgarii sau sârbii), prima duminică din lună, sau ziua echinocțiului de primăvară – 21/22 Martie? De ce primăvara ar trebui să vină pe 8 Martie?

Dacă este o zi a femeii, n-ar fi mai comod să se sărbătorească în una din duminicile primăverii și nu obligatoriu într-o zi care se nimereste în diferite zile ale săptămânii? Este această zi o amintire a unui eveniment istoric revoluționar? Nicio sursă oficială nu confirmă această presupunere.

Nu e ciudat că oamenii serbează o zi de care nu știu mai nimic? Nu face aceasta posibilă situația în care cei invitați la o petrecere serbează una, iar organizatorii – cu totul altceva. Ei nu vor să descopere adevăratul motiv al petrecerii: *„Bucuria noastră e mare și nu ne*

împotrivim ca lumea să ne felicite, însă sărbătoarea noastră nu e pe înțelesul tuturor. Totuși dorim o sărbătoare mondială, de aceea, pentru ca toți să fie veseli și să ne felicite cu sinceritate, îi vom da o altă denumire și o altă explicație”.

Ce poate fi neînțeles și ascuns în această zi? Cu toții știm că 8 Martie este așa-numita „zi internațională a femeii”. De asemenea știm, că femeii sunt în toate țările lumii. Cu toate acestea, în ultimii ani ne-am dat seama că această zi se sărbătorește doar în țările fostei U.R.S.S. și în unele țări foste socialiste. De ce în celelalte țări nu se sărbătorește această zi „internațională”? Răspunsul este cutremurător de contradictoriu: potrivit sensului original al acestei zile – 8 Martie n-a fost concepută drept zi a femeilor, a frumoasei doamne sau sărbătoare „a mamelor și bunicuțelor”: **8 Martie – accentuez încă o dată – nu e ziua femeii, ci a unui tip de femeie – a femeii-revoluționar.** Iată de ce în țările unde mișcarea comunistă nu a prins rădăcini, această „sărbătoare” nu s-a păstrat.

Istoria acestei „sărbători” de obicei este legată de o evreică-nemțoaică revoluționară, pe nume – Clara Țetkin, care, hotărând să folosească energia nestăpânită a femeilor în lupta cu exploatatorii, a înființat detașamentul revoluționar femeiesc. Și deși înființarea acestui detașament nu era prevăzută pentru o zi anumită, s-a hotărât să fie aleasă (desemnată) o zi, care ar putea fi considerată drept Ziua de naștere a „proletariatului femeiesc”.

Este înțeleasă nevoia mișcării revoluționare de a avea sărbătorile proprii în locul unor sărbători populare, bisericești sau naționale. De asemenea este înțeleasă și dorința de a trezi și încrederea în tovarășii de luptă. Destul de ingenioasă a fost ideea de a încadra în mișcarea revoluționară nu numai bărbați muncitori, ci și femei, creându-le și o sărbătoare a lor. Întemeietorii Statului sovietic erau atești înflăcărați și acestor creatori ai „patriei socialiste” le era necesar crearea unui sistem propriu de culte și ritualuri ce s-ar contrapune Ortodoxiei și Tainelor Bisericii. Tradițiile și obiceiurile sovietice – sunt o parodie groaznică a vieții religioase, un act fals, o nulitate utopică. Acești creatori ai grandioasei înlocuiri au realizat, totuși, niște invenții neîntrecute: partidul – în locul Bisericii, corpul „ВОЖДЬ”²³ -ului – în locul Mormântului Purtător de Viață al Mântuitorului, portretele liderilor comunismului – în locul icoanelor, congresele de partid – în locul Sinoadelor bisericești, demonstrațiile – în locul procesiunilor cu crucea etc. În locul cinstirii Maicii Domnului gloatelor „muncitorești” și „țărănești” li s-a propus „ziua femeii”, care s-a înscris cu un așa succes în calendarul sovietic.

De ce însă ziua femeii-revoluționar a fost pusă pe 8 Martie? Cine dintre liderii mișcării a fost concediat? Cine a fost arestat? Cine dintre ei s-a născut în această zi? Niciun răspuns... De aici reiese că motivele creării acestei sărbători nu au fost

²³ Conducător (rus.)

istorice, sociale sau publice. Ceva personal se asocia la fondatorii acestei sărbători cu această dată.

Odată ce motivele au fost personale, ar trebui să cercetăm mai îndeaproape persoanele, care de altfel ne sunt cunoscute încă din copilărie. Numai că abia nu demult ne-am permis să observăm că nu doar apartenența la Internațională și ideile revoluționare erau comune pentru ei, ci și o legătură etnică. „Internaționala”, cum s-a constatat mai târziu, în mare parte era „uninațională”. Este un fapt fără de care nu se poate vorbi despre mișcarea revoluționară din Europa de la sfârșitul sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea. Anume evreii au ridicat popoarele împotriva „lumii violenței” și au propus ca ea să fie „distrusă din temelie”. Să ne amintim de sprijinul organizației evreiești BUND în petrecerea primului congres al Partidului Revoluționar Social-Democrat din Rusia. *„Comitetul Central al BUND-ului a luat parte activ în organizarea primului congres al partidului și s-a ocupat în special de partea organizatorică... Cremer, care locuia în Minsk, avea o influență destul de mare în sesiunile Congresului. Primul Congres a avut loc chiar în sediul BUND-ului din Minsk.”*²⁴

Iată cum explică cauzele eșuării revoluției din 1905 V. Jabotinski, unul din liderii mișcării sioniste din Rusia. *„Îmi amintesc că atunci gloatele erau în stare de orice. Un orator iscusit l-ar fi putut conduce ușor la asaltul*

²⁴ Apud: Țolghin. *Despre I-ul Congres al P.R.S.D.R. // Slăbiciunea socialismului. Revoluția din Rusia și evreii*, A. Serebrennikov, sub îndrumarea lui A. I. Soljenițîn. – Paris-Moscova, 1995, – P. 27.

Odesei și la spânzurarea lui Dimitrie Neidgard pe stâlpul unui felinar. Într-adevăr, oratorii erau ascultați cu sufletul la gură, numai că toți erau fețe cunoscute, și nici nu începea bine să vorbească, că în gloată se auzea: „Ăsta-i jidan”. Era o remarcă, în niciun caz o exclamație sau un răcnet, și în această remarcă nu se găsea nici urmă de răutate, doar că acest amănunt se lua în considerație și imediat se observa cum temperamentul gloatelor scădea. În acele momente, poporul și oratorul trebuiau să fie una, ei însă nu aveau nimic comun cu Rusia, cu tradițiile ei – ei erau străini pentru popor. Evreii ieșeau și vorbeau despre ceva, iar lumea îi asculta fără ură, dar și fără înflăcărare. Se observa că odată cu ieșirea primului orator-evreu, rușii concluzionau: „Dacă vorbesc jidanii, înseamnă că doar pe jidani îi privește.” Se crea senzația unei cauze străine, profitul căreia îl vor avea tot străinii.”²⁵

Acum să ne amintim de revoluția reușită a bolșevicilor. Se zice că Feldman, întâlnindu-se cu niște țărani „deputați”, a zis: „Curând, tovarăși, în toată lumea se va instaura puterea sovietelor!” La care primise un răspuns: „Așa ceva nu va fi.” „De ce nu va fi?”, întrebă Feldman tulburat. „Nu-s destui jidani.”

Recunoscând omogenitatea etnică a „revoluției ruse”, să pătrundem în viețile acestor oameni. Imaginați-vă în locul Clarei Țetkin, să zicem. V-a venit în gând să înființai o grupare revoluționară

²⁵ Apud: Jabotinski V. *Revoluția Iudeilor // Slăbiciunea socialismului...* – P. 485-486.

de femei, să folosiți forța feminină în lupta contra „exploataților capitaliști”. Pentru o consolidare și o propagandă mai bună a acestei mișcări, aveți nevoie de o zi simbolică, care ar fi ziua Femeii-Revoluționar.

Revoluția, după cum se știe, pornește dintr-un patos religios. Ea însăși este un mit, iar unui mit îi este caracteristic să aibă antecedente. Acțiunea prezentă ar trebui să readucă în actualitate un oarecare model din mitologia veche. Instinctul mitic al revoluției pune întrebarea astfel: „Au fost în istorie femei care au ridicat poporul în lupta contra tiraniei și au avut succes?”. Rugând un european să dea un nume de femeie-lider, el negreșit va răspunde: Ioana d’Arc. Dar Clara Țetkin e evreică și pentru ea mai familiare sunt asocierile cu evenimentele din istoria poporului său. Pentru evrei, Ioana d’Arc se asociază cu Estera din istoria biblică. De aceea, atunci când Partidul a pus problema înființării unei sărbători feminine, Clara Țetkin și-a adus aminte de Estera și a reușit să motiveze ziua de naștere a detașamentului ei cu istoria poporului ei, a evreilor – cu sărbătoarea *Purim*, pe care iudeii o sărbătoresc la hotarele iernii cu primăvara.

Cu multe secole în urmă Estera și-a salvat poporul de mânia unui tiran. Istoria aceasta este prezentă nu numai în Biblie. Esterei îi este închinată cea mai veselă sărbătoare a evreilor – Sărbătoarea *Purim*. Ea se serbează la sfârșitul lunii februarie – începutul lunii martie. Această sărbătoare nu are o dată fixă (ca și Paștile creștin) și e posibil că în anul când s-a

înființat „ziua internațională a femeii” Purim-ul a coincis cu 8 Martie. A schimba în fiecare an data ar fi fost incomod, de aceea s-a hotărât ca ziua femeii-revoluționar să se serbeze aparte de Purim. De aceea, în 1910, la Conferința Internațională a femeilor socialiste din Copenhaga, Clara Țetkin a propus să se sărbătorească „Ziua internațională a Femeii” anume pe data de 8 martie. Potrivit unei versiuni mai „comode”, originea acestei „sărbători” este atribuită zilei de 8 martie 1857, când în orașul New-York s-au adunat la o manifestație de protest muncitoarele de la fabricile de confecții și de încălțăminte, cerând reducerea zilei de muncă și acordarea dreptului la vot, după care s-a înființat primul în istorie sindicat („профсоюз”) al femeilor. E interesant, că anume în această zi – 23 februarie (stil vechi)/8 martie (stil nou) 1917 (odată cu venirea bolșevicilor la putere, ei au înfăptuit în Rusia și reforma calendarului)²⁶ femeile-muncitoare din Petrograd au început acțiunea lor de protest pe străzile orașului, mișcare care mai apoi s-a transformat, după cum se știe, în lovitura de stat din luna februarie („февральский государственный переворот”). Prin aceasta se explică apropierea zilei

²⁶ În Rusia problema calendarului a căpătat un caracter practic în legătură cu revoluția din octombrie 1917. La 16 noiembrie 1917 Sovietul Comisarilor Norodnici (Совнарком) a pus în dezbatere problema despre reforma calendarului și la 24 ianuarie 1918 a fost adoptat așa-numitul „Декрет о введении в Российской республике западноевропейского календаря” („Decretul despre introducerea calendarului european-occidental în republica Rusă”). Aруд: Климишин И. Календарь и хронология. – Москва, 1985, – С. 219.

„femeii” de ziua „bărbaților” în calendarul sovietic. Câțiva ani mai târziu, după ce ziua de 23 februarie a fost declarată zi „de sărbătoare”, a fost inventat mitul despre „ziua Armatei Roșii” („день Красной Армии”) (1922), iar în 1917 la 7 martie ziarul „Правда” („Pravda”) scria, că „пролетарский Интернационал назначил 23 февраля днем международного женского праздника” („Internaționala proletară a desemnat ziua de 23 februarie – zi a sărbătorii internaționale a femeii”).²⁷

Din primii ani ai dictaturii sovietice ziua de 8 martie a devenit o sărbătoare de stat, iar din 1965 – zi de odihnă. După destrămarea U.R.S.S. această zi a rămas în rândul sărbătorilor de stat ale Federației Ruse, s-a păstrat ca „Zi Internațională a Femeii” și în unele țări din spațiul post-sovietic: în Azerbaidjan, Georgia, Kazahstan, Kârgâstan, Republica Moldova, Tadjikistan, Turkmenia, Ucraina și Belarus; în Uzbekistan – ca „Ziua Mamei”; în Armenia această zi este sărbătorită la 7 aprilie – „Ziua maternității (a ocrotirii mamei și copilului) și a frumuseții”.

Indiferent de aceasta însă, în fiecare an ziua de 8 Martie este o chemare a lumii de a slăvi Femeia-Lider – pe Estera, adică a serba Purim-ul.

²⁷ În afară de aceasta, 23 februarie a devenit una dintre cele mai rușinoase zile din istoria Rusiei: în această zi în 1918 Comitetul Executiv Central (ЦИК – Центральный Исполнительный Комитет) al Sovietului Comisarilor Norodnici (Совнарком) a acceptat condițiile „Tratatului de pace de la Brest”, ceea ce însemna, de facto, capitularea Rusiei în I-ul Război Mondial și transformarea războiului cu dușmanii din afară în război civil, împotriva propriului popor.

Această idee ar fi fost cel puțin ingenioasă, dacă sărbătoarea Purim ar fi asemenea Sărbătorii Secerișului. Dar aceasta nu este o sărbătoare religioasă. Enciclopedia Ebraică menționează: „... sărbătoarea nu este motivată de Templu sau de un alt eveniment religios.”²⁸

S-a sfârșit robia babiloniană. Drumul spre casă era deschis, dar doritori de a se întoarce erau mai puțini decât s-a așteptat (din Rusia – considerată „închisoare a popoarelor” – de asemenea au plecat cu mult mai puțini evrei decât și-ar fi dorit liderii mișcării sioniste). Mulți și-au deschis afaceri și treburile nu mergeau prost. Ei nu doreau să piardă totul în schimbul întoarcerii. Mii de familii evreiești au rămas să trăiască în diasporă pe întreg teritoriul Imperiului Persan, într-o stare departe de a fi numită robie. Perșii mirați se întrebau: armata babiloniană a cucerit Ierusalimul sau evreii au invadat Babilonul? Aman – „ministrul apărării”, merge la împăratul Artaxerxe și-i prezintă situația. Timpurile nici pe departe nu erau creștine și evident că reacția împăratului a fost categorică: să fie nimiciți toți evreii din Imperiu. Vestea poruncii este aflată de regina Estera, a cărei etnie regele nu o cunoștea. Într-un moment anume, Estera îl provoacă pe Artaxerxe: „Mă iubești? Dacă mă iubești, atunci îi iubești pe cei pe care îi iubesc eu? Înseamnă că iubești poporul meu și că îi urăști pe cei pe care îi urăsc eu? Urăști dușmanii poporului meu? Atunci arată-ți mânia și nimicește-i pe

²⁸ Enciclopedia Ebraică. Vol. 13. „Terra”, – Moscova, 1991, – P. 123.

cei pe care îi socoți dușmanii tăi!” Și Artaxerxe lasă în grija lui Mardoheu formularea poruncii:

„Mardoheu a scris în numele regelui Artaxerxe, scrisorile le-au pecetluit cu inelul regelui și le-a trimis prin curieri călări, pe caii din herghelia regelui, spunând că regele îngăduie iudeilor din cetate să se adune ca să-și apere viața lor, să bată, să ucidă și să piardă pe toți cei puternici din popor și din țară, care ar vrea să-i atace, cu femeile și cu copiii lor, iar averea lor să o jefuiască” (Eстера, 8, 10-11).

„Atunci ludeii s-au adunat în toate cetățile lor, prin toate țările lui Artaxerxe, ca să pună mâna pe cei ce le doreau răul și nimeni n-a putut sta împotriva feței lor, pentru că frica de ludei apăsa asupra tuturor popoarelor. Toate căpeteniile țărilor, satrapii, guvernatorii și slujitorii regelui au sprijinit pe ludei, de teama lui Mardoheu. Căci Mardoheu era mare în casa regelui și renumele lui se lățise în toate țările, deoarece omul acesta, Mardoheu, devenise tot mai puternic. Atunci au stârpit ludeii pe toți dușmanii lor, ucigând cu sabia, omorând, pierzând și făcând cu dușmanii lor după voia lor” (Eстера, 9, 3-5).

Aman a fost spânzurat împreună cu familia sa, iar după el au fost nimiciți 75.000 de oameni – elita țării, oricine putea concura cu iudeii (Eстера, 9). Soarta Imperiului era hotărâtă.

Cum se poate sărbători o zi de măcel? Niciun popor din lume nu serbează o asemenea zi cu bucurie. Purim-ul – sărbătoare declarată în special pentru copii (unde se cântă, se joacă, iar Talmudul recomandă celor maturi

chiar să bea băuturi spirtoase până nu mai deosebesc diferența dintre expresiile „blestemat fie Aman” și „binecuvântat este Mardoheu”) – este comemorarea unui masacu în care au murit poate mii de copii. Nu a fost o bătălie (cum încearcă unii să explice), în care și evreii și perșii să se lupte cu armele în mână, ci anume un măcel.

Poporul iudeu, e un popor „cu inimă învârtosată”, cu ajutorul vicleniei Esterei s-a eliberat de sub jugul perșilor. Astfel Purim-ul a devenit o sărbătoare în cinstea nimicirii dușmanilor. Biserica nu are nimic împotriva personajelor biblice: împărăteasa Estera este cinstită în Biserica Ortodoxă în rând cu ceilalți drepti ai Vechiului Testament în Duminica Sfinților Strămoși (Duminica a II-a înainte de praznicul Nașterii Domnului). Și aceasta se explică prin aceea, că omul Vechiului Testament încă nu ajunsese la desăvârșirea poruncilor (normelor) Evangheliei. Noi nu respingem cartea *Estera*, doar că înțelegerea evenimentelor petrecute și descrise în ea, este diferită în Creștinism și iudaism. Creștinismul vede în aceasta cum Dumnezeu nu a permis ca poporul Său să fie nimicit de dușmanii perși (că aceasta a fost absolut necesar atunci pentru păstrarea credinței într-Unul Dumnezeu), iar iudaismul vede în toate popoarele un dușman, care ar trebui să fie nimicit asemenea perșilor.

În *Disputa lui Nahmadin* din Evul Mediu se explică Ps.109, 1: „Zis-a Domnul Domnului meu: „Șezi la dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale.” „Dumnezeu va ajuta

Mesiei, până ce toate popoarele vor fi sub picioarele lui. Ei îl resping, nu-l recunosc, iar unii și-au creat un alt mesia.” Există deci în istoria gândirii iudaice o părere precum că toate popoarele sunt ostile evreilor, iar evenimentele Purim-ului amintesc cum trebuie să se procedeze cu ele.

În Creștinism, războaiele și robia babiloniană din Vechiul Testament sunt înțelese în mod alegoric. În iudaism însă s-a păstrat înțelegerea literală a normelor și exemplelor vechi-testamentare.

Astfel – consultantul în problemele presei a ambasadei Israelului la Moscova, Zecv Ben Arie, în discuția cu corresponsentul publicației „Сегодня” („Segodnea”) a subliniat însemnătatea simbolică a sărbătorii: *„Aceasta a fost o izbăvire deosebită: după voia Celui Preaînalt, regele persan a permis evreilor să se apere cu arma în mână și să atace preventiv.”*

Înseamnă că și astăzi Israelul poate bombarda toate țările care, deși luptă împotriva lui, pot prezenta o amenințare. Dacă Rusia ar încerca să declare în armată posibilitatea „războaielor preventive”, fără valuri de uimire și sancțiuni în toată „lumea civilizată”, faptul ar fi de neacceptat. Pentru Israel însă în lume există un standard aparte, lumea permite evreilor să-și fixeze normele lor morale. Israelul e superior așa-numitelor „valori umane”. Și aici îmi vin în minte cuvintele lui V. Șulghin: *„Să admitem că evreii religioși care sărbătoresc Purim-ul nu înțeleg ce sărbătoresc în realitate, că mesele anuale sunt așezate pe oase omenești călcate în picioare, iar fețele de mese sunt*

pătate de sânge. Dar acei scriitori și jurnaliști evrei care se îngrozesc de ororile devastărilor din zilele noastre, oare nu simt niciodată necesitatea de a „se privi în oglindă?”.

Psihologii profesioniști nu înțeleg oare că „ceva” s-a precipitat în sufletele evreilor și-n lumea înconjurătoare lor în urma serbării milenare a omorurilor în masă?

Istoricul V. Zelinski spune: *„Acesta este marele și groaznicul adevăr: toate prigoanele asupra evreilor care dezonoarează istoria Creștinismului își au începutul în Vechiul Testament.”*

De ce un popor, în istoria căruia au fost atâtea suferințe, care a trecut prin atâtea devastări, sărbătorește un masacru care în vechime i-a reușit?

Din păcate, la baza iudaismului există o dogmă care îi poate face pe evrei reci față de durerile altor popoare. În unele texte iudaice se afirmă că din punct de vedere al iudaismului oameni sunt doar evreii. *„Orice evreu, fie că este drept, fie că este păcătos, are două suflete”,* afirmă un tratat rabin.

Unul dintre ele este legat de lume și e numit *klipa* sau *sitra ahara*. Acest suflet este sângele omului și dă viață trupului. De la el își iau începutul toate viciile și patimile care se compun din patru elemente. Tot din suflet provin și toate calitățile bune ce sunt caracteristice fiecărui evreu, cum sunt compătimirea și ajutorarea aproapelui, întrucât este legat de partea opusă și provine de la așa-zisa *klipat noga* în care este binele, iar originea lui este legată de taina pomului cunoașterii binelui și răului.

Sufletele neevreilor însă provin din restul klipatelor, care sunt necurate și în care nu există binele, așa cum este spus în cartea „ET NAIM”, 49, cap 3: *„Tot binele făcut de păgâni este asupra lor.”* Sau cum comentează Ghemara expresia: *„Mila popoarelor e un păcat.”* *„Toate acțiunile de dreptate și milă ale popoarelor sunt săvârșite din mândrie.”*

Al doilea suflet care-l deosebește pe evreu este o părtică din esența nemărginită a lui Dumnezeu, așa cum e spus: *„Și Tu ai suflat în nările lui duh de viață”*. Sufletele evreilor au apărut în *„gândirea lui Dumnezeu”*.

Internaționala a avut scopuri mondiale. Ea a avut ce spune lumii: că Purim-ul e sărbătoarea nimicirii dușmanilor, iar dușmanii „Marii Revoluții Socialiste din Octombrie” bineînțeles au fost nu numai capitaliștii, ci și Biserica. Metodele violente, pline de cruzime ale luptei erau în mare cinste la ideologii „dictaturii proletarietului”. Setea de sânge din Vechiul Testament și-a continuat cursul și viața și în anii pustiirii revoluționare.

În acest caz, e lipsită oare de motivație presupunerea că în conștiința liderilor evrei ai Internaționalei, mișcarea revoluționară feminină se asocia cu Estera, iar 8 Martie – din obișnuință cu sărbătoarea Purim? [...]

Am scris aceste rânduri nu pentru ca noi, creștinii, să avem o atitudine neprietenoasă față de cei de un neam cu Clara Țetkin, ci pentru a înțelege ce sărbătorim de fapt pe 8 Martie și pentru a reîntoarce respectul față de tradițiile noastre ortodoxe. Motivele

Clarei Țetkin sunt clare... Nu înțeleg, de ce noi ar trebui să serbăm Purim-ul evreilor?! N-ar fi timpul să uităm de sărbătorile „roșii”, ostile Creștinismului și de 8 Martie în special. Zi, care nu are nimic comun cu femeia creștină.

Contemporanii noștri nu sunt preocupați de istoria și originea zilei de 8 martie, și consideră această zi numai ca pe un pretext/prilej de a dăruii flori și cadouri femeilor lor dragi. Puțini își dau seama, că pentru creștini această, cu adevărat stranie dată, nicidecum nu poate fi una de sărbătoare, pentru că originea și sensul ei n-are nicio legătură cu duhul autentic al Ortodoxiei. Noi trebuie să păstrăm cu sfințenie tradițiile noastre creștine, cu atât mai mult, că în Biserica Ortodoxă există sărbătoarea femeilor, plină de conținut și sens duhovnicesc. Aceasta e a treia Duminică după Paști – zi închinată Femeilor-Mironosițe, care în dimineața Învierii au alergat la Mormântul Domnului și primele au primit vestea plină de bucurie despre Învierea din morți a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. În această zi cinstim nevoița și idealul dragostei și al compătimirii, care este firesc și caracteristic inimii gingașe, dar fidele a femeii – a mamei, a soției, a sorei... Să ne gândim: care este idealul nostru: femeia-revoluționar, lipsită de omenie și feminitate sau femeia-creștină înțelegătoare și grijulie? Nu știu dacă cuiva îi inspiră stimă primul tip de femeie. Și dacă e așa, atunci să nu uităm, că noi putem și trebuie să ne felicităm soțiile și mamele noastre, surorile și colegele la timpul convenit, la adevărata lor sărbătoare, când Biserica preaslăvește grija și credința,

fidelitatea și răbdarea Femeilor-Mironosițe. Și mai mult decât atât, să nu uităm de ele nici în celelalte zile. Dragostea plină de jertfă față de soție, mamă, soră – ne obligă să avem grijă de ele, să le susținem și să le apărăm, să le bucurăm cu dragostea și atenția noastră. Crearea familiei – nu este numai relația de cunoștință și nunta, dar și slujirea zilnică în dragoste sinceră. Și pentru ca zilele vieții de familie să fie pline de bucurie, sunt necesare gesturile de atenție. De aceea – dăruieți flori și cadouri femeilor iubite întotdeauna...

CE ÎNSEAMNĂ SĂ FII CREȘTIN?

Toată lumea știe că Creștinismul există de 2000 de ani. Însă problema care se pune cu adevărat, atât în Biserică cât și în afara sa, este ce înseamnă 2000 de ani de Creștinism și cum ne raportăm la acest fapt.

Oamenii au vederi extrem de diferite asupra sa. Pentru creștini, este un răstimp plin de bucurie, care întărește cea mai importantă dogmă a credinței noastre: „*Dumnezeu dragoste este*”. Căci dragostea este îndelung-răbdătoare. Și nu putem nicidecum zice că aceste două milenii au cuprins în anii lor doar sfințenie. În mare măsură, au fost 2000 de ani de păcate și fărădelegi ale noastre. Domnul ne-a îngăduit în acești 2000 de ani și nu ne-a părăsit. Dimpotrivă, a continuat să-și reverse milele Sale peste norodul Său, Biserica (descoperind noi lucruri sfinte și minuni, dar mai ales prin ținerea noastră în viață – și a Bisericii noastre). Aceasta înseamnă că Dumnezeuul nostru este

cu adevărat un Dumnezeu îndelung-răbdător – aceasta înseamnă că Dumnezeu cu adevărat este dragoste. Pentru noi, este o bucurie că Creștinismul nu este pe moarte, ci trece într-un nou mileniu. Pentru creștini, un alt „mileniu” simbolizează veșnicia Creștinismului; am intrat în al treilea mileniu al istoriei noastre încredințați că misiunea Bisericii va continua dincolo de anul 2000.

Sunt însă și oameni care au sărbătorit cu bucurie intrarea în noul mileniu din cu totul alte motive. Există un număr tot mai mare de publicații seculare, articole de scandal, ba chiar și glume de genul: „Voi, creștinii, sunteți tare bătrâni – aveți două mii de ani”. „La așa vârstă”, zic acestea, „doamnelor și domnilor creștini ortodocși, nu credeți c-ar fi cazul să ieșiți din cultură, politică, economie și învățământ?” „Este vremea”, adaugă acestea, „cuvenitei retrageri a Creștinismului și a propovăduirii în schimb a celui de „al Treilea Testament”, a religiei Noului Veac, „New Age.””

O formulă îndeobște acceptată în zilele noastre mă face să strig „Contradicitur!” („Mă împotrivesc!”) de fiecare dată când o aud. Acea formulă este „moștenirea culturală a Ortodoxiei”. Când aud acea expresie, mă simt silit să întrerup vorbitorul și să-i zic: „Iertați-mă, despre ce moștenire vorbiți? O moștenire apare după moartea celui ce o deține. Și totuși noi suntem în viață. Și, îmi pare rău s-o zic, dar nu v-am lăsat nimic moștenire vouă, necredincioșilor! Doar în perioada comunistă se părea că Ortodoxia nu mai există, ci doar niște obiecte ale „moștenirii culturale”: fresce (cărora li se zice „picturi monumentale”), icoane („lucrări artistice

în tempera”) și biserici („monumente de arhitectură medievală”) – iar toată această „moștenire” ar putea fi folosită după bunul plac. Însă noi simțim că noi înșine constituim Biserica, aceeași Biserică a Sfinților Andrei Rubliov și Serghie din Radonej, și că n-am lăsat nimic prin testament oamenilor atei. Tot ceea ce numim „moștenirea culturală a Ortodoxiei medievale” ne aparține și viețuim în propria noastră casă, nu într-un cimitir sau în „muzeul Bisericii Ortodoxe”.

Creștinismul n-a pierit; poți fi creștin chiar și în veacul al XXI-lea.

Însă ce înseamnă să fii creștin? Voi încerca să răspund în mai multe feluri la această întrebare, și fiecare răspuns consecutiv îl va cuprinde pe cel de dinainte.

Întâiul răspuns este atât de evident și de simplu, încât șovăi să îl înfățișez publicului meu învățat, care s-a obișnuit cu sofisticate jocuri intelectuale. Însă adevărul nu trebuie să fie sofisticat, „dialectic”, „antinomic”, ba chiar un „carnaval dialogal”! Creștinul este pur și simplu un om care privește la Hristos prin ochii Apostolilor. Asta-i tot. Am mai putea spune că un creștin poate fi duhovnicesc sau neduhovnicesc, adânc sau superficial, dar cerința minimă necesară pentru a fi creștin este întocmai aceasta: să privești la Hristos prin ochii Apostolilor.

Treaba e că poți privi la Hristos în multe feluri. Unii L-ar putea privi prin ochii Sfântului Apostol Ioan, pe când alții L-ar putea privi prin ochii lui Iuda... Sfârșitul anilor 1950, o perioadă numită în presă „Dezghețul lui Hrușciov”, a însemnat un val memorialistic al clasicilor

culturii sovietice. Începuseră să iasă la iveală informații despre cei ce pieriseră în lagărele de concentrare, cei arestați sau prigoniți – printre ei, oameni de știință, poeți și scriitori de excepție. Așa că atunci aceia care se propășiseră, care primiseră ordinele și premiile lui Stalin, s-au grăbit să-și protejeze succesul, ce începuse să pară scandalos în lumina tragicei sorți a colegilor lor supuși represiunii. „Bineînțeles că am fost prieten cu cei din Gulag, ba chiar am încercat să-i ocoresc. Și ce dacă am scris un articol în Pravda împotriva aceluși prieten? Am încercat în același timp să-l protejiez, pe cât am putut mai bine. Mi s-a cerut să scriu că era spion japonez; eu, în schimb, m-am mărginit să scriu că greșea profund. Eu însumi abia am scăpat de arestare! L-am protejat așa de dârz, încât am primit doar ordinul de clasa a doua, deși la talentul meu mi se cuvenea cel de primă clasă!” Atunci a apărut o epigramă mușcătoare în literatura necenzurată, „*samizdat*”:

Pare-se că cugetul editorilor se odihnește sănătos,
 Și poți afla monștrii din rîndul lor, bineînțeles:
 Tocmai a apărut o nouă viață a lui Hristos,
 Bazată pe-a lui Iuda relatare de succes.

Revin, poți privi la Hristos în diferite feluri. O poți face prin ochii lui Iuda sau prin ochii lui Pilat din Pont (viziunea lui Pilat asupra lui Hristos se poate găsi în romanul lui Mihail Bulgakov *Maestrul și Margareta*). Perspectiva lui Pilat nu este o încredințare plină de ură, ci o privire rece și nepăsătoare... Se găsește în Evanghelii o întrebare la care Hristos n-a răspuns, în ciuda atotștiinței Sale. Departate de a fi una marginală,

ea este cea mai importantă întrebare: „Ce este adevărul?”.

De ce-a ales Mântuitorul să nu răspundă la acea întrebare? Nu fiindcă n-ar fi știut ce este Adevărul. El însuși era Adevărul („*Eu sunt calea, adevărul și viața...*” – Ioan, 14, 6). Dar contează foarte mult cum se pune întrebarea.

Convorbirea dintre Pilat și Hristos este ca o confruntare între întreaga cultură păgână și noua Evanghelie. Înțelepciunea imperiului păgân ajunsese atât de senilă, încât cei mai buni oameni de știință ai săi proclamaseră, în urma căutării, că omul nu poate percepe nimic. Aceasta este concluzia definitivă a filosofiei de atunci, filosofia scepticismului și a relativismului. Nimic nu poate fi știut cu siguranță. Omul este neputincios să învețe ceva adevărat despre lume sau despre sine; filosofii au dovedit deja slăbiciunea minții omenești și relativitatea tuturor ideilor noastre.

Și îl avem pe Pilat, un om învățat, familiar cu vechea literatură satirică ce surâde cu dispreț la mitologia populară („*Grăind atât de multe de-aceste divine treburi, rugămu-ne la zei și la eroi să ne dăruiască cuvânt*” – Herodot, *Istoriile* 2, 45). Pilat însuși nu crede prea mult în mituri. E un politician, cu o viață lumească. Când se întâlnește cu Iisus, își lămurește cel mai important lucru: Iisus Galileanul nu e un răzvrătit, nu amenință nicidecum Imperiul, așa că nu sunt prea multe de vorbit cu El (Pilat greșește însă în privința aceasta, căci blândul Propovăduitor va schimba radical

soarta întregului Imperiu prin răspândirea Evangheliei Sale). Și apoi, dintr-odată, când era pe punctul de a pleca, Pilat aude cuvintele lui Hristos: „Spre aceasta am venit în lume, ca să mărturisesc pentru adevăr” (Ioan, 18, 37).

Cuvintele lui Hristos îl șochează, ba chiar îl jignesc pe Pilat: „Cine ești Tu, ca să îți permiti cu așa impertinență să pretinzi că cunoști adevărul incognoscibil?! Mai bine i-ai citi pe filosofii noștri, și ei îți vor explica că adevărul nu poate fi cunoscut de nimeni. Un tâmplar pribeag din Galileea susține că a venit în lume ca să o învețe ce este adevărul!” Pilat nu vrea să aștepte și nu așteaptă un răspuns; el e încredințat că nu poate fi un răspuns. Iar Hristos, Cel ce cunoaște inima omului, a înțeles că nu e o întrebare, ci mai curând un pretext, un refuz de a pune o întrebare adevărată, o stavilă împotriva oricărui răspuns. Din pricina aceasta n-a răspuns Hristos...

Așadar, avem privirea mercenară a lui Iuda și nepăsarea rece a lui Pilat. Există și privirea indignată a fariseilor, care nu puteau îngădui ca Cineva liber și puternic să cotopească mica lor lume, ascultătoare, ordonată și tihnită. Există și încruntătura plină de ură a saducheilor, care socoteau propovăduirea despre o altă lume ca fiind jignitoare și de neînțeles – căci ei așteptau de la dumnezeul lor un belșug de binecuvântări aici și acum, în lumea aceasta; el îi răsplătise deja pe saducheii cu darul puterii, iar ei nu mai așteptau alte daruri.

Mai este și privirea mulțimii, care cere minuni și lovituri politice, iar atunci când nu le primește, se „dezamăgește” și strigă: „Să fie răstignit! Să fie

răstignit!" Mai este și privirea celor cărora Hristos le-a zis: „*Mă căutați fiindcă v-ați săturat*” (Ioan, 6, 26). E vorba de viziunea oamenilor despre care Sfântul Ierarh Dimitrie, mitropolitul Rostovului spunea: „*L-au căutat pe Iisus nu de dragul Său, ci de dragul pâinii pe care le-o dăduse*”. Ei vin la biserică doar ca să-și rezolve problemele de zi cu zi, să aprindă o lumânare înainte de o operație sau un examen... Unor oameni ca aceștia le trebuie o minune. Și nu le pasă cine face acea minune. Nu le pasă la ce biserică se duc sau căruia Dumnezeu îi aprind o lumânare. Pentru ei, Hristos este Kașpirovski-ul primului veac.

Dar creștin este cel ce privește la Hristos prin ochii Apostolilor. Ce însemnătate are lucrul acesta? Fiindcă cele importante se descoperă privirii iubitoare, nu celei nepăsătoare, urâcioase sau consumiste. Apostolii L-au iubit pe Hristos – de aceea este atât de importantă pentru noi mărturia lor iubitoare.

Mai mult, Apostolii au fost uciși pentru că au vorbit despre Hristos. Blaise Pascal, remarcabilul matematician și gânditor francez din veacul al XVII-lea, creatorul celei dintâi mașini de calcul, a spus odată: „*Cred doar acei martori care au îngăduit să li se taie gâturile*”. Apostolii sunt astfel de martori. Vă voi aminti că cuvântul grecesc pentru martor, „*mártȳr*”, a fost tradus în slavonă ca „*mucenic*”. Apostolii au urmat calea mărturisirii ca Mucenici.

În limba rusă există expresiile „*pódlinnaia právda*” („întocmai adevărul”) și „*podnogótnaia právda*” („adevărul adevărat”). Aceste expresii se trag de pe

vremea când martorii erau puși la încercare în fața curții, pentru a se vedea dacă mărturia lor poate fi crezută. „Zici că l-ai văzut pe învinuit săvârșind fărădelegea? Dar ai, poate, niște motive ascunse, sau ești doar un calomniator? Ești gata să-ți întărești cu durerea ta cuvintele de care depinde viața unui alt om?” Și, așa, martorul era supus la chinuri. Frica de posibila durere a redus drastic numărul martorilor mincinoși. Apostolii au dovedit, prin suferirea chinurilor și a execuției, că au fost niște martori cinstiți. Astăzi iubitorii versiunilor de senzație ale vieții „necunoscutului Iisus” primesc drepturi de autor pentru fanteziile lor, în vreme ce Apostolii sunt loviți cu pietre...

Pe lângă acestea, viziunea apostolică este unică, fiind privirea contemporanilor și a martorilor oculari. Să fii creștin nu e totuna cu a fi, să zicem, kantian. Vădit lucru, a fi kantian nu înseamnă să privești la Kant doar prin ochii celor mai apropiați discipoli. Kantian este cel care folosește metodele și termenii gândirii filosofice propuse de Kant. Și se prea poate ca generațiile următoare de kantieni să fi numărat oameni care au înțeles stilul de gândire al dascălului lor într-un mod mai talentat, mai potrivit, decât primii săi discipoli, care nu aveau cuvenitul talent filosofic. Da, este adevărat că ucenicii cei mai apropiați nu sunt întotdeauna și cei mai talentați. Însă relația dintre Hristos și ucenicii Săi a fost una foarte aparte. Hristos n-a scris nimic, spre deosebire de Kant. Tot ce știm despre El, știm din relatările ucenicilor Săi apropiați. Scrierile lor sunt singura evidență istorică a lui Hristos. De aceea, orice

altă încercare de a reclădi „învățătura lui Hristos” sau „biografia” Sa se afle în afara tărâmului istoriei ca știință. Astfel de încercări dezvăluie mai mult despre lumea lăuntrică a unor asemenea „visători” decât despre Hristos Însuși.

Creștinismul nu este o tablă a înmulțirii veșnică și în afara timpului. Creștinismul este vestea acelei fapte unice a lui Dumnezeu, la un anumit punct din spațiu și timp, „în zilele lui Pilat din Pont”. N-am fost atunci acolo. Dar atunci cum putem afla ce s-a petrecut? Doar acceptând mărturia celor ce au văzut. Și aceasta este mărturia Apostolilor.

Așadar, creștin este cel care privește la Hristos prin ochii iubitori și dăruți ai Apostolilor, iar nu prin ochii filosofilor, criticilor și filistinilor ce au urmat.

Dacă înțelegem acest lucru, vom dobândi puțința de a ne împotrivi celor ce prea des ne învinuiesc de „conservatorism” și „dogmatism”. Biserica nu poate să nu fie conservatoare, deoarece a fost întemeiată în urma aceluia eveniment petrecut acum 2000 de ani. Biserica nu poate să nu fie dogmatică, deoarece își are temelia în mărturia celorlalți martori – Apostolii – și, pentru ea, este important să nu distorsioneze percepția acestora despre Hristos.

Apare atunci a doua întrebare: cum se pot familiariza oamenii cu viziunea Apostolilor și unde este exprimată acea viziune? Cel mai succint răspuns este: în Sfintele Scripturi. Amintirile Apostolilor despre întâlnirea cu Hristos și trăirea tainelor Sale sunt adunate în cărțile Noului Testament.

DE CE TREBUIE SĂ MERG LA BISERICĂ, DACĂ-L AM PE DUMNEZEU ÎN SUFLET?

Fiecare dintre noi are cunoștințe sau chiar rude care privesc cu nedumerire faptul că mergem la biserică. Pe chipul lor se vede o profundă neînțelegere și uneori indignare care se exprimă din când în când prin cuvinte de genul: *„Hai să zicem că ți-ai făcut o pasiune din credință – fie. Dar ce rost are să mergi la biserică, să pierzi atâta timp și să risipești atâtea eforturi? Sunt și eu credincioasă, rugăciunile le fac însă în suflet. Dumnezeu este în sufletul meu și nu am nevoie de niciun ritual exterior. Amintește-ți ce a spus nu demult comicul Mihail Zadornov: „Ca să comunic cu Dumnezeu, eu n-am nevoie de niciun intermediar!”.*

Cum poate fi explicat acestor oameni comportamentul nostru? Ca de obicei, există două modalități: atacul și apărarea. Nu este dificil să formulezi o idee critică la adresa unei asemenea „filosofii” existențiale. În cele din urmă, e suficient să ai puțin bun simț ca să-ți dai seama că societatea în care mășcăricii (în limbajul de azi – „comicii”) sunt luați drept experți în domeniul teologiei și al vieții duhovnicești este grav bolnavă. Boala ei constă cel puțin în pierderea simțului umorului: societatea nu mai este capabilă să râdă de faptul că un bufon se urcă la amvonul propovăduirii... în societatea de azi se consideră drept serios un lucru de care făceau haz strămoșii noștri la lăsatul secului...

Nu merită luată în serios nici declarația fermă a „creștinilor” noștri nebisericoși că L-ar avea pe Dumnezeu „în suflet”. E drept, o astfel de stare constituie supremul ideal al vieții duhovnicești. E ceea ce dorea pentru noi Apostolul Pavel: *O, copiii mei, pentru care sufăr iarăși durerile nașterii, până ce Hristos va lua chip în voi (Galateni, 4, 19); Să vă dăruiască... ca să fiți puternic întăriți, prin Duhul Său, în omul dinăuntru, și Hristos să Se sălășluiască, prin credință, în inimile voastre (Efeseni, 3, 16-17).*

Dacă aceste cuvinte: „Dumnezeu e în inima mea”, ar fi fost rostite de Sfântul Serafim din Sarov, ele ar fi avut o anumită greutate, întrucât ar fi fost expresia sinceră a urmărilor nevoinței lui. Atunci când un pustnic spune că a deprins rugăciunea lăuntrică necurmată și de aceea distanța până la biserică la care merge foarte rar nu i se mai pare a fi mare – cuvintele rostite de el au, de asemenea, o justificare deplină.

Atunci însă când auzim aceleași cuvinte de la un oarecare, avem tot dreptul să întrebăm: în urma căror fapte duhovnicești anume ați obținut un astfel de succes? Dumnezeu este în sufletul vostru? Explicați-ne și nouă ce cale a urmat rugăciunea voastră? Cât de des spuneți *Rugăciunea Domnească*? Aud? Nu țineți bine minte *Tatăl nostru*?... Nu-i nimic, atunci cel puțin să ne destăinuți cum anume trăiți prezența lui Dumnezeu în sufletul vostru? Ce roade ale darurilor Duhului simțiți în voi? Vă ajutăm cu o sugestie: *Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea,*

înfrânarea (Galateni, 5, 22-23). Trăiți asemenea simțăminte? Nu, nu este vorba de trăsături de caracter, ci de daruri. Darul reprezintă ceea ce nu am avut înainte, ci apare o dată cu renașterea duhovnicească și intră în viața noastră, înnoind-o! Nu v-aduceți aminte să fi avut parte de o asemenea înnoire?

Sunteți în stare să distingeți în experiența voastră sufletească „prezența lui Dumnezeu” de manifestările sentimentelor umane obișnuite: simțul frumosului și al armoniei, simțul moral, bunăvoința? Nu sunteți? Asta înseamnă că nu ați observat acel moment în care Dumnezeu, Creatorul Universului, a intrat în viața voastră și în sufletul vostru? E cu puțință oare să nu observi așa ceva? Sau poate El nici nu a intrat? Nu cumva ați confundat credința în Dumnezeu cu prezența lui Dumnezeu? Stați puțin – sunteți siguri că aveți credință? Credința nu rezidă într-o simplă acceptare pasivă: „Bine, bine, sunt de acord, ceva de genul ăsta există”... Credința înseamnă a năzui ca ceea ce a îndrăgit sufletul să se arate ca realitate. Credința nu cedează în mod pasiv presiunii autorităților și argumentelor, ea este un imbold puternic: „Eu vreau, am nevoie să fie așa!”.

Credința înseamnă acțiune. Ea constituie o năzuință către ceva ce se presimte deja, dar care încă nu a devenit o evidență. Năzuința care ne-a atins deja viața, s-a răsfrânt asupra ei, dar n-a pătruns-o în totalitate... Credința este dorința de o experiență nouă. Cel ce spune însă că: „Eu am credință în sufletul meu”, pronunță aceste cuvinte cu o privire atât de inexpressivă,

încât este greu de crezut ca a încercat vreodată măcar o năzuință către Dumnezeu.

Nu se poate iubi fără manifestări concrete de iubire, fără gesturi adresate omului iubit. Asemănător, nu se poate crede fără manifestări exterioare ale credinței. Un trandafir care se oferă în dar femeii iubite, nu-i este, luat ca atare, de trebuință. Această floare îi este dragă nu prin propria frumusețe, ci prin faptul că exprimă măsura iubirii celui care o dăruiește. Florile cumpărate și florile dăruite înviorează camera în mod diferit. Atunci când un bărbat afirmă că iubește pe cineva și, totodată, nu face nimic în numele iubirii sale – nu caută întâlnirile, nu face cadouri, nu acordă timp ca să comunice cu iubita, nu se sacrifică în niciun fel – asta înseamnă că pur și simplu se laudă în fața prietenilor deja îndrăgostiți: chipurile, nu sunt mai prejos, am și eu o iubită!

Așadar, voi, care afirmați că Dumnezeu este în sufletul vostru, ce ați făcut pentru a curăți sufletul vostru în așteptarea unei atât de miraculoase Vizite? În ce fel și sub ce nume L-ați chemat? Cum îl păstrați în Sinele vostru? Ce schimbări s-au produs în voi în urma acestei întâlniri? L-ați îndrăgit pe Cel cu Care v-ați întâlnit? Și ce faceți în numele acestei iubiri? Dacă aceste întrebări v-au deconcentrat, atunci nu vă socotiți măcar mai presus de cei care fac ceva cât de cât pentru a fi cu Dumnezeu! Voi, care stați veșnic nemișcați, nu disprețuiți pe cei care merg, chiar dacă se poticnesc uneori!

Asemenea întrebări se pot pune celui care își justifică întreaga lene prin pretinsa lui „spiritualitate”. Dar și noi trebuie să fim conștienți de motivul pentru care mergem la biserică. Ce să facem acolo pentru Dumnezeu? Dar „El” nu cere nimic pentru Sine. El nu are nevoie de nimic” (Cuvântul lui Meliton Filosoful către Cezarul Antonin). Și atunci, înseamnă că trebuie să facem un lucru de care avem chiar noi nevoie? Să ascultăm o predică? Pentru asta este suficient, azi, să deschidem radioul. Să ne rugăm? Rugăciunea poate fi făcută oriunde și la orice oră. Mai mult, acesta este sfatul Apostolului: Rugați-vă neîncetat (*I Tesaloniceni*, 5, 17). Să aducem prinoase? În prezent, mulți strângători de danii se întâlnesc pe străzi. Să dăm pomelnice? Ele pot fi trimise printr-o cunoștință. Să punem o lumânare? Ea poate fi aprinsă în fața icoanei din casă. În cazul acesta, de ce totuși mergem la biserică?

Unii oameni spun că pentru a se ruga se duc în pădure, la malul unui râu sau al unei mări fiindcă acolo, în Templul creat de Dumnezeu, ei simt mai bine măreția Creatorului și mai ușor îl pot proslăvi. „Ce rost are – spun ei – să intrăm, părăsind Locașul sfânt nemărginit, sub bolta joasă a bisericii creată de mâna omului?”

Ca să ne lămurim în această privință, haideți să ieșim încă o dată dincolo de zidurile Bisericii Creștine. Să răsfoim vechea carte indiană *Brihadaranyaka-Upanișad*, scrisă între secolele VII-VI î. Hr. *Upanișadele* continuă să rămână pentru hinduiști cărți sfinte, iar recent au căpătat prestigiu și în ochii compatrioților noștri, porniți, pe urmele ocultiștilor, în „hagialâc în

Orient", devenit astăzi la modă. Iată cum se descrie în *Brihadaranyaka* facerea lumii: „La început nu exista nimic. Totul era cuprins de moarte sau de foamete, căci foametea este moarte. El – Cel al Cărui nume era moartea – a dorit: „Să devin întrupat!”, și a creat rațiunea... A pornit apoi mai departe, lăudându-și nemăsurat fapta și din cuvintele lui de laudă s-a născut apa... Și-a istovit puterile... Prin el – moartea sau foametea – a făcut legătură cu vorbirea. Ceea ce era o sămânță s-a prefăcut în an... El și-a deschis gura ca să-l mănânce pe cel născut... S-a gândit: „Dacă îl omor, îmi rămâne prea puțină hrană.” Atunci prin vorbire și prin trup a creat tot ceea ce există aici: jertfirea, oamenii, vitele. Tot ceea ce crease, el a hotărât să devoreze... Și-a exprimat dorința: „Fie ca acest trup să-mi fie de folos pentru jertfă și ca mijloc de reincarnare.” Atunci acest trup s-a preschîmbat în cal; maturizându-se, devenise bun de ofrandă... După un an l-a jertfit Sieși, iar celelalte vite le-a dat zeilor.”

Suntem în posesia unei explicații privind unele convingeri păgâne dintre cele mai statornice: în religie și în ritual circulă una și aceeași energie. Gândirii arhaice îi sunt inerente două categorii. Prima este cosmosul, un derivat al verbului grecesc *Kosmeo* („a împodobi” – de unde provine și cuvântul „cosmetica”). Cea de a doua categorie este *haosul*, cu semnificația de „a se dezvălui, a se căsca”. Cosmosul are contur, este divers, diferențiat și, prin urmare, are viață și este structurat. Haosul este sinonim cu indistinctul și de aceea el nu are viață. Între cosmos și haos se duce o luptă care implică

un consum de energie. Orice gospodină știe că atunci când nu faci regulat ordine, în casă se instalează haosul. Un câmp neîngrijit este năpădit de buruieni și nu se mai distinge natura sălbatică de cea cultivată. Dacă un drum nu este folosit, se șterge. În asemenea cazuri, fizica actuală preferă să vorbească despre procese entropice. Numai un aflux de energie din exterior ajută să fie evitată o „moarte termică”, trecerea sistemului într-o stare în care energia se distribuie uniform, ceea ce ar conduce la oprirea în el a tuturor proceselor.

Gândirea arhaică, la rândul ei, își dădea seama că menținerea ordinii, a cosmosului necesită o cheltuire de eforturi. Potrivit acestei gândiri, Divinitatea, creând lumea, își consumă în lucrarea ei o mare parte din forțe, slăbește, ajunge la capătul puterilor. De aceea, cred păgânii, menținerea în lume a ordinii, salvarea cosmosului de la dezagregarea în „haos” cere o intervenție viguroasă a zeilor. Dar puterile zeilor nu sunt nelimitate. În primul rând, pentru că sunt numeroși și, deci, prin această pluralitate își trasează reciproc limite – ceea ce înseamnă că niciunul nu poate fi considerat nelimitat. Rezultă de aici că energia divină este fărâmițată și fiecare dintre zei posedă o rezervă limitată de forțe. În al doilea rând, înseși divinitățile păgâne nu sunt transcendente în raport cu cosmosul, dat fiind că fac parte din el. După cum spunea Aristotel, cosmosul este aidoma unui oraș populat de zei și de oameni. Ca parte integrantă a ceea ce trebuie să susțină, divinitățile își pierd, mai devreme sau mai târziu, propriile forțe limitate.

În acest caz, zeii istoviți de efortul depus pentru apărarea cosmosului (ca o creație armonios alcătuită) împotriva dezintegrării, trebuie să primească sprijin din partea oamenilor. Pentru aceasta, oamenii sunt nevoiți să aleagă drumul... distrugerii. Distrugând o parte din cosmos, sacerdotul păgân eliberează din ea energia consumată cândva de zei pentru a o construi și astfel o redau zeilor, sporindu-le puterile. În cadrul ritualului se distruge o parte din univers pentru ca zeitățile care și-au recăpătat astfel puterile, să poată menține lumea în ansamblul ei și s-o salveze de la o dezintegrare definitivă. În viața noastră de astăzi ceva asemănător se poate constata în munca fizicienilor care au învățat, cu ajutorul dezintegrării artificiale provocate a atomului, să elibereze energia și s-o canalizeze în vederea realizării altor scopuri... Teologia păgână este convinsă că zeul investește în creația sa o parte din puterile lui și, în consecință, se epuizează. Însă preotul, care distruge opera în fața zeului, aducându-i astfel ofrandă, întoarce la izvorul inițial energia divină, ținută captivă în acea parte a cosmosului arsă în focul sacrificial.

Jertfa poate fi de mici dimensiuni întrucât, conform limbajului magiei, partea este egală cu întregul și arderea unui fir de păr echivalează cu arderea omului întreg, iar arderea unui om sau a unui corpuscule echivalează cu purificarea cosmosului în totalitatea lui. Energia divină eliberată se înalță către locașurile zeilor care efectiv se hrănesc cu ea.

De aceea, într-un alt mit păgân – *Epopeea lui Ghilgameș* – compus în Sumerul antic – există un detaliu

care în prezent pare ridicol. Zeii le hărăzesc oamenilor un potop. Este salvat un singur om – Utnapistim... Trec zilele și deodată zeii observă că oamenii le aduceau nu numai neliniști și neplăceri... Odată cu dispariția lor au încetat și jertfirile... Zeii încep să sufere de foame („li s-au uscat buzele”) și pun capăt potopului. Atunci când „Noe” sumerian aduce prima ofrandă în cinstea încetării potopului, zeii, după cum narează străvechiul mit, „au simțit un miros plăcut și, ca muștele, l-au înconjurat pe cel care a adus jertfa”.

Religia greacă împărtășea aceeași convingere că zeii sunt ahtiați după mirosul de carne friptă și, de aceea, focul este considerat cel mai bun mijloc de comunicare între oameni și zei. În așa-zisele *Imnuri* ale lui Homer, create între secolele VII-V î. Hr. se povestește cum Hermes, care a inventat focul, frige primul taur și „de îndată a poftit el să guste această sfântă trapeză, căci îl întărâta pe nemuritor mirosul ademenitor”. Zeus spune cu cuvintele lui Homer același lucru: „Arsă cu fumul spre cer/ Cum aceasta-i a noastră cinstire” (Homer. *Iliada*, Ed. Paideia. 1998, 4, 48-49). Iar Platon consideră că zeii nu i-au ucis, cândva, pe oameni din același motiv din care zeii Sumerului l-au păstrat pe Utnapistim. „Atunci Zeus și ceilalți zei s-au sfătuit ce trebuie să facă și nu erau în stare să ia o hotărâre. Nu era cazul, într-adevăr, nici să-i ucidă, nici... să șteargă de pe fața pământului neamul lor. Așa ceva ar fi însemnat pentru dânșii să desființeze cinstirile și darurile ce le vin din partea oamenilor” (Platon. *Dialoguri*, Banchetul, ELU, p. 26).

Așa încât Origen, filosoful creștin din secolul al III-lea, avea toate temeiurile pentru a rezuma „filosofia cultului” la păgâni prin următoarele cuvinte: *„Pentru ca să rămână în acest văzduh greoi, care înconjoară pământul, demonii au nevoie de jertfe, fiindcă hrana lor este mirosul jertfelor și de aceea pândesc întruna unde se află fum de jertfe, de sânge și de tămâie... Cei care sprijină prin jertfe pe slujitorii răutății îi țin prin aceasta în locurile în jurul pământului”* (Origen. *Îndemn la martiriu*, 45).

Din când în când hrana zeilor trebuia să aibă în componența sa chiar jertfe omenești. Iată un extras dintr-o publicație recentă în care este vorba despre niște triste descoperiri ale arheologilor: Antropologul John Reinhardt a început săpăturile „în perimetrul vulcanului Llullaillaco pentru că citisem cândva despre străvechea așezare a incașilor pe versanții acestui vulcan. Membrii expediției locuiau în corturi instalate pe creasta vulcanului (având o înălțime de 6705 m). După aproape o lună de săpături au fost scoase la suprafață de sub pietre și pământ crăpat trei mumii învelite într-un veșmânt zdrențăros. Ele au fost dezgropate într-un loc ce părea un mormânt cultual. Alături de mumii, membrii expediției au găsit 35 de obiecte de aur, argint și scoici, fâșii de țesături împodobite cu ornamente și broderii, mocasini și vase din ceramică în care, pe alocuri, s-au păstrat resturi de mâncare.

Mumiile – corpurile a două fete și al unui băiat, cu vârste între 8 și 13 ani – datează din perioada precolumbiană, veche de aproximativ 600 de ani.

„Aceste mumii, le-a comunicat ziariștilor prof. Reinhardt, sunt cel mai bine conservate dintre cele pe care am avut ocazia să le văd în decursul carierei mele. Ele au fost congelate, în timp ce alte mumii erau îmbălsămate. Am bănuiala că au fost congelate de vii.”

Din cele spuse de profesorul american reiese că fetițele și băiatul au fost, după toate semnele, sacrificați zeilor incașilor în timpul unui ritual religios care se pare, era săvârșit o dată pe an. „Avem de gând, de asemenea, a continuat profesorul, să elucidăm cum anume au fost omorâți copiii, fiindcă pe craniile lor nu există urme de lovituri, care de obicei se descoperă pe cadavrele celor jertfiți zeilor. Anul trecut, în septembrie, lângă orașul Arekipa din sudul Perului au fost descoperite, în zona vulcanică, șase mumii congelate, e drept, nu atât de bine conservate precum cele din Argentina. În opinia experților, ele au fost, de asemenea, sacrificate în cinstea zeilor incașilor, iar pe craniile lor au fost descoperite semne lăsate de obicei de o lovitură – ceea ce demonstrează că au trecut prin ritualul jertfirii.”

Așadar, problema prioritară a religiilor păgâne constă în a afla ce fel de jertfe trebuie aduse zeilor, când anume trebuie aduse jertfele, cine anume trebuie să le aducă, prin ce ritual și căruia anume dintre zei...

În Evanghelie în schimb, ne întâlnim cu o situație opusă. Dacă păgânii sunt preocupați de ce fel de jertfă trebuie adusă zeilor, Evanghelia vorbește despre Jertfa pe care Dumnezeu a adus-o oamenilor. După cum și Fiul Omului n-a venit să l se slujească, ci ca să slujească El și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți (Matei,

20, 28); Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică (*Ioan*, 3, 16).

Se înțelege – Dumnezeu biblic este mai presus de Univers, încât nici nu poate fi vorba ca El să devină mai slab după crearea lumii. Da, prin forța Sa, prin energia Sa, Dumnezeu susține existența cosmosului. Însă puterea Lui nelimitată nu se diminuează din această cauză și, deci, El nu are nevoie de recuperarea ei cu ajutorul oamenilor.

Motiv pentru care jertfele biblice sunt necesare nu lui Dumnezeu, ci oamenilor. Oamenii trebuie să învețe să fie doar recunoscători. Oamenii trebuie să învețe a ceda măcar o parte din viața lor, din averea și din timpul lor și să l le ofere Domnului. Nu pentru că El ar avea nevoie de această parte atribuită Lui, ci pentru ca oamenii să se deprindă astfel cu iubirea care se jertfește.

Contribuția oamenilor la religie se estimează abia la a zecea sau la a suta parte. Principalul îl constituie ceea ce aduce în ea Dumnezeu. Principalul constă nu în ceea ce fac oamenii pentru Dumnezeu, ci în ceea ce face Dumnezeu din iubire pentru oameni. Principalul în religie constă nu în ceea ce aduc oamenii în Biserică, ci în ceea ce obțin ei prin ea.

Darul nostru pentru Dumnezeu îl putem oferi în orice loc. Tot ceea ce ființează în lume aparține oricum lui Dumnezeu. Există însă o părtică de existență pe care Dumnezeu a cedat-o spre stăpânire altuia. Este vorba de sufletul meu. Acel ungher din edificiul infinit al Universului care îmi aparține numai mie. Depinde de

mine în slujba cărui scop voi pune libertatea mea cea dăruită de Dumnezeu: în slujba lui Dumnezeu sau în slujba capriciilor și poftelor mele. Vom putea îmbogăți nemărginita putere a Domnului numai încredințându-i propria noastră viață liberă. De aceea Jertfa lui Dumnezeu este *duhul umilit* (Ps., 50, 18). O asemenea jertfă poate aduce oricare dintre noi. În acest sens fiecare dintre noi este un preot, un sacerdot. Tot în acest sens trebuie interpretate cuvintele Apostolului Petru referitoare la faptul că creștinii sunt un popor alcătuit din preoți: *„Iar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric, la lumina Sa cea minunată”* (I Petru, 2, 9). Ca preoți avem dreptul de a intra în biserici, nu doar de a ne aduna în fața lor (în păgânism templele erau numai sălașuri ale divinității, nu loc de adunare a credincioșilor, și ca atare numai preoții consacrați aveau drept de acces înăuntrul lor). Noi suntem preoți, fiindcă putem noi înșine să chemăm puterea simțitoare a Dumnezeirii în oricare moment al vieții noastre („*Împărate Cerescl.. Vino și Te sălășluiește întru noi...*”). Suntem jertfitori, fiindcă putem aduce lui Dumnezeu singura jertfă plăcută Lui. Nimeni nu poate, în locul meu, să aducă drept jertfă lui Dumnezeu voința mea. Numai eu o stăpânesc și numai eu pot s-o aduc în fața altarului Dumnezeiesc. De unde îndemnul adresat ortodocșilor la fiecare slujbă: *„Toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”*. Să facem jurământul de credință și să spunem: *„Doamne, fie voia Ta, nu a mea! Îți mulțumesc pentru tot ce aduci în viața mea! Lasă-*

mă să Te slujesc cu fiecare suflare de-a mea!" Acest lucru se poate face oriunde.

Așadar, ceea ce putem noi să aducem ca jertfă lui Dumnezeu se află întotdeauna în posesia noastră, iar pentru a putea să aducă jertfă, creștinul nu are nevoie de biserică.

Religia conține însă nu numai ceea ce dăruim noi. Mai important este ceea ce primim. Important este nu pentru ce Îl căutăm pe Dumnezeu, ci pentru ce ne caută El pe noi.

Pentru ce venim de mai multe ori în biserică și adresăm lui Dumnezeu o rugăciune – acest lucru este bine cunoscut... De ce însă Dumnezeu ne caută pe noi? Vrea El să ne ia ceva? Sau să ne dea ceva? La ce îndeamnă cuvântul Lui: *„Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați..."* (Matei, 11, 28)? Îndemnul nu are o continuare de genul: *„Și-mi dați cutare sau cutare..."* Această invitație se încheie cu o promisiune de alt gen: ea spune ce anume va aduce Dumnezeu celor care îi vor da ascultare: *„...și Eu vă voi odihni pe voi... veți găsi odihna sufletelor voastre"* (Matei, 11,28-29).

Prin urmare, Dumnezeu ne cheamă la El ca să ne dea ceva nouă. Ce anume? Știință: *„...învățați-vă de la Mine..."* (Matei, 11, 29); Duhul: *„...Luați Duh Sfânt!..."* (Ioan, 20, 22). Iubire, pace și bucurie: *„...rămâneți întru iubirea Mea; pacea Mea o dau vouă..."*; *„...ca bucuria Mea să fie în voi..."* (Ioan, 15, 9; 14, 27; 15, 11). Dar Hristos ne dă nouă și ceva cu totul de neconceput...

Rămâneți în Mine și Eu în voi... luați... Acesta este Sângele Meu, care pentru mulți se varsă (Ioan, 15, 4;

Marcu, 14, 22, 24). El, Domnul și Mântuitorul lumii ne dă Potirul Euharistiei. Așa ceva nu găsim acasă. Vă puteți închipui un om care acasă citește Evanghelia, ajunge la pagina unde este descrisă jertfa lui Hristos și, umplându-se de recunoștință, dă fuga la bucătărie, scoate din dulăpior o sticlă de vin, din coșul pentru pâine un baton proaspăt, toarnă vin în pahar și, frângând un coltuc de pâine, spune: „Doamne, acesta este trupul Tău!”? Pană și protestanții înțeleg că o asemenea purtare este de neimaginat: este cu neputință să iei în mână un pahar de vin ca pe Sângele lui Hristos fără să ai o binecuvântare și consacrare personală aparte – fiindcă împărtășania este un dar făcut de Hristos nouă, nu ni-l putem pregăti singuri. Și ca atare merită să mergem acolo unde Hristos dă ceea ce este al Său, fără să ceară ceea ce este al nostru.

Așadar, mergem la biserică pentru a primi ceva. Biserica nu constituie decât niște ziduri ridicate în jurul Tainei Euharistiei. Taina constă în aceea că oamenilor li se întinde o mână cu Daruri. De aceea frecventarea bisericii trebuie considerată nu o corvoadă, ci un minunat privilegiu. Ni se oferă dreptul de a fi părtași la Cina cea de Taină. **Ni se oferă posibilitatea să devenim „părtași la Ființa Dumnezeiască”.** Ni se oferă posibilitatea să luăm contact cu acea Energie pe Care nu este în stare să o producă nicio centrală electrică din lume.

Cei care susțin că nu au nevoie de biserică și nici de intermediari nu manifestă, probabil, niciun respect față de cuvântul Evangheliei. Dar poate ei au simțit

adevărul omenesc în cuvintele îndrăgitului de toată lumea Winnie-Pooh? Atunci când Purceluș l-a rugat să compună un cântecel, Winnie-Pooh i-a spus: *„Nu este chiar așa de simplu. Doar poezia nu este un lucru pe care-l poți găsi: ea este aceea care te găsește pe tine. Tot ceea ce se poate face este să mergi acolo unde poți să fii găsit.”*

Dumnezeu ne-a căutat pe noi și ne-a găsit. Noi trebuie doar să mergem și să ne oprim în acel loc care este cât mai aproape de Dumnezeu, în locul în care El împarte cele mai minunate Daruri. Din moment ce Hristos ne întinde Potirul Împărtășaniei prin Ușile Împărătești ale altarului Bisericii, ce rost are să repetăm cu îngâmfare: *„Oricum, eu îl am pe Dumnezeu în sufletul meu”*?

Hristos a spus unde ne așteaptă și ce dorește să ne dea. El, Cel Veșnic, vrea să ne întâlnească pe noi și să Se unească cu noi în această viață – ca să nu fim în viața veșnică iremediabil singuri.

Înștiințați fiind că cineva ne așteaptă în Piața Pușkin, există vreo rațiune să pornim, ca să ajungem la ora stabilită, spre strada L. Tolstoi? Dacă întâlnirea nu va avea loc, cine va fi vinovat? Se înțelege – „Pușkin”! Cei care spun că nu au nevoie de intermediari în relațiile lor cu Dumnezeu, nu-și dau seama că în biserică îi așteaptă Acel Mijlocitor, Care tocmai S-a jertfit în locul lor și i-a eliberat pe oameni de nevoia de a distruge ceva în lume pentru a hrăni zeii cu roadele distrugerilor. Oare este așa de greu să întinzi brațele ca să cuprinzi în ele Darurile primite?

Protodiacon Ioan Munteanu

DESPRE VESTIMENTAȚIA ȘI ȚINUTA CREȘTINILOR ORTODOCȘI

Un creștin ortodox autentic se va întreba: „Cât de mult pot face pentru a mărturisi credința, iubirea și legământul meu cu Domnul Iisus Hristos, Dumnezeu cel adevărat inclusiv și prin înfățișarea exterioară?” Aceasta este atitudinea sănătoasă ce izvorăște din inima plină de iubirea lui Dumnezeu care caută să cunoască cum poate să proslăvească pe Dumnezeu cel mai bine prin toate aspectele vieții incluzând înfățișarea exterioară. Creștinii care au această atitudine iubitoare sunt doritori să afle ceea ce Dumnezeu a descoperit în Sfânta Scriptură referitor la haine și bijuterii.

1. Hainele și podoabele în Vechiul Testament

Corpul omenesc a fost coroana creațiunii lui Dumnezeu, cel mai minunat în forme și trăsături, cel mai fermecător în expresivitate. Dumnezeu Și-a arătat bunăvoința Sa totală în crearea lui Adam și a Evei prin cuvintele „*bune foarte*”: „*Și a privit Dumnezeu toate câte a făcut și iată erau bune foarte*” (Facere, 1, 31). În starea lor din rai, bărbatul și femeia purtau doar hainele nevinovăției (inocenței).

În Biblie, hainele sau lipsa lor (goliciunea) reprezintă condiția duhovnicească a omului înaintea lui Dumnezeu.

Când Adam și Eva au păcătuit, deodată au descoperit că sunt goi și că pierduseră haina de lumină. Goliciunea lor nu era rezultatul dezbrăcării vreunei haine, căci nu purtaseră niciun fel de haine până atunci. Ei au devenit goi în momentul în care au păcătuit și au simțit despărțirea de slava prezenței lui Dumnezeu care îi acoperea. Răscumpărarea este adesea reprezentată în Sfânta Scriptură ca o restaurare a hainei de lumină de la început care emană din prezența slavei lui Dumnezeu. Proorocul Isaia vorbește de restaurarea hainei de lumină în Împărăția lui Dumnezeu: *„Nu vei mai avea soarele ca lumină în timpul zilei și strălucirea lunii nu te va mai lumina; ci Domnul va fi pentru tine o lumină veșnică și Dumnezeuul tău va fi slava ta”* (Isaia, 60, 19).

Moda a început atunci când primii noștri părinți au fost alungați din grădina Raiului. Nevinovăția era pierdută, haina de lumină pierise, iar Adam și Eva, acoperiți de rușinea păcătuirii, au cusut laolaltă frunze pentru a-și ascunde goliciunea. Această îmbrăcăminte provizorie a fost curând înlocuită cu haine de piele croite de Însuși Dumnezeu: *„Apoi a făcut Domnul Dumnezeu lui Adam și femeii lui îmbrăcăminte de piele și i-a îmbrăcat”* (Facere, 3, 21). Apoi, pe măsură ce oamenii au devenit mai corupți, au încercat să înlocuiască frumoasa simplitate a portului lor cu invenții ale fabricilor, ale modei, ornamente de aur, bijuterii și perle. Cu cât mai decăzuți erau, cu atât mai extravagante deveneau hainele și podoabele.

Funcția originală a hainelor era să le protejeze corpul de vremea schimbătoare și de dorințele pofticioase.

Dar curând oamenii și-au făcut haine și podoabe care scoteau în evidență mândria și sexul. *„Femeia să nu poarte veșminte bărbățești, nici bărbatul să nu îmbrace haine femeiești, că tot cel ce face aceasta, urâciune este înaintea Domnului Dumnezeului tău”* (Deuteronom, 22, 5). Dorința după apreciere i-a condus pe oameni să se împovăreze cu o înfățișare atractivă și podoabe costisitoare. Astfel, hainele și podoabele au devenit foarte curând un indicator al declinului moral și al apostaziei (al lepădării de credința în Dumnezeu).

Dumnezeu a chemat adesea pe poporul Său la pocăință prin lepădarea podoabelor. Primul episod de acest fel este în *Facere*, 35, 1-4: *„Atunci a zis Dumnezeu lui Iacov: „Scoală și du-te la Betel și locuiește acolo; fă acolo jertfelnic Dumnezeului Celui ce ți S-a arătat, când fugeai tu de la fața lui Isav, fratele tău!” Iar Iacov a zis casei sale și tuturor celor ce erau cu dânsul: „Lepădați dumnezeii cei străini, care se află la voi, curățiți-vă și vă primeniți hainele voastre. Să ne sculăm și să mergem la Betel, că acolo am să fac jertfelnic lui Dumnezeu, Celui ce m-a auzit în ziua necazului meu și Care a fost cu mine și m-a păzit în călătoria în care am umblat!” Iar ei au dat lui Iacov toți dumnezeii cei străini, care erau în mâinile lor, și cerceii ce-i aveau în urechile lor; și Iacov i-a îngropat sub stejarul de lângă Sichem și i-a lăsat necunoscuți până în ziua de astăzi”*. Este semnificativ faptul că Iacov a simțit că familia lui are nevoie de o curățire exterioară a trupurilor și de o schimbare a hainelor. Probabil că schimbarea hainelor însemna îmbrăcarea acelor haine care nu erau doar curate, ci și

potrivite pentru o reală apropiere de Dumnezeu. Noi devenim ceea ce îmbrăcăm. Aceasta e adevărat atât în viața duhovnicească, cât și în viața profesională. O înfățișare curată și nouă ne îndeamnă să fim curați și noi înăuntrul nostru prin curățirea minții și inimii. Aceasta explică de ce au fost date directive asemănătoare de către Dumnezeu și israeliților la Sinai: *„Zis-a Domnul către Moise: „Pogoară-te de grăiește poporului să se țină curat astăzi și mâine, și să-și spele hainele, ca să fie gata pentru poimâine, căci poimâine Se va pogori Domnul înaintea ochilor a tot poporul pe Muntele Sinai” (Ieșire, 19, 10).*

În Cartea Judecătorilor se spune că purtarea bijuteriilor era proprie ismaeliților: *„Dar am să vă rog și eu un lucru, a adăugat Ghedeon, să-mi dea fiecare din voi câte un cerceș din prăzile voastre; căci vrăjmașii aveau mulți cerceși de aur, pentru că erau Ismaeliți” (Judecători, 8, 24).* Fraza sugerează faptul că era un lucru caracteristic pentru ismaeliți și nu pentru israeliți. Astfel ni se spune și nouă, celor de azi, că purtarea bijuteriilor este un lucru caracteristic lumii, și nu creștinilor. *„Căci Domnul zisese lui Moise: „Spune fiilor lui Israel: Voi sunteți popor îndărătnic. De voi merge Eu în mijlocul vostru, într-o clipeală vă voi pierde. Dezbrăcați acum de pe voi hainele voastre cele frumoase și podoabele voastre și voi vedea ce voi face cu voi” (Ieșire, 33, 5).* Unii se pot întreba: *„De ce erau podoabele o piedică pentru viața duhovnicească a israeliților și de ce bijuteriile sunt în detrimentul vieții noastre duhovnicești astăzi?”* Răspunsul este că

noi purtăm lucruri la care ne închinăm și ne închinăm la ceea ce purtăm. Purtăm lucruri la care ne închinăm în sensul că purtăm ceea ce descoperă cel mai bine idolii noștri: frumusețe, bogăție, stare socială. Noi ne închinăm la ceea ce purtăm, în sensul că adorăm acele haine și podoabe pe care le jertfim ambițiilor noastre (idoli). Am auzit cuvinte ca acestea: „O, cât de mult ador această haină sau brățară!... Ele adaugă mult înfățișării și personalității mele!” Aceste exprimări arată că scopul unor oameni nu este închinarea la Dumnezeu, ci cultul personalității lor. Aceasta este de fapt idolatrie. Când hainele, podoabele, mașinile, profesia, bogăția devin priorități (idoli) în viața noastră, Dumnezeu este înstrăinat de conștiința noastră. Acesta este principalul motiv pentru care podoabele, hainele luxoase sunt un obstacol serios pentru viața noastră duhovnicească.

Proorocul Isaia descrie cum fiicele Sionului își arată mândria lor arogantă. Mândria din interior a femeilor Sionului este arătată în exterior prin aceea că aruncă „priviri pofticioase” să vadă dacă sunt admirate și atrag atenția „zornăind cu verigile de la picior”: *„Și mai zice Domnul: „Pentru că fiicele Sionului sunt atât de mândre și umblă cu capul pe sus și cu priviri obraznice, cu pași domoli, cu zăngănit de ineale la picioarele lor, Domnul va pleșuvi creștetul capului fiicelor Sionului, Domnul va descoperi goliciunea lor”. În ziua aceea va lua Domnul toate podoabele: ineale, sori, lunițe, cercei, brățări, văluri, cununi, lănțișoare, cingătoare, miresme, talismane, ineale, verigi de nas, veșminte de sărbătoare, mantii, șaluri, pungi, oglinzi, pânzeturi subțiri, turbane*

și tunici. Atunci va fi în loc de miresme, putreziciune, și în loc de cingători, frânghie, în loc de cârlionți făcuți cu fierul, pleșuvie, în loc de veșmânt prețios, zdrențe, și în loc de frumusețe: pecete de robie” (Isaia, 3, 16-24). Trebuie să notăm că pasajul include și articole de îmbrăcăminte legitimă: mantii, cămăși, mahrame, turbane. Proorocul Isaia le pune laolaltă cu podoabele păgâne purtate de femei, deoarece toate erau purtate spre a-și etala aroganța. Intenția lui este de a arăta cum mândria femeilor Ierusalimului manifestată prin toate hainele și podoabele provoacă judecata lui Dumnezeu și pieirea păcătoșilor. Adică, Domnul va descoperi deșertăciunea și zădărnicia acestui mod de viață în ziua Judecății.

Hainele luxoase și podoabele descoperă mândria din interior și dorința de înălțare de sine, care pot duce la idolatrie, adulter și apostazie. E o strânsă legătură între haine și starea duhovnicească. Lipsa de modestie duce la necurăție. Frumusețea care contează înaintea lui Dumnezeu nu este cea din exterior, care constă din podoabe din aur și haine scumpe, ci *„Podoaba voastră să nu fie cea din afară: împletirea părului, podoabele de aur și îmbrăcarea hainelor scumpe, ci să fie omul cel tainic al inimii, întru nestricăcioasa podoabă a duhului blând și liniștit, care este de mare preț înaintea lui Dumnezeu. Că așa se împodobeau, odinioară, și sfintele femei, care nădăjduiau în Dumnezeu, supunându-se bărbaților lor” (I Petru, 3, 3-5).*

Însuși Dumnezeu a dat pricepere oamenilor să făurească podoabe: *„Iată, Eu am rânduit anume pe*

Bețaleel, fiul lui Uri, fiul lui Or, din seminția lui Iuda, și l-am umplut de duh dumnezeiesc, de înțelepciune, de pricepere, de știință și de iscusință la tot lucrul, ca să facă lucruri de aur, de argint și de aramă, de mătase violetă, stacojie și vișinie, și de în răsucit, să șlefuiască pietre scumpe pentru podoabe și să sape în lemn tot felul de lucruri” (Ieșire, 31, 2-5). Acestea însă i-au fost date omului ca să le folosească întru slava lui Dumnezeu, anume pentru ridicarea cortului în vremea lui Moise (iar astăzi pentru pictarea icoanelor și confecționarea obiectelor de cult bisericești); și nu pentru împodobirea femeilor.

Dar, așa cum în rai protopărinții noștri Adam și Eva au folosit darul voinței libere împotriva loruși, alegând moartea în locul nemuririi, tot așa și oamenii de mai târziu, moștenind în ei sămânța relei împotriviri, au folosit și toate celelalte daruri ale lui Dumnezeu din ce în ce mai mult împotriva loruși, după cum scrie dumnezeiescul Apostol Pavel, că: *„...au schimbat slava lui Dumnezeu Celui nestricăcios cu asemănarea chipului omului celui stricăcios...” (Romani, 1, 23).*

Împodobirea femeilor se practica la popoarele păgâne, unde acestea (femeile) erau ridicate la rangul de zeități sau erau puse în slujba unor zeități și duhuri: *„...fiicele lor înfrumusețate și împodobite ca chipurile templului” (Ps., 143, 12),* le certa Proorocul David. Multe din bijuteriile păgâne, mai ales din cele egiptene, s-au păstrat și astăzi. Modelele egiptene sunt preluate cu mare succes de creatorii de modă contemporani: șerpi, motive solare, cocostârci, diferite

păsări, animale și plante stilizate, cucerind tot mai mult gusturile fetelor de astăzi. Dar aceste motive nu erau întâmplătoare, căci se știe că păgânii se închinau soarelui, lunii, animalelor și chiar pietrelor. Podoabele femeiești, cât și cele bărbătești, reprezentau aceste obiecte idolatrice.

Lepădarea podoabelor și a hainelor luxoase și indecente este un mod de a milostivi pe Dumnezeu, pentru care putem dobândi iertare de păcate: *„Și iată noi am adus prinos Domnului, fiecare ce am putut dobândi din lucrurile de aur: lanțuri, brățări, inele, cercei și salbe, pentru curățirea sufletelor noastre înaintea Domnului”* (Numerii, 31, 50).

2. Hainele și împodobirea în Noul Testament

O scurtă privire asupra mărturiilor apostolice ale Sfinților Apostoli Pavel și Petru despre haine și podoabe. Apostolii subliniază contrastul dintre podoabele lumii și cele creștine. Îndemnurile lor ne mărturisesc nu doar unele principii pentru îmbrăcămintea creștină, ci și condamnarea explicită a folosirii bijuteriilor și hainelor extravagante. Apostolul Pavel introduce problema podoabelor femeii creștine în contextul privind rugăciunea obștească: *„Vreau deci ca bărbații să se roage în tot locul, ridicând mâini sfinte, fără de mânie și fără șovăire. Asemenea și femeile, în îmbrăcămintă cuviincioasă, făcându-și lor podoabă din sfială și din cumințenie, nu din păr împletit și din aur, sau din mărgăritare, sau din veșminte de mult preț; ci, din fapte bune, precum*

se cuvine unor femei temătoare de Dumnezeu” (I Timotei, 2, 8-10).

Dumnezeu nu condamnă adevăratele podoabe. El a umplut lumea cu lucruri care sunt nu doar utile, ci și frumoase. Dumnezeu putea să facă toate fructele și legumele verzi, dar a ales o varietate de culori, astfel că ele ne furnizează nu doar hrană, ci și frumusețe. Adevărata împodobire este aceea care permite unei persoane să exprime adevărata înfățișare. Trebuie să fie o legătură între viața interioară și înfățișarea exterioară. A pretinde că crezi smerit în Dumnezeu în timp ce te împodobești extravagant și necuviincios, este ipocrizie. Ceea ce purtăm trebuie să reflecte faptul că noi căutăm mai întâi „...Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui...” (Matei, 6, 33) în viața noastră. În *Epistola către Romani*, Apostolul Pavel îndeamnă pe creștini să reziste tendinței de a se potrivi lumii: „Și să nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun și plăcut și desăvârșit” (Romani, 12, 2).

Apostolul Petru îndeamnă femeile să nu se împodobească cu podoabe luxoase, ci prin podoaba lăuntrică a unui suflet blând și liniștit: „Asemenea și voi, femeilor, supuneți-vă bărbaților voștri, așa încât, chiar dacă sunt unii care nu se pleacă cuvântului, să fie câștigați, fără propovăduire, prin purtarea femeilor lor, văzând de aproape viața voastră curată și plină de sfială. Podoaba voastră să nu fie cea din afară: împletirea părului, podoabele de aur și îmbrăcarea

hainelor scumpe, ci să fie omul cel tainic al inimii, întru nestricăcioasa podoabă a duhului blând și liniștit, care este de mare preț înaintea lui Dumnezeu. Că așa se împodobeau, odinioară, și sfintele femei, care nădăjduiau în Dumnezeu, supunându-se bărbaților lor” (I Petru, 3, 1-5).

3. Standardele îmbrăcămintei creștine în viața Bisericii Ortodoxe

În toate timpurile creștinii ortodocși sunt chemați să trăiască și să-și mărturisească credința. Deosebirea modului de viață ortodox este evidentă și prin hainele modeste și simple. Codul vestimentar al Noului Testament privind simplitatea și modestia, conceput de Sfinții Apostoli, a fost întărit de Sfinții Părinți și învățători ai Bisericii Creștine din primele veacuri. În anul 202, Tertulian (160-220) a scris un volum *Despre înfățișarea exterioară a femeii*, în care el îndemna femeile „...să lepede podoabele pământești, dacă le doresc pe cele cerești. Nu iubiți aurul, în care s-au întipărit toate păcatele lui Israel. Voi trebuie să urâți toate lucrurile care au ruinat pe părinții voștri, tot ce au adorat ei, încât au devenit urâți de Dumnezeu. Împodobiți-vă cu podoabele proorocilor și apostolilor, întărind mărturia voastră prin simplitate, modestie; pictați-vă ochii cu sficiune și gura cu tăcere; agățați-vă de urechi Cuvântul lui Dumnezeu; la gât puneți-vă jugul lui Hristos; ...Îmbrăcați-vă cu perlele neprihănirii, inul subțire al sfințeniei, purpura modestiei. Astfel înfrumusețate, veți avea pe Dumnezeu ca iubit”.

O condamnare asemănătoare a hainelor extravagante și a podoabelor o găsim în scrierile lui Clement din Alexandria (150-215), care a condus Școala din Alexandria între anii 190-202. În lucrarea sa *Pedagogul* menționa că „...pentru acele femei care s-au unit cu Hristos, este potrivit să se împodobească nu cu aur, ci cu Scriptura, prin care poate străluci lumina!”.

Sfântul Sfințit Mucenic Ciprian (210-258), episcopul Cartaginei, în lucrarea sa *Despre chipul* [ținuta, purtarea, îmbrăcămintea] *fecioarelor*²⁹, îndemna pe femei să fie modeste în îmbrăcămintea. El spunea că o femeie lipsită de modestie nu poate pretinde că aparține lui Hristos: „Fiți astfel precum v-a făcut Dumnezeu Ziditorul; fiți așa precum v-a rânduit mâna Tatălui: să rămână-n voi înfățișarea neprihănită, capul cinstit, chipul curat. Să nu fie pricinuite urechilor răni, să nu vi se încingă brațele sau gâtul de brățări și coliere într-o îmbinare prețioasă; să fie picioarele fără de lanțuri de aur, pletele [să nu fie] vopsite în nicio culoare, ochii vrednici privindu-L pe Dumnezeu”. Toaletele scumpe și aparatul de frumusețe nu se potrivesc decât prostituatelor și femeilor fără rușine. Toaleta e cu atât mai scumpă, cu cât rușinea e mai ieftină. Se susține cu texte biblice această afirmație

²⁹ *Despre chipul* [ținuta, purtarea, îmbrăcămintea] *fecioarelor* – este un îndemn pastoral dat de Sfântul Ciprian fecioarelor creștine din eparhia sa, îndemn rostit probabil în decursul anului 249. Scopul urmărit de Sfântul Ciprian este să sublinieze importanța disciplinei sau a educației în general, dar și specială aplicare cazului fecioarelor creștine.

(cap. XII-XIII). Podoabele acestea de toaletă feminină sunt opera îngerilor apostafați după ce au căzut și au luat contact cu pământul (cap. XIV). Mulțimea și varietatea culorilor de care se servesc femeile pentru față și ochi sunt folosite cu păcat împotriva chipului lui Dumnezeu; ceea ce se naște e opera lui Dumnezeu, ceea ce se schimbă e opera diavolului. La înviere, Dumnezeu n-o să recunoască pe acelea care au încercat să-și schimbe chipul și va zice: „Aceasta nu este opera Mea și nu e chipul Nostru” (cap. XV–XVIII).

Și păgânii au scris despre felul modest în care se îmbrăcau creștinii. Citim în *Martiriul Sfintelor Mucenițe Perpetua și Felicitas* că Perpetua și alte femei nou-botezate erau silite să poarte haine păgâne și podoabe înainte de a fi executate în arena din Cartagina, Africa de Nord, în ziua de 7 martie 203. Prin acest act, păgânii voiau să batjocorească smerenia și simplitatea creștină.

Sfântul Ierarh Ioan Gură de Aur, arhiepiscopul Constantinopolului, a ținut o serie de predici între anii 386 și 403 în principalele orașe creștine, Antiohia și Constantinopol. În predicile sale, frecvent chema pe bărbați și femei să se îmbrace modest și simplu, evitând hainele costisitoare și podoabele. Într-o *Omilie la Epistola către Evrei*, 11, 37-38, Sfântul Ioan făcea apel la modestie, punând în contrast îmbrăcămintea creștină cu cea păgână, prin ilustrația a două trupe de actori jucând în două teatre diferite: „Celor de pe scenă li se potrivesc hainele extravagante și bijuteriile, deoarece această ținută le aparține lor, curvelor, celor care vor să fie priviți. Ei să se îmbrace așa, căci sunt

pe scenă ca să danseze. Dar o femeie care urmează bunătatea, trebuie să se îmbrace altfel. Există o altă manieră de a te înfrumuseța. Tu ești de asemenea de la un teatru, și pentru acel teatru trebuie să te înfrumusețezi, folosind altfel de împodobiri. Ce este acest teatru? Cerul, compania îngerilor. Vorbesc nu numai despre fecioare, dar și de celelalte femei. Toți cei care cred în Hristos sunt în acest teatru. Vorbiți acel fel de lucruri care plac acelor spectatori. Puneți acele haine care le plac lor”.

O colecție de norme bisericesti, datând din ultima parte a sec. IV, cunoscută sub numele de *Constituțiile (Așezămintele) Apostolice* conține câteva reguli pentru bărbați și femei privind podoabele. Normele pentru bărbați includeau următoarele: „Să nu lași părul capului tău să crească prea lung, ci mai degrabă taie-l scurt... Să nu porți haine care să fie bătătoare la ochi...; încălțăminte să fie potrivită...”. Femeile erau îndemnate să fie credincioase soților lor, evitând hainele și podoabele ispititoare: „Dacă vrei să fii credincioasă și să placi Domnului, nu supra-adăuga podoabe frumuseții tale, ca să placi altor bărbați; nici să nu porți broderii fine, haine sau încălțări ca să atragi pe aceia care sunt ispitiți de aceste lucruri... Să nu-ți pictezi chipul, care este chipul lui Dumnezeu, căci nu există nicio parte din ființa ta care să aibă nevoie de ornamente, deoarece toate lucrurile pe care le-a făcut Dumnezeu sunt foarte bune! Adăugarea unor podoabe ispititoare la ceea ce deja este foarte bun, este o batjocorire adusă darului dumnezeiesc”.

4. Despre purtarea baticului la femeile ortodoxe

Egumen Petru (Pruteanu)

„Iar orice femeie care se roagă sau proorocește, cu capul neacoperit, își necinstește capul; căci tot una este ca și cum ar fi rasă. Căci dacă o femeie nu-și pune vâl pe cap, atunci să se și tundă. Iar dacă este lucru de rușine pentru femeie ca să se tundă ori să se radă, să-și pună vâl. Căci bărbatul nu trebuie să-și acopere capul, fiind chip și slavă a lui Dumnezeu, iar femeia este slava bărbatului. Pentru că nu bărbatul este din femeie, ci femeia din bărbat. Și pentru că n-a fost zidit bărbatul pentru femeie, ci femeia pentru bărbat. De aceea și femeia este datoare să aibă (semn de) supunere asupra capului ei, pentru îngeri. Totuși, nici femeia fără bărbat, nici bărbatul fără femeie, în Domnul. Căci precum femeia este din bărbat, așa și bărbatul este prin femeie și toate sunt de la Dumnezeu. Judecați în voi înșivă: Este, oare, cuviincios ca o femeie să se roage lui Dumnezeu cu capul descoperit? Nu vă învață oare însăși firea că necinste este pentru un bărbat să-și lase părul lung? Și că pentru o femeie, dacă își lasă părul lung, este cinste? Căci părul i-a fost dat ca acoperământ. Iar dacă se pare cuiva că aici poate să ne găsească pricină, un astfel de obicei (ca femeile să se roage cu capul descoperit) noi nu avem, nici Bisericele lui Dumnezeu” (I Corinteni, 11, 5-16).

Cele spuse de Sfântul Apostol Pavel privind vâlul ca „semn de supunere față de bărbatul ei” nu este o noutate creștină, ba din contra. După mentalitatea și obiceiurile timpului, inclusiv la greco-romanii (mai

libertini ca alții), femeia căsătorită trebuia să-și acopere capul, iar în unele religii, chiar și fața – anume ca semn al supunerii ei față de bărbatul ei – ea nemaifiind liberă. În Creștinism însă, problema raportului dintre bărbat și femeie se punea altfel, însuși Sfântul Pavel spunându-le creștinilor că în Hristos nu mai este bărbat și femeie, ci toți sunt una: *„Unde nu mai este elin și iudeu, tăiere împrejur și netăiere împrejur, barbar, scit, rob ori liber, ci toate și întru toți Hristos”* (Coloseni, 3, 11) și că ei sunt egali în fața lui Dumnezeu. Aceasta le-a făcut pe femeile din Corint să creadă că au dreptul să nu mai poarte acel văl pe cap și făceau asta cu de la sine putere, fără a cere învoirea Apostolului în această privință.

Apostolul Pavel pune problema „bunei cuviințe” și din considerentul că în acele timpuri prostituatele umblau cu capul descoperit, iar uneori chiar își tundeau părul pentru a fi recunoscute (de „clienți”) și deosebite de fecioarele necăsătorite care, la greco-romani, nu erau obligate să-și acopere capul, dar nici nu se tundeau. De aceea, Sfântul Pavel spune că este rușine să se tundă o femeie, pentru că în felul acesta s-ar fi asemănat cu prostituatele timpului.

Firea noastră nu ne învață de fapt nimic despre părul scurt sau lung al bărbatului, căci bărbații din popoarele nordice, de exemplu, până nu demult purtau numai părul lung – aceasta fiind considerat un lucru foarte firesc pentru ei. Aici Sfântul Pavel se referă mai degrabă la „firescul” de atunci și acolo (Grecia Antică), subliniind distincția cunoscută de toți între bărbatul cu

părul scurt și descoperit comparativ cu femeia cu părul lung și acoperit. Acum, de exemplu, unii monahi, după obiceiul nazireilor din Vechiul Testament, își lasă părul lung: *„În toate zilele făgăduinței sale de nazireu să nu treacă brici pe capul său; până la împlinirea zilelor, câte a afierosit Domnului, este sfânt și trebuie să crească părul pe capul lui”* (Numerii, 6, 5). Iar preoții, urmând o altă prescripție a Vechiului Testament, ar trebui în mod obligatoriu să se tundă: *„Capetele lor nu trebuie să și le radă, dar nici părul să nu-și lase să crească, ci să-și tundă neapărat capul”* (Iezechiel, 44, 20) și doar barba să o lase neatinsă: *„Să nu-și radă capul, să nu-și tundă marginea bărbii și să nu-și facă tăieturi pe trupurile lor pentru morți”* (Levitic, 19, 27). Constatăm însă că puterea acestor prescripții „s-a diluat” în timp, iar respectarea lor nu poate fi considerată o dogmă.

Spre deosebire de societatea iudaică, în care toate femeile, inclusiv fetele nemăritate, dar și bărbații (!) purtau capul acoperit aproape tot timpul, în societatea greco-romană bărbații își acopereau capul doar atunci când o cereau condițiile climaterice, iar femeile nu purtau vâl/șal decât atunci când mergeau la anumite manifestări publice la care erau prezenți și bărbații, iar regula se referea doar la femeile căsătorite și la văduvele care nu mai doreau să se căsătorească. În rest, femeile își lăsau părul lung, îl împleteau în diferite feluri și-l lăsau la vedere, iar acest lucru îl făceau probabil și femeile creștine din afara Palestinei, care prin portul lor nu se deosebeau de celelalte femei cuviincioase (păgâne). În *Epistola I către Timotei* (2,

9-10), Apostolul Pavel sfătuiește femeile să umble „în îmbrăcăminte cuviincioasă, făcându-și lor podoabă din sfială și din cumințenie, nu din păr împletit (!) și din aur, sau din mărgăritare, sau din veșminte de mult preț, ci din fapte bune, precum se cuvine unor femei temătoare de Dumnezeu”. Din text se vede clar că femeile greco-romane umblau cu părul la vedere și căutau, prin împletirea lui, să arate cât mai bine, iar Apostolul condamnă anume împletirea lui sau, în limbaj modern, coafarea (sau poate și vopsirea) părului.

Vălul despre care vorbește Sfântul Pavel nu este orice fel de acoperământ pentru cap, ci era în mod obligatoriu un șal care trebuia să acopere nu doar capul, ci și umerii și toată jumătatea de sus a corpului, mai ales că multe femei în spațiul mediteranean purtau tunică, adică o haină fără mâneci și deseori decoltată. Prin urmare, vălul trebuia să acopere toată părțile vizibile ale corpului și nu doar părul. Să acoperi doar părul (integral sau parțial), dar să ții mâinile, umerii, pieptul sau picioarele dezgolite este un non-sens.

Purtarea vălului în orice împrejurare și chiar de către fetele necăsătorite, este o influență orientală, care s-a generalizat nu doar din cauza ocupațiilor islamice³⁰,

³⁰ Odată cu apariția islamului (sec. VII), purtarea vălului [hijab] a devenit obligatorie atât pentru femeile trecute la islam, cât și pentru cele care locuiau pe teritoriile ocupate de musulmani (nu și în cele vasale, cum erau teritoriile românești). Nepurtarea hijabului în prezența bărbaților putea fi pedepsită aspru și tocmai de aceea, mai ales în Balcani, purtarea vălului la femei a devenit un fel de semn al ocupației musulmane. Imediat după 1821, când grecii, au început să se elibereze de sub turci, femeile ortodoxe au început să nu

ci și datorită influenței monahismului feminin, căci monahiile (fecioare) tot timpul au purtat vâl ca semn al nunții lor mistice cu Hristos. Bineînțeles, un rol aparte în generalizarea acestui obicei l-a avut și chipul Fecioarei Maria care, mai ales după Sinodul al III-lea Ecumenic, a devenit arhetipul femeii creștine. Maica Domnului, prin simplul fapt că trăia în Palestina, dar mai ales datorită faptului că a rămas însărcinată și a născut un copil, trebuia să apară în ochii tuturor ca soția lui Iosif, căci altfel ar fi fost ucisă cu pietre. De aceea, chiar dacă a născut în chip minunat și a rămas pururea Fecioară, ea nu putea să nu poarte vâl, iar acest lucru a fost reflectat și în iconografie. Icoanele noastre, legate mult de mediul monahal, pictează cu vâl pe cap nu doar pe Maica Domnului și sfintele cuvioase, ci și mucenițele-fecioare, cu excepția fetelor foarte tinere care încă nu erau ajunse la vârsta pubertății (de exemplu: Pisti/Vera, Elpi[da]/Nadejda și Agapi/Liubovi). În Biserica Ortodoxă Rusă însă, în pofida relatării biblice și a mai poarte niciun fel de acoperământ pe cap, nici măcar în biserică, iar aceasta era nu doar semnul eliberării de sub jugul islamic, ci și elementul distinctiv dintre femeile creștine și cele musulmane. Iată de ce, mai ales în Grecia, majoritatea femeilor nu poartă niciodată batic sau vâl, nici măcar atunci când se împărtășesc cu Sfintele Taine, iar o revenire la practica de dinainte de turcografie pare de-a dreptul imposibilă. Totuși, femeile din Grecia ar trebui să știe că practica lor este relativ nouă și, chiar dacă la început era oarecum justificată, astăzi ea este mai mult o manifestare a liberalismului. Nu românele sau rusoaicele care poartă batic exagerează prin exces de zel (deși uneori chiar exagerează), ci ele, grecoicele, în condiții dificile, au pierdut vechea tradiție a portului creștinesc despre care Sfântul Apostol Pavel le-a scris chiar lor, în *Epistola I-a către Corinteni*.

tradiției iconografice, chiar și celor mai mici fete li se cere să-și acopere capul, iar celelalte haine, chiar dacă sunt indecente, sunt purtate după bunul plac.

Sfaturile Sfântului Apostol Pavel rămân în continuare valabile și normative. Femeile, cel puțin atunci când se roagă (nu doar în biserică, ci și acasă), e bine să aibă capul acoperit. Acoperirea capului trebuie să se facă cu un batic obișnuit, preferabil de o culoare deschisă (nu neapărat neagră), dar se poate face și cu un văl/șal. Acest acoperământ, ca și toate hainele femeii, trebuie să corespundă principiului enunțat în *Epistola I către Timotei* (2, 9-10). Purtarea baticului/vălului fără acoperirea altor părți „sensibile” ale trupului este, mai degrabă, o împlinire fariseică a literei Bibliei, care trădează o neînțelegere a duhului ei. Dacă o femeie este îmbrăcată în pantaloni și vrea să intre în biserică, cred că este mai bine să-și scoată baticul de pe cap ca să-și învelească mijlocul corpului sau umerii și bustul, decât să poartă batic, dar să-și expună alte părți ale trupului. În prezent, tunderea și coafarea părului la femei nu mai sunt percepute ca manifestări imorale, ci mai degrabă ca niște necesități practice care, dacă sunt făcute în limita bunului simț, nici nu ispitesc și nici nu resping. În schimb, raderea capului sau schimbarea radicală a culorii părului pot fi catalogate ca o încercare a femeilor de a se face altfel decât le-a dat Dumnezeu... Iar Dumnezeu a zis: „....Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră...” (*Facere*, 1, 26) și deci ceea ce se naște e opera lui Dumnezeu, ceea ce se schimbă e opera diavolului; la înviere Dumnezeu

n-o să le recunoască pe acelea care au încercat să-și schimbe chipul și va zice: „*Aceasta nu este opera Mea și nu e chipul Nostru*”³¹. Iar aceste cuvinte sunt și vor fi înfricoșătoare...

Concluzii

Precum se cuvine cumpătarea și echilibrul în viața lăuntrică, tot așa se cuvine creștinului ortodox modestia, smerenia și decența în îmbrăcăminte. Cel care luptă să-și controleze și să-și ordoneze moral gândurile și cuvintele trebuie să-și supravegheze și ținuta trupească și îmbrăcămintea. Primii oameni, când în ei nu exista păcat și poftă, nu au avut nevoie de veșminte, de haine. Abia după cădere au realizat că erau goi și de aceea li s-au dat acele „veșminte de piele”, spre a-și acoperi goliciunea trupească și sufletească. Ele sunt expresie a căderii omului în poftele trupului. Omul dinafară este după chipul celui interior. Exteriorul caracterizează interiorul. Dacă hainele scumpe, luxul în îmbrăcăminte sunt expresii ale „slavei deșarte”, hainele provocatoare, indecente, exprimă pofta și goana după plăcere trupească și constituie o cauză de sminteală și cădere. Ceea ce trebuie să caute creștinul ortodox nu este a-și „împopoțona” trupul cu haine extravagante, după o modă ce are puține lucruri comune cu asceza creștină, ci a-și împodobi sufletul

³¹ Sfântul Sfințit Mucenic Ciprian, episcopul Cartaginei. *Despre chipul* [ținuta, purtarea, îmbrăcămintea] *fecioarelor*, Cap. XV–XVIII.

cu veșmântul virtuților: credința, frica de Dumnezeu, înfrânarea, pocăința, paza minții și a inimii, nădejdea, smerenia, iubirea. Răspunzând la întrebarea: „*Ce haină este potrivită pentru un creștin?*”, Sfântul Ierarh Vasile cel Mare spune că „este clar că prima întrebuițare de îmbrăcămintă a fost cea pe care Dumnezeu Însuși a dat-o chiar celor care aveau nevoie de ea. Și „*le-a făcut Dumnezeu, – zice Scriptura, – haine de piele*” (*Facere*, 3, 21); căci pentru acoperirea părților rușinoase ale trupului ajunge și o astfel de folosire de haine. Dar, fiindcă se mai alătură și un alt scop, acela de a ne încălzi prin îmbrăcămintă, este nevoie ca întrebuițarea îmbrăcămintei să aibă ambele scopuri”.

Ortodoxia nu l-a disprețuit pe om, nici înțelepciunea, nici firea, nici arta. Pe toate le-a sfințit și a făcut din ele cultură creștină. Potrivit troparului Sfinților Ierarhi, în ea „*firea făpturilor s-a mărit, obiceiturile oamenilor s-au împodobit*”. Ortodoxia nu este doar muzeu și trecut, ci viață, creație și strălucire, nădejdea de aur a mântuirii noastre, lauda noastră în Hristos. Ortodoxia este mersul omului deplin către Făcătorul lui, către îndumnezeire.

CANONUL NECURĂȚIEI

Se poate sau nu ca femeia în starea de necurăție (în perioada ciclului menstrual) să intre în Biserică?

În prezent unii „cugetători” consideră că orice voce interesată de preocupările duhovnicești sau care susține viața duhovnicească este considerată a fi nepotrivită pentru lumea contemporană. În ultimul timp, în cercurile teologice devine tot mai pronunțată intenția de a studia Creștinismul într-un astfel de aspect, în care se observă, că o abordare „academică” trebuie să urmărească și să analizeze cu vigoare probleme istorice, culturale și textuale, lăsând deoparte „chestiunile spirituale” sau „religioase” ca neactuale sau nepotrivite pentru analiza științifică. Și ca urmare ce se întâmplă în societatea noastră „creștină”? Monahism – nu, ascetism – da! Creștinism primar, patristic – nu, antichitatea târzie și revenirea la tradițiile păgâne – da! Rugăciunea – nu, politica – da. Și *viața duhovnicească*? – hotărât nu! Dar Creștinismul adevărat, ca viață conștientă, presupune găsirea unei înțelegeri superioare privitoare la viața religioasă însăși. Scopul ultim trece dincolo de lumea academică. Studiul Creștinismului trebuie să poată vorbi oamenilor moderni dezorientați moral.

De cele mai dese ori Sfinții Părinți sunt văzuți de regulă ca niște teoreticieni ai solitarilor și contemplativilor, care nu se coboară să scrie pentru oamenii de rând..., că scrierile lor sunt prea complicate pentru noi etc... Dar să știm, că textele patristice nu trebuie citite sau

înțelese în mod „religios”, ci *duhovnicește*, adică sensul lecturii textelor trebuie căutat în contextul în care și pentru care au fost scrise: un context nu numai politic, ci și practic, însuflețit de preocupări duhovnicești și susținut de rugăciune. E neapărat nevoie să te rogi pentru a citi și interpreta aceste texte și să nu uităm faptul, că ele sunt produsul unor oameni care s-au rugat ei înșiși și credeau că și cititorii lor se roagă.

În acest context mărturisesc, că nu de puține ori mi s-a întâmplat să mi se pună următoarea întrebare: se poate sau nu ca femeia în starea de necurăție (în perioada ciclului menstrual) să intre în Biserică? Și ce este mai dureros, că am auzit cele mai diferite răspunsuri. Unii, fiind foarte liberali, permit totul, alții, mai riguroși, susțin contrariul. Totuși, ce spune Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți despre acest lucru?

În Cartea *Leviticului* este scris: *„De va avea femeia curgere de sânge, care curge din trupul său, trebuie să stea șapte zile pentru curăția sa. Tot cel ce se va atinge de ea necurat va fi până seara”* (Levitic, 15, 19).

Și iarăși: *„Dacă femeii îi va curge sânge mai multe zile și nu în timpul regulii ei, sau dacă ea are curgere mai mult decât timpul curgerii necurăției ei, va fi necurată ca și în timpul regulii ei”* (Levitic, 15, 25).

Acestea au fost transmise lui Moise pe Muntele Sinai de Dumnezeu. Nu vom face aici explicații amănunțite de ce se întâmplă această necurăție (Sfinții Părinți au dat răspuns și la aceste întrebări).

Odată cu venirea harului și răscumpărarea omenirii prin Jertfa Mântuitorului, această lege era totuși

respectată și de primii creștini, chiar dacă legea a fost dată în Vechiul Testament. Cu trecerea timpului, și mai ales slăbind viața duhovnicească între creștini, unii „teologi” susțin și sunt de părerea că nu este un păcat (starea de necurăție) și că partea feminină nu este de vină pentru aceasta, căci „este ceva firesc”. La toate acestea răspundem cu cuvintele Sfântului Apostol Pavel care zice că femeia „a fost amăgită” și că „s-a arătat călcătoare de poruncă” (I Timotei, 2, 14), și că prin starea de necurăție i s-a dat un prilej de smerenie de a nu-și întinde întotdeauna mâinile spre cele sfinte. (Vezi: *Facere*, 3, 6). Spunând asemenea lucruri, nu vrem să înjosim femeia, nicidecum, dar fiecare să-și știe locul său și cele ce i se cuvin la timpul potrivit.

În timpurile Sfinților Apostoli, circula printre creștinii proveniți dintre iudei ideea că femeia în timpul necurăției este lipsită de Duhul Sfânt și nu i se cade ei a se ruga, a nu citi nimic duhovnicesc (cărți sfinte, ziditoare de suflet), și dacă va muri în asemenea stare, nu mai are nicio nădejde la Dumnezeu de mântuire. La această idee, pe drept cuvânt, bolnavă, Sfinții Apostoli au lăsat scris în *Cartea a VI-ea, cap. 27 a Așezămintelor Apostolice*, că în stare de necurăție sufletul nu se lipsește de Duhul Sfânt și că se cuvine ca persoana în asemenea situație să se roage, dumnezeieștile cărți să citească, fără a intra însă în Biserică și fără să primească Sfânta Împărtășire (*Așezămintele apostolice*. – Chișinău, 1928, – P. 174-176.).

În secolul al III-lea pe temeiul Sfintei Scripturi și a Sfinților Apostoli, Sfântul Dionisie, arhiepiscopul

Alexandriei în *Canonul II* al său zice de asemenea că a se ruga se cuvine, dar a intra femeile în stare de necurăție în Biserică nu se cuvine, cu atât mai mult nu se cuvine să se împărtășească cu Sfintele Taine (*Pidalion*. – Mănăstirea Neamț, 1844, – P. 382). Aceasta o susține și Sfântul Timotei, arhiepiscopul Alexandriei în *Canonul 7* al său (*Pidalion*. – P. 499). Sfântul Ioan Postitorul (Ajunatorul) zice că nici a se uni soții împreună nu se cuvine (în zilele fireștii necurății femeiești) căci și dumnezeiescul Moise a poruncit să fie ucis tatăl copilului lepros. Pentru neînfrânarea tatălui s-a îmbolnăvit copilul. În asemenea stare (când soții se împreunează, femeia fiind în stare de necurăție) se nasc copii bolnavi (Sf. Ioan Postitorul (Ajunatorul), *Canonul 17*, *Pidalion*. – P. 467).

Totuși, unii „teologi” mai liberali menționează, că atât în timpul Proorocului Moise, cât și în timpul Sfinților Apostoli – „tehnologia, igiena nu era atât de dezvoltată ca în ziua de astăzi, pentru care fapt și s-au dat asemenea legi în Vechiul Testament, fiind respectate și de primii creștini...”.

Se spune că atunci când mintea nu funcționează corect se produc anomalii (abateri de la normal). „Liberii cugetători” trebuie să știe, că atunci când a fost dată legea pe muntele Sinai, Dumnezeu a ținut cont și de „tehnologie” și de „igienă”. Sfântul Prooroc Isaia într-o rugăciune a sa spune, că „toate faptele dreptățile noastre sunt ca un veșmânt întinat... sau ca o cârpă lepădată” (*Isaia*, 64, 5). Și dacă citim tâlcuirea acestor cuvinte, atunci aflăm de „tehnologia” antică. În timpul

proorocului Isaia femeile în perioada ciclului lunar foloseau cârpe speciale, pe care după ce le foloseau, le aruncau. Adică era „o tehnologie” și „o igienă” și în antichitate, însă Proorocul face aici doar o comparație și arată cât de „mari” (neînsemnate) sunt „virtuțile” (așanumitele) noastre și cât de „apreciate” sunt „faptele dreptății noastre” – ca să nu ne mândrim cu ele. De fapt, aici nu este vorba de „tehnologie” sau „igienă”, ci de atitudinea noastră față de tot ce ne înconjoară. Și dacă să admitem că omul, societatea s-a modernizat, atunci necurăția n-a încetat și nu încetează, nu s-a oprit și nici nu se oprește... Deci nu e de vină „cârpa” sau „tehnologia” – ci păcatul și cel care a întins mâna de a încălca porunca lui Dumnezeu; și că toți suntem urmași ai celor dintâi creați. Nu putem să-i învinuim pe ei, pe cei dintâi, ci fiecare pe sine să se învinuiască și să respecte cu seriozitate cele înconjurătoare, cele sfinte.

Să se ia aminte, ca nu cumva din neglijența noastră să fie batjocorit Dumnezeu și sufletul nostru. Trupul are ale sale reguli, dar el primește indicații în primul rând de la mintea și din inima noastră – „fântâna și izvorul păcatului”, dar și al virtuților. Necazurile pe care le avem în trup ne amintesc că noi, oamenii suntem muritori și că avem nevoie de harul lui Dumnezeu întotdeauna. Numai Dumnezeu este Acel, Care dă darurile curăției, ale desăvârșitei armonii dintre suflet și trup – adică ale sfințeniei.

PENTRU CE APRINDEM LUMÂNĂRI ÎN BISERICĂ? ȘI DE UNDE LE PROCURĂM?

Unul dintre primele lucruri pe care un creștin ortodox le face când intră într-o biserică – este aprinderea de lumânări. În Ortodoxie lumânarea simbolizează lumina lui Hristos, numit în Sfânta Evanghelie „Lumina lumii”: *„...Eu sunt Lumina lumii...”* (Ioan, 8, 12); *„Eu, Lumină am venit în lume, ca tot cel ce crede în Mine să nu rămână în întuneric”* (Ioan, 12, 46). Lumânarea semnifică cunoașterea, vederea lucrurilor, lumina adevărului și sfințeniei – adică pe Dumnezeu Însuși. Lumânarea este icoana luminii dumnezeiești, iar lumina este semn al prezenței lui Dumnezeu. Dumnezeu este lumină în cel care aprinde o lumânare, iar cel care aprinde o lumânare se arată iubitor de lumină, adică de Dumnezeu.

Prin lumânare, ca simbol al vieții veșnice, cerem de la Dumnezeu nemurirea noastră în Împărăția Cerurilor. Deci lumânarea este un mijloc de legătură între om și Dumnezeu, este punctul de trecere dintre cele două lumi: dumnezeiască și omenească...

Lumânarea simbolizează și jertfa curată a creștinilor pentru Dumnezeu, ca semn de dăruire a sufletelor lor lui Dumnezeu. Nu există altă cale de mântuire decât aceea a jertfei curate. Lumânarea înseamnă și jertfa de sine, schimbarea totală a omului în lumină, în fiu al luminii lui Hristos: *„Că la Tine este izvorul vieții, întru lumina Ta vom vedea lumină”* (Ps., 35, 9). *„Cât aveți Lumina, credeți în Lumină, ca să fiți fii ai Luminii...”*

(Ioan, 12, 36). Când aprindem lumânarea ne exprimăm devotamentul că îl vom urma pe Hristos, întocmai cum L-a urmat El pe Dumnezeu-Tatăl.

Toată lumea știe cum arată o lumânare. Rostul lumânării este să ardă... și să lumineze; rostul omului este să se roage, să ardă de dragoste pentru Hristos, să ardă patimile, să răspândească în jur căldură și lumină. Sufletul omului care se roagă este ca o lumânare aprinsă.

Lumânarea luminează în tăcere, fără să facă zgomot, fără să atragă atenția. Cu cât luminează mai mult, cu atât se micșorează mai mult pe sine și nu arde niciodată pentru sine, ci pentru ceilalți... La fel, cel care se roagă – să se roage în taină și în smerenie. Cu cât se apropie de Dumnezeu prin rugăciune, cu atât se smerește mai mult.

Se cade ca lumânările din biserică să fie confecționate numai din ceară naturală de albine. Aceasta nu este fără temeii, ci o rânduială minunată, căci albina rămâne pururea fecioară, iar ceara produsă de ea reprezintă materia cea mai curată a naturii. În felul acesta aducem lui Dumnezeu o jertfă curată, neatinsă de nicio patimă.

Iubiți ortodocși! Dacă am înțeles pentru ce aprindem lumânări în biserică, să ne întrebăm: dar de unde avem lumânările, de unde le procurăm?! Când noi, oamenii, trăim în mod egoist, suntem precum lumânarea neaprinsă, care nu și-a împlinit rostul. Cea mai dureroasă expresie a egoismului „ortodocșilor” zilelor noastre este faptul că foarte mulți vin la biserică cu lumânări „ieftine”, „de acasă”, uneori chiar toxice

și dăunătoare pentru sănătate, cumpărate de oriunde, numai nu din biserica în care intră să se întâlnească cu Dumnezeu, Care știe toate adâncurile inimii... În Vechiul Testament, untdelemnul care trebuia să se folosească pentru Templu trebuia să fie făcut din măslinile adunate din copaci, nu din cele căzute pe jos... Dar noi de unde „adunăm” lumânările pe care le aprindem în Locașul cel Sfânt al Domnului?...

Mulți motivează că prețul lumânării e scump, înșelându-se că ar fi „primit la Dumnezeu” să aprinzi la fiecare slujbă un număr „fix” de lumânări, mai spunând și câte o dorință. Fraților și surorilor, Ortodoxia nu trăiește din și cu dorințe, ci atunci când faci o jertfă, nu contează numărul și cantitatea, ci credința și dragostea cu care faci totul. Această practică de a veni cu lumânări de acasă este un început de demonizare și o practică care păgubește credința și mai vorbește despre aceea – că pentru „creștinii” de astăzi Biserica este o doar o instituție, o clădire străină sufletului lor, neinteresându-i bucuriile și necazurile Bisericii – care este Mama duhovnicească a fiecăruia dintre noi. Oare va înțelege omul zilelor noastre că Biserica Ortodoxă este casa părintească a credincioșilor în care nimic nu se aduce necurat și de pe aiurea, ci toți, ca frații, s-o îngrijim, s-o păstrăm, s-o întreținem așa cum am văzut la Sfinții Apostoli și la ucenicii lor.

Iar pentru cei care spun că lumânările sunt scumpe, le vom zice: dacă dorești din suflet să aprinzi o lumânare în biserică și nu ai pe ce să o cumperi, o vei primi în dar, Dumnezeu e Atotștiutor și Atoatevăzător, iar dacă

ți-e rușine de sărăcia ta care vindecă minunat sufletul, îți aduc exemplul Sfinților Părinți ai Ortodoxiei care niciodată n-au aprins lumânări în biserici: ei înșiși au luminat, au trăit și au murit asemenea unei lumânări: fii tu însuși lumânare în biserică, prin viața ta sfântă, prin portul tău smerit, prin starea ta neclintită...

Este mare lucru să se lase cineva în voia lui Dumnezeu. Noi mâncăm roade dulci și îi oferim lui Dumnezeu în cădelniță rășina copacilor. Mâncăm mierea și îi oferim lui Dumnezeu ceara, dar și pe aceasta adesea o înlocuim cu parafină. O lumânare oferim lui Dumnezeu ca recunoștință pentru binecuvântările Sale cele bogate, și pe aceasta s-o murdărim? Ce ar fi fost dacă ne-ar fi cerut Dumnezeu Să-l oferim mierea? Îmi închipui ce-am fi făcut atunci! I-am fi dat zeama sau puțină apă cu zahăr... Omul poate face economie în toate, afară de cele datorate slujirii lui Dumnezeu. Lui Dumnezeu trebuie să-l ofere sincer tot ce este mai bun, tot ce este mai curat, iubind, doar iubind Biserica în care vorbești cu El.

**CE E CU ZIUA DE 14 FEBRUARIE,
NUMITĂ „A SFÂNTULUI VALENTIN”
SAU „A ÎNDRĂGOSTIȚILOR”?**

14 februarie 2009, Chișinău³²

Dacă să cercetăm calendarul și Sinaxarul Bisericii Ortodoxe, atunci vedem, că în ziua de 14 februarie (atât potrivit calendarului gregorian, cât și celui iulian) nu întâlnim pomenirea Sfântului Valentin. Biserica Ortodoxă cinstește și pomeneste trei Sfinți cu numele de „Valentin”: la 24 aprilie/7 mai – Sfântul Mucenic Valentin (228); la 6/19 iulie – Sfântul Sfințit Mucenic Valentin preotul (269) și la 30 iulie/12 august – Sfântul Sfințit Mucenic Valentin (Valentin), episcopul Interamnei, din regiunea Umbriei, Italia (273); datele sunt arătate potrivit ambelor stiluri calendaristice: vechi și nou. Aici n-am pomenit pe Noii Mucenici și Mărturisitori cu numele de „Valentin” ce au pătimit pentru Hristos în sec. XX). Niciunul dintre acești trei Sfinți nu este persoana, de numele căreia este legată la mijlocul lunii februarie, deja de mai bine de 15 ani – „ziua Sfântului Valentin”, numită „...a îndrăgostiților...”, când apar așa-numitele ilustrate (vederi) speciale romantice în formă de inimioare.

³² Munteanu I., protodiac. Calendarul bisericesc – memoria și simbolul Ortodoxiei (Studiu istorico-canonice despre problema calendarului (iulian – stilul vechi și gregorian – stilul nou) în viața Bisericii Ortodoxe). Ediția a II-a. – Ed. „Lumina lui Hristos”, – Kiev-Chișinău, 2009, – Pg. 201-206.

Enciclopedia catolică indică de asemenea trei sfinți cu numele de „Valentin”, care sunt indicați în Martirologiu în ziua a 14-a a lunii februarie. Aceeași ediție amintește de sărbătorirea populară a „zilei Sfântului Valentin”.

Originea acestei sărbători trebuie căutată, fără îndoială, în credința populară superstițioasă din Evul Mediu, când se credea că pe la mijlocul lunii februarie la păsări începe perioada nupțială. În legătură cu aceasta, ziua de 14 februarie era considerată drept zi consacrată în special pentru cei îndrăgostiți: puteau fi expediate și transmise scrisori de dragoste, se dăruiau bibelouri, ce aminteau de dragoste.

Literatura engleză și franceză din sec. al XV-lea amintește de o asemenea practică. Se pare că cea mai timpurie mențiune despre aceasta aflăm în baladele a 34-a și a 35-a ale poetului John Gower (1327-1408). Cei care se aleg (se îndrăgostesc) în timpul acestei sărbătoriri, trebuie să se numească unul pe altul – „Valentin” al său. Dame Elizabeth Brews descrie în Paston Letters perechea demnă, pe care ea dorește s-o găsească și s-o aleagă pentru fiica sa, adresând cuvintele sale alesului curtezan: *„Luni, vărul meu, va fi ziua sfântului Valentin, și fiecare păsărică își va găsi perechea. Și dacă tu vei dori să vii marți seara și te vei înarma cu răbdare, eu cred lui Dumnezeu, că tu vei vorbi cu bărbatul (soțul) meu, și eu mă voi ruga, ca noi să încheiem acest lucru”*. În curând după aceasta tânăra doamnă a expediat aceluiași bărbat o scrisoare, semnând-o: *„Dragului meu Valentin, John Paston,*

esquire". Mai târziu obiceiul de a alege și de a expedia ilustrate în formă de inimă treptat s-a dat uitării și a fost regenerat abia în sec. XX.

În prezent în Occident acest obicei a devenit o sărbătoare neoficială foarte răspândită, iar odată cu căderea „cortinei de fier”, a pătruns și pe teritoriul statelor post-sovietice. Amintirea de „ziua îndrăgostiților” noi o auzim astăzi tot mai des și mai des. Internetul propune o mulțime de site-uri, unde poți citi despre această „sărbătoare”, a lua cunoștință cu exemple de jocuri speciale, a afla ce se cuvine de a scrie pe ilustrată și de a o expedia imediat prietenei (sau prietenului).

Tradiția romano-catolică nu mărturisește despre apariția „zilei sfântului Valentin” ca fiind în legătură cu vreunul dintre sfinții, pomenirea cărora se săvârșește în această zi. În ciuda părerii larg răspândite, această sărbătoare poartă un caracter pur laic. Există presupuneri că această sărbătorire își trage originea de la sărbătoarea romană *Lupercalia* – festival al erotismului în cinstea zeiței „febrilei” iubiri *Juno Februata*. Toți lăsau activitățile și treburile lor și se începea veselie și distracțiile, scopul cărora era aflarea jumătății (perechii) dorite. Toți se loveau cu anumite centuri, numite „*februa*” (de unde și denumirea lunii – „*februarie*”) – se credea că acestea sunt dătătoare de succese în dragoste, fericire în căsătorie etc....

Potrivit surselor laice este răspândită Legenda despre *Sfântul Valentin*, nefiind fondată și argumentată de surse istorice autentice. Legenda aceasta povestește

cum împăratul roman Claudiu II (268-270) își puse în gând să cucerească lumea, dar armata romană ducea lipsă acută de ostași pentru campaniile militare, ceea ce împiedica planurilor războinice. Cei căsătoriți nu doreau să-și lase soțiile, iar cei îndrăgostiți – iubitele. Izvorul tuturor nenorocirilor Claudiu II îl vedea în căsătorie și de aceea a interzis ritualul cununiei. Dar episcopul Valentin n-a luat în seamă interdicția tiranului și săvârșea cununii în taină. Foarte curând Valentin a fost aruncat în temniță. Cu câteva zile înainte de execuție, la el a fost adusă o fată, fiica unuia din temnicheri, care era grav bolnavă. Se spune că Valentin având darul tămăduirilor, a vindecat-o, însă el însuși nu mai putea fi ajutat cu nimic. Pedepsa capitală era hotărâtă pentru ziua de 14 februarie. Cu o zi înainte de execuție, Valentin a cerut de la temnicher o foaie, o pană și cerneală și repede i-a scris fetei o scrisoare de adio. La 14 februarie anul 270 el a fost executat. Iar fata a deschis scrisorica, în care Valentin i-a scris despre iubirea sa (i-a făcut o declarație de dragoste) și a semnat „Al tău Valentin”. Aceasta a și pus temelia tradiției „zilei sfântului Valentin”, care mai apoi a devenit una a „cultului sfântului Valentin”.

Faptul că această legendă este absolut lipsită de orice autenticitate se vede cel puțin și din aceea, că este zidită pe un evident anacronism: în Biserica Primară (în sec. al III-lea) nu exista un ritual (cin) special bisericesc al cununiei. Sfânta Taină a Nunții sau a Cununiei se săvârșea printr-o binecuvântare și rugăciune scurtă a episcopului și prin comuniunea euharistică

(împărtășirea) comună a mirelui și a miresei. Rânduiala de sine stătătoare a Cununii – e de o proveniență destul de târzie și e cunoscută nu mai devreme de sec. al IX-lea. În Rusia, până la sfârșitul sec. al XVII-lea, Cununia era o formă de încheiere a căsătoriei numai pentru păturile înstărite ale poporului și abia mai târziu ritualul bisericesc a pătruns și în rândurile de jos.

Și atunci apare întrebarea: putem sau nu sărbători „ziua sfântului Valentin”? Care este atitudinea Bisericii Ortodoxe față de această „sărbătoare”? Aici trebuie dat un răspuns foarte prudent. *„Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos. Toate îmi sunt îngăduite, dar nu mă voi lăsa biruit de ceva”,* scrie Apostolul Pavel creștinilor din Corint (*I Corinteni, 6, 12*). Pot oare creștinii să fie iubiți și iubitori? Numaidecât, chiar mai mult decât atât, numai în Creștinism capacitatea de a iubi, vocația spre iubire a fost ridicată în legătură nemijlocită cu însăși firea omului. Din Sfânta Scriptură noi știm, că omul a fost creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu (*Facere, 1, 27*). Apostolul Ioan Teologul scrie, că *„...Dumnezeu este iubire”* (*I Ioan, 4, 8*). De aceea a iubi – înseamnă a realiza în sine chipul lui Dumnezeu, iar a crește în iubire – înseamnă a te apropia de Dumnezeu. Dar aici e neapărat necesară o esențială remarcă. În limbile română, rusă noi cunoaștem numai un singur cuvânt – „dragoste” sau „iubire” („любовь”) – prin care noi exprimăm o serie de concepții complet diferite, printre care și dragostea față de Dumnezeu, și sentimentul față de omul iubit (adorat), și dragostea prietenească,

și dragostea părintească, și dragostea față de neam, strămoși și datini, și afecțiunea (atașamentul) față de un obiect oarecare, și, în sfârșit, așa-numita acțiune „de a face dragoste” („занятие любовью”). În această privință limba noastră e cu mult mai săracă decât cea greacă, în care au fost scrise textele Noului Testament. În limba greacă avem „dragoste – éros”; „dragoste – *agapi*”, „dragoste – *filia*” ș. a. Cel mai puternic sentiment care a cucerit întreaga fire omenească – este „érosul”. În textele grecești acest cuvânt este întrebuițat când se are în vedere dragostea lui Dumnezeu față de oameni, dragostea față de Dumnezeu și sentimentul iubitului față de iubită (în cărțile slave de cult deseori este tradus prin „*рачѣние*”: „*Усладил мя еси любовью, Христе, изменил мя еси Божественным Твоим рачением*” [„Îndulcitu-m-ai cu dorul Tău, Hristoase, și m-ai schimbat cu dumnezeiasca Ta dragoste”]³³. Orice om, care a citit cât de puțin serios Noul Testament, poate să menționeze, că în Sfânta Scriptură relațiile lui Dumnezeu cu omenirea (cu Biserica) se aseamănă cu relațiile dintre bărbat și femeie: Hristos îngrijește Biserica ca un soț grijuliu, iar Biserica îi răspunde cu fidelitatea corespunzătoare. De aceea, adevărata dragoste omenească întotdeauna este binecuvântată de Dumnezeu și este încuviințată și respectată cu toată demnitatea de Sfânta Biserică. Dar sentimentul înalt și curat ce unește pe bărbat și pe femeie „într-un trup” anume în viața de familie, trebuie deosebit de pseudo-iubirea pătimășă, cea din afara căsătoriei. Din

³³ A se vedea în *Rânduiala Sf. Împărtășiri*.

punct de vedere ortodox, îmbinarea de cuvinte „a face dragoste” sună sinonimic cu „a săvârși o nelegiuire”, adică a fi pe pragul pângăririi sufletului și trupului. „A iubi” și „a te folosi” – sunt antonime. Dragostea și pasiunea nu sunt una și aceeași. Și aici nicidecum nu am în vedere disprețuirea trupului care este străină tradiției ortodoxe autentice. Apropierea (intimitatea) fizică a soților, accentuez, anume a soților, nu a unor tineri înflăcărați de patimi, – este pe drept cuvânt firească și justificată pentru că ea exprimă pe deplin unitatea lor, și anume nu numai unitatea intereselor sau a sarcinilor și problemelor vieții, ci unitatea cea mai profundă și statornică – unitatea în Hristos. Asemenea unire a doi oameni într-un trup se sfârșește logic cu apropierea (intimitatea) trupească, dar nicidecum cu „a face dragoste”. În acest ultim caz fiecare „partener” tinde să-și satisfacă ale sale patimi, propria trufie, să obțină satisfacție pentru sine, iar pe celălalt om îl sesizează (posibil și inconștient) numai ca pe un izvor pentru plăceri.

Mediul laic declară că „ziua de 14 februarie”, numită „a sfântului Valentin” este „ziua îndrăgostiților” și în consecință, pentru majoritatea tinerilor această zi a devenit una a desfrâului deschis, a unor josnicii și fărădelegi de nedescris. Noi însă, vrem să spunem, că asemenea declarație, pe drept cuvânt bolnavă și asemenea „sărbătoare”, pe care unii o înalță la rangul de „tradițională, a iubirii libere”, încercând să-i găsească „origini” religioase (precum că „sfântul Valentin ar fi ocrotitorul îndrăgostiților” (!) – este

o defăimare și o batjocorire adusă Sfintei Tradiții și Sinaxarului bisericesc – Biserica Ortodoxă n-are nimic comun cu așa-numita „sărbătoare” plină de urâciune și lipsită de orice sens și moralitate care întunecă cu totul sentimentul curat și veșnic al dragostei celei adevărate. Iar în adevărata dragoste, cea plină de jertfire și trăire pentru fericirea omului de alături – euforia, pasiunea și aprinderea spre plăcere – lipsesc: tu vezi omul așa cum este, fără înflorituri și înfrumusețări de tot felul, și înțelegi, că el este scump, mai bine zis de neprețuit pentru tine, și nu de aceea că anume în „ziua de 14 februarie” ai avea „posibilitatea și libertatea” să-i „demonstrezi” că el este „cel mai-cel mai”, ci pur și simplu pentru că acesta este – anume el.

Biserica Ortodoxă nu neagă că perioada (perioadele) îndrăgostirii – este poate cel mai dorit și așteptat timp din viața tinerilor și tinerelor, dar se cuvine de a ține minte, că îndrăgostirea nu este și nu se sfârșește cu „o relație sexuală furtunoasă”, după cum consideră multe minți limitate și reduse. Dragostea este virtutea, trăirea însoțită de rugăciune în „*hotarele legii și după rânduiala firii*” ce duce la desăvârșire, la dobândirea vieții veșnice.

De aceea, tinerilor, băieți și fete, dacă voi cu adevărat sunteți îndrăgostiți, veniți la Lumină, în Biserică – întotdeauna, și azi (14 februarie) și mâine, 15 februarie – ziua Întâlnirii, a Întâmpinării (sărbătoarea Întâmpinării Domnului). Întâlniți-vă aici și vă rugați împreună unul pentru altul. Doar rugăciunea

– îndreaptă voia omului, care dorește binele celui de alături. Dacă ochii voștri vor fi îndreptați spre una și aceeași icoană, atunci încă un fir va apropia și mai mult inimile voastre unul de altul.

ÎN LOC DE CONCLUZII

Mitropolitul Athanasie al Limassolului

CINE JUDECĂ PE CINE?

„Știm că Biserica este Trupul lui Hristos. Trupul omului, de pildă, este un organism – câți microbi intră în fiecare zi în trupul omului? Dar alimentele pe care mâncăm – toate sunt bune, toate sunt curate? Organismul preia alimentele, le alege înăuntrul său, păstrează ceea ce este nevoie și restul elimină. Acest lucru se întâmplă și în Biserică, Trupul lui Hristos. Toți avem ideile noastre, pozițiile noastre, teoriile noastre – dar, până la urmă, ceea ce se impune este adevărul lui Hristos.

Eu nu mă tem de anumite greșeli care au loc în Biserică, pentru că știu că nu sunt eu mântuitorul Bisericii – Mântuitorul Bisericii este Hristos. Hristos nu are nevoie de mântuitori. Noi nu trăim în Biserică ca să salvăm Biserica, aceasta este o concepție romano-catolică. Noi trăim în Biserică nu ca să o salvăm, ci ca să ne salvăm noi, ca să primim sfințenia Capului Bisericii, care este Hristos”.

(Mitropolitul Ierótheos al Nafaktosului)

Deoarece această temă a smintelilor a fost menționată de multe ori în istoria Bisericii – sminteli mai vechi, mai noi, sau chiar viitoare –, este o temă

care, desigur, ne mânănește. Nu poate spune nimeni că primește cu bucurie toate acestea, dar este o temă pe care trebuie să învățăm să o înfruntăm corect.

În primul rând, vreau să vă spun că Biserica este negreșit locul în care omul dobândește îndumnezeirea, dobândește harismele Duhului Sfânt, dobândește libertatea pe care Dumnezeu i-o dă fiecărui om – nu libertatea trupească sau etnică, ci libertatea duhovnicească, eliberarea de sub puterea diavolului și a patimilor. Citind Evanghelia sau Viețile Sfinților, se naște în noi impresia că Biserica înseamnă sau trebuie să însemne un loc în care totul e perfect, fără cusur, fără lucruri care să ne scandalizeze, iar membrii Bisericii, și în special clericii, păstorii ei, trebuie să fie oameni fără de greșeală, care întruchipează întocmai tot ceea ce zice Evanghelia și Viețile Sfinților. Într-adevăr, acesta este idealul, aceasta ne dorim. Și într-adevăr, în istoria Bisericii au existat, există și vor exista întotdeauna oameni care au păzit cuvântul lui Dumnezeu și au ajuns la măsura sfințeniei, slăvind-L pe Dumnezeu prin viața lor în lume, iar Dumnezeu i-a proslăvit pe ei, dăruindu-le plinătatea darurilor Duhului Sfânt. Așa au fost toți sfinții Bisericii noastre, de la cei mai vechi până la cei mai noi, din zilele noastre, dintre care unii mai trăiesc încă, și într-adevăr, Dumnezeu ne-a învrednicit să-i vedem, să-i cunoaștem îndeaproape pe acești oameni sfinți.

„Biserica este formată din oameni, nu din îngeri”

Lucrul acesta este foarte important deoarece, știți, un „neajuns” – să-i spun așa, dacă-mi permiteți

– al vieților sfinților, un „neajuns” pe care Scriptura nu-l are, nici Patericul nu-l are, este că sfinții sunt prezentați în măreția lor duhovnicească – și chiar așa este, și toate cele spuse despre ei sunt adevărate, chiar e prea puțin în comparație cu realitatea –, dar înlăuntrul nostru, al celor ce citim, se întipărește imaginea că oamenii aceștia, sfinții, au fost ca și când n-ar fi fost oameni. De exemplu, un sfânt contemporan, Starețul Paisie. Când citim viața Starețului Paisie, două-trei, câte s-au scris, îl vedem în fața noastră pe acest om sfânt, cum a început, cum a crescut, cum s-a nevoit, harismele lui Dumnezeu care erau asupra lui cu putere, darurile Duhului Sfânt, toată această serie de minuni care l-a însoțit întreaga viață. Când cineva trăiește împreună cu sfinții, va vedea că sfinții – da, felul în care sunt descriși este exact, chiar cu mult mai mult decât se spune, însă ei nu încetează să fie oameni. Sunt și ei oameni. Nu păcătuiesc, desigur, așa cum păcătuim noi, dar au și ei neputințele lor omenești – ciudățeniile uneori, greșeli omenești, foarte multe greșeli, pentru că așa e omul. Omul, chiar și când a ajuns la sfințenie, nu încetează să mai fie om. Are în continuare asupra sa pecetea nedesăvârșirii omenești. Desigur, biruiește patimile și păcatul, și totuși nedesăvârșirea omenească o are. Nedesăvârșirea omenească nu înseamnă că este și păcat. Nu este păcat. Când cineva trăiește împreună cu sfinții, poate să se scandalizeze la început, să spună: „E posibil ca sfântul acesta mare să fie stăpânit de acest lucru?”.

Să vă dau un exemplu simplu. Cei care am trăit lângă Părintele Paisie știm că avea un „buton”, ca să spun așa, pe care, dacă-l apăsați, își ieșea din fire. Dacă voia să-l necăjești, trebuia să-i spui: „Părinte, cutare a zis ca tu ai spus cutare lucru” (pe care el nu-l spusese). Asta nu suporta. Îl invita pe acela la un „ceai” pe care nu avea să-l uite toată viața. Cum însuși spunea: „L-am făcut praf.” De multe ori, când mâncam sau chiar atunci când stăteam în biserică, mai spunea câte-o glumă, iar noi râdeam, sau imita pe cineva într-un fel amuzant. Râdeam, avea mult umor, dar spunea lucruri frumoase. Aceasta e partea omenească a sfinților.

Apostolii nu s-au sfiit să descrie în Noul Testament, în Faptele Apostolilor, partea omenească a Bisericii, tulburările din acea vreme, neînțelegerile, ereziile. Când s-a certat Apostolul Pavel cu Varnava și cu Marcu în Cipru, așa de rău s-au supărat, încât s-au despărțit și n-au mai mers împreună la propovăduire. Dimas, care era împreună-propovăduitor cu Pavel, s-a despărțit la un moment dat de Biserică, L-a tăgăduit pe Hristos și a devenit preot idolesc. Dintre cei șapte diaconi aleși prin Duhul Sfânt pentru slujirea Bisericii din vremea aceea, Nicolae a părăsit Biserica și a ajuns eretic.

Dar cea mai mare sminteală, care a fost? Trădarea lui Hristos. Hristos a fost lângă cei doisprezece Apostoli. El însuși i-a ales, le-a dat harul apostolicesc, le-a dat putere, au făcut minuni în numele Lui, și totuși cel care L-a trădat pe Hristos a fost ucenicul Lui, nu un dușman. Primul care a mers în iad după pogorârea lui

Hristos la iad nu a fost un eretic sau un închinător la idoli, ci Apostolul Iuda.

Înțelegeți, deci, că Apostolii, descriind lucrurile acestea fără a le ascunde, ne ajută să înțelegem că Biserica este într-adevăr ceea ce spunem, dar, în același timp, este formată din oameni, nu din îngeri. Prin urmare, este firesc ca în Biserică să existe sminteli, să existe căderi, neputințe omenești, fie din partea credincioșilor, fie din partea clericilor. Trebuie să învățăm să nu ne smintim, iar toate aceste lucruri să le vedem din altă perspectivă.

**„Omul poate, chiar și în ultima clipă a vieții,
să se pocăiască”**

Vreau să vă citesc ceea ce Însuși Hristos a spus în Evanghelia despre smintelile care vor fi în Biserică, în Evanghelia după Matei, capitolul 13, în pilda neghinelor, pe care Însuși a explicat-o: „Asemenea este Împărăția Cerurilor omului care a semănat sămânță bună în țarina sa. Dar pe când oamenii dormeau, a venit vrăjmașul lui, a semănat neghină printre grâu și s-a dus. Iar dacă a crescut paiul și a făcut rod, atunci s-a arătat și neghina. Venind slugile stăpânului casei, i-au zis: „Doamne, n-ai semănat tu, oare, sămânță bună în țarina ta? De unde, dar, are neghină?” Iar el le-a răspuns: „Un om vrăjmaș a făcut aceasta.” Slugile i-au zis: „Voiești deci să ne ducem și s-o plivim?” El însă a zis: „Nu, ca nu cumva, plivind neghina, să smulgeți odată cu ea și grâul. Lăsați să crească împreună și grâul, și neghina, până la seceriș, și la vremea secerișului voi zice secerătorilor: *Pliviți întâi neghina și legați-o în snopi ca s-o ardem, iar grâul*

adunați-l în jitnița mea." Semănătorul care a semănat sămânța cea bună este Fiul Omului, ogorul este lumea, sămânța cea bună sunt oamenii lui Dumnezeu, neghinele sunt cei care lucrează răul, dușmanul care a semănat neghinele este diavolul, secerișul este sfârșitul lumii, iar secerătorii sunt îngerii.

Dumnezeu îi lasă și pe cei care, înrobiți de patimi, devin unelte ale diavolului și-i smintesc pe ceilalți. Dumnezeu nu se mânie să-i „secere” – de ce? Pentru că spune că există pericolul ca, secerând neghinele, să vatăme și grâul. Dar mai există un motiv: acela că omul poate, chiar și în ultima clipă a vieții, să se pocăiască. Cine ești tu să-l osândești?

Știți, copii, am întâlnit în Biserică întâmplări cutremurătoare, oameni care au dus o viață plină de păcate și totuși s-au pocăit la un moment dat și au devenit sfinți. În sinaxare avem o mulțime de sfinți care au fost înainte oameni foarte păcătoși: Sfânta Maria Egipteanca, Taisia, Pelaghia și altele, care au fost desfrânate; sfinți care au fost ucigași, hoți și care, prin pocăință, au devenit îngeri în trup. Cine poate să spună că omul ăsta nu are dreptul la pocăință? Nimeni! Și de aceea Dumnezeu nu ne permite să-i luăm niciunui om dreptul la pocăință. Inima omului numai Dumnezeu o știe. Poți să vezi un om care păcătuiește, dar știi tu ce se întâmplă în inima lui? Știi tu dacă apoi nu a plâns, dacă nu s-a pocăit, dacă nu s-a spovedit?

Nu pot să uit, când eram tânăr în Sfântul Munte, un ieromonah român, pe nume Ioachim. Acesta, săracul, era tot timpul beat. Din cauza beției cădea în nesimțire,

Îl adunam de pe drumuri, o privești de tot plânsul. Muncitorii și oamenii din Sfântul Munte îl batjocoreau, strigându-l „Papa-Fix” în loc de „Părintele Ioachim”. Fix este o marcă de bere din Grecia. Bețivul acesta, o sminteală pentru Sfântul Munte, nu stătea, săracul, în vreun colțișor unde să nu-l vadă nimeni, ci în centru, în Karyes, zi de zi. A avut o moarte cuvioasă. Am fost de față la înmormântarea lui. Și-a cunoscut mai dinainte sfârșitul, s-a spovedit, s-a împărtășit, iar când a fost să moară a văzut-o pe Maica Domnului înaintea lui și a strigat: „Iat-o pe Maica Domnului!”, și așa a plecat. Era bătrân, la 80 de ani, venise de tânăr în Sfântul Munte. Multe astfel de exemple avem și în mănăstire, și în lume: oameni care au avut păcate mari, și totuși Bunul Dumnezeu a găsit modalități să-i ajute să se mântuiască. De aceea nu-i bine să judecăm.

„Cine ridică povara aceasta?”

Când eram student la Thessalonic, a fost un mare scandal în Biserică cu Mitropolitul Preveșisului. Cei de vârsta mea poate vă aduceți aminte. S-a zvonit atunci că mitropolitul are legături cu o femeie. S-au răspândit în toată Grecia poze cu mitropolitul și femeia aceea. Nici nu mai puteam ieși afară că lumea, când vedea clerici, striga la noi, era zarvă mare. După ani, după ce acela s-a retras, și-a dat demisia, s-a dovedit că au fost minciuni. Dar cine ridică povara aceasta, sminteala aceasta?

Îmi amintesc, ca duhovnic, că odată, când eram în Thessalonic, a venit la mine o doamnă care voia să se spovedească la un aghiorit și mi-a spus următoarele:

„Părinte, vreau să vă spun ceva ce am făcut pe când eram adolescentă, și care mă apasă greu.” „Ce-ai făcut?” Zice: „În satul nostru” – nu era din Thessalonic – „a venit de la Mitropolie un arhimandrit să spovedească în școala noastră. Era un om bun acel arhimandrit, iar copiii mergeau și se spovedeau; unii stăteau mai mult, alții mai puțin. Noi cronometram câte minute stă fiecare. Am mers și eu să mă spovedesc, nu pentru că voiam să mă spovedesc, ci pentru că toți mergeau, dar nu i-am zis nimic, nici n-am deschis gura, iar arhimandritul a încercat să mă ajute să mă spovedesc spunându-mi câteva întâmplări din viețile sfinților. Când am ieșit afară, prietenele m-au întrebat: „Ce-ai făcut atâta vreme la spovedanie? Ai stat douăzeci de minute!” Eu, din prostie copilărească, le-am spus: „Arhimandritul m-a sărutat.”” Au râs, iar zvonul acesta a început să umble în clasă. A auzit profesoara, a chemat-o și a luat-o la întrebări. Ea, ce să zică acum, că a mințit? A zis că da, așa a fost. A ajuns vestea la director, care a mers la mitropolit. Acesta s-a panicat, gândindu-se la scandalul care va izbucni, și l-a pedepsit pe arhimandrit. Nu se știe ce s-a mai întâmplat apoi cu acel arhimandrit care era nevinovat; poate a fost persecutat, caterisit; ceea ce se știe este că nu a mai fost văzut în acel oraș. Nici ea nu știa ce s-a întâmplat, nici măcar numele nu i-l știa.

Înțelegeți, deci, că aceste lucruri nu sunt simple. Nici nu trebuie să fim creduli – scandaluri vor mai fi, dar să le vedem în alt duh: vine momentul în care omul se pocăiește. Și la mine au venit oameni care m-au judecat

chiar pe mine. Și-mi spun: „V-am judecat, iertați-mă!” Mulțumesc mult! Eu te iert, nu-i nicio problemă, dar scuzele le aud doar eu, pe când defăimările le aude toată lumea. Să judeci un om e cel mai simplu lucru – ce se întâmplă însă după aceea? Și mai ales asupra unui preot foarte ușor se răspândesc calomniile.

Sunt și mulți paranoici în ziua de azi. Cineva din armată intră la spovedanie și-mi zice: „Închide ușa!” Zic: „Mereu închid ușa. Nu spovedesc cu ușa deschisă.” „Unde sunt prizele?” Zic: „Pentru ce-ți trebuie prize, fiule?” „Închide-le pe toate! Prin prize intră sunetul și se transmite la televizor.” Mare ești, Doamne!

Altul, când eram la mănăstire la Mahera, a intrat să se spovedească, doar eu și el, și-mi zice: „Îți amintești acum 72 de ani, când eram tot aici, împreună?” Eu zic: „Nu-mi amintesc nici ce-am mâncat la prânz, dar de-acum 72 de ani? Dar dacă spui, așa o fi!” Puteam oare să-i spun că nu-i așa? La început, când nu aveam experiență, m-am apucat să-i spun unuia că nu-i așa, după care m-am învățat minte.

Vine altul aici, în biserică, în primul sau al doilea an de când eram mitropolit. Spovedeam de dimineață, când intră înăuntru și-mi spune: „Vreau să-mi răspunzi cinstit!” „Bine”, zic eu. Îmi spune: „Ce-ai cu mine?” „Ce-am cu tine?!” „De ce te faci că nu știi? Să-mi spui ce-ai cu mine!” „Iartă-mă, dar nu știu, nici măcar nu te cunosc!” Îmi spune: „Nu mă cunoști?! Atâția ani am căutat să-mi găsesc de lucru, iar tu dădeai telefon peste tot ca să nu mă primească!”

A venit o femeie și mi-a spus: „Știi, Părinte, am o mare problemă!” „Ce problemă, copilul meu?” „Cutare episcop s-a îndrăgostit de mine!” Zic: „Acel episcop e bătrân, nici de el însuși nu-i îndrăgostit, darămite de tine! De unde ți-a mai venit și ideea asta?” „Într-o zi, când am intrat în biserică, la Vecernie, imediat ce m-a văzut s-a pierdut!” Ierarhul citea psalmul și la un moment dat s-a încurcat, iar ea a crezut că atunci când a văzut-o pe ea și-a uitat cuvintele.

„Suntem în plin război”

Înțelegeți în ce fel de lume ne aflăm? Noi, clericii, din nefericire, sau din fericire, avem de-a face cu diverși oameni. Vin oamenii și-ți spun: „Eu sunt mincinos”, „Eu sunt hoț”, „Eu sunt homosexual” sau știu eu mai ce. Nu poți, ca preot, să-l dai afară din biserică, nu poți să-i spui: „Te rog să nu stai de vorbă cu mine”. Un cleric are obligația să-l primească pe fiecare cu dragoste, cu căldură, cu bunătate, indiferent cine este. „Pe cel ce vine la mine nu-l voi scoate afară” (Ioan, 6:37). Nu poți să judeci cu măsuri omenești.

Se găsesc destui care să strice dragostea Bisericii față de tot omul. Te văd stând de vorbă cu el – pe tine nu te interesează ce se spune despre omul acela, te interesează el, ca om, să-i dăruiești dragoste, să-l faci să înțeleagă că în Biserică este iubit cu adevărat, în ciuda problemelor pe care le are. Trebuie să vedem în celălalt chipul lui Dumnezeu, fratele nostru pentru care a pățimit Hristos. Trebuie să depășim aceste complexe, să fim oameni liberi, dar când se întâmplă astfel de sminteli, atunci să stăm tari, să știm că Biserica nu ne

pune în față oameni, ci pe Însuși Hristos. Dacă oamenii Bisericii au căderi, asta nu înseamnă nimic pentru noi, deoarece e firesc, ca oameni, să cadă.

Undeva în *Pateric*, un tânăr monah zice: „Ai auzit, Avva, cutare monah a plecat din pustie și s-a dus în lume.” Și zice Avva: „Te minunezi, copile, de cel ce a plecat? Minunează-te de cei ce au rămas. A plecat unul, dar au rămas o sută.” Este firesc să cadă, suntem în prima linie a frontului, suntem în plin război. Este oare atât de neobișnuit să avem morți, să avem răniți atunci când e război? Ai de-a face cu diavolul, cu patimile tale – cu un război nemilos. Se poate oare ca toți să învingă?

Iar pe frații noștri răniți trebuie să-i ardem pe rug? Nu trebuie să aibă parte de iubire, de iertare, de bunăvoință din partea noastră? Și cine a spus că adevărurile Evangheliei se judecă după smintelile omenești? Acestea nu stau pe judecata omenească, ci pe cuvântul lui Dumnezeu și pe duhul Sfinților. Biserica ni-L aduce în prim-plan pe Hristos, nu pe oameni. Noi suntem neputincioși și încercăm fiecare să ne ținem pe picioare. Și cine judecă pe cine? Cei fără de păcat îi judecă pe cei păcătoși? Îi judecă pe ceilalți și pretind de la aceștia lucruri pe care ei nici în vis nu le pot împlini? Să fim deci liberi, echilibrați, dar în aceste încercări ale Bisericii să luăm crucea lui Hristos, căci nu contează dacă ne batjocoresc – e prețul faptului că suntem creștini. Oamenii pun asupra noastră eticheta Bisericii. Cu bucurie le primim pe toate, pentru că preferăm de mii de ori să luăm asupra noastră ocara lui Hristos

decât vremelnicia și păcatele acestei lumi.

Și putem să le spunem celor ce au bunăvoința să înțeleagă că Biserica este un spital duhovnicesc, iar într-un spital sunt și doctori și asistenți, și vizitatori și oameni care s-au vindecat, dar mai ales sunt oameni bolnavi. Și nu poți zice: „Ce spital învechit mai e și ăsta, care e plin de bolnavi?” Sigur, nu se vor vindeca toți cei din spital, unii vor muri, cu deosebirea că morții din Biserică pot fi înviați prin puterea Stăpânului Hristos. Aceasta este minunea, că în Biserică cel mort prin păcat poate învia întru viața veșnică. Toți avem nădejdea mântuirii.

Protodiacon Ioan Munteanu

ORTODOXIA – STRAJA DUMNEZEIESCULUI ADEVĂR

„Există, da, și unii mai vrednici de milă, nenorociți, de care ne depărtăm, care-și schimbă ideile după împrejurările vieții și după legile vremurilor; care se clatină în credință și nu cinstesc cele ale lui Dumnezeu.

Nestatornici în cuvânt, care dau înapoi, sau ramuri care se rup; lingușitori ai femeilor, otrăvuri plăcute pentru leii neputincioși, iar pentru cei puternici, câini care ling.

Vânători isteți ai tuturor meselor bogate, care bat adeseori la ușile celor puternici, iar nu la ale celor înțelepți.

Cinstesc ceea ce mulțumește pe alții, iar nu ceea ce le este de folos, ca să-i facă răi și pe cei de aproape ai lor.”

*Sfântul Ierarh Grigorie Teologul
Poezia 12, „La sine și despre episcopi”³⁴*

Sfinții Părinți ai Bisericii Ortodoxe și cei mai vechi și cei puțini din zilele noastre – vedeau bine și lămurit, vedeau cu ochii deschiși și închiși – că lumea contemporană lor, conștient sau inconștient, se îndreaptă spre întâlnirea cu antihristul, încercând să atragă după sine și Ortodoxia sobornicească.

³⁴ PG., 37, 1190-1191.

Și cel mai înfricoșător este că lumea, într-o măsură oarecare, reușește acest lucru. Tocmai de aceea, dorim să spunem un cuvânt despre alăturarea noastră la marii și dumnezeieștii Părinți ai Ortodoxiei în ceea ce privește percepția duhovnicească a evenimentelor contemporane.

Moștenirea duhovnicească a Bisericii Ortodoxe este extrem de bogată și de variată. Treptat, acest sfânt tezaur începe să se descopere și nouă, creștinilor, care avem ochi de văzut și nu vedem și urechi de auzit și nu prea auzim – tocmai celor pentru care a și fost adunat, păstrat și înmulțit. Dar cel mai uimitor lucru este că acel unic și drept cuvânt al dumnezeiescului Adevăr ajunge până la noi atât prin gura unor ierarhi și gânditori ai Bisericii trecuți la Domnul cu mult timp în urmă, cât și de pe paginile îngălbenite ale cărților și broșurilor tipărite cândva, dar care au zăcut în depozite până la căderea jugului bolșevic. Anume acest cuvânt unic al dumnezeiescului Adevăr răspunde la întrebările și nedumeririle iscate în societatea vremurilor noastre.

Toate acestea reprezintă o mărturie a veridicității cuvântului, spus nu sub influența împrejurărilor politice ale vremurilor sau a unei dispoziții de moment, ci sub inspirația Duhului Sfânt – Duhul Adevărului.

Temelia moștenirii duhovnicești a Ortodoxiei este formată din însuși duhul evlaviei și al concepției creștine despre lume, duhul râvnei pentru adevărul lui Dumnezeu. Tocmai în păstrarea acestei moșteniri își vedea scopul vieții întreaga pleiadă de Sfinți – Ierarhi, Mucenici Cuvioși, teologi și asceți. Aceștia toți

reprezintă manifestarea vădită în Biserica Ortodoxă a Duhului Sfânt, Care îngrădește gurile îndrăznețe și viclene a celor ce ne numesc „împotrivitori” ai „progresului” și ai „integrării... fără de sfârșit” în „nu știu unde”...

Adevărata sfințenie este multilaterală, având multiple exemple de nevoință și revelându-se lumii prin cei mai diferiți Sfinți. În istoria Bisericii Ortodoxe au existat nu puțini nevoitori smeriți, oameni ai rugăciunii, sihaștri aflați în zăvorâre, teologi înțelepțiți de Dumnezeu și acuzatori îndrăzneți ai „duhului vremii”. Pentru noi, creștinii ortodocși, scrierile și învățăturile inspirate de Dumnezeu ale Sfinților Părinți sunt o sursă nesecată de trezvie și curaj duhovnicesc, în lupta de rezistență dusă împotriva apostaziei, împotriva lepădării de credință... Părinții-teologi ai Bisericii nu și-au creat o doctrină a lor, n-au croit „căi noi” în teologie, ci, asemănându-se Domnului Însuși, au îndeplinit voia și au propovăduit cuvântul Celui ce L-a trimis pe Hristos. Și Cel ce L-a trimis cu adevărat era cu El: *„Și Cel ce M-a trimis este cu Mine; nu M-a lăsat singur, fiindcă Eu fac pururea cele plăcute Lui”* (Ioan, 8, 29).

Astăzi ni se cere și ni se tot impune să trăim un „creștinism modern”, ajustat la mofturile, ambițiile și capriciile omului decăzut și iubitor de sine... Acest „creștinism modern” este caracteristic societății „libere” occidentale, a cărei falsă bunăstare materială îi ademenește atât de mult pe majoritatea dintre noi. Unii dintre noi se străduiesc din răspuțeri să se asimileze cu Apusul, imitându-i orbește pe mai-marii

Europei și Americii, chibzuind doar cum să-și asigure cât mai bine bunăstarea lor materială în noile condiții electronice de viață. În acest scop ei sunt totdeauna gata să-și jertfească în mod slugarnic până și valorile lor duhovnicești. Ispita belșugului și a confortului îndepărtează sufletul de la Dumnezeu... Întreaga „cultură” contemporană, îndreptată numai către realizări lumești și trecătoare și avântul nebunesc al vieții legate de această „cultură”, îl țin pe om într-o stare neîncetată de agitație și de tulburare, care nu lasă nimănui puțința de a-și cerceta, doar puțin mai adânc sufletul, în acest fel stingându-se, încetul cu încetul, viața duhovnicească...

În secolul XX, când țara noastră s-a aflat timp îndelungat sub călcâiul comunismului ateu, acest soi de „creștinism roz” era imposibil. Pe atunci, în fața fiecărui creștin întrebarea se punea deschis: „ori-ori”. Cei pentru care bunăstarea lumească era mai de preț, preferau să nu se gândească la problemele religioase sau căutau să scape de ele prin argumente „științifice temeinice”, de genul „...Gagarin a zburat în cosmos, dar nu l-a văzut pe Dumnezeu!..” Credințioșia și devotamentul față de Hristos „chiar și până la moarte” erau alese doar de către unii creștini izolați și neînfricați, supuși multiplelor persecuții și discriminări.

Astăzi Republica Moldova contemporană nouă este cu totul altceva! În timp ce unii dintre noi au ales Occidentul în calitate de idol căruia trebuie să i ne închinăm și pe care trebuie să-l copiem în toate, alții preferă să idealizeze trecutul sovietic, când exista un

„stat puternic” de care se temea o lume întreagă și așa mai departe... Și unii, și alții afirmă că ei sunt creștini. „Aceasta este credința noastră națională”, repetă ei cu insistență. „Strămoșii noștri păstrau toate aceste tradiții – botezul, lumânările, cozonacii, pomenile – și noi continuăm să le respectăm. Suntem urmași destoinici ai strămoșilor noștri!..”

Auzind aceste „furtunoase” cuvinte goale, să ne amintim aici de raționamentele iudeilor din timpul vieții pământești a Mântuitorului, de iudeii molipsiți de „aluatul fariseilor” – aluat al necredinței, al unui materialism subțire. Lor le sunt adresate cuvintele Sfântului Prooroc Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul: *„Și să nu credeți că puteți zice în voi înșivă: Părinte avem pe Avraam, căci vă spun că Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam. Iată securea stă la rădăcina pomilor și tot pomul care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc”* (Matei, 3, 9-10). Se cade și nouă a spune: „Să nu credeți că puteți zice: suntem români sau ruși, înseamnă că suntem ortodocși”, fiindcă puternic este Dumnezeu să-Și ridice fii vrednici și din alte seminții.

Deosebirea dintre suporterii Occidentului și cei care regretă trecutul comunist este doar de suprafață și poate fi caracterizată ca fiind numai o distincție între metodele sau procedeele de stăpânire a lumii, de înrobire a sufletelor și a inimilor omenești, în vederea înscăunării și triumfului final al antihristului – în timp ce concepția despre lume, ideologia lor și a unora și a altora, în principiu este una și aceeași.

Nici unii, nici alții nu vor să audă de cea de-a Doua Venire a lui Hristos, de sfârșitul lumii, de Judecata de apoi, de întâlnirea cu Dumnezeu-Ziditorul și Creatorul a toate... – și unora, și altora gândul la pocăință le este la fel de nesuferit.

Trebuie să recunoaștem că poporul nostru (sau majoritatea aceasta „covârșitoare” care se declară a fi „ortodoxă” doar cu numele sau denumirea) nu a folosit cei 27 ani de libertate pe care Dumnezeu ni i-a dat (de la căderea comunismului în 1991) pentru a se îndrepta spre pocăință. Desigur, uneori poate că-L cinstim pe Dumnezeu cu buzele, deși mai curând poate că nu pe Dumnezeu, ci tradiția ortodoxă, însă inimile noastre rămân departe de El: *„Poporul acesta Mă cinstește cu buzele, dar inima lor este departe de Mine”* (Matei, 15, 8). Prin aceste cuvinte ale Sfintei Scripturi ne învinuim pe noi, ortodocșii din zilele noastre, care ne numim creștini, însă în fapt suntem niște materialişti prost mascați, după cum spunea un nevoitor al zilelor noastre: „Întreaga viață a creștinilor din zilele noastre este cu desăvârșire opusă tuturor criteriilor cerute de adevăratul Creștinism... În realitate, noi nu putem trăi ca toți ceilalți... Viețuirea lumească actuală nouă, așa cum este ea, împrăștiată și superficială, nu se potrivește cu Creștinismul – acestea sunt două lucruri care se exclud reciproc. Nu există un „minim” de Creștinism, care să se poată împăca măcar cât de cât cu lumea destrăbălată în care trăim și al cărei scop îl reprezintă distracțiile și confortul... Ori – ori! Jumătăți de măsură nu există”.

Pentru unii dintre intelectualii și patrioții noștri care pretind a fi ortodocși – Creștinismul nu este decât o frumoasă tradiție și nicidecum o ideologie vie și sfântă, căreia s-ar cădea să-i urmărim. Uneori ei se lasă impresionați de unele particularități specifice ale Creștinismului, tratându-l însă cu superficialitate și pur formal (fără să pătrundă în profunzimea și în esența lui). Ei participă uneori la slujbele bisericești și se entuziasmează de latura lor estetică. Unii, din obișnuință, vin să se mărturisească și să se împărtășească. Ei respectă și unele datini, dar toate acestea sunt seci, fără să atingă ființa lor lăuntrică – adevăratul Creștinism, în adevărata lui esență, rămâne pentru ei ceva cu totul străin, aflat în contradicție cu propriile lor gânduri, simțăminte, emoții, convingeri. În concluzie: *nu e ușor să fii ortodox între „ortodocși”; e greu a trăi ortodox într-o țară „ortodoxă”...* Este înfricoșător să o spunem, dar oare nu este adevărat?

Sfinții Părinți ai Bisericii Ortodoxe se împotriveau cu hotărâre contra încercărilor de a împăca viața contemporană cu „războiul duhovnicesc”, de a impune un fel de „creștinism”, atât de popular acum în lume: „creștinism modern” – „dulce și pătimăș”, sentimental, plin de duhul unei false iubiri atotiertătoare, ascunzând patima iubirii de slavă și sentimentalismul păcătos, strâns legat de plăcerile și de poftele acestui veac, de bucuriile sufletești care sunt luate drept duhovnicești...

Acesta este cel mai alarmant fenomen al vremurilor noastre, care subminează din temelie adevăratul

Creștinism, fenomen cu mult mai periculos decât toate ereziile din timpurile mai vechi și mai noi, întrucât minciuna este cel mai adesea camuflată cu atâta pricepere și cu atâta finețe, încât nu toți sunt în stare să o observe cu claritate, să facă diferență între Adevăr și neadevăr...

Acest „creștinism modernist” este un fel de „religie” care se acomodează ușor cu duhul acestui veac, cu lumea care zace în răutate. Iată cum descriu unii Părinți ai Biserici una din metodele de înșelare ale „creștinismului fals”: Pentru mireni, tot ce ne învață Biserica nu pare obligatoriu, ca și cum ei n-ar fi mădulare ale Bisericii, n-ar fi creștini. În același timp, ei aproape că se înfurie asupra arhieriei și preoților care își fac datoria lor pastorală și aleargă să-și caute alți învățători „care le-ar gădili auzul”: *„Căci va veni o vreme când nu vor mai suferi învățătura sănătoasă, ci – dornici să-și desfăteze auzul – își vor grămădi învățători după poftele lor”* (II Timotei, 4, 3). Se dă uitării adevărul că Evanghelia și legămintele Domnului sunt aceleași pentru toți creștinii. Vom fi judecați după Evanghelie!

Ortodoxia nu este o confesiune alături de altele, chiar mai mult – *Ortodoxia nu este o religie*, pentru că potrivit marelui teolog – părintelui Ioannis Romanidis (1927-2001) – *„Religia este o boală neurobiologică, iar Ortodoxia este vindecarea acestei boli”*. De aici devine clar că Ortodoxia este viața însăși, credința care te vindecă de păcat, de patimi. „Credința” sau „religia” care nu vindecă omul de căderea și starea

lui de păcat, nu este una naturală, ci una falsă și amăgitoare...

Ortodoxia este o bucurie care dăinuie veșnic în inimile noastre, o bucurie care este însă mai adâncă și mai desăvârșită decât entuziasmul emoțional al „acestei lumi”. Cultivarea unor sentimente entuziaste sau a convingerii că „veselia” naturală, sufletească, face parte din psihologia Creștinismului – este calea directă spre înșelarea cea mai primitivă, care, în cele din urmă, va otrăvi și această bucurie cu otrava amăgirii de sine.

Cea mai înfricoșătoare caracteristică a vremurilor noastre și singura adevărată – este lepădarea „fină și inteligentă” de credința adevărată sau *apostazia*, care niciodată nu s-a manifestat cu atâta forță, care niciodată încă nu a cuprins pături așa de largi ale populației, chiar și dintre cei ce se numesc creștini... În ultima vreme, despre apostazie se vorbește tot mai puțin; se pare chiar că acest cuvânt este pe cale să dispară din lexicul bisericesc. Acest lucru confirmă dreptatea Sfinților Părinți, când au lansat avertismentele (proorociile) lor. Ei au spus răspicat că acest fenomen este de așa natură, încât mai devreme sau mai târziu lepădarea de credință (apostazia) va deveni aproape universală. Iar tocmai despre acest lucru a grăit Mântuitorul Hristos: „*Dar Fiul Omului, când va veni, va găsi, oare, credință pe pământ?*” (Luca, 18, 8). De Dumnezeu purtătorii Părinți au repetat nu o dată că diavolul se străduiește să ne convingă că el nu există. Același lucru se poate spune și despre duhul lepădării de credință, care reprezintă una din manifestările lucrării diavolești

în lume și în istorie. Cu cât vorbim mai puțin despre apostazie, cu cât îi acordăm mai puțină atenție, cu atât mai triumfătoare devine ea, cu atât mai aproape este „stăpânitorul acestui veac”.

Lepădarea de credința adevărată, după cum învață Sfinții Părinți, îi ademenește pe oameni în mrejele sale prin două metode: pe unii, mai slabi, îi încântă prin avantajele „prieteniei cu lumea”, cu bogăția, cu confortul și cu poziția în societate și, în sfârșit, prin instinctul de turmă – de a fi în rând cu lumea, de a fi ca și ceilalți. Pe alții, mai tari, încearcă să-i înșele cu ajutorul unui vast arsenal din cele mai „fine” și „gingașe” înșelăciuni, mutilându-le cu iscusință gândirea de a îmbrățișa falsa credință în locul celei adevărate.

Această din urmă înșelăciune a apostaziei ar trebui să ne îngrijoreze cel mai mult pe noi, creștinii ortodocși, care nădăjduim să ne mântuim. Vom cita aici cuvintele a doi renumiți ierarhi ruși ai secolului al XIX-lea – Teofan Zăvorâtul și Ignatie Briancianinov, care au descris foarte clar semnele epocii apostate, căile de înșelare, împotriva cărora nu vor rezista nici chiar dreptii.

„Deși numele de creștin va fi auzit pretutindeni, – scrie Sfântul Ierarh Teofan Zăvorâtul, – și peste tot vor fi biserici și fețe bisericesti, toate acestea vor fi părelnice, în interior însă va fi cea mai strașnică apostazie.”

„Vremurile, pe măsură ce înaintăm, vor deveni tot mai dificile, – scrie Sfântul Ierarh Ignatie, – apostazia a fost prezisă de Sfânta Scriptură cu toată claritatea și slujește ca dovadă a faptului cât de adevărat și drept este tot ce s-a spus în Scriptură. Apostazia a

fost îngăduită de Dumnezeu: nu încerca s-o oprești cu slabele tale puteri. Îndepărtează-te, ferește-te tu însuși de ea, aceasta este de ajuns pentru tine. Cunoaște duhul vremii, cercetează-l, spre a te feri pe cât posibil de influența lui... Edificiul Bisericii, care se clatină de multă vreme, se va cutremura strașnic și repede. Nu are cine să oprească acest cutremur și să-i stea împotrivă... Nu avem de la cine aștepta refacerea Creștinismului."

Pentru noi, creștinii ortodocși ai acestei epoci a lepădării de Ortodoxie este de mare trebuință să fim capabili „a deosebi duhurile”. „Nu tot ce strălucește este aur” – or astăzi la noi aurul strălucește pretutindeni...

„În curând vor veni astfel de vremuri, – ne avertizează Cuviosul Lavrentie de la Cernigov –, când nu numai turlele bisericilor vor fi poleite cu aur, ci și clopotnițele, dar în aceste biserici nu se va putea intra." Prin urmare, înșelarea cea mai înfricoșătoare a vremurilor noastre, rodul cel mai distrugător al apostaziei nu este nici comunismul, nici democrația, nici chiar ateismul... Cea mai înfricoșătoare apariție este „pseudo-biserica”, sau „adunarea celor ce viclenesc”: „Urât-am adunarea celor ce viclenesc și cu cei necredincioși nu voi șede” (Ps., 25, 5). A face parte dintr-o asemenea „biserică-adunare” nu numai că nu este spre mântuire, ci dimpotrivă – duce la pieire. Instituția aceasta „adunarea celor ce viclenesc” lansează discursuri despre pacea cu cei apropiați și cu cei de departe, dragostea de adevăr și de neadevăr, coexistența între bine și rău, compromisurile cu oricine de dragul „unității”.

Epoca de părăsire a Adevărului a desfigurat chipul lumii, umplându-l cu lozinci care cheamă la „hibernare” în viața duhovnicească. Sfânta noastră datorie de slujitori ai Bisericii constă în a-i preveni pe credincioșii noștri de existența mulțimii de înșelări neobservate, răspândite în prezent peste tot: ține de datoria noastră să-i învățăm să descopere Adevărul dumnezeiesc, Adevărata Biserică cea Una, să fie în stare să o deosebească de falsele biserici și de „adunările celor ce viclenesc”. Biserica cerească este cu neputință de separat de Biserica pământească, aceasta alcătuiind un organism unic. Adevărata Credință este una singură, precum Unul este Dumnezeu, și în același chip și adevărata Biserică este și Ea Una singură. Să înțeleagă oamenii că numai în Biserica Ortodoxă lucrează Duhul Sfânt ca izvor al oricărui adevăr, că înțelegerea Cuvântului lui Dumnezeu dată tot numai în sânul adevăratei Biserici a lui Hristos vine de la El. A te îndepărta de aceasta pentru a urma părerii tale sau a unui grup oarecare, înseamnă a păcătui împotriva dragostei desăvârșite. Pentru că zice arhimandritul Efrem, starețul Marii Mănăstiri Vatoped (Sfântul Munte Athos): *„Întrucât nu există altă Biserică, cum pot exista Sfinte Taine în altă parte?!”*.

Astăzi idealurile adevăratului Creștinism sunt înlocuite, dar într-un mod extrem de subtil, cu idealurile veacului și ale întinericului; astăzi minciuna este prezentată drept adevăr și adevărul drept minciună!.. Sfânta Ortodoxie, care stă de strajă în apărarea credinței apostolice nevătămate și a dumnezeiescului

Adevăr, devine tot mai singuratică în această lume, care zace în răutate ca niciodată

Calea pe care lumea ne-o așterne în față, în ciuda făgăduințelor amăgitoare ale „progresului”, este o cale a suferințelor. În zilele noastre, a fi ortodox înseamnă în cele mai multe cazuri ori a nu fi înțeleș, ori a fi acuzat de mândrie și de extremism... Să ne amintim la câte ocări a fost supus Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, iar după El – Sfinții Apostoli, Sfinții Mucenici și toți urmașii adevărați ai Lui. „...Nu este sluga mai mare decât stăpânul său. Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni...” (Ioan, 15, 20). Nu de aceste învinuiri ar trebui să ne temem noi, ci de faptul că există pericolul de a ne lăsa cuprinși de falsă smerenie și de a cădea în prăpastia pierzaniei. Adevărata smerenie stă în a ne smeri înaintea Legii lui Dumnezeu și a învățaturii Bisericii Ortodoxe și nicidecum în a le încălca pentru a fi pe placul dușmanilor sfintei noastre credințe și a Sfintei Biserici.

Puțini sunt Sfinții care au rămas în zilele noastre, dar chiar dacă nu vedem printre noi asemenea drepti devotați în credință, învățăturile Sfinților Părinți rămân cu noi și ne pot fi lumina călăuzitoare în zilele tot mai întunecate...

Acum este vremea mărturisirii – a unei atitudini hotărâte față de credința noastră ortodoxă, care pretutindeni a devenit o țintă a atacurilor fățișe sau dosnice și a strâmtorării... Să fim adevărați creștini și să nu cedăm duhului acestui veac, ci să facem din Biserică centrul vieții noastre. Să ducem o viață conștientă de

rugăciune, hrăniți fiind cu studiul Sfintei Scripturi și a scrierilor Sfinților Părinți, neuitând de Sfintele Taine ale Pocăinței și ale Împărtășirii.

Să păzim Credința și Biserica Ortodoxă prin toate mijloacele și s-o îngrădim de „duhul vremii”, ca pe un ultim refugiu al nostru în această lume decăzută. Să nu ne temem că vom rămâne puțini: pentru noi esențialul este să facem parte din rămășița celor ce se mântuiesc, pe care Dumnezeu a numit-o „turmă mică”: „Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă împărăția” (Luca, 12, 32).

„...Vom răbda până la sfârșit și vom fi oameni...”
(*Fericitul Maxim cel nebun întru Hristos din Moscova*)

SOBORUL SFINȚILOR OCROTITORI AI MOLDOVEI

Întrucât prin lucrarea aceluiași Însuși Preasfânt de viață
Făcător și întru tot puternic Duh, Unul din Treime,
Dumnezeu, Cel de o cinstire, de o ființă și de o slavă cu
Tatăl și cu Fiul – Sfânta Biserica Ortodoxă a Răsăritului

cea Una, Sobornicească și Apostolească a rânduit ca în Duminica a II-a după Cincizecime (după Pogorârea Sfântului Duh) fiecare Biserică Locală să săvârșească pomenirea Tuturor Sfinților care s-au preaslăvit în hotarele sale, adică a Sfinților locali care, fie că s-au născut, ori s-au nevoit și s-au preaslăvit într-un pământ sau meleag anume, într-o anumită țară sau regiune, am găsit de cuviință ca în Duminica a III-a după Cincizecime, în țara noastră, Moldova, să fie săvârșită și *Slujba Tuturor Sfinților care s-au preaslăvit în pământul Moldovei (A Tuturor Sfinților Ocrotitori ai Moldovei)*.

Sărbătorirea (pomenirea) *Soborului Sfinților care s-au preaslăvit în pământul Moldovei (Soborul Sfinților Ocrotitori ai Moldovei)* în ziua de 1/14 octombrie, precum și în *Duminica a III-a după Cincizecime* a fost introdusă oficial în Calendarul și Sinaxarul Bisericesc Ortodox la data de 20 mai 2013 cu binecuvântarea Prea Fericitului Kiril, Patriarhul Moscovei și al Întregii Rusii.

**Soborul Sfinților care s-au preaslăvit
în pământul Moldovei
(Soborul Sfinților Ocrotitori ai Moldovei)**

(potrivit situației din anul mântuirii 2020
de la Nașterea Mântuitorului Hristos)
[după datele lor de pomenire în calendarul bisericesc:
stil vechi / stil nou]

1) Sfântul Ierarh Dionisie (Erhan), episcopul Cetății-Albe-Ismail – 4 / 17 septembrie (1943);

2) Cuviosul Simeon de la Pângărați – 7 / 20 septembrie (1476);

3) Cuviosul Amfilohie de la Pângărați – 7 / 20 septembrie (1570);

4) Cuviosul Onufrie de la Vorona – 9 / 22 septembrie (1789);

5) Cuviosul Chiriac de la Tazlău – 9 / 22 septembrie (1660);

6) Sfântul Sfințit Mucenic Ștefan (Kostogrâz) – 13 / 26 septembrie (1937);

7) Sfântul Sfințit Mucenic Teodosie de la Brazi, mitropolitul Moldovei – 22 septembrie / 5 octombrie (1694);

8) Cuviosul Iosif de la Bisericiani – 1 / 14 octombrie (sec. XV);

9) Cuviosul Chiriac de la Bisericiani – 1 / 14 octombrie (sec. XVII);

10) Cuvioasa Parascheva de la Iași – 14 / 27 octombrie (sec. XI);

11) Cuviosul Mucenic Gherman (Poleanski) – 22 octombrie / 4 noiembrie (1937);

12) Cuviosul Paisie (Velickovski), de la Neamț – 15 / 28 noiembrie (1794);

13) Sfântul Sfințit Mucenic Serafim (Ciceagov), mitropolitul Petrogradului – 28 noiembrie / 11 decembrie (1937);

14) Sfântul Ierarh Dosoftei, mitropolitul Moldovei – 13 / 26 decembrie (1693);

15) Cuviosul Daniil Sihastru – 18 / 31 decembrie (1496);

16) Sfântul Ierarh Petru Movilă, mitropolitul Kievului – 31 decembrie / 13 ianuarie (1646);

17) Cuviosul Antipa de la Calapodești (de la Valaam) (Athonitul) – 10 / 23 ianuarie (1882);

18) Sfântul Ierarh Iosif cel Milostiv (Naniescu), mitropolitul Moldovei – 26 ianuarie / 8 februarie (1902);

19) Sfântul Sfințit Mucenic Dionisie (Sosnovski), episcop de Ismail, vicar al Arhiepiscopiei Chișinăului – 30 ianuarie / 12 februarie (1918);

20) Sfântul Ierarh Gavriil (Bănulescu-Bodoni), primul mitropolit al Chișinăului și Hotinului – 30 martie / 12 aprilie; 12 / 25 august; 21 august / 3 septembrie (1821);

21) Sfântul Ierarh Pahomie, episcopul Romanului – 1 / 14 aprilie (1724);

22) Sfântul Ierarh Iacob Putneanul, mitropolitul Moldovei – 15 / 28 mai (1778);

23) Cuviosul Sila de la Sihăstria Putnei – 16 / 29 mai (1783);

24) Cuviosul Paisie de la Sihăstria Putnei – 16 / 29 mai (1784);

25) Cuviosul Natan de la Sihăstria Putnei – 16 / 29 mai (1784);

26) Sfântul Mare Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava – 2 / 15 iunie; 24 iunie / 7 iulie (1330);

27) Cuvioasa (Fericita) Agafia de la Cușelăuca – 9 / 22 iunie; 16 / 29 iulie; 11 / 24 septembrie (1873);

28) Sfântul Ierarh Leontie de la Rădăuți – 1 / 14 iulie (sec. XV);

29) Sfântul binecredinciosul voievod Ștefan cel Mare, domnitorul Moldovei – 2 / 15 iulie (1504);

30) Cuviosul Rafail de la Agapia Veche – 21 iulie / 3 august (1640-1645);

31) Cuviosul Partenie de la Agapia Veche – 21 iulie / 3 august (1660);

32) Cuviosul Ioan Iacob Hozevitul (de la Neamț) – 5 / 18 august (1961);

33) Cuvioasa Teodora de la Sihla – 7 / 20 august (sec. XVIII);

34) Sfântul Sfințit Mucenic Nicodim (Krotkov), episcop de Ismail și Akkerman, vicar al Arhiepiscopiei Chișinăului; arhiepiscop de Kostroma – 8 / 21 august (1936);

35) Cuviosul Iosif de la Văratec – 16 / 29 august (1828);

36) Sfântul Gheorghe Pelerinul – 17 / 30 august (1916);

37) Sfântul Ierarh Varlaam, mitropolitul Moldovei – 30 august / 12 septembrie (1657);

38) Sfântul Ierarh Ioan de la Râșca și Secu, episcopul Romanului – 30 august / 12 septembrie (1685).

